

ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

ΠΡΟΝΟΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ
ΣΥΝΙΣΤΩΣΕΣ ΤΟΥ
ΜΕΤΑΞΕΙΚΟΥ
ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ: ΤΑ
ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΣΤΗΝ
ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ
ΧΑΛΚΙΔΑΣ.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Φιλοσοφική Σχολή
Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Νεώτερη και Σύγχρονη Ελληνική Κοινωνία:
Ιστορία- Λαϊκός Πολιτισμός»
Ειδίκευση: Πηγές και Μεθοδολογία στην Ιστορία

Διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία
Καραχάλιου Αικατερίνης
Θέμα: Προνοιακή πολιτική και ιδεολογικές συνιστώσες του
Μεταξικού καθεστώτος, τα δεδομένα στην περιοχή της
Χαλκίδας.
Αρχείο πρακτικών δημοτικού συμβουλίου του δήμου Χαλκιδέων,
1936-1940.

Επόπτης καθηγητής: Νικόλαος Αναστασόπουλος
Μέλη επιτροπής: Κώστας Κόμης, Λάμπρος Φλιτούρης

Ευχαριστίες:

Η παρούσα διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία οφείλει την ολοκλήρωσή της στην αμέριστη υποστήριξη των ανθρώπων που βρέθηκαν κοντά μου σε όλο το διάστημα των σπουδών μου. Η στήριξή τους ήταν κινητήριος δύναμη για την συνέχιση και την ολοκλήρωσή τους. Οι αρχικές μου ευχαριστίες ανήκουν στην οικογένειά μου, για την αγάπη, την κατανόηση, καθώς και την ώθηση που μου έδωσαν να προοδεύω, όσο δύναμαι, σε κάθε τομέα. Ένα ξεχωριστό ευχαριστώ στην αδερφή μου Βάσω για την υπομονή της, σε όλο το διάστημα των σπουδών μας στα Ιωάννινα και στον αδερφό μου Αλέξανδρο που διάβαζε παρέα μου, όταν μελετούσα για τις εισαγωγικές εξετάσεις του μεταπτυχιακού. Στους τέσσερις τους αφιερώνω την εργασία μου, ως ένα μικρό αντίδωρο σε όσα μου έχουν προσφέρει όλα αυτά τα χρόνια.

Επίσης, ευχαριστώ τους φίλους που βρέθηκαν κοντά μου, μου συμπαραστάθηκαν μέχρι το πέρας των σπουδών μου και με γέμισαν με όμορφες αναμνήσεις.

Καταληκτικά, ευχαριστώ τους καθηγητές του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που με μύησαν στην ιστορική έρευνα και με θωράκισαν με γνώσεις. Συγκεκριμένα θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κ. Γεώργιο Πλουμίδα, ο οποίος μου έδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές στην ιστορική έρευνα, τον επόπτη καθηγητή μου κ. Νίκο Αναστασόπουλο για την υπομονή του και την επιστημονική του βοήθεια μέχρι και το τέλος του μεταπτυχιακού μου προγράμματος, καθώς οι παρατηρήσεις του ενίσχυσαν την έρευνά μου, όπως επίσης και τους κ. Κώστα Κόμη και κ. Λάμπρο Φλιτούρη, για την βοήθεια τους πάνω στο θέμα της έρευνας μου και γιατί έθεσαν τις βάσεις πάνω στις οποίες κινήθηκα για να ολοκληρώσω την μεταπτυχιακή μου εργασία.

Περιεχόμενα:

Πρόλογος.....	5
Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο Α'	
Τα γεγονότα πριν την κήρυξη της δικτατορίας.....	10
Κεφάλαιο Β'	
Τέσσερα χρόνια δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, Κομμουνισμός στα χρόνια της «φοβέρας».....	24
Κεφάλαιο Γ'	
Η πόλη της χαλκίδας Γεωγραφία της πόλεως.....	52
Δήμος και πρόσωπα.....	56
Κεφάλαιο Δ'	
Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Δήμου Χαλκιδέων Δημόσια Έργα.....	69
Κοινωνική Πρόνοια: Πρόνοια σε άπορους πολίτες.....	95
Θεραπεία και νοσηλεία.....	106
Πολιτικές όψεις του καθεστώτος.....	113
Ο πολιτισμικός παράγοντας την περίοδο του καθεστώτος.....	124
Ε.Ο.Ν. Εθνική Οργάνωση Νεολαίας.....	132
Συμπεράσματα.....	138
Παράρτημα.....	140
Φωτογραφικό υλικό.....	144
Βιβλιογραφία.....	197
Ευρετήριο Εικόνων.....	202

Πρόλογος

Με κίνητρο το ενδιαφέρον της περιόδου του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου, αλλά και της περιοχής που μεγάλωσα, ωθήθηκα να ασχοληθώ με τα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου της πόλης μου, της Χαλκίδας. Η περίοδος που μελετήθηκε ξεκινά λίγους μήνες πριν την επιβολή του καθεστώτος έως και λίγους μήνες έπειτα τον θάνατο του Ιωάννη Μεταξά.

Αρχική μας προσέγγιση ήταν τα Γενικά Αρχεία του Κράτους της Χαλκίδας, όπου βρίσκεται σημαντικό αρχειακό υλικό και από όπου έγινε η ενημέρωση σχετικά με την ψηφιοποίηση των αρχείων. Το έργο της ψηφιοποίησης των αρχείων του Γενικού Αρχείου του Κράτους συγχρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο περιφερειακής ανάπτυξης κατά 80% και κατά 20% από εθνικούς πόρους. Με την ευχέρεια των πληροφοριών που μπορεί να παρέχει ένα τέτοιο έργο, υπάρχει η δυνατότητα εύρεσης κατά ημερολογιακή κατάταξη των πρακτικών του δημοτικού συμβουλίου. Μεταξύ του έτους 1936 έως και το 1940 υπήρξε ένα αρχειακό κενό κάποιων μηνών, πιθανόν τα έγγραφα αυτά χάθηκαν ή καταστράφηκαν, κατά τη μεταφορά τους.

Στην βιβλιοθήκη του δήμου Χαλκιδέων υπάρχει πλούσιο υλικό εφημερίδων της Εύβοιας που κυκλοφορούσαν την περίοδο εκείνη, έτσι υπήρξε μία επιπρόσθετη πηγή για να ολοκληρωθεί η έρευνα. Ωστόσο, η μεγαλύτερη βαρύτητα δόθηκε στα δημοτικά αρχεία καθ' όσον ήταν αυτά τα οποία κατεύθυναν την εργασία. Αντιστοίχως όπου υπήρχε έλλειψη υλικού, συμπλήρωνε την έρευνα ο τύπος της εποχής.

Μέσα σε αυτά και από αυτά αντλήσαμε τις πληροφορίες σχετικά με τις αποφάσεις και θα προσπαθήσουμε να αντιληφθούμε σε ποια σημεία

και κατά πόσο επηρεάστηκε η πόλη από την πολιτική του καθεστώτος, ποια ήταν η οικονομική κατάσταση του δήμου κατά την περίοδο εκείνη, αλλά και των ίδιων των πολιτών.

Η δυσκολία που θα μπορούσε κάποιος να αντιμετωπίσει σε μία αρχειακή έρευνα, καθώς την δυσκολία αυτή είχα να αντιμετωπίσω και εγώ προσωπικά, ήταν η ανάγνωση των πρακτικών. Την περίοδο εκείνη ο γραμματέας κρατούσε πρακτικά χρησιμοποιώντας απλώς πένα και χαρτί. Γραμμένα από τον εκάστοτε καλλιγράφο γραμματέα, λοιπόν και λόγω παλαιότητας των εγγράφων, η ανάγνωσή τους καθίσταται δύσκολο έργο. Υπήρξαν σελίδες που έλλειπαν, σελίδες που ήταν φθαρμένες, αν και η γενική τους εικόνα ήταν πολύ καλή. Το χρονικό κενό που εντοπίστηκε στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου επηρέασε την περαιτέρω ανάλυση της χρονικής εκείνης περιόδου, ωστόσο τόσο ο τύπος, όσο και τα εναπομείναντα έγγραφα ενίσχυσαν το ερευνητικό έργο.

Πέραν των ανωτέρω, οι σελίδες των δημοτικών αρχείων μας προσέφεραν πληροφορίες για ημερομηνίες δημιουργίας σημαντικών δημοτικών έργων, καθώς και τις τοποθεσίες τους, αφού κάποια από αυτά δεν έχουν διατηρηθεί έως σήμερα. Για τον λόγο αυτό επικεντρώσαμε την προσοχή μας στα δημόσια έργα. Βέβαια αυτά αποτέλεσαν ένα από τα βασικότερα στοιχεία της πολιτικής του καθεστώτος, ωστόσο η δυνατότητα που μου δινόταν να γνωρίζω την περιοχή με έκανε να ενθουσιάζομαι με κάθε στοιχείο που μπορούσε να αναδειχθεί από τα δημοτικά αρχεία της πόλης. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να ασχοληθώ αρκετά όχι μόνο με την εικόνα που είχαν τότε, αλλά να εντοπίσω την τωρινή τους εικόνα.

Στο πρώτο μέρος του πονήματος θα αναλύσουμε τα δημόσια έργα με χρονολογική σειρά. Συνεπώς, ακολουθούμε αυτή τη σειρά, γιατί σκοπός μας είναι να αναδείξουμε την αύξουσα πορεία δημιουργίας που ακολούθησε το καθεστώς κατά τα πρώτα έτη και την σταδιακή πτώση τους, ιδίως κατά το τελευταίο έτος, όπου η κατάσταση στην Ευρώπη ήταν

τεταμένη. Οι πολιτικές όψεις του καθεστώτος προκύπτουν μέσα από την πολιτική προνοίας και τα δημόσια έργα, άλλωστε το καθεστώς του Μεταξά ασχολήθηκε ιδίως με αυτά. Δεν υπάρχουν σαφείς αναφορές για τα πολιτιστικά στοιχεία που αφορούσαν τον τόπο, καθώς και για την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας της Χαλκίδας. Αυτό διότι στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου της πόλης δεν αναφέρεται κάτι παραπάνω από αυτά που μας αποδεικνύουν απλά την ύπαρξη της Ε.Ο.Ν. και κάποιες από τις βασικότερες δραστηριότητές της.

Το παράρτημα του πονήματος προέκυψε από ένα ακόμα ψηφιοποιημένο αρχείο, από ληξιαρχικά έγγραφα της Χαλκίδας, το ληξιαρχικό αρχείο θανάτων της περιόδου. Μέσα από το αρχείο αυτό πέραν από τα αίτια θανάτου που μπορούμε να διαβάσουμε (αφού δεν υπάρχουν νοσοκομειακά έγγραφα στην πόλη), αναγράφονται τόσο οι ηλικίες των αποθανόντων, όσο και τα επαγγέλματα τους. Τα επαγγέλματα που αναγράφονταν με ενδιαφέρον για την έρευνά μου, ώστε να εντοπίζω την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της πόλης.

Καταληκτικά, η Χαλκίδα τόσο κοντινή πόλη από την Αθήνα βίωσε έντονα την πολιτική του καθεστώτος. Όλα όσα χαρακτήριζαν τη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά βρίσκονται στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, αναδεικνύονται μέσα από αυτές τις σελίδες τις οποίες και θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε.

Εισαγωγή:

Η Χαλκίδα έχει ένα πλούσιο αρχαιακό υλικό, το οποίο φυλάσσεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους της πόλης, όσο και στη δημοτική βιβλιοθήκη. Οι έρευνες που έχουν γίνει στα αρχεία αυτά δεν είναι αρκετές, ώστε σου δίνεται η εντύπωση ότι έχεις πολλές επιλογές για έρευνα σε υλικό που δεν έχει δεχτεί κάποια ερευνητική επεξεργασία και ανάλυση.

Ωστόσο, η επιλογή για την περίοδο της μεταξικής δικτατορίας δεν ήταν τυχαία. Η αρέσκεια στην μεταπολεμική εποχή, το φαινόμενο του αντικομμουνισμού που επέβαλλε η δικτατορία, τα δημόσια έργα που δημιουργήθηκαν και η φιλεργατική πολιτική την ίδια περίοδο που η Ευρώπη γνωρίζει τα φασιστικά μοντέλα του Χίτλερ και του Μουσολίνι οδήγησαν στη έρευνα αυτής της περιόδου. Πέραν αυτών, η εποχή διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά σου δίνει την εντύπωση πως ο αλλοτινός αστικός πληθυσμός της πόλης μετατρέπεται σε μία κοινωνία, πλήρως συνυφασμένη με την δικτατορία του Μεταξά, ενώ ταυτόχρονα χωρίζεται σε δύο τάξεις, αυτούς που βοηθούν για να πραγματοποιηθούν οι έρανοι της πόλης και αυτούς που είναι καταγεγραμμένοι στους ερανικούς καταλόγους. Σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζει η απότομη αύξηση των δημοσίων έργων κατά τα πρώτα έτη και η απότομη καμπή στην δύση του μεταξικού καθεστώτος.

Η προσπάθεια επίλυσης των οικονομικών προβλημάτων και η επικέντρωση του καθεστώτος στην αλλαγή των ονομασιών στις οδούς της πόλης, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα έτη, καθώς και η δημιουργία δημοσίων έργων βοηθά να κατευθυνθούμε σε ένα συμπέρασμα του τι επεδίωκε και που στόχευε το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου.

Η έρευνά μας ωστόσο περιορίζεται στα όρια της πόλης της Χαλκίδας, για τον λόγο αυτό από το τρίτο κεφάλαιο οι πληροφορίες που δίνονται στοχεύουν στην ανάδειξη της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας της περιόδου εκείνης. Στο τελευταίο κεφάλαιο του πονήματος αναλύονται τα δημοτικά αρχεία και κατατάσσονται σε κατηγορίες ώστε να γίνει πιο εύκολη η κατανόηση του αντικατοπτρισμού των ιδεών της 4^{ης} Αυγούστου στην πόλη. Τα προηγούμενα κεφάλαια της παρούσας εργασίας βοηθούν στην κατανόηση της Χαλκιδαϊκής κοινωνίας και των δομών της. Αυτό διότι επιδιώκεται η επικέντρωση του υποβάθρου του τόπου, ώστε να αντιληφθούμε την στήριξη που είχε το καθεστώς από την κοινωνία της Χαλκίδας. Η δημιουργία ενός στέρεου οικοδομήματος άλλωστε ήταν από τα βασικά μελήματα της μεταξικής δικτατορίας, όπως επίσης και η αναστολή κάθε αντίδρασης και προσπάθειας ανατροπής της. Για τον λόγο αυτό η τοπική άρχουσα τάξη με τις κατευθυντήριες γραμμές των κυβερνώντων προσπάθησε να πειθαρχήσει την εκάστοτε τοπική επαρχιακή κοινότητα. Αρχική της κίνηση ήταν η παύση κάθε εφημερίδας της οποίας το περιεχόμενο κρινόταν ακατάλληλο από την τεταρτοαυγουστιανή κυβέρνηση, ενώ δευτερευόντως η δημιουργία της Ε.Ο.Ν., οι συχνές επισκέψεις των κυβερνώντων στην πόλη και η δημιουργία του αισθήματος κοινωνικής συνείδησης.

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η αναζήτηση της επιρροής που άσκησε το μεταξικό καθεστώς σε τοπικό επίπεδο και η καταγραφή τεκμηρίων που μπορούν να αποδείξουν την πολιτική, πολιτισμική και κοινωνική διάταξη της κοινωνίας που ο Ιωάννης Μεταξάς και το καθεστώς του επέβαλλαν.

Κεφάλαιο Α'

Τα γεγονότα πριν την κήρυξη της δικτατορίας και η σύσταση του καθεστώτος

Προκειμένου να αντιληφθούμε τα γεγονότα της ιστορικής περιόδου που θα μελετήσουμε στην παρούσα διπλωματική μεταπτυχιακή εργασία, θα πρέπει να γνωρίζουμε τα προηγούμενα της περιόδου γεγονότα, αλλά και να εντάξουμε τα γενόμενα στο Ευρωπαϊκό πλαίσιο, το οποίο άσκησε την επιρροή του στην ελληνική πολιτική σκηνή. Υπήρξε μια αλληλουχία γεγονότων πριν επιβληθεί η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου 1936, τα οποία δημιούργησαν ένα πρόσφορο έδαφος¹. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει πως δεν υπήρχε η διάθεση από μέρος της αστικής τάξης να δημιουργήσουν συνθήκες ευνοϊκές ώστε να επιτευχθεί, ούτε πως δεν έκαναν τις ανάλογες κινήσεις. Αρκετό διάστημα πριν είχε γίνει προοδευτικά η προσπάθεια για την αναπόφευκτη πορεία προς την δικτατορία. Δεν δημιουργήθηκαν μόνο οι κατάλληλες συνθήκες, αλλά βρέθηκαν και τα ανάλογα πρόσωπα που έδρασαν, για δικό τους φυσικά συμφέρον ώστε να καταλήξουμε στην 4^η Αυγούστου.

Οι βαθύτατες κρίσεις που είχαν δημιουργηθεί στην χώρα, τόσο οικονομικές, όσο κοινωνικές, λόγω αύξησης πληθυσμού, αλλά και η ιδεολογική κρίση, ιδιαίτερα έπειτα το 1922 και τη μικρασιατική

¹Th. Veremis, (ed. Thanos Veremis, Robin Higham), *Aspects of Greece, 1936-1940, Metaxas Dictatorship*, Ελληνικό Ίδρυμα, αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής, Αθήνα, 1993, σσ.1-14 / J.G Joachim, *Ioannis Metaxas, the formative years 1871-1922*, Bibliopolis, Mohnessee, 2000, σσ.317-352/ Δ. Καλλονάς, *Ι. Μεταξάς, Μαθητής, στρατιώτης, πολιτικός, αγωνιστής, κυβερνήτης, χ.σ.*, Αθήνα, 1938, σσ.71-80, σ.100, σσ.144-157/ Κων. Γ. Πανταζής, *Τα δύο Όχι, ελληνοϊταλικός πόλεμος, ελληνογερμανικός πόλεμος, 1940-1941*, Δωδώνη, Αθήνα, 1972, σσ.18-32

καταστροφή, αφού η «Μεγάλη Ιδέα» καταρρίπτεται, δημιουργούν ένα αίσθημα κοινωνικής ανησυχίας, το οποίο θα βρει τρόπους να εκτονωθεί².

Αρχικά, η απόπειρα δολοφονίας του Ελευθέριου Βενιζέλου³ και στην συνέχεια οι πολιτικές κινήσεις του Λαϊκού Κόμματος⁴, του αντίπαλου κόμματος των φιλελευθέρων, εντείνουν την ήδη ταραγμένη πολιτική κατάσταση της χώρας.

Η ένταση αυτή ξεσπά με το κίνημα του Μαρτίου του 1935⁵, μια προσπάθεια κινητοποίησης της βενιζελικής παράταξης, το οποίο γίνεται στην περίοδο διακυβέρνησης του Παναγή Τσαλδάρη. Η αιτιολόγηση πως το κίνημα έγινε με σκοπό να προλάβει μοναρχική παλινόρθωση οδήγησε σε αντίθετα αποτελέσματα και μάλλον αφύπνισε την ιδέα σε κάποια πολιτικά πρόσωπα, ανάμεσά τους και τον Κονδύλη⁶. Ο αρχικός στόχος των βενιζελικών- δημοκρατικών να προστατεύσουν τα συμφέροντά τους απέτυχε, αφού δεν υπήρξε λαϊκή υποστήριξη, ούτε υποστήριξη από τους πρόσφυγες, κάτι το οποίο περίμενε η βενιζελική παράταξη. Αυτό διότι με τον νόμο που είχε ψηφιστεί τον Ιανουάριο του 1934 «περί τροποποιήσεων διατάξεων του κώδικος περί Δήμων και Κοινοτήτων», βάσει της οποίας μπορούσε ο υπουργός εσωτερικών να ανακηρύξει ανεξάρτητους δήμους τους εκτός σχεδίου πόλεως μεγάλους προσφυγικούς συνοικισμούς, εμμέσως αποκλείονταν οι πρόσφυγες⁷, ένα διάταγμα το οποίο είχε ως σκοπό του να μειώσει τυχόν μεγάλο ποσοστό ψήφων των βενιζελικών. Η

²Α. Ρήγος, *Η Β' Ελληνική Δημοκρατία, 1924-1935, κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1988, σσ.265-267

³Γ. Γ. Μπενέκου, *Το κίνημα του 1935*, Γιαννίκος, Αθήνα, 1965, σσ.57-63/ Π. Γιαννόπουλος, *Ο Κωνσταντινισμός και ο Ιωάννης Μεταξάς*, Αθήνα, χ.σ., σσ.9-16/ Κων. Μαλαίνος, *4^η Αυγούστου, πως και διατί επεβλήθη η δικτατορία του Ίω. Μεταξά*, Δευτέρα, Αθήνα, 1966, σ.15

⁴Κων. Μαλαίνου, *ό.π.*, σσ.53-60

⁵Γ. Γ. Μπενέκου, *Το κίνημα του 1935*, Γιαννίκος, Αθήνα, 1965, σσ.85-91/ Δ. Καλλονάς, *ό.π.*, σ.100

⁶Π. Γιαννόπουλος, *Η στάση του Ίω. Μεταξά και ο θρίαμβος της Επανάστασεως του 1922*, χ.σ., Αθήνα, 1923, σσ.95-96

⁷ΦΕΚ 18/01/34, τευχος Α', αρ.22, σ.1

μη σύμπραξη των προσφύγων, αλλά και η μικρή λαϊκή συμμετοχή είχαν ως αποτέλεσμα την αποτυχία του κινήματος και την αναζωπύρωση της ιδέας της Παλινόρθωσης⁸.

Αναντίρρητα μέχρι την δικτατορία υπήρξε προοδευτική πορεία προς αυτήν και υπήρξαν αφορμές, ώστε να αιτιολογηθεί η επιβολή της τόσο στον χρόνο που έγινε, όσο και στην ίδια την ιστορία που θα γραφόταν. Το κίνημα του 1935 δεν απομάκρυνε, όπως αναφέραμε και παραπάνω τις φιλομοναρχικές ιδέες, αντιθέτως τις έφερε πιο κοντά. Αμέσως μετά το κίνημα οι βενιζελικοί αξιωματικοί διώχθηκαν από το στρατό και στις εκλογές που διεξήχθησαν τον Ιούνιο δεν συμμετείχαν. Στις εκλογές πρότευσε ο Παναγής Τσαλδάρης και ήρξε έως και τον Οκτώβριο του 1935. Στις 10 Οκτωβρίου 1935 ο στρατηγός Κονδύλης και οι αρχηγοί των Ενόπλων Δυνάμεων, υποστράτηγοι Ρέππας και Παπάγος, καθώς και ο υποναύαρχος Οικονόμου κατήργησαν την κυβέρνηση Τσαλδάρη και μαζί της την αβασίλευτη δημοκρατία⁹. Εν συνεχεία επανέφεραν το Σύνταγμα του 1911 έως και την επιψήφιση του νέου, ενώ ο Κονδύλης αυτοπροσδιορίστηκε αντιβασιλέας και επανέφερε τον βασιλιά με νόθο δημοψήφισμα το οποίο έγινε στις 3 Νοεμβρίου 1935 και συγκέντρωσε το 97% των θετικών ψήφων, ποσοστό που φαίνεται ακατόρθωτο¹⁰. Ο βασιλιάς επιστρέφει στις 25 Νοεμβρίου 1935, από το Λονδίνο, έπειτα από 12 χρόνια εξορίας¹¹.

⁸Χρ. Χατζηιωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία», στο: επιμ. Χρ Χατζηιωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2003, σσ. 110-112

⁹Δ. Καλλονάς, *ό.π.*, σσ.132-133

¹⁰Σπ. Λιναρδάτος, *Πώς εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, Διάλογος, Αθήνα, 1974, σ.117

¹¹Χρήστος Χατζηιωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία 1922-1936», από: *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, Χρήστος Χατζηιωσήφ (επιμ.), Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2009, σ.486/ Ι. Πολιτάκου, *Κοιτάζοντας την Ιστορία, 1916-1976*, Πέτρου Πατσιλινάκου, Αθήνα, 1977, σσ.118-124/ Μιλτ. Μαλαίνου, *ό.π.*, σσ.53-60/ Κ. Πανταζής, *ό.π.*, σ.32/ Ιωάννης Σ. Κολιόπουλος, *Παλινόρθωση, Δικτατορία, Πόλεμος, 1935-1941, ο βρετανικός παράγοντας στην Ελλάδα*, Εστία, Αθήνα, 1985, σσ. 80-91

Ο Κονδύλης, σαφώς δεν περίμενε την μετέπειτα αντιμετώπιση του βασιλιά, ο οποίος δεν μπόρεσε να στηρίξει τα σχέδιά του στο πρόσωπο του Κονδύλη. Ακολούθως, ο Κονδύλης παραιτήθηκε- αναγκαζόμενος- και ο βασιλιάς ανέθεσε την πρωθυπουργία στον Κωνσταντίνο Δεμερτζή¹².

Στις 26 Ιανουαρίου 1936 στις βουλευτικές εκλογές που διεξήχθησαν με αναλογικό σύστημα πρώτο εξελέγη το κόμμα των Φιλελευθέρων, ενώ ακολούθησε το Λαϊκό Κόμμα¹³. Έπειτα τις εκλογές ο αρχηγός του κόμματος των φιλελευθέρων Θεμιστοκλής Σοφούλης, προσπάθησε να διαπραγματευτεί το θέμα του σχηματισμού κυβέρνησης με τον Παναγή Τσαλδάρη, αρχηγό του λαϊκού κόμματος. Η προσπάθεια να μην επηρεάσουν την πολιτική σκηνή τα παλαιά δεδομένα που τους έτασαν αντιπάλους δεν ευδοκίμησαν. Η άρνηση να επανέλθουν στο στράτευμα οι απότακτοι αξιωματικοί του στρατιωτικού κινήματος της 1^{ης} Μαρτίου 1935, αλλά και οι πιέσεις που ασκήθηκαν από το μέρος του Στρατιωτικού Συνδέσμου να μην υπάρξει κυβέρνηση συνεργασίας¹⁴, οδήγησε σε πολιτική αστάθεια. Ο συνασπισμός φιλελευθέρων και ΚΚΕ ήταν και αυτός αδύνατος. Το γνωστό σύμφωνο Σοφούλη- Σκλάβαινα¹⁵, το οποίο δεν τήρησε η μεριά των φιλελευθέρων και η αντίδραση των κονδυλικών και

¹²Μιλτ. Μαλαίνου, *ό.π.*, σσ.62-67/ Φ. Λαμπρινός, *Ισχύς μου η αγάπη του φακού, τα κινηματογραφικά επίκαιρα ως τεκμήριο της Ιστορίας*, Καστανιώτη, Αθήνα, 2005, σσ. 256-260, 309/ Σπ. Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, *ό.π.*, σσ.126-139

¹³Μ. Μαϊλής, *Από την 4^η Αυγούστου ως τις μέρες μας, η γενική πορεία της ταξικής πάλης*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2009, σσ.11-17

¹⁴Μ. Μαϊλής, *ό.π.*, σσ.11-17/ Σπ. Λιναρδάτος, *Πώς εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, *ό.π.*, σσ.163-167

¹⁵Σπ.Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, *ό.π.*, σσ.196-198/ Για τον λόγο του ότι στα περισσότερα ιστορικά βιβλία της εποχής θα διαβάσουμε σχετικά με τις ομοιότητες ή και τις διαφορές του μεταξικού καθεστώτος με τα δικτατορικά καθεστώτα της Ευρώπης, θα ήθελα να επισημάνουμε την προσπάθεια δημιουργίας ενός λαϊκού μετώπου, «υπό την σκέπη» του αστικού μετώπου. Επηρεασμένοι από την Ισπανία και την Γαλλία του, η Ελλάδα προσπαθεί να το επιτύχει με το σύμφωνο Σοφούλη- Σκλάβαινα, βλ. σχετικά Α. Βελλιάδης, *Μεταξάς-Χίτλερ, ελληνογερμανικές σχέσεις στην Μεταξική δικτατορία*, Ενάλιος, Αθήνα, 2003, σ.20

του υπουργού στρατιωτικών Παπάγου για κυβέρνηση με κομμουνιστές, κατέστησαν δύσκολη τη λύση αυτής της κυβέρνησης συνασπισμού¹⁶.

Εξαιτίας αυτού στην κυβέρνηση βρισκόταν η υπηρεσιακή κυβέρνηση Δεμερτζή, η οποία αντικατέστησε στο υπουργείο στρατιωτικών τον Παπάγο με τον Ιωάννη Μεταξά¹⁷. Η λύση κυβέρνησης συνασπισμού είχε καταστεί δύσκολη και έτσι ο Σοφούλης έδωσε εντολή είτε για κυβέρνηση συνασπισμού των δύο μεγάλων κομμάτων ή σε υπηρεσιακή υπό τον Κωνσταντίνο Δεμερτζή. Σχηματίστηκε κατά τον τρόπο αυτό κυβέρνηση υπό τον Κ. Δεμερτζή με αντιπρόεδρο και υπουργό στρατιωτικών τον Ιωάννη Μεταξά¹⁸.

¹⁶Γ. Μοσχόπουλος, *Από την Παλινόρθωση στην Μεταξική Δικτατορία, 1935-1940, φως στα παρασκήνια*, Αθ. Χριστάκη, Αθήνα, 1999, σσ.81-92/ Χρ. Χατζηιωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία», στο: επιμ. Χρ Χατζηιωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, ό.π., σσ. 110-112 / Μ. Μαϊλής, ό.π., σσ.11-17

¹⁷Σπ. Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, ό.π., σσ.178-179

¹⁸Μιλτ. Μαλαίνος, ό.π., σσ.69-79/ Η. Cliadakis, *Greece, 1935-1941, The Metaxas Regime and the diplomatic background to the World War II*, University Microfilms, Michigan, 1970, σσ.59-66

ΠΡΩΤΟΛΕΤΑΡΙΟ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ ΕΝΘΕΣΤΗΣ

ΕΞΑΞΕΛΙΔΟΣ

ΕΚΔΙΚΗΣΗ! ΕΚΔΙΚΗΣΗ!

ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΙ: 1) Β. Στράουρ, 2) Γίνο Σενόρ, 3) Ι. Πατούπουλος, 4) Δ. Αγγαλιός, 5) Αναστ. Τούσκας, 6) Σαββατάρ Μπαρτσόου, 7) Δημ. Λαϊδής, 8) Σ. Διαμαντόπουλος, 9) Ιωάννης Πιτόρης, 10) Ευθύμιος Μάνος, 11) Έρι. Ζαχαρίου.

Γραφείο: Κλάδος Γενναίου 3ος (Αρ. 698, τ. 24.30) Τηλεγράμμοι: Σπ. 15.555 (Αρ. 698, τ. 24.30) Αρ. 698, τ. 24.30) Τηλ. 698, τ. 24.30) Ήλιος 69, τ. 1917 ΑΘΗΝΑ ΚΥΡΙΑΚΗ 10 ΤΟΥ ΜΑΗ 1938

Η ΧΥΤΣΙΝΗ ΑΓΡΙΑ ΣΑΦΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ - 30 ΣΚΟΤΩΜΕΝΟΙ - ΠΑΡΧΑΥΩΝ ΦΙΛΗΜΕΣ ΠΑΙΔΕΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΔΗΛΩΣΗΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΟΛΟΦΟΝΟΥ ΤΟΥ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥ ΛΑΟΥ ΜΕΤΑ ΤΗΝ

ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΑΛΛΗΓΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Την άσπληστη δολοφονία του Αλέξη Καραγιάννη και των άλλων εργαζομένων της εταιρείας «Α. Α. Α. Α.» στην περιοχή της Χαλκίδας, η οποία έγινε στις 10 Μαΐου 1938, η «Εξάξελδος» καταγγέλλει ως δολοφονία εργαζομένων και παιδιών, και ζητά την άμεση διερεύνηση της υπόθεσης. Η εφημερίδα υποστηρίζει ότι η δολοφονία έγινε με τη βοήθεια των αρχών ασφαλείας και της κυβέρνησης, και ότι οι υπαίτιοι είναι οι εργοδότες και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Ζητά την άμεση διεξαγωγή έρευνας και την άμεση απονομή δικαιοσύνης στους θύτες.

Η δολοφονία του Αλέξη Καραγιάννη και των άλλων εργαζομένων της εταιρείας «Α. Α. Α. Α.» στην περιοχή της Χαλκίδας, η οποία έγινε στις 10 Μαΐου 1938, η «Εξάξελδος» καταγγέλλει ως δολοφονία εργαζομένων και παιδιών, και ζητά την άμεση διερεύνηση της υπόθεσης. Η εφημερίδα υποστηρίζει ότι η δολοφονία έγινε με τη βοήθεια των αρχών ασφαλείας και της κυβέρνησης, και ότι οι υπαίτιοι είναι οι εργοδότες και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Ζητά την άμεση διεξαγωγή έρευνας και την άμεση απονομή δικαιοσύνης στους θύτες.

Την άσπληστη δολοφονία του Αλέξη Καραγιάννη και των άλλων εργαζομένων της εταιρείας «Α. Α. Α. Α.» στην περιοχή της Χαλκίδας, η οποία έγινε στις 10 Μαΐου 1938, η «Εξάξελδος» καταγγέλλει ως δολοφονία εργαζομένων και παιδιών, και ζητά την άμεση διερεύνηση της υπόθεσης. Η εφημερίδα υποστηρίζει ότι η δολοφονία έγινε με τη βοήθεια των αρχών ασφαλείας και της κυβέρνησης, και ότι οι υπαίτιοι είναι οι εργοδότες και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Ζητά την άμεση διεξαγωγή έρευνας και την άμεση απονομή δικαιοσύνης στους θύτες.

Την άσπληστη δολοφονία του Αλέξη Καραγιάννη και των άλλων εργαζομένων της εταιρείας «Α. Α. Α. Α.» στην περιοχή της Χαλκίδας, η οποία έγινε στις 10 Μαΐου 1938, η «Εξάξελδος» καταγγέλλει ως δολοφονία εργαζομένων και παιδιών, και ζητά την άμεση διερεύνηση της υπόθεσης. Η εφημερίδα υποστηρίζει ότι η δολοφονία έγινε με τη βοήθεια των αρχών ασφαλείας και της κυβέρνησης, και ότι οι υπαίτιοι είναι οι εργοδότες και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Ζητά την άμεση διεξαγωγή έρευνας και την άμεση απονομή δικαιοσύνης στους θύτες.

Την άσπληστη δολοφονία του Αλέξη Καραγιάννη και των άλλων εργαζομένων της εταιρείας «Α. Α. Α. Α.» στην περιοχή της Χαλκίδας, η οποία έγινε στις 10 Μαΐου 1938, η «Εξάξελδος» καταγγέλλει ως δολοφονία εργαζομένων και παιδιών, και ζητά την άμεση διερεύνηση της υπόθεσης. Η εφημερίδα υποστηρίζει ότι η δολοφονία έγινε με τη βοήθεια των αρχών ασφαλείας και της κυβέρνησης, και ότι οι υπαίτιοι είναι οι εργοδότες και οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι. Ζητά την άμεση διεξαγωγή έρευνας και την άμεση απονομή δικαιοσύνης στους θύτες.

ΤΟ ΧΥΤΣΙΝΟ ΠΡΑΞΙΝΟ ΣΥΛΛΑΓΗΡΙΟ

ΑΠΟ ΤΟ ΧΥΤΣΙΝΟ ΜΑΤΟΥΚΙΣΜΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1) Οι εργατοί της εταιρείας «Α. Α. Α. Α.» συλλαγιάζουν στην πλατεία του Αγίου Πανταζού, 10 Μαΐου 1938. Στο φόντο φαίνεται η κεντρική πλατεία της πόλης.

Εικόνα 1. Ριζοσπάτης 10 Μαΐου 1938

Έπειτα τον θάνατο του Κ. Δεμερτζή, ο οποίος επήλθε λίγους μήνες έπειτα τις εκλογές του Ιανουαρίου, ο Γεώργιος ανέθεσε τον σχηματισμό κυβέρνησης στον μετέπειτα δικτάτορα Ιω. Μεταξά¹⁹. Η κυβέρνηση παρουσιάστηκε στις 27 Απριλίου στη Βουλή και εκλέχθηκε²⁰. Το σημαντικότερο, όμως γεγονός πέραν της ψήφισης αυτής, ήταν το ψήφισμα που ενέκρινε η Βουλή, με βάση το οποίο θα διέκοπτε τις εργασίες της έως τις 30 Σεπτεμβρίου²¹. Η κυβέρνηση κατά το διάστημα αυτό θα είχε το δικαίωμα να εκδώσει διατάγματα με τη σύμφωνη γνώμη 40μελούς επιτροπής βουλευτών. Οι πέντε μήνες που δόθηκαν, σαφώς ήταν αρκετοί ώστε να προετοιμαστεί η επερχόμενη δικτατορία, χωρίς βεβαίως να υπάρξουν δυσκολίες²².

Την ίδια εποχή η ανάπτυξη του κομμουνισμού στην Ελλάδα ήταν εμφανής. Το σύμφωνο Σοφούλη- Σκλάβαινα και οι απεργιακές κινητοποιήσεις ήταν οι βασικότερες ενδείξεις πως το ΚΚΕ είχε αρχίσει να αποκτά την δική του σημασία στην πολιτική σκηνή της χώρας²³. Οπωσδήποτε, η απήχηση του κομμουνισμού στο κοινό δεν επικροτήθηκε από τον αστικό κόσμο, πόσο μάλλον από την κυβέρνηση. Η απεργιακή κινητοποίηση στη Θεσσαλονίκη στις 9 Μαΐου και ο θάνατος απεργών από τη χωροφυλακή²⁴ ήταν μια σοβαρή ένδειξη ανησυχίας για τη δεξιά. Επιπρόσθετα, ο αριστερισμός τόσο των φιλελευθέρων, όσο και του Λαϊκού

¹⁹Γ. Αναστασιάδη, *Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδας, 1821-1941*, Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2001, σ.232/ Η. Cliadakis, "The political and diplomatic background to the Metaxas dictatorship, 1935-1936", *Journal of Contemporary History*, τχ.1, 1979, σσ.117-138

²⁰Γρ. Δαφνής, *Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940, η άνοδος του αντιβενιζελισμού*, τομ. Β', Ίκαρος, Αθήνα, 1955, σσ.418-422

²¹Γ.Ν. Μοσχόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνικού Κράτους, πολιτικές προσεγγίσεις, 1832-1940*, χ.σ., 1997,σ.211

²²Δ. Κιτσίκης, *Η Ελλάς της 4ης Αυγούστου και οι Μεγάλες Δυνάμεις*, 2η εκδ., Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα, 1990, σσ.40-53/ Μιλτ. Μαλαίνου, ό.π., σσ.99-103/ Γ. Μοσχόπουλος, *Από την Παλινόρθωση στην βασιλομεταξική δικτατορία, 1935-1940, φώς στα παρασκήνια*, ό.π., σσ.93-95/ Γ. Μοσχόπουλος, *Ιστορία του Νέου Ελληνικού Κράτους, πολιτικές προσεγγίσεις, 1832-1940*, Αθήνα, 1997, σ.208-211

²³J. V. Kofas, *Authoritarianism in Greece, the Metaxas regime*, Boulder, New York, 1983, σσ.42-52

²⁴Εφημερίδα, ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, 10-5-36, αρ. 649

Κόμματος, το οποίο θα αποφάσιζε με γενική συνέλευση την πορεία του έπειτα το θάνατο του Π. Τσαλδάρη, δημιουργούσε ακόμα μεγαλύτερες ανησυχίες. Ακολούθως, οι κομμουνιστές δήμαρχοι που είχαν εκλεγεί στις προηγούμενες αυτοδιοικητικές εκλογές ενέτειναν τον φόβο για την άνθιση της κομμουνιστικής αριστεράς²⁵. Οι ανησυχίες της αστικής τάξης και της κυβερνήσεως κορυφώνονται με την επιβολή της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου. Επικαλούμενος τους φόβους για τις απεργιακές κινητοποιήσεις και τις δράσεις του κομμουνιστικού κόμματος, την παραμονή της κήρυξης γενικής απεργίας, επιβλήθηκε η δικτατορία, με την συγκατάθεση του Γεωργίου Β'²⁶.

Σε λόγο του ο Ι. Μεταξάς προς τον ελληνικό λαό για την μεταβολή της κυβέρνησης κατά την 4^η Αυγούστου είπε: «Ἐνῶ ἡ Βουλὴ ἢ ἐκλεγείσα μετὰ τὰς μακρὰς ἐσωτερικὰς περιπετείας τοῦ Ἔθνους τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1936, ὅπως ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ τάξιν ἀπεδείχθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀνίκανος καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς τὸ νὰ δώσῃ Κυβέρνησιν εἰς τὴν χώραν καὶ ἡ ἀνικανότης αὕτη ἀπεδείχθη καὶ κατόπιν καὶ τελευταίως ἀκόμη ἔνεκα τῶν ἀθεραπεύτων κομματικῶν ἀντιθέσεων καὶ προσωπικῶν ἐρίδων, αἵτινες ἐλάχιστα ἐνδιέφερον τὴν μεγίστην μᾶζαν τοῦ ἐργαζομένου λαοῦ, ὁ κομμουνισμὸς ἐπωφελοῦμενος καὶ τῆς περιστάσεως ταύτης καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν δοθείσης ὑποστηρίξεως διαφόρων πολιτικῶν μερίδων ἤγειρε θραυστάτην τὴν κεφαλὴν του, ἀπειλῶν σοβαρώτατα τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας, ἐντατικώτατα πλέον ὁ κομμουνισμὸς παρεσκεύαζε τὴν κοινωνικὴν

²⁵Εφημερίδα, ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, 12-2-34, αρ. 872// www.ethnos.gr/articles/ βλ. εικόνα 32

²⁶Γ. Μοσχόπουλος, *Από την Παλινόρθωση στην βασιλομεταξική δικτατορία, 1935-1940, φως στα παρασκήνια*, ό.π., σσ.93-96/ Χρ. Χατζηωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία», στο: επιμ. Χρ. Χατζηωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, ό.π., σσ.113-116/ Μιλτ. Μαλαίνου, ό.π., σσ. 151-156/ Α. Ρήγος, *Τα κρίσιμα χρόνια, 1922-1935*, Παπαζήση, τομ. Α', Αθήνα, 1995, σσ. 271-274/ Ν. Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974, όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1995, σσ.103-105

ἐπανάστασιν καί τελευταίως ἐπίσκευσεν ὅτι εὕρσκεται εἰς τα πρόθυρα αὐτῆς. Αἱ σκηναί τῆς Θεσσαλονίκης κατά τον παρελθόντα Μάιον ὑπήρξαν τό προοίμιον.

Και προ αὐτῶν καί ἔκτοτε μετά μεγαλειτέρας ἐντατικότητος κατεπλημμύριζε τους στρατῶνας διά πρακτόρων και ἐντύπων προκηρύξεων, καλῶν τούς στρατιώτας εἰς την κοινωνικήν ἐπανάστασιν.

Ἐκ παραλλήλου, εἰσεχώρησε ἀπό καιροῦ εἰς την ἐκπαίδευσιν, διαφθείρων μέγα μέρος τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σώματος, ἀπό τοῦ Πανεπιστημίου μέχρι τῶν διδασκάλων τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, ἐπιδρῶν οὕτως ὀλεθριώτατα ἐπί τῆς νεολαίας τοῦ Ἔθνους, την ὁποίαν ἐπιζητεῖ να παρασύρει εἰς ἀντιπατριωτικήν λήθην τῶν ὠραίων ἑλληνικῶν παραδόσεων, ὑποσκάπτων οὕτω και αὐτήν τήν ἐλπίδα καλλιτέρου μέλλοντος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Εἰσεχώρησεν ἐπίσης εἰς τόν ὑπαλληλικόν ἐν γένει κόσμου, ἐπιζητῶν να καλλιεργῇ μεταξύ τῶν ὑπαλλήλων το αἶσθημα ὅτι το Κράτος εἶνε ὁ κοινός ἐχθρός, τοῦ ὁποίου και αὐτοί πρέπει να ὑποσκάψουν τα θεμέλια, ὅπως οὕτω κατά την στιγμήν τῆς ἐνάρξεως τοῦ στασιαστικοῦ ἀγῶνος εὐρεθῆ εἰς παραλυσίαν ὁ κρατικός μηχανισμός.

Ἐκμεταλλεόμενος ὁ κομμουνισμός την οἰκονομικήν δυσπραγίαν τῆς χώρας προελθοῦσαν κατά μέγα και ἐκ τῆς κακοδιοικήσεως τοῦ παρελθόντος, ὅποτε τα ἀλληλοδιεδεχόμενα εἰς την ἐξουσίαν κόμματα ἀπερροφῶντο ἀπό τας μεταξύ των ὀξυτάτας ἔριδας, στρέφοντα κυρίως την δρᾶσιν τῶν εἰς την διά κομματικῆς συναλλαγῆς ἐνίσχυσίν των, εκμεταλλεόμενος ὁ κομμουνισμός την κατάστασιν ταύτην, ἐξήγειρε συστηματικῶς τους ἐργάτας και τας πενεστέρας τάξεις κατά τοῦ ἀστικοῦ κράτους, παραπλανῶν αὐτούς διά μυρίων διαβολῶν και δημαγωγιῶν και ἀπατηλῶν και ἀνεκπληρώτων ὑποσχέσεων...»²⁷.

²⁷Ι. Π. Μεταξάς, *Λόγοι*, 1^ης τριετίας 4/8/1936- 4/8/1939, χ.σ., σσ.1-2

Από την αρχή κιόλας εγκαθίδρυσης της δικτατορίας, στις υπηρεσίες διορίζονται πρόσωπα του καθεστώτος. Τις υπουργικές θέσεις καταλαμβάνουν άτομα που χαίρουν της εμπιστοσύνης του Ι. Μεταξά²⁸.

Εικόνα 2. Περιοδικό Νεολαία, 10-12-38

Από τους πρωταρχικούς στόχους της κυβέρνησης ήταν να εκδιώξει τους πολιτικούς της αντιπάλους και να εκτοπίσει τους αντιφρονούντες στην δικτατορία²⁹. Παρά το γεγονός πως το Σύνταγμα ήταν ακόμα σε ισχύ, ψηφίστηκαν νόμοι, οι οποίοι είχαν ως κύριο σκοπό την δίωξη του κομμουνισμού. Πέραν των εκποτισμών, των βασιανιστηρίων και της τρομοκρατίας που δημιουργεί η δικτατορία για τα άτομα αριστερών πεποιθήσεων στα πλαίσια της «πνευματικής καθοδήγησης» ή καλύτερα

²⁸Σπ. Λιναρδάτος, 4^η Αυγούστου, Διάλογος, Αθήνα, 1975, σ.44

²⁹Μπέριτ Μπέριτλς, Εξόριστοι στο Αιγαίο, αφήγημα πολιτικού και ταξιδιωτικού ενδιαφέροντος, Φιλίστωρ, Αθήνα, 2002, σσ. 432-459/ Π. Βόγλης, Η εμπειρία της φυλακής και της εξορίας, οι πολιτικοί κρατούμενοι στον εμφύλιο πόλεμο, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2002, σ.61 και σσ.112-117

του «πνευματικού σκοταδισμού» καίει κάθε είδους προοδευτικό βιβλίο³⁰. Από τις αρχικές πράξεις των μελών φασιστικών οργανώσεων ήταν η καύση εκατοντάδων βιβλίων, τα οποία κατασχέθηκαν από τα βιβλιοπωλεία, από πρακτορεία, αλλά και σπίτια συλληφθέντων. Ανάμεσα στους τίτλους βιβλίων που κάηκαν σε δημόσιους χώρους και πλατείες δεν ήταν μόνο εγχειρίδια γνωστών κομμουνιστών και σοσιαλιστών, αλλά και άλλα τα οποία θεωρήθηκαν προοδευτικά, κάτι το οποίο θύμιζε την καύση των βιβλίων από τους ναζιστές στις 10 Μαΐου 1933³¹.

Στα πλαίσια άρνησης της αρχαίας Αθήνας, της οποίας ο πολιτισμός έπασχε από πολιτικά ιδεώδη, παύει η διδασκαλία του «Επιταφίου του Περικλή» του Θουκυδίδη, καθώς λογοκρισία επιβλήθηκε και στα έργα του Σοφοκλή³². Ο λόγος παύσης της διδασκαλίας ήταν διότι τα έργα αυτά ήταν μνεία στην δημοκρατία, η οποία ήταν καταστροφική πολιτική για την αρχαία Αθήνα, για τον λόγο αυτό υιοθετείται το πρότυπο της αρχαίας Σπάρτης, η οποία θαυμάζεται για την πειθαρχία της κοινωνίας της και η Μακεδονία, η οποία ολοκλήρωσε τον χαρακτήρα του ελληνικού πολιτισμού³³.

Μιμητής των δικτατοριών της Ευρώπης, πέραν της καύσης των βιβλίων και εγχειριδίων καταπατά τις ατομικές ελευθερίες και προσπαθεί να εκτοπίσει κάθε πολιτικό αντίπαλο, με αποτέλεσμα να εξορίζονται σε νησιά οι αντιφρονούντες³⁴. Ακολούθησε κατάσχεση όλων των κομμουνιστικών αρχείων, εξορία μελών του Κ.Κ.Ε., αλλά και δηλώσεις

³⁰Σπ. Λιναρδάτος, *4η Αυγούστου*, ό.π., σσ.63-76

³¹Ο.π., σσ.63-76/ Μ. Πετράκη, *Ο μύθος του Μεταξά, δικτατορία και προπαγάνδα στην Ελλάδα*, Ωκεανίδα, Αθήνα, 2006, σ. 72/ Α.Βελλιιάδης, ό.π., σσ.38-39

³²Α. Ρήγος, *Τα κρίσιμα χρόνια, 1935-1941*, τομ. Β', Παπαζήση, Αθήνα, 1995, σσ.66-67/ Α. Βελλιιάδης, ό.π., σ.39

³³Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ιωάννη Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, Αθήνα, Πυρσός, 1952, σσ.60-61/ Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου, 1936-1940, αρχείο ντοκιμαντέρ της Δημόσιας Τηλεόρασης- πρώην Ε.Ρ.Τ

³⁴Π.Βόγλης, ό.π., σ.61 και σσ.112-117/ Ν. Αλιβιζάτος, ό.π., σ.436 /Α. Φλούντζης, *Ακροναυπλία και ακροναυπιώτες, 1937-1943*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979, σσ.187-212

μετανοίας, ανακρίσεις, βία³⁵, μέθοδοι που θύμιζαν ιδιαίτερα την πολιτική του Μουσολίνι με το ρετσινόλαδο³⁶. Αυτή ήταν η πλεύση της δικτατορίας, η οποία προσπαθεί να διώξει κάθε αριστερή πεποίθηση, να ενσωματώσει την νεολαία στην Εθνική Οργάνωση Νεολαίας, που σκοπό είχε την δημιουργία δικτατορικών φρονημάτων στους νέους, να αναδείξει ένα νέο πολιτισμό. Ακολουθεί όχι μόνο δικτατορική πολιτική, αλλά πλήρως αντικομμουνιστική. Με τις δηλώσεις μετανοίας προσπαθεί να μειώσει τον πληθυσμό τους, αφού όσοι έχουν υπογράψει αυτομάτως αποχωρούν από το μέτωπο των κομμουνιστών, αλλά ταυτόχρονα να αμαυρώσει την ενότητα και συσπείρωσή τους³⁷.

³⁵Κ. Γαβριηλίδης, *Το ημερολόγιο της Ανάφης στη δικτατορία του Μεταξά*, Εντός, Αθήνα, 1997, σσ.15-43/ Μ. Πετράκη, ό.π., σ.67/ Σπ. Λιναρδάτος, *4^η Αυγούστου*, ό.π., σσ.57-67/ Ι.Ε. Γκίκας, *Ο Μουσολίνι και η Ελλάδα*, Εστία, Αθήνα, 1982, σ.32

³⁶Ι.Ε. Γκίκας, ό.π., σ.32

³⁷Μ. Πετράκη, ό.π., σσ.70-71/ Περιοδικό, ΝΕΟΛΑΙΑ, τχ 9, 10-12-38, σ.296/ Macris Bobby John, *The foreign policy of the Metaxas regime, 1936-1941*, University microfilms international, Michigan, 1984, σσ.132-133/ Π. Βόγλης, ό.π., σσ.112-117/ Ν. Αλιβιζάτος, *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974, όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1986, σ.436

Εικόνα 3. Καλλιτέχνες εκποτισμένοι στην Ανάφη

Στην προσπάθεια εκφασισμού επιπροσθέτως, το καθεστώς χρησιμοποιεί ως φερέφωνο τις εφημερίδες, αφού φυσικά με την κατάργηση τόσο των ατομικών ελευθεριών και την λογοκρισία που ασκήθηκε δεν θα μπορούσαν παρά να εγκρίνουν τις κινήσεις της κυβέρνησης³⁸. Στις 31 Αυγούστου 1936 ιδρύεται, με αναγκαστικό νόμο το

³⁸B. Αγγελής, «Γιατί χαιρέται ο κόσμος και χαμογελάει πατέρα...», μαθήματα εθνικής αγωγής και νεολαιίστικης προπαγάνδα στα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2006, σσ.40-45/J. Kofas, ό.π., σσ.98-105

Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, με υφυπουργό τον στενό φίλο του Μεταξά, Θεολόγο Νικολούδη³⁹. Η προπαγάνδα δεν ήταν πρωτοτυπία του ελληνικού καθεστώτος. Χρησιμοποιήθηκε τόσο από το ιταλικό φασιστικό μοντέλο, όσο και από το γερμανικό⁴⁰. Το ελληνικό μοντέλο διακυβέρνησης, πέραν από την προπαγάνδα, «δανείζεται» στοιχεία των ευρωπαϊκών καθεστώτων, αλλά και πολιτικές πρακτικές⁴¹. Ο Γ' Ελληνικό Πολιτισμός θυμίζει το Τρίτο Ράιχ⁴². Η 4^η Αυγούστου θυμίζει την «πορεία προς τη Ρώμη»⁴³. Ωστόσο, παρά τα στοιχεία φασιστικού συστήματος που χρησιμοποιεί το καθεστώς, σε καμία περίπτωση δεν μπορούμε να συγκρίνουμε τα φασιστικά καθεστώτα της Γερμανίας και Ιταλίας με το καθεστώς του Μεταξά. Η έλλειψη επεκτατικής πολιτικής, αλλά και η έλλειψη οργάνωσης φασιστικού κόμματος, ήταν βασικές διαφορές των καθεστώτων⁴⁴.

Το καθεστώς μόλις επιβλήθηκε...

³⁹Μ. Πετράκη, ό.π., σσ.11-35

⁴⁰Ι.Ε. Γκίκας, ό.π., σ.34, σ.36/ S. Zavoli, *Nascita di una dittatura*, Societa Editrice Internazionale, Torino, 1973, σ. 186

⁴¹J. Kofas, ό.π., σσ.54-55

⁴²Χρ. Χατζηιωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία», στο: επιμ. Χρ Χατζηιωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, ό.π., σ.120

⁴³J. Kofas, ό.π., σσ.32-34

⁴⁴Α. Βελλιιάδης, ό.π., σ. 39

Κεφάλαιο Β΄

Τέσσερα χρόνια δικτατορίας του Μεταξά

Κομμουνισμός στα χρόνια της «φοβέρας»

Σε μία περίοδο που η Ευρώπη γνωρίζει το φασισμό του Χίτλερ⁴⁵ και τη δικτατορία του Μουσολίνι⁴⁶, καθώς και το φασιστικό καθεστώς του Φράνκο⁴⁷, η Ελλάδα διανύει την περίοδο δικτατορικής διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει πως μπορούμε να συγχέουμε τις δικτατορίες των ευρωπαϊκών κρατών με αυτό της Ελλάδας, όσο και αν υπάρχουν κοινά στοιχεία. Ωστόσο δεν μπορούμε να το συγκρίνουμε από την άλλη πλευρά με τον εθνικοσοσιαλισμό του Χίτλερ⁴⁸, αφού για τα δεδομένα της Ελλάδας εθνικισμός και σοσιαλισμός δεν μπορούσαν να συμπορευτούν, αλλά ούτε και με την δικτατορία του Φράνκο, η οποία επιβλήθηκε έπειτα από έναν εμφύλιο πόλεμο μεταξύ των δημοκρατικών και των πραξικοπηματιών⁴⁹. Η Ελλάδα διανύει μία περίοδο, κατά την οποία δανείζεται στοιχεία των δικτατοριών της Ευρώπης, δεν γίνεται όμως ολοκληρωτική και φασιστική στο βαθμό των προαναφερθέντων καθεστώτων⁵⁰. Ο τρόπος οργάνωσης του καθεστώτος της Ιταλίας και της Γερμανίας ήταν βασικός ακόμα και για την οργάνωση της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου στην Ελλάδα. Πέραν από την Βόρεια Ευρώπη δικτατορίες

⁴⁵O. Zimmer, *Nationalism in Europe, 1890-1940*, Palgrave Macmillan, New York, 2003, σσ.100-106

⁴⁶S. Zavoli, *ό.π.*, σ.9

⁴⁷Β. Κρεμμυδάς, *Νεότερη Ιστορία, ελληνική και ευρωπαϊκή*, Γνώση, Αθήνα, 1981, σσ.200-203

⁴⁸M. Mazower, *Inside Hitler's Greece, the experience of occupation, 1941-1944*, Yale university press, New Haven and London, 1993, σσ.79-82

⁴⁹Β. Κρεμμυδάς, *ό.π.*, σ.201/ Ζ. Ρου, *Ο ισπανικός εμφύλιος πόλεμος*, Πάπυρος, Αθήνα, 1971, σσ.13-55

⁵⁰Σ. Μαρκέτος, *Πως φίλησα τον Μουσολίνι! Τα πρώτα βήματα του ελληνικού φασισμού*, τομ.Α΄, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2006, σ.15/ Ε. Μαχαιρά, *Η νεολαία της 4^{ης} Αυγούστου*, Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς, Αθήνα, 1987, σ.23/ Α.Βελλιάδης, *ό.π.*, σ.39

γνωρίζει εξίσου και η Νότια Ευρωπαϊκή Ήπειρος. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η εποχή- ντόμινο για τα δικτατορικά καθεστώτα, αφού τόσο η Βουλγαρία (1934) με πραξικόπημα υπό την ηγεσία των συνταγματαρχών του Georgiev και Velcev, όσο και στην Ρουμανία (1938), Γιουγκοσλαβία, αλλά και τις ακροδεξιές εξάρσεις της Ουγγαρίας και Πολωνίας την ίδια περίοδο, παρατηρείται μία έντονη στροφή προς τα ακραία δεξιά καθεστώτα. Οι λόγοι δεν ήταν σε όλες τις περιπτώσεις ίδιοι, από καμία όμως περίπτωση δεν έλλειπαν οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές αναταραχές της προηγούμενης περιόδου, οι οποίες και οδήγησαν σε δικτατορική διακυβέρνηση⁵¹.

Η οικονομική κρίση στα 1929 με την πτώση των αξιών στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης επηρέασε όλους τους οικονομικούς τομείς στην Ευρώπη και κατά συνέπεια τις κοινωνίες της και βοήθησε στην επιβολή δικτατορικών καθεστώτων με μεγαλύτερη ευκολία⁵². Αναντίρρητα, η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου δεν εμφανίζει τα ναζιστικά στοιχεία του γερμανικού καθεστώτος, παρά ταύτα όμως, τόσο η φασιστική κυβέρνηση του Χίτλερ, όσο και η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου κυοφορήθηκαν στα πλαίσια μιας δύσκολης περιόδου, κυρίως στον οικονομικό τομέα, μία περίοδο που υπάρχει υψηλό ποσοστό πληθωρισμού και ανεργίας, ενώ παράλληλα ανθίζει ο κομμουνισμός. Στην Γερμανία, προκειμένου να διαλύσουν τους μαρξιστές, επιδίδονται σε μηχανορραφίες και λίγες ημέρες πριν τις εκλογές της 5^{ης} Μαρτίου προκαλείται φωτιά στο μέγαρο του Ράιχσταγ. Η πυρκαγιά αμέσως αποδίδεται στους κομμουνιστές, οι οποίοι με τον τρόπο αυτό θα έδιναν το έναυσμα της επανάστασης. Με τις αναληθείς αυτές κατηγορίες συλλαμβάνουν τον

⁵¹Emanuel Turkzynski, «Η κρίση της δημοκρατίας και του κοινοβουλευτισμού στη ΝΑ Ευρώπη», στο: Χάγκεν Φλάισερ, Ν. Σβορώνος (επιμ.), *Πρακτικά του Διεθνούς Ιστορικού Συνεδρίου, Ελλάδα 1936-1944, Δικτατορία, Κατοχή, Αντίσταση*, εκδ. Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, Αθήνα, 1990, σσ.1-13

⁵²B. Κρεμμυδάς, *ό.π.*, σσ.196-201

πολιτικό ηγέτη Γ. Δημητρώφ, τους συμπατριώτες του Τάνεφ και Ποπώφ, οι οποίοι κατηγορήθηκαν μαζί με τον αρχηγό του Κομμουνιστικού Κόμματος Γερμανίας πως οργάνωσαν την πυρκαγιά. Ωστόσο στη δίκη που έγινε τον Οκτώβριο- Νοέμβριο του 1933 αποκαλύφθηκε η προπαγάνδα. Παρά της προσπάθειας αυτής από το μέτωπο των εθνικοσοσιαλιστών, το κόμμα τους δεν πήρε την πλειοψηφία των εδρών και συμμαχισε με τους εθνικιστές με σκοπό να σχηματιστεί κυβέρνηση⁵³. Στις 14 Ιουλίου του ίδιου χρόνου εγκρίθηκε ο νόμος που απαγόρευε όλα τα άλλα κόμματα και την δραστηριότητά τους και ανακηρύσσει το εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα ως το μοναδικό στην εξουσία της Γερμανίας. Η σοσιαλιστική κατεύθυνση που προσπάθησε να δώσει ο Χίτλερ στο κόμμα του ήταν περισσότερο δημαγωγικού χαρακτήρα, αφού σαφώς γνώριζε πως χρειαζόταν την υποστήριξη τόσο του στρατού, όσο και του μεγάλου κεφαλαίου για την παραμονή τους στην πολιτική σκηνή⁵⁴.

Όσον αφορά την Ελλάδα η κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά εμφανίζει περισσότερα στοιχεία του ιταλικού φασιστικού μοντέλου διακυβέρνησης. Ο Ι. Μεταξάς έχοντας αποφοιτήσει από την Ακαδημία Πολέμου του Βερολίνου και υπάρξει πολιτικός εξόριστος στην Κορσική, παρακολούθησε αρχικά την άνοδο του Μουσολίνι στην εξουσία και έπειτα την πορεία της ναζιστικής Γερμανίας και προσπάθησε να ενσωματώσει στο καθεστώς του χαρακτηριστικά στοιχεία του φασισμού, χωρίς ωστόσο να δημιουργήσει μία de facto δικτατορία με βάση τα δύο ισχυρά αυτά μοντέλα της Ευρώπης⁵⁵. Για αυτόν τον λόγο άλλωστε κατηγορήθηκε αρχικά ως γερμανόφιλος⁵⁶. Στοιχεία, τα οποία μπορούμε

⁵³Σπ. Λιναρδάτος, *Η εξωτερική πολιτική της 4ης Αυγούστου και ο πόλεμος 1940-1*, Διάλογος, Αθήνα, 1975, σσ.9-42

⁵⁴Σπ. Λιναρδάτος, *Η εξωτερική πολιτική της 4ης Αυγούστου*, ό.π., σσ.9-42

⁵⁵Δ. Καλλονάς, ό.π., σσ.46-47/ Π. Γιαννόπουλος, *Ο Κωνσταντινισμός και ο Ι. Μεταξάς*, Αθήνα, χ.σ., σσ.6-8/ J. G. Joachim, ό.π., "introduction", σσ.9-10/Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.24

⁵⁶Ν. Αγγελής, Ν. Αγγελή (επιμ.), *Τα μυστικά αρχεία του foreign office*, Πάπυρος, Αθήνα, 1971, σ.14/ Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.25

να θεωρήσουμε κοινά είναι το συντεχνιακό πρότυπο και το φασιστικό εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε όλα αυτά να βοηθήσουν στην επίτευξη της αλληλεγγύης και στην ένωση των πολιτών μέσω ενός ενοποιημένου Έθνους, το οποίο στηρίζει και γνωρίζει την ιστορία του⁵⁷.

Η ένωση αυτή του λαού υπό τη σκέπη του ενοποιημένου Έθνους δεν θα μπορούσε να γίνει πραγματικότητα, εάν στα πλαίσια του υπήρξαν πολιτικοί αντίπαλοι, οι οποίοι θα υπονόμευαν την υπάρχουσα κυβέρνηση⁵⁸. Από την αρχή κιάλας της επιβολής της δικτατορίας ξεκινούν συλλήψεις, εξορίες και γενικώς εκτοπίσεις που δημιουργούν ένα αίσθημα φόβου⁵⁹. Σε όλη την περίοδο του Μεσοπολέμου, οι περισσότερες συλλήψεις και τα περισσότερα βασανιστήρια έγιναν κατά την περίοδο του Μεταξά. Ηγετικά πρόσωπα του ΚΚΕ αλλά και άλλων κομμουνιστικών οργανώσεων αποκεφαλίστηκαν και η δράση των κομμουνιστών περιορίστηκε εξαιρετικά. Η επιβίωση της δικτατορίας εξαρτιόταν από την απομόνωση των αντιπάλων. Ο κοινοβουλευτισμός αντικαταστάθηκε από την πειθαρχία και την οριοθέτηση της ελευθερίας, ώστε να μην διακυβεύεται η πορεία του καθεστώτος⁶⁰. Ο διωγμός ατόμων της αριστεράς ξεκίνησε από τη δικτατορία του Πάγκαλου και συνεχίστηκε με την επιβολή της δικτατορίας του Ι. Μεταξά. Οι εξόριστοι στέλνονταν σε μέρη απομακρυσμένα από κατοικημένες περιοχές, με σκοπό φυσικά όχι μόνο τα «αθόρυβα» βασανιστήρια, αλλά και την απομόνωση, που μόνο σκοπό είχαν την ψυχική εξόντωση⁶¹. Η λογοκρισία, οι εξορίες, τα

⁵⁷Jerzy W. Borejsza, «Η Ελλάδα και η βαλκανική πολιτική της φασιστικής Ιταλίας, 1936-1940», στο: Πρακτικού του Διεθνούς Ιστορικού Συνεδρίου, ό.π., σσ.16-29/ Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.23-25

⁵⁸Μ. Πετράκη, ό.π., σ.62

⁵⁹Κ. Γαβριηλίδης, ό.π., σσ.15-17

⁶⁰J. Kofas, ό.π., σσ.62-69/ Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ιωάννη Μεταξά διά την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.85-88/ Χρ. Χατζηιωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία», στο: επιμ. Χρ Χατζηιωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, ό.π., σσ.121-122/ Γ. Μοσχόπουλος, *Από την Παλινόρθωση στην βασιλομεταξική δικτατορία*, ό.π., σσ.93-96

⁶¹Γ. Πικρός, *Ντοκουμέντα, Καλπάκι, φυλακές-ξερονήσια, Καρανάση*, Αθήνα, 1978, σσ.18-26/ Μπέρτ Μπέρτλς, ό.π., σσ.432-459

βασανιστήρια που επιβλήθηκαν από την αρχή της επιβολής της δικτατορίας ήταν πολιτικές τακτικές και των ευρωπαϊκών καθεστώτων^{62,63}. Μάλιστα ο Μουσολίνι ήταν εκείνος που χρησιμοποιούσε την μέθοδο του ρετσινόλαδου, για την τιμωρία ή τον εκφοβισμό των αριστερών⁶⁴, σταμάτησε την κυκλοφορία εφημερίδων που θεωρούσε αντίθετες στα πιστεύω του⁶⁵, ενώ οι ναζιστές από την άλλη έκαιγαν σε δημόσιες πλατείες εγχειρίδια και βιβλία που θεωρούσαν πως εγκωμιάζουν αριστερές πεποιθήσεις⁶⁶. Στα πλαίσια των ναζιστικών και φασιστικών προτύπων δημιούργησε τα τάγματα εργασίας και την εθνική οργάνωση νεολαίας, οι οποίοι φορούσαν στολή και χαιρετούσαν φασιστικά⁶⁷.

Ωστόσο παρά το σύστημα εκφασισμού που χρησιμοποιούσε ο Ι. Μεταξάς, δανειζόμενο από τα φασιστικά μοντέλα της Ευρώπης, η δικτατορία του Μεταξά δεν είχε επεκτατικές διαθέσεις, σε αντίθεση με αυτές των ευρωπαϊκών καθεστώτων⁶⁸. Ο επεκτατισμός της δικτατορίας του Χίτλερ και του Μουσολίνι ήταν ένα στοιχείο, το οποίο δεν εμφανιζόταν στο καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου. Η συζήτηση για εθνικές

⁶²Γ. Πικρός, ό.π., σσ.135-141/ Σ. Μαρκέτος, ό.π., σ.18/ Α. Βελλιάδης, ό.π., σ. 39/ «Τα μέτρα αυτά, εκτελούμενα από μία μυστική αστυνομία συγκροτημένη κατά το πρότυπο της Γκεστάπο και σχεδόν ασφαλώς υπό γερμανική επιρροή, φυσικά ενεδόρουν την πεποίθησιν ότι ο στρατηγός Μεταξάς ήταν παρ' όλες τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις του, αντί- Άγγλος και γερμανόφιλος», Ν. Αγγελή (επιμ.), *Τα μυστικά αρχεία του foreign office*, ό.π., σ.14

⁶³«Έν τούτοις, ο Μανιαδάκης έστειλε διάφορα άτομα στο Βερολίνο για να μελετήσουν τις μεθόδους ασφάλειας του Β' Ράιχ και συγκεκριμένα τον τρόπο οργάνωσης των στρατοπέδων συγκεντρώσεως γιατί σκόπευε τη δημιουργία παρομοίων στην Ελλάδα για να εγκλείσει σ' αυτά τους πολιτικούς αντιπάλους της δικτατορίας», Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.62

⁶⁴Ι.Ε. Γκίκας, ό.π., σ.32/ Σπ. Λιναρδάτος, *4^η Αυγούστου*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1988, σσ.57-67

⁶⁵Β.Αγγελής, «Γιατί χαιρέται ο κόσμος και χαμογελάει πατέρα...», *μαθήματα Εθνικής Αγωγής και νεολαιίστικη προπαγάνδα στα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας*, ό.π., σσ.40-45/Ι.Ε.Γκίκας,ό.π.,σ.34/

<http://cinqantamila.corriere.it/storyTellerGiorno.php?year=1922&month=10&day=29/>

⁶⁶Α. Βελλιάδης, ό.π., σσ.38-39/ Μ. Πετράκη, ό.π., σ.72

⁶⁷Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.38/ Ο Μουσολίνι είχε προχωρήσει την ενοποίηση του έθνους ακόμα ένα βήμα. Έτσι επέβαλλε στολή σε όλους τους δημόσιους υπαλλήλους, με πηλίκιο, το οποίο θα έδειχνε τον βαθμό τους, Ι. Ε. Γκίκας, ό.π., σ.37

⁶⁸Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.39

διεκδικήσεις ήρθε στο προσκήνιο μόνο όταν η Ελλάδα δέχτηκε την ιταλική επίθεση, ενώ μόλις το 1941 καθορίστηκαν ως διεκδικούμενα εδάφη τα Δωδεκάνησα, η Β. Ήπειρος και η Κύπρος⁶⁹. Ο εθνικισμός του ελληνικού δικτατορικού καθεστώτος εκφραζόταν με φράσεις που χρησιμοποιούσαν, τόσο στους λόγους του ίδιου του Μεταξά, όσο και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, σε αντίθεση με τον εθνικισμό στην Ιταλία, όσο και στην Γερμανία, όπως προείπαμε. Στα πλαίσια μάλιστα αυτά του ελέγχου του έγγραφου λόγου εντάσσονται τόσο τα περιοδικά «Νέα Πολιτική» και «Νέοι Δρόμοι», όσο και το περιοδικό «Νέον Κράτος»⁷⁰. Ωστόσο, δεν μπορούσαν να παραληφθούν στοιχεία, τα οποία είχε υιοθετήσει η ελληνική δικτατορία, όπως για παράδειγμα ο όρος «Τρίτος Ελληνικός Πολιτισμός», εμφανώς εμπνευσμένος από το Γ' Ράιχ του Χίτλερ.

Ο Τρίτος Ελληνικός Πολιτισμός θα ήταν ικανός να επισκιάσει τους δύο προηγούμενους ελληνικούς πολιτισμούς, οι οποίοι υστερούσαν πολιτικά για τον λόγο αυτό η πορεία τους διεκόπη. Οι δύο αυτοί πολιτισμοί ήταν ο αρχαίος και ο βυζαντινός. Ο πρώτος υστερούσε στην θρησκευτική πίστη, ενώ ο δεύτερος σε δημιουργήματα τέχνης⁷¹. Ο τρίτος όμως συμπεριελάμβανε και τα δύο αυτά στοιχεία, κάτι το οποίο ακριβώς μας δείχνει που στηριζόταν η δικτατορία του Μεταξά, αρχικά στη θρησκεία και έπειτα στη δημιουργικότητα, που σκοπό της είχε την αναβάθμιση της πατρίδας⁷². Το τρίτο στοιχείο το οποίο ολοκληρώνει τις βασικές αξίες της δικτατορίας ήταν η οικογένεια, η οποία θα έκλεινε

⁶⁹Ευ. Χατζηβασιλείου, «Συνέχειες και ασυνέχειες στους στόχους της ελληνικής πολιτικής στα Βαλκάνια πριν και μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο», στο: επιμ. Χ. Φλάισερ, *Η Ελλάδα '36-'49, από τη δικτατορία στον Εμφύλιο, τομές και συνέχειες*, Καστανιώτη, Αθήνα, 2003, σσ.47

⁷⁰Γ. Κόκκινος, *Η φασίζουσα ιδεολογία στην Ελλάδα, η περίπτωση του περιοδικού «Νέον Κράτος»*, Παπαζήση, Αθήνα, 1990, σσ.20-26

⁷¹Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι.Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.46-47/ Ε. Μαχαιρά, ό.π., σ.33

⁷²Ι. Μεταξά, *Αι ιδέαι του Ι.Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.46-47/ Ε. Μαχαιρά, ό.π., σσ.34-35

στους κόλπους της την νέα γενιά και θα συνέχιζε το έργο του νέου αυτού πολιτισμού⁷³. Μάλιστα η πολιτική αυτή που ακολούθησε ο Ι. Μεταξάς απέναντι στα έργα τέχνης και στην δημιουργικότητα, ερχόταν σε αντίθεση με την πολιτική του Μουσολίνι, ο οποίος δεν ενδιαφερόταν καθόλου για την καλλιτεχνική ζωή του τόπου, τόσο του χρόνου που κυβερνούσε, όσο και τα παρελθόντα έργα τέχνης⁷⁴.

Η θρησκεία διαδραμάτισε σπουδαίο ρόλο κατά τα έτη της δικτατορίας⁷⁵. Αυτό κατά συνέπεια ανυψώνει την θρησκευτικότητα, ο κλήρος ευνοείται και την ίδια εποχή οργανώνονται ταμεία διαχείρισης της εκκλησιαστικής περιουσίας και το ταμείο ασφάλισης του κλήρου. Αδιαμφισβήτητα σημαντική ήταν η ρύθμιση του άλυτου ζητήματος μισθοδοσίας του κλήρου, καθώς επίσης και η οργάνωση ιεροδιδασκαλείων για την μόρφωση των κληρικών⁷⁶.

Όσον αφορά την οικογένεια, η γυναίκα μάθαινε να δέχεται την ανισότητα, αλλά και με τα μαθήματα οικιακής οικονομίας, ραπτικής, μαγειρικής, διαιτητικής κ.α. διδάσκεται το πώς μπορεί να προσφέρει στην οικογένειά της, είτε ως μητέρα, είτε ως σύζυγος^{77,78}.

Πέραν όμως των κοινωνικοπολιτικών αλλαγών, έπρεπε να επέλθουν αλλαγές και στην οικονομία, με σκοπό την άνθιση της. Βασικός άξονας της ήταν η ανάπτυξη του τουρισμού και της γεωργίας, τα οποία ήταν βασική πηγή εσόδων της χώρας. Το μεταξικό καθεστώς έδρασε υπέρ του

⁷³Ε. Μαχαιρά, ό.π., σσ.33-46/ Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ιωάννη Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμό*, ό.π., σ.37/ Χρ. Χατζηιωσήφ, «Κοινοβούλιο και Δικτατορία», στο: επιμ. Χρ. Χατζηιωσήφ, *Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα*, ό.π., σ.120

⁷⁴Ι.Ε. Γκίκας, ό.π., σ.37-38

⁷⁵Macris Bobby John, ό.π., σσ.123-125

⁷⁶Ε. Μαχαιρά, ό.π., σ.56-74/ Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία έτη διακυβερνήσεως του κ. Ιωάννου Μεταξά, 1936-1939, τρία χρόνια εργασίας εις την ελληνικήν επαρχίαν: 4 Αυγούστου 1936- 4 Αυγούστου 1939*, Πυρσός, Αθήνα, 1939, σ.10 και σ.217

⁷⁷Ε. Μαχαιρά, ό.π., σσ.56-74/ Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι. Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμό*, ό.π., σσ.127-128

⁷⁸Ο Μπενίτο Μουσολίνι αντίστοιχα πίστευε πως όλες οι ιταλίδες έπρεπε να είναι ευτραφείς και να κάνουν πολλά παιδιά, καθώς επίσης έπρεπε να φορούν φούστες, ενώ οι άντρες αντίστοιχα να είναι σκληροί και θηριώδεις, Ι. Ε. Γκίκας, ό.π., σ.37

Τουρισμού και έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη του. Δημιουργήθηκε το Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού- ήταν και άμεσο προπαγανδιστικό όργανο της δικτατορίας- το οποίο ήταν υπεύθυνο για τα τουριστικά έντυπα τα οποία δόθηκαν τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό⁷⁹. Δημιουργήθηκε η τουριστική αστυνομία, εξωραϊστήκαν λουτροπόλεις, έγιναν δενδροφυτεύσεις, συντηρήθηκαν αρχαιολογικοί χώροι, βελτιώθηκαν ξενοδοχεία⁸⁰. Ο δεύτερος μεγάλος πόλος οικονομικής ευρωστίας αποτελούσε η γεωργία. Τόσο η γεωργία, όσο και η κτηνοτροφία μπορούσε να στηρίξει το νέο οικονομικό οικοδόμημα της Ελλάδας. Προκειμένου όμως να επιτευχθεί αυτό, θα έπρεπε να υπάρξουν ανάλογα μέτρα, ώστε να ευνοηθούν αυτοί οι τομείς. Ψηφίστηκε κατά το σχέδιο αυτό λοιπόν νόμος, ο οποίος περιελάμβανε χρέη προ της 1^{ης} Ιανουαρίου 1935 και με βάση τον οποίο διεγράφησαν όλοι οι καθυστερούμενοι τόκοι προς το δημόσιο⁸¹.

Επιπροσθέτως, με νόμο που ψηφίστηκε τον Νοέμβριο του 1938 καταργήθηκαν οι πρόσθετοι φόροι που επιβάρυναν το ελληνικό λάδι. Ακολούθως το 1939 δόθηκαν ιδιοκτησίες σε γηγενείς πρόσφυγες, ενώ παράλληλα γίνονταν έργα, τα οποία βοηθούσαν τους αγρότες στην παραγωγή. Σκοπός των μέτρων ήταν η αύξηση της καλλιεργήσιμης γης και η μείωση τιμής των προϊόντων παραγωγής. Πέραν των ήδη αναφερθέντων, την αγροτική οικονομία τόνωσαν τα δάνεια, τα οποία δόθηκαν από την Αγροτική Τράπεζα σε Έλληνες γεωργούς. Αυτό, διότι εφόσον υπήρχε δυνατότητα αγοράς εγχώριων προϊόντων, μειώνεται η εισαγωγή, ενώ ταυτόχρονα με την μείωση των τιμών και των φόρων αυξάνεται η εξαγωγή. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η οικονομική ανάπτυξη

⁷⁹Δ. Καλλονάς, ό.π., σ.224

⁸⁰Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα Χρόνια Διακυβέρνησης Ιω. Μεταξά, 4 Αυγούστου 1936-4 Αυγούστου 1940*, τόμ. Δ', εκδόσεις 4^{ης} Αυγούστου, Αθήνα, σ.127-147/ΦΕΚ, 31-8-36, Αρ. 379

⁸¹Υφυπουργείον Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης Ιω. Μεταξά, 4 Αυγούστου 1936- 4 Αυγούστου 1940*, εκδόσεις 4^{ης} Αυγούστου, τομ. Α', ό.π., σσ.69-113

του αγροτικού τομέα. Πέραν της μεμονωμένης παραγωγής ενισχύθηκε ο συνεταιρισμός, τόσο με την ίδρυση Εθνικής Συνομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών της Ελλάδας, όσο και με την ίδρυση του Υφυπουργείου Συνεταιρισμών⁸².

Για την μόρφωση των παιδιών της επαρχίας δημιουργήθηκαν τα «Γεωργικά Σχολεία», οι «Σχολικοί Κήποι», τα «Πρακτικά Γεωργικά Σχολεία» και οι «Μέσες Γεωργικές Σχολές»⁸³. Εκτός από τις πρακτικές αλλαγές με σκοπό την άνθιση της γεωργίας, παρατηρείται και η προσπάθεια δημιουργίας συναισθήματος στον Έλληνα αγρότη πως ανήκει σε κάποια τάξη, η οποία είναι πολύ σημαντική για την οικονομική εξέλιξη της χώρας. Παρατηρούμε σε τεύχη του περιοδικού του Υφυπουργείου Τύπου σύγκριση ομοιοτήτων Ελλήνων αγροτών και ελληνικών αγαλμάτων⁸⁴.

Το καθεστώς του Ι. Μεταξά επίσης από τις πρώτες μέρες της επιβολής του έδωσε ιδιαίτερη βάση και στους εργάτες, καθώς τους θεωρούσε κύριο παράγοντα της οικονομίας⁸⁵, εμπνευσμένο όπως αναφέραμε από την γειτονική φασιστική Ιταλία⁸⁶. Στις 10 Αυγούστου ανακοίνωσε την διάθεση κεφαλαίων της «Εργατικής Εστίας» για άμεση αγορά ακινήτων σε Πειραιά, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο και Καβάλα, τα οποία είχαν σκοπό την εγκατάσταση Εργατοεπαγγελματικών Οργανώσεων. Ενώ μία μέρα αργότερα καθιέρωσε την Κυριακή ως αργία

⁸²Υφυπουργείον Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης Ιω. Μεταξά, 4 Αυγούστου 1936- 4 Αυγούστου 1940*, εκδόσεις 4^{ης} Αυγούστου, τομ. Α', ό.π., σσ.69-113/Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία έτη διακυβερνήσεως του κ. Ιωάννου Μεταξά, 1936-1939, τρία χρόνια εργασίας εις την ελληνικήν επαρχίαν: 4 Αυγούστου 1936- 4 Αυγούστου 1939*, ό.π., σ.12/ Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ιωάννη Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμό*, ό.π., σσ.113-119/ J. Kofas, ό.π., σ.71

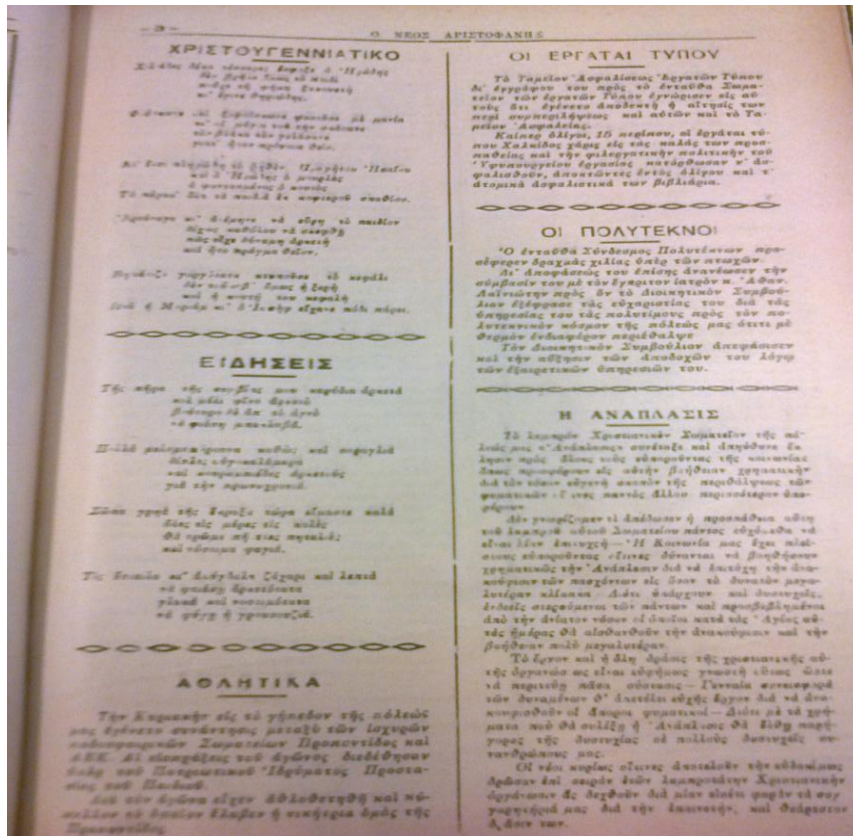
⁸³Ε. Μαχαιριά, ό.π., σ.35

⁸⁴Ε. Μαχαιριά, ό.π., σ.35 και σ.99

⁸⁵Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ιωάννη Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμό*, ό.π., σσ.120-126

⁸⁶F. Gambetti, *Inchiesta sul fascismo, prefazione dell' autore alla ristampa 40 anni dopo*, Vecchiarelli Editore, Roma, 1991, σσ. 23-28

για τους υπαλλήλους του ημερήσιου τύπου της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης. Στις 12 Αυγούστου υπογράφηκαν οι δύο συμβάσεις για τον καθορισμό κατώτατου ημερομισθίου εργατών και υπαλλήλων, ενώ στις 15 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου προσφέρθηκε η παροχή κοινωνικής ασφάλειας, η οποία συν των υπολοίπων θα προσέφερε υπηρεσίες υγείας στους Έλληνες εργαζόμενους⁸⁷.

Εικόνα 4. Εφημερίδα, Αριστοφάνης, 24-12-36, ασφάλεια δημοσιογράφων

⁸⁷Υφυπουργείον Τύπου και Τουρισμού., *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης Ιω. Μεταξά*, τόμ. Β', ό.π., σ.9 και σ.145 και σσ.154-156

Επιπροσθέτως, το καθεστώς εργαζόμενο με φιλοεργατική πολιτική, πέραν του εθνικού συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων^{88,89} επένδυσε στον τομέα της νοσοκομειακής περίθαλψης, καθόρισε τα κατώτατα ημερομίσθια⁹⁰ και υποχρέωσε τη διαιτησία σε συλλογικές διαφορές. Όσον αφορά τον τομέα των βιομηχανιών, προσπάθησε να αποκεντρώσει τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις από το πολεοδομικό οικοδόμημα Αθήνας και Πειραιά⁹¹. Προσπάθησε να αναπτύξει την βιομηχανική ζώνη και να προσφέρει ευκαιρίες εργασίας στους «εκτός του άστεως» πολίτες. Στα πλαίσια της πολιτικής του αυτής, στην οποία οι αγρότες και οι εργάτες κατέχουν πρωταγωνιστική θέση, ο Ιωάννης Μεταξάς ανακηρύσσεται ως «Πρώτος Αγρότης» και «Πρώτος Εργάτης» της χώρας. Στα πλαίσια σαφώς της ένωσης του Έθνους και της φιλολαϊκής πολιτικής, θέλοντας να δείξει παράλληλα την τόσο κοντινή αλλά παράλληλα ηγετική του θέση, του αποδίδονται οι τίτλοι αυτοί και δεν υπήρξε φυσικά καλύτερος τρόπος να ξεκινήσει τον λόγο του για την ανακήρυξή του αυτή από τον παρακάτω, ο οποίος διαβάστηκε στις 14 Αυγούστου 1937, για την ανακήρυξή του ως «Πρώτος Εργάτης»: «Να τώρα που είμαι και εγώ συνάδελφός σας. Μου εκάματε την μεγαλειότεραν τιμήν που ήμπορεϊ να γίνη εις έναν άνθρωπον»⁹².

⁸⁸Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβερνήσεως του Ι. Μεταξά*, τόμος Β', ό.π., σ.6

⁸⁹Διαβάζοντας το σύμφωνο Σοφούλη Σκλάβαινα μπορούμε να παρατηρήσουμε δύο σημαντικά δεδομένα. Πρώτον, την κατάργηση των προσωποκρατήσεων για χρέη στο δημόσιο και δεύτερον την εφαρμογή των Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Σπ. Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, ό.π., σσ.196-198/ Η προσπάθεια για κοινωνική ασφάλεια είχε πραγματοποιηθεί πριν την επιβολή της δικτατορίας. Η προσωποκράτηση επανέρχεται με την δικτατορία, μέτρο που μπορούμε να διαβάσουμε και στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου της Χαλκίδας.

⁹⁰Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβερνήσεως του Ι. Μεταξά*, τόμ. Β', ό.π., σ.23

⁹¹Χρ. Χατζηιωσήφ, *Η Γηραιά Σελήνη, Η βιομηχανία στην Ελλάδα, 1830-1940*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1993, σ.308

⁹²Ι.Π. Μεταξάς, *Λόγοι, 1^ης τριετίας, 4/8 1936- 4/8/1939*, χ.σ., σ.231

Η πολιτική αυτή του Ιωάννη Μεταξά η οποία ήταν φιλική προς τον εργατικό κόσμο κορυφώνεται με τα δημόσια έργα τα οποία εκτελούνται την περίοδο εκείνη. Αυτά κατέχουν κατά την περίοδο διακυβέρνησης του Μεταξά πρωταρχικό ρόλο και βοηθούν τόσο στην υποδομή της χώρας αλλά και στην απορρόφηση της ανεργίας⁹³. Όπως αναφέραμε και παραπάνω, τόσο έργα υδρεύσεως όσο και οδοποιίας βοηθούν και τους γεωργούς στην παραγωγή τους. Με τον τρόπο αυτό ο Ι. Μεταξάς προσπαθεί να αμβλύνει την ανισότητα των τάξεων και να δημιουργήσει σταθερή οικονομική κατάσταση που άμεσο αποτέλεσμα θα είχε την ένωση του Έθνους⁹⁴. Παρατηρούνται κατά συνέπεια αυτής του της πολιτικής πολλά έργα οδοποιίας, τόσο σε μεγάλες πόλεις, όσο και σε επαρχίες. Κατασκευάστηκαν και συντηρήθηκαν τόσο κεντρικές οδοί, όσο και κοινοτικές και αγροτικές οδοί⁹⁵. Το μέτρο αυτό βοήθησε στην απορρόφηση της ανεργίας, αφού με την προσωπική τους εργασία, τασσόμενοι οι κάτοικοι στους εργατικούς συνεταιρισμούς, προσέφεραν στην περιοχή τους, αλλά ταυτόχρονα αμείβονταν γι' αυτό. Τα τάγματα εργασίας, οι συνεταιρισμοί, το Ι.Κ.Α., οι στολές- που σκοπό είχαν την προστασία των ρούχων των εργατών από την φθορά, η νοσοκομειακή περίθαλψη, τα δημόσια έργα, η αποκέντρωση των βιομηχανιών, η καθιέρωση του δώρου ήταν βασικές κινήσεις της διοίκησης, οι οποίες τάσσονταν υπέρ των εργατών⁹⁶. Η στροφή αυτή ενδιαφέροντος προς τους εργάτες και τους αγρότες, δεν ήταν μόνο θέληση να υποστηρίξουν το καθεστώς, αλλά και οι θεμέλιες βάσεις ώστε να «χτυπηθεί» ο κομμουνισμός.

⁹³Σπ. Λιναρδάτος, *Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου*, ό.π., σσ.84-93

⁹⁴S. Woolf, *Ο Εθνικισμός στην Ευρώπη*, Θεμέλιο, Αθήνα, 1999, σ.73

⁹⁵Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία έτη διακυβέρνησεως του Ιωάννη Μεταξά, τρία χρόνια εργασίας εις την ελληνικήν επαρχίαν: 4 Αυγούστου 1936-4 Αυγούστου 1939*, Πυρσού, Αθήνα, 1939, σ. 87

⁹⁶N. Ψυρούκης, *Ο Φασισμός και η 4η Αυγούστου*, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1976, σσ.90-92

Συγκρατώντας τα ανωτέρω, στα πλαίσια της ένωσης του Έθνους μπορούμε να συμπεριλάβουμε και τις συντεχνίες, οι οποίες δημιουργούνταν με σκοπό την παροχή δημοσίων έργων. Δημιουργήθηκαν συνεταιρισμοί προκειμένου να ολοκληρωθούν έργα οικοδομικά, υδρεύσεως, αποξήρανσης, αρδευτικά που σκοπό τους είχαν την βελτίωση του εκάστοτε τόπου⁹⁷. Οι συνεταιρισμοί βέβαια έρχονται σε αντίθεση με τις απαγορεύσεις που ο ίδιος ο Μεταξάς έθεσε κατά την επιβολή της δικτατορίας. Η απαγόρευση του συνέρχεστε και συνεταιρίζεστε, η απαγόρευση σε απεργίες και σε εκλογές στα σωματεία αντικαθίσταται από συνεταιρισμούς δημιουργημένους από την ίδια την κυβέρνηση και διοικητικά πρόσωπα σωματείων και συνεταιρισμών εκλεγμένους κατά την αρέσκεια των κυβερνώντων⁹⁸. Στην πολιτική αυτή σχετικά με την στάση απέναντι στους εργάτες, ο εθνικοσοσιαλισμός του Χίτλερ, ενδεχομένως να ενίσχυσε την κατεύθυνση του Ιωάννη Μεταξά, χωρίς αυτό να σημαίνει βεβαίως, πως ο ίδιος δεν αντιλαμβανόταν πως έχαιρε άμεσης ανάγκης να στραφεί υπέρ των εργατών και γεωργών, ώστε να αποφευχθεί τυχόν αριστερίζουσα κίνηση κατά την διάρκεια της δικτατορίας του.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να αντιπαραβάλλουμε τα παραπάνω με την πολιτική του Χίτλερ, ο οποίος στράφηκε προς τον εργατικό κόσμο μεν, δεν ξέχασε δε την ανάγκη στήριξης από το μεγάλο κεφάλαιο. Στην ελληνική περίπτωση, τώρα η βελτίωση των συνθηκών που αναπτύξαμε σαφώς ήταν αποτέλεσμα και της ίδιας της εξωτερικής πολιτικής της χώρας. Η επιστροφή του βασιλιά Γεωργίου Β' δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο γεγονός στην Ελλάδα. Τα συμφέροντα της Μ. Βρετανίας υποστηρίχθηκαν από τον Ιωάννη Μεταξά, όπως και ο ίδιος

⁹⁷Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία χρόνια διακυβέρνησεως του Ιωάννη Μεταξά*, ό.π., σ.86-88

⁹⁸A. Ρήγος, *Τα κρίσιμα χρόνια, 1935-1941*, τομ.Β', Παπαζήση, Αθήνα, 1995, σ.64

υποστηρίχθηκε από τη Μ. Βρετανία⁹⁹. Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τη σχέση αυτή αλληλέγγυα, η στήριξη του ενός ήταν απαραίτητη για τον άλλο. Αναμφίβολα λοιπόν, τα έργα τα οποία πραγματοποιήθηκαν κατά το διάστημα εκείνο βελτίωσαν τη βρετανική οικονομία.

Ωστόσο, η στήριξη της Μεγάλης Βρετανίας προς ένα πρόσωπο δεν μπορούσε να υπάρχει, χωρίς να γνωρίζει τις διαθέσεις του απέναντι στα συμφέροντά της. Ο Ι. Μεταξάς διατελώντας υπουργός Συγκοινωνιών κατά τα έτη 1926-1928 προώθησε συμβάσεις με βρετανικές εταιρίες και στη συνέχεια ως κύριο πρόσωπο της πολιτικής σκηνής συνέχισε την ίδια πολιτική¹⁰⁰. Η κυβέρνηση της 4^{ης} Αυγούστου πέραν της οδοποιίας ασχολήθηκε τόσο με την ηλεκτροδότηση, όσο και με την τηλεφωνία¹⁰¹. Κάτι τέτοιο ασφαλώς βοηθούσε τα ξένα συμφέροντα, ιδίως τα βρετανικά. Τον Απρίλιο του 1937 υπογράφηκε νέα σύμβαση με την Carle wireless, σύμφωνα με την οποία η βρετανική κυβέρνηση θα έχει τα αποκλειστικά δικαιώματα και τον απόλυτο έλεγχο των τηλεπικοινωνιών, έως και τα επόμενα 16 χρόνια, ενώ το κράτος θα αναλάμβανε τις εσωτερικές γραμμές. Τρεις μήνες έπειτα ακολουθεί νέα συμφωνία μεταξύ της ελληνικής κυβέρνησης και της βρετανικής Power Traction Co, βάσει της οποίας αποκτά τα δικαιώματα παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και των ηλεκτρικών συγκοινωνιών της Αθήνας και του Πειραιά¹⁰². Οι συμφωνίες αυτές ήταν βασικές αποδείξεις πως η θέση του βασιλιά Γεωργίου Β' ήταν κομβική για την προώθηση των ξένων συμφερόντων.

⁹⁹Θ. Σφήκας, «Από τις κυβερνήσεις «ανδρείκελων» στην αντι-ιμπεριαλιστική μη επεμβατική ευπρέπεια»- η ελληνική πολιτική της Βρετανίας 1936-1940», στο: *Η Ελλάδα '36-'40. Από τη δικτατορία στον εμφύλιο, Τομές και συνέχειες* (επιμ. Χ. Φλάισερ), Αθήνα, 2003, σ.77

¹⁰⁰Χρ. Χατζηιωσήφ, *Κοινοβούλιο και δικτατορία*, στο: «Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα» (επιμ. Χρ. Χατζηιωσήφ), Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2003, σσ.115-116

¹⁰¹Macris Bobby John, *ό.π.*, σ.145

¹⁰²Ι. Κολίοπουλος, *Παλινόρθωση, δικτατορία, πόλεμος, Εστία*, Αθήνα, 1985, σσ.90-94

Άλλωστε δεν μπορούμε να μην λάβουμε υπόψη μας τα γεγονότα της περιόδου εκείνης στη διεθνή σκηνή.

Η ανάπτυξη του αιγυπτιακού εθνικισμού και τα αποτελέσματά της στην διώρυγα του Σουέζ, ο ιταλικός και γερμανικός επεκτατισμός, καθώς και ο ισπανικός εμφύλιος πόλεμος δημιουργούσαν ανησυχία στην Μεγάλη Βρετανία, με αποτέλεσμα να προσδοκά την υποστήριξη από μία χώρα της Μεσογείου. Άλλωστε οι συνθήκες δεν της άφηναν περιθώρια να επιλέξει κάποια άλλη, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να είναι ένας αμεσότερος στόχος. Παρά ταύτα υπάρχει και μία διαφορετική οπτική στο θέμα αυτό. Παρ' όλο που έχει κυριαρχήσει η άποψη πως η βρετανική κυβέρνηση υποστήριζε την επιστροφή του βασιλιά Γεωργίου Β', γνωρίζοντας πως ήταν εξασφαλισμένη από την πλευρά της Ελλάδας σε περίπτωση ρήξης των ελληνοβρετανικών σχέσεων, δεν χρειαζόταν να προκληθεί η παλινόρθωση για να μπορεί να χρησιμοποιήσει τα ελληνικά λιμάνια σε περίπτωση ανάγκης¹⁰³.

Ενδεχομένως οι αναπτυγμένες εμπορικές σχέσεις μεταξύ Γερμανίας και Ελλάδας, όσον αφορούσε τόσο το εισαγωγικό, όσο και εξαγωγικό εμπόριο να ανησυχούσε την Μεγάλη Βρετανία, η οποία είχε μικρά ποσοστά, ιδίως εισαγωγικού εμπορίου¹⁰⁴. Ωστόσο επανερχόμενοι στα προηγούμενα, αυτό δεν σημαίνει πως δεν υπήρχαν Βρετανοί, οι οποίοι υποστήριζαν την παλινόρθωση¹⁰⁵, ούτε πως η Βρετανία δεν επωφελήθηκε από αυτήν. Η επιστροφή, εν τέλει του βασιλιά στην Ελλάδα ήταν σημαντική για την εξωτερική πολιτική της χώρας και για την στήριξή της σε περίπτωση κινδύνου. Συνεχίζοντας, η στήριξη του βασιλιά Γεωργίου προς την παλινόρθωση και την διακυβέρνηση από τον Ι. Μεταξά ήταν ένα γεγονός που εξασφάλιζε τόσο την παραμονή του στην

¹⁰³M. Κούμας, *Η ελληνική εξωτερική πολιτική και το ζήτημα της ασφάλειας στην νοτιοανατολική Ευρώπη*, Σιδέρη, Αθήνα, 2010, σσ.449-454

¹⁰⁴A. Βελλιάδης, *ό.π.*, σ.50

¹⁰⁵Μοσχόπουλος, *Από την παλινόρθωση στην βασιλομεταξική δικτατορία*, *ό.π.*, σσ.294-298

διακυβέρνηση, όσο και τα συμφέροντα της Βρετανίας, αφού η πολιτική του θα ήταν φιλοβρετανική. Η φιλοβρετανική πολιτική σαφώς έκανε τα βήματα της πριν από την κήρυξη της δικτατορίας και συνέχισε κατά τα έτη της επιβολής της. Η Ελλάδα σε μία περίοδο διεθνούς κρίσης, με την απειλή των Βούλγαρων από τον βορρά, οι οποίοι έδειχναν διατεθειμένοι να εκμεταλλευτούν δυσάρεστη κατάσταση της χώρας για να επεκταθούν, αλλά και οι επεκτατικές πολιτικές μέθοδοι της Γερμανίας και της Ιταλίας, έχριζε βρετανικής βοήθειας. Η Μεγάλη Βρετανία θα ήταν ένας ισχυρός σύμμαχος για τη χώρα, στην περίπτωση που δεχόταν επίθεση. Οι σχέσεις λοιπόν ήταν όπως αναφέραμε και παραπάνω αλληλέγγυες, όχι μόνο οικονομικά, αλλά και στρατηγικά¹⁰⁶.

Στα πλαίσια αυτής της φιλοβρετανικής πολιτικής που ασκήθηκε και κατά τα έτη διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά έγινε η επιστροφή των σορών του βασιλιά Κωνσταντίνου, της βασίλισσας Όλγας και Σοφίας από την Φλωρεντία στην Ελλάδα. Το γεγονός καλύφθηκε από τα Επίκαιρα της εποχής, ενώ έπειτα το λαϊκό προσκύνημα στην Μητρόπολη έγινε η ταφή στο Τατόι στις 22 Νοεμβρίου. Η επιστροφή αυτή σήμαινε την ένωση των βασιλείων με την Ελλάδα και οι λόγοι είναι προφανείς¹⁰⁷. Το θωρηκτό «Αβέρωφ» παρέλαβε τις σορούς από το Μπρίντιζι και τις μετέφερε στην χώρα.

Δύο χρόνια έπειτα, αντιθέτως και έπειτα από την οργάνωση πια της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας, ο Μεταξάς ενσωματώνει στην Ε.Ο.Ν. τους προσκόπους, γεγονός που δημιουργεί αντιδράσεις στον διάδοχο Παύλο και την περιγίπισσα Ειρήνη, οι οποίοι ήταν αρχηγός και οδηγός των προσκόπων αντιστοίχως¹⁰⁸. Με την δημιουργία της Ε.Ο.Ν. πλαισιώνει την κυβερνητική του πολιτική και καλύπτει το κενό που προκαλούσε η

¹⁰⁶Μ. Κούμας, *ό.π.*, σσ.425-442

¹⁰⁷Α. Ρήγος, *Τα κρίσιμα χρόνια, 1935-1941*, *ό.π.*, σ.76/ Φ. Λαμπρινός, *ό.π.*, σ.

¹⁰⁸Ι. Κολιόπουλος, *ό.π.*, σ.129/ «Η ενσωμάτωση των προσκόπων», *περιοδικό, ΝΕΟΛΑΙΑ*, τχ.37, Αθήνα, 1939, σ.1219

απουσία ενός οργανωμένου κόμματος που θα οδηγούσε στην 4 αυγουστιανή δικτατορία, οργάνωση που υπήρχε στην Ιταλία, την Γερμανία και την Ισπανία¹⁰⁹. Η ενσωμάτωση αυτή, από την άλλη μεριά έθιξε την βασιλική οικογένεια, αφού θεωρήθηκε ως προσπάθεια «απαγκίστρωσης» και δημιουργία συνείδησης των νέων, η οποία δεν θα συσχετιζόταν με την βασιλική οικογένεια. Με την ενσωμάτωση αυτή ωστόσο, μας δημιουργείται η απορία για τον λόγο που έπρεπε να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο. Κατά την διερεύνηση αυτού εξάγουμε το συμπέρασμα πως επεδίωκε την οργάνωση και την ενοποίηση των νέων.

Η μεγαλύτερη οργάνωση που δημιουργήθηκε κατά την περίοδο διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά ήταν η Εθνική Οργάνωση Νεολαίας, η οποία είχε σκοπό της την διαμόρφωση της πολιτικής συνείδησης του νέου Έλληνα. Οι νέοι της Ε.Ο.Ν. διοικούνταν από άλλους, των οποίων οι επιδόσεις ήταν καλύτερες. Στα πλαίσια της οργάνωσης επιδίδονται σε γυμναστικές επιδείξεις, δημιουργούν πατριωτική συνείδηση και διδάσκονται¹¹⁰. Τα παιδιά της Ε.Ο.Ν. μαθαίνουν να σέβονται την θρησκευτική πίστη, ακόμα περισσότερο δε την χριστιανική και τον ελληνικό πολιτισμό. Η οργάνωση προσπαθεί να υποκαταστήσει τις γνώσεις που το παιδί δεν κερδίζει στο σχολείο, αλλά παράλληλα και να απασχολήσει δημιουργικά τα παιδιά της αστικής τάξης. Η ισότητα των τάξεων ανάμεσα στα παιδιά της Ε.Ο.Ν. είναι εμφανής, καθώς όλα τα μέλη φορούν την ίδια στολή και έχουν την ίδια δυνατότητα να βρίσκονται και να περνούν την καθημερινότητά τους στην οργάνωση¹¹¹, ενώ ο χαιρετισμός τους αντικατοπτρίζει το πρότυπο των ξένων φασιστικών οργανώσεων της Ευρώπης, το οποίο υιοθετεί ο Ι. Μεταξάς¹¹². Τα παιδιά μοιράζονται το ίδιο φαγητό και δεν ήταν εμφανής καμία ταξική διαφορά,

¹⁰⁹E. Μαχαιρά, ό.π., σ.87

¹¹⁰J. Kofas, ό.π., σσ.83-97

¹¹¹E. Μαχαιρά, ό.π., σσ.106-109

¹¹²A. Βελλιάδης, ό.π., σ.38/ περιοδικό, ΝΕΑ ΖΩΗ, τχ.8, Αύγουστος 1937

αφού τα μέλη της οργάνωσης είχαν κοινή ζωή¹¹³. Στο σημείο όμως αυτό θα ήθελα να παραθέσω ένα απόσπασμα από τον λόγο του Μεταξά σχετικά με την Ε.Ο.Ν. τονίζοντας το σημείο στο οποίο μιλά για τα παιδιά των αγροτών. Παρατηρείται δηλαδή στον συγκεκριμένο ιδιαίτερα λόγο του πως παρ' ότι η κοινή εμφάνιση και τα ίσα δικαιώματα εντός οργάνωσης προσπαθούν να εξομαλύνουν την ανισότητα, ωστόσο η αστική τάξη δεν παύει να διατηρεί την θέση της: «Γιατί να μη μᾶς φεύγη ποτέ από το νοῦ, ὅτι ἡ Νεολαία περιλαμβάνει και ὅλας τας μυριάδας τῶν παιδιῶν που ἀγωνίζονται τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου ὡς ἐργάτες και ἐργάτριες στις πόλεις και στα χωριά, τα ἀπειράριθμα παιδιά τῶν ἀγροτῶν. Λοιπὸν ἀποτελεῖ ἓνα σύμπλεγμα αὐτοτελές, αὐθύπαρκτον. Οὔτε ἐπάνω σ' αὐτό ἤμπορεῖ να ὑπάρξῃ συζήτησις. Και μένει τώρα νά ἐξετάσουμε πῶς θα ἐκτελέσῃ το ἔργον της. Αὐτό εἶναι το γενικό θέμα, που θα περιλάβῃ τα ἀντικείμενα, ἐπάνω στα ὁποῖα θα εἰσφέρετε ἐδῶ την πείρα σας. τα στοιχεῖα, με τα ὁποῖα ἔχουμε να κάνουμε, εἶναι πρῶτα ἡ Θρησκεία ἀντιπροσωπευόμενη ἀπο την Ἐκκλησία. Ἡ Ἐθνική Ὁργάνωσις τῆς Νεολαίας εἶναι Ὁργάνωσις Χριστιανική, γιατί αὐτή εἶναι ἡ Θρησκεία με την ὁποῖαν τό Ἔθνος μας εἶναι ἀπό αἰώνων στενώτατα συνυφασμένο. Αὐτό δεν συζητεῖται. Τοῦτο καθόλου δεν σημαίνει ὅτι δεν σεβόμαστε τις πεποιθήσεις τοῦ καθενός ἄλλου»¹¹⁴.

Ωστόσο, υπήρξαν αντιδράσεις από την κοινωνία απέναντι στην οργάνωση αυτή. Οι ελευθερίες περιορίστηκαν άμεσα, από την αρχή κιόλας του καθεστώτος και προσπάθησε να δημιουργηθεί δεξιά συνείδηση στους νέους, καθώς επίσης να υπάρξει πνευματική επιρροή από την αρχή κιόλας της νεότητας. Μάλιστα σε λόγο του ο Μεταξάς προς την Ε.Ο.Ν. στις 29 Δεκεμβρίου του 1938 συγκεκριμένα αναφέρει: «Ένας

¹¹³E. Μαχαιρά, ὁ.π., σ.108

¹¹⁴Από το λόγο του Μεταξά στο Α' Συνέδριο της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας Ι. Π. Μεταξάς, Ι. Μεταξάς, *Λόγοι, 1^ης τριετίας, ὁ.π., σ.457*

Θεός το ξέρει πόση σκέψη, πόσο πόνος και φροντίδα και πόσες νύχτες άυπνίας εκόστισε σε μᾶς, που διευθύνουμε, ή υπόθεση αυτή. Μᾶς εἶπανε λούστρους και λέτσους και σᾶς κορίτσια μας, σᾶς εἶπαν πρόστυχες και ἀλήτισσες. Βέβαια αὐτά δεν σᾶς τα λέγω για να ἔχετε μέσα σας κακία. Τώρα, παιδιά μου, ἐκατακτήσαμε τη θέσι μας, ἐνίκησαμε. Οἱ νικηταί δεν ἔχουν κακία μέσα τους, εἶναι μεγαλόψυχοι και γενναῖοι. Σᾶς τα λέω ὅμως αὐτά για να καταλάβετε και να ἐνθυμησθε πάντοτε τί ἀγῶνα ἐκάμαμε μαζί για να νικήσουμε. Και ἐνίκησαμε. Ὁ Διάδοχος, που ἀπό την πρώτη στιγμή ἦταν μέσα εἰς την Ὁργάνωσί μας, ἐτέθη ἐπί κεφαλῆς τῆς Ὁργανώσεως. Ἡ πριγκήπισσα Φρειδερίκη και ἡ Εἰρήνη ἔλαβαν τα πρῶτα ἀξιώματα εἰς τους σχηματισμούς θηλέων τῆς νεολαίας. Πολλές φορές ἐσκέφθηκα, γιατί αὐτή ἡ ἀντίδρασις; Πρὸ τῆς 4ης Αυγούστου, ὑπῆρχαν χίλιες δυό ὀργανώσεις νέων, με σκοπούς ἡλιθίους και πολλές φορές ἐπιζημίους. Και ὅμως τότε κανένας ἀπό την κοινωνία δεν σηκώθηκε να ἀντιδράσῃ, κανένας δεν ἐνοχλήθηκε. Και ὅταν ἐδημιουργήθηκε μία Ὁργάνωσις, που συμβολίζει πίστιν εἰς τον Βασιλέα, πίστιν εἰς την Πατρίδα, πίστιν εἰς τα ἰδανικά τῆς οἰκογενείας και τῆς Θρησκείας, πίστιν εἰς ὅτι ὠραῖο και μεγάλο ἔχει ὁ ἑλληνισμός, τότε γεννήθηκε ἀντίδρασις»¹¹⁵.

¹¹⁵Ι.Π. Μεταξάς, *Λόγοι*, 1^ης Τριετίας, ὁ.π., σσ.447-448

Εικόνα 5. Χαιρετισμός παιδιών της Ε.Ο.Ν.

Η λαϊκή αντίδραση κατά του καθεστώτος και ενάντια της προσπάθειας που κατέβαλε ο Μεταξάς να ενταχθούν όλοι οι νέοι στην Ε.Ο.Ν. προβλημάτιζε την Μ. Βρετανία, η οποία ανησυχούσε για το μέλλον της βασιλείας στην Ελλάδα¹¹⁶. Ωστόσο, το έργο της Ε.Ο.Ν. δεν σταμάτησε. Οι γυναίκες της Ε.Ο.Ν. απασχολούνται μαθαίνοντας ράψιμο, μαγειρέμα, διαιτητική καθώς και άλλα μαθήματα τα οποία σχετίζονται με εργασίες της οικίας, αφού σκοπός τους ήταν να γίνουν σύζυγοι και μητέρες. Στο πλαίσιο αυτό την εποχή αυτή το εκπαιδευτικό σύστημα μεταρρυθμίστηκε και καταργήθηκαν τα μεικτά σχολεία¹¹⁷.

Σε λόγο του προς τη φοιτητική νεολαία, στις 10 Δεκεμβρίου του 1936 ο Μεταξάς γράφει: «Μεγάλος ό προορισμός σας και σᾶς τῶν γυναικῶν. Θα μοῦ πῆτε, ποίος εἶνε αὐτός ό προορισμός; Βέβαια θα γίνετε μιά μέρα μητέρες. Και ή μητέρα εἶναι ο στύλος τοῦ σπιτιοῦ. Από αὐτήν ἐξαρτᾶται το μέλλον τοῦ Ἔθνους. Από αὐτήν ἐξαρτᾶται ή υγεία και ή τύχη τοῦ παιδιοῦ, τοῦ μέλλοντος πολίτου τῆς μελλούσης γενεᾶς. Ἀλλά μήπως θα

¹¹⁶Ι. Κολιόπουλος, *ό.π.*, σσ.126-127

¹¹⁷Ε. Μαχαιρά, *ό.π.*, σσ.67-76/ Α. Ρήγος, *Τα κρίσιμα χρόνια, 1935-1941*, *ό.π.*, σσ.90-92

γίνουν όλοι μητέρες; Ή μήπως και μητέρες δεν θα στερηθούν τα παιδιά τους; Τί θα κάνουν αυτές που έστερήθησαν του θείου δώρου της μητρότητας; Θ' αγαπήσουν ως μητέρες. Γιατί να το ξέρετε, σε οποιαδήποτε ασχολία και αν σας φέρη ή τύχη, θ' αφοσιωθήτε σ' αυτήν και θα την αγαπήσετε σαν μητέρες. Και τους γονείς σας τους αγαπάτε και τους περιποιείσθε σαν να είσθε μικρές μητέρες των και τ' αδέρφια σας τ' αγαπάτε, σαν να είσθε σχεδόν μητέρες των και του άνδρός, τον όποιον αγαπήσατε, θα είσθε σχεδόν μητέρα του»¹¹⁸.

Εικόνα 6. Τα κορίτσια της Ε.Ο.Ν.

¹¹⁸Ι.Π. Μεταξάς, *Λόγοι, 1^ης τριετίας*, ό.π., σ.135

Εικόνα 7. Περιοδικό Νεολαία 29-4-1939

Στο περιοδικό Νεολαία υπήρχε στήλη, από την οποία η γυναίκα μπορούσε να ενημερωθεί για όλες τις εργασίες του σπιτιού που την ενδιέφεραν, συνταγές μαγειρικής, ράψιμο, ακόμα και το στρώσιμο του τραπεζιού¹¹⁹.

¹¹⁹Περιοδικό, ΝΕΟΛΑΙΑ, 29-4-39, Αρ.29/ περιοδικό, ΝΕΟΛΑΙΑ, 17-6-39, Αρ.36

Εικόνα 8. Περιοδικό Νεολαία 3-6-1939

Πέραν της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας η Μεταξική διακυβέρνηση μερίμνησε για την νέα γενιά, τα βρέφη, αλλά και τις γυναίκες που εργάζονταν ιδρύοντας νηπιαγωγεία και Βρεφονηπιακούς Σταθμούς σε διάφορες πόλεις ανά την Ελλάδα¹²⁰.

¹²⁰E. Μαχαιρά, ό.π., σσ.97-98/ «Το παιδί και η 4^η Αυγούστου», Η Νεολαία, τ.43, Αθήνα, 1939, σσ.1392-1395

Εικόνα 9. Περιοδικό Νεολαία 5-8-1939

Ακολούθως μερίμνησε για τα παιδιά των οποίων η υγεία χρειαζόταν το περιβάλλον των «Παιδικών Εξοχών», χρειαζόνται φαγητό, διαφορετικό περιβάλλον και χώρο για να παίξουν και να τρέξουν. Δημιουργείται λοιπόν ένα «Κράτος Πρόνοιας» του οποίου στυλοβάτης είναι ο Ιωάννης Μεταξάς. Σημαντικό επιπροσθέτως ήταν πως μερίμνησε για τα λοιμώδη νοσήματα. Η επιτροπή Σχολικής Υγιεινής αναλάμβανε τα

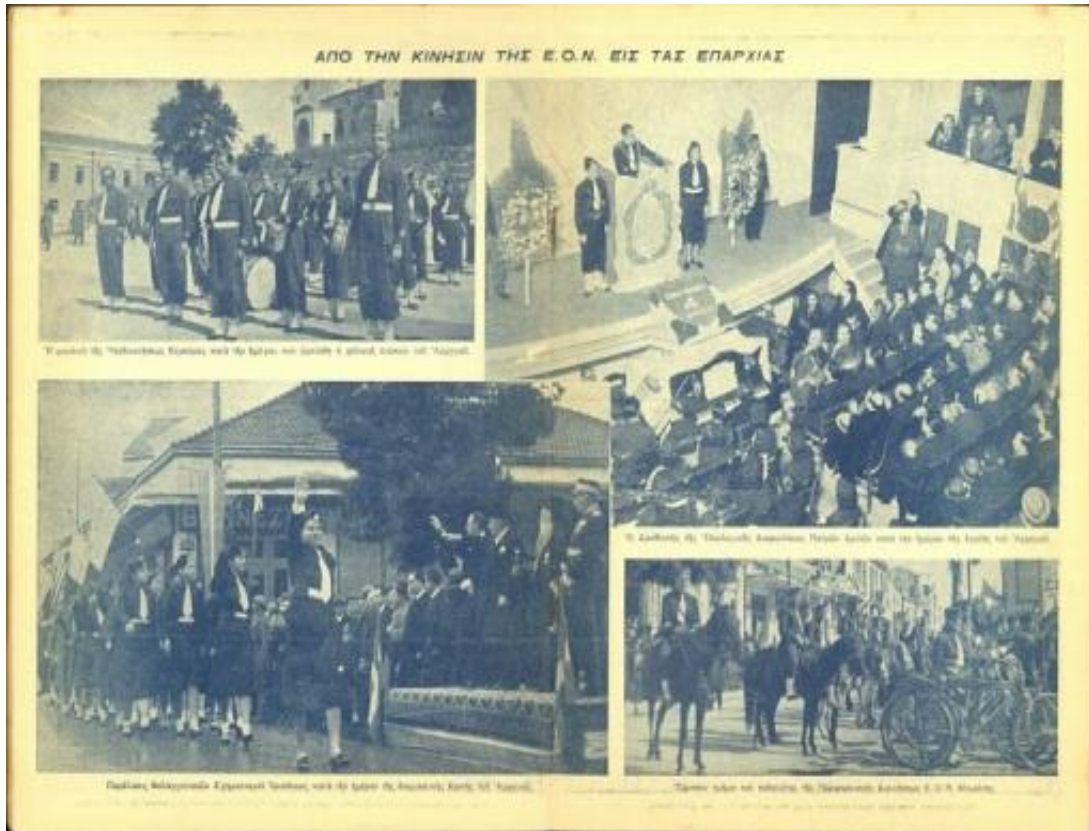
εμβόλια των παιδιών με σκοπό την προστασία τους¹²¹. Πέραν της φροντίδας της υγείας και ενώ την περίοδο του Μεσοπολέμου η οικονομική κρίση είχε λάβει χώρα, δεν ήταν λίγες οι οικογένειες οι οποίες ζούσαν στα όρια της φτώχειας, με αποτέλεσμα να χρειάζονται στήριξη ακόμα και για την σίτιση τους. Στα πλαίσια του κράτους «Πρόνοιας» λοιπόν δημιουργήθηκαν τα λαϊκά συσσίτια, αλλά και τα σχολικά συσσίτια, τα οποία λειτουργούσαν στην χώρα¹²².

Η πολιτική αυτή «πρόνοιας» που ακολουθούσε ο Ι. Μεταξάς δεν περιορίστηκε στις πόλεις, αλλά έλαβε χώρα και στις ελληνικές επαρχίες. Τα έργα οδοποιίας, ύδρευσης και ηλεκτροδότησης δεν έγιναν μόνο στις κεντρικές πόλεις. Με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα αποκτά την οδική της αρτηρία. Συγκεκριμένα κατά το έτος 1938-1939 δαπανήθηκαν από το Ταμείο Εθνικής οδοποιίας 587.931.857 δραχ και από το ειδικό ταμείο επαρχιακής οδοποιίας 60.000.000 δραχ, δαπανήθηκαν σε σύνολο, λοιπόν 647.931.857 δραχ¹²³. Ακολούθησαν δαπάνες για κατασκευή γεφυρών, αρδευτικά και αντιπλημμυρικά έργα, κατασκευή κτιρίων με σκοπό την ίδρυση Νοσοκομείων, Σχολείων, για την επέκταση του ηλεκτρικού και υδρευτικού δικτύου και φυσικά του τηλεφωνικού δικτύου.

¹²¹Ε. Μαχαιρά, *ό.π.*, σ.98

¹²²Εφημερίδα, ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, 5-9-1936, Αρ. 137

¹²³Υφυπουργείο τύπου και τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια Διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά*, τόμ. Γ', *ό.π.*, σ.124

Εικόνα 10. Η Ε.Ο.Ν. στην επαρχία

Ο Ι. Μεταξάς παραβρέθηκε σε πολλές ελληνικές επαρχίες και μίλησε στον λαό¹²⁴. Προσπάθησε να ενώσει το Έθνος και να μυήσει την ελληνική νεολαία ανά την Ελλάδα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα σε αυτό ήταν η δημιουργία και η οργάνωση της Ε.Ο.Ν. στις επαρχίες. Επιπρόσθετα, τα μέτρα για τον Έλληνα αγρότη αναφέρονταν κυρίως στην ελληνική επαρχία, αφού η γεωργία και η κτηνοτροφία ήταν κύριο επάγγελμα της. Ο Μεταξάς χρειαζόταν την στήριξή τους για να υπάρξει η εθνική συναίνεση.

Ο Μεταξάς ο οποίος προσπάθησε να συσπειρώσει το λαό γύρω από το καθεστώς με την πολιτική του πορεία, έδωσε μεγάλη σημασία στον εορτασμό εθνικών εορτών. Οι εθνικές εορτές διοργανώνονταν από το καθεστώς και κατά συνέπεια από κάθε δήμο ή κοινότητα. Ο στολισμός

¹²⁴Φ. Λαμπρινός, *Ισχύς μου η αγάπη του φακού, Τα κινηματογραφικά επίκαιρα ως τεκμήρια της Ιστορίας, 1895-1940*, Καστανιώτης, Αθήνα, 2004, σσ.337-348

και η διακόσμηση με αφίσες και σημαίες ήταν από τα πρωταρχικά μελήματα. Ο στολισμός ξεκινούσε από το δημαρχείο και έπειτα γινόταν σε δρόμους και πλατείες. Πέραν αυτής της εθνικής εορτής, με την ίδια λαμπρότητα εορταζόταν και η ημέρα της 4^{ης} Αυγούστου, σε όλους τους δήμους της χώρας¹²⁵. Δεν μπορούμε να παραλείψουμε τον εορτασμό της πρωτομαγιάς. Η 1^η Μαΐου γίνεται η ημέρα του εργάτη και εορτάζεται με παρελάσεις εργατών, ενώ στην προσπάθεια να εξαλειφθεί ο κομμουνισμός, καταργείται η ΓΣΕΕ¹²⁶.

Ο Ιωάννης Μεταξάς, ο οποίος παραδεχόταν στο ημερολόγιό του «29 Δεκεμβρίου, Παρασκευή...Θέλω λατρείες! Διψάει ή ψυχή μου! Και το παραμικρό που διαφεύγει με έκνευρίζει.»¹²⁷, καθώς επίσης: «6 Δεκεμβρίου Τετάρτη, Τελετή Ναύσταθμου. Έπειτα Δημοτικόν Θέατρον Πειραιώς. Ναυτική συγκέντρωσις. Ένθουσιασμένος λόγος μου»¹²⁸ φαίνεται πως καθ' όλη τη διάρκεια του καθεστώτος εκφωνεί λόγους, τους οποίους μάλιστα εκδίδει η Ε. Ο. Ν. σε βιβλία. Πέραν αυτών οι εθνικές επέτειοι ένωναν τον λαό και ανύψωναν το γόητρο του καθεστώτος. Συμπεριελήφθησαν κατά αυτόν τον τρόπο στις εθνικές επετειούς η 4^η Αυγούστου, ημέρα επιβολής του καθεστώτος, η 7^η Νοεμβρίου, η οποία ονομάστηκε «ημέρα της Ε.Ο.Ν.» και η 7^η Ιανουαρίου, ημέρα της ονομαστικής εορτής του αρχηγού Ιωάννη Μεταξά¹²⁹.

Το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά, το οποίο λειτουργούσε με άκρατη πειθαρχία σε κάθε του πολιτική κίνηση είχε να επιλύσει και το μείζον ζήτημα των προσφύγων. Οι άνθρωποι αυτοί βρισκόνταν στην Ελλάδα ήδη μία δεκαετία, χωρίς να έχουν κατορθώσει να απορροφηθούν πλήρως στους κόλπους της χώρας. Για τον λόγο αυτό θα δούμε το ενδιαφέρον του

¹²⁵Φ. Λαμπρινός, ό.π., σσ.352-364

¹²⁶Ε. Μαχαιρά, ό.π., σσ.131-144/ Πανόραμα του Αιώνα, επεισόδιο28, Αρχείο ΔΤ-πρώην Ερτ

¹²⁷Ι. Μεταξάς, *Το προσωπικό του Ημερολόγιου, 1933-1941, Η Τετάρτη Αυγούστου, ο πόλεμος 1940-1941*, Ίκαρος, Αθήνα, 1960, σ.411

¹²⁸Ο.π., σ.408

¹²⁹Μ. Πετράκη, ό.π., σσ.56-61

καθεστώς για τους προσφυγικούς συνοικισμούς. Η εθνική ενότητα θα έπρεπε να πραγματοποιηθεί σε συλλογικό επίπεδο¹³⁰. Άλλωστε δεν μπορούσε να ξεχαστεί και να παραλειφθεί ο νόμος Α.Ν./5970 ο οποίος αποφασίστηκε από την κυβέρνηση Τσαλδάρη και βάσει του οποίου οι προσφυγικοί συνοικισμοί λοιπόν του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Νέας Ιωνίας, του Περιστερίου, των Κουκουβαούνων, της Ν. Φιλαδέλφειας, της Ν. Χαλκηδόνας, του Αιγαλέου, Ταύρου, Καλογρέζας, Κοκκινιάς, Πειραιά, Νίκαιας και Κερατσινίου αποτέλεσαν αυτοδιοικητικές μονάδες¹³¹.

Με φιμωμένο τον τύπο λοιπόν, πειθαρχημένες πολιτικές κινήσεις και προσπάθεια για οικονομική άνθιση του τόπου, ευρωστία του λαού και απομακρυσμένο το αριστερό μέτωπο, ο Ιωάννης Μεταξάς, ο «Πρώτος Αγρότης», ο «Πρώτος Εργάτης», προσπαθεί να μιμηθεί και ταυτόχρονα να απομακρύνει τα ξένα φασιστικά μοντέλα της Ευρώπης και να δημιουργήσει με πρωταγωνιστή τον εαυτό του και οδηγό την ηγεσία του και τους ανθρώπους που έχουν επιλεγεί από το καθεστώς, ένα «Νέον Κράτος». Το νέο αυτό κράτος δεν περιορίζεται στην ζώνη της Αθήνας ή του Πειραιά, αλλά εξαπλώνεται στις ελληνικές επαρχίες, οι οποίες ακολουθούν πιστά την πολιτική του Ιωάννη Μεταξά- κάτι το οποίο ήταν απολύτως λογικό, εφόσον τα πρόσωπα του δήμου ήταν πρωτίστως αρεστά στο καθεστώς.

Η πόλη της Χαλκίδας, κοντινή πόλη στην Αθήνα, γνωρίζει το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου και εκείνη...

¹³⁰Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά*, τομ. Α', ό.π., σ. 49

¹³¹ΦΕΚ, 18-1-34, Αρ.22

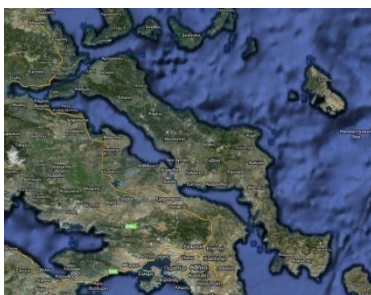
Κεφάλαιο Γ'

Η πόλη της Χαλκίδας

Γεωγραφία της πόλεως

Η νήσος Εύβοια είναι κοντά στην ηπειρωτική Ελλάδα και εκτείνεται παράλληλα σε αυτήν κατά μήκος. Το μήκος της υπολογιζόμενο από το Κηναίο ακρωτήριο έως τον Γεραιστό λιμένα είναι κατά τον Στράβωνα 1200 στάδια, ενώ το πλάτος της δεν είναι ίδιο σε όλα της τα μέρη, αφού είναι αλλού πλατύτερη και αλλού στενότερη. Το μεγαλύτερο πλάτος της είναι τριάντα μίλια και το μικρότερο τέσσερα¹³².

Ανάμεσα στην νήσο Εύβοια και την ηπειρωτική Ελλάδα υπάρχει ένας στενός πορθμός, ο πορθμός του Ευρίπου, πάνω στον οποίο υπάρχει γέφυρα και από τις δύο μεριές υπήρξε πύργος¹³³. Λέγεται πως η Εύβοια αποσπάστηκε

από τη Βοιωτία με σεισμό, αφού η θαλάσσια απόσταση της είναι μικρή και

¹³²Δ. Φιλιππίδης, Γρ. Κωνσταντάς, Αικ. Κουμαριανού, *Γεωγραφία Νεωτερική*, Ερμής, Αθήνα, 1988, σ.169/ Κ. Γουναρόπουλος, *Ιστορία νήσου Εύβοιας από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς*, Κ. Γουναρόπουλος και Φ. Κάπολλας, Θεσσαλονίκη, 1930, σ.5

¹³³Στράβων, *Απαντα 9, Γεωγραφικών Θ'*, Αθήνα, Κάκτος, 1992, σ.79

η περιοχή είναι σεισμογενής. Τριάντα μέτρα χωρίζουν την Χαλκίδα από την Στερεά Ελλάδα και κάτω από την κινητή γέφυρα που υπάρχει πάνω από τον πορθμό το ρεύμα των υδάτων αλλάζει κάθε έξι ώρες¹³⁴. Στο έργο του Κ. Γουναρόπουλου διαβάζουμε: «Ότι δε ή νήσος απεσπάσθη τής στερεᾶς, ἀποδεικνύεται και ἐκ τῶν κατά το ἔτος (1853) κατά Χαλκίδα συμβάντων σεισμῶν, οὓς περιέγραψεν ὁ Ἀνδρέας Ζυγομαλᾶς, ἀντικρούσας τὰς ιδέας Γερμανοῦ τινός, ἀτελῶς μελετήσαντος τήν γεωλογίαν τοῦ μέρους τούτου»¹³⁵.

Στην Εύβοια δόθηκαν και πρωτύτερα άλλα ονόματα, το αρχαιότερο εκ των οποίων είναι η ονομασία Μάκτρα ή Μάκτρεις, το οποίο προήλθε από το μεγάλο της μάκρος. Αργότερα ονομάσθηκε Εύβοια, Αβαντίς, Ελλοπία, Όχη, Εύριπος.

Η μητρόπολη της είναι η Χαλκίδα, η οποία ονομαζόταν πρώτα Εύριπος από τον πορθμό και το όνομα αυτό πήρε αργότερα και η νήσος. Το ψηλότερο βουνό της νήσου είναι το όρος Δίρφυς και το δεύτερο μεγαλύτερο είναι το όρος Όχη, στους πρόποδες του οποίου βρίσκεται η Κάρυστος¹³⁶.

Η νήσος έχει επίσης πολλά ακρωτήρια, μικρά ή μεγάλα. Το ακρογιάλι, το οποίο βρίσκεται απέναντι από την Μαγνησία είναι το Αρτεμήσιο, μπροστά στο οποίο έγινε η ναυμαχία των Αθηναίων και των Περσών¹³⁷.

Η Εύβοια ήταν και είναι ένα εύφορο νησί, το οποίο παράγει σιτάρι, κρασί, λάδι, μέλι, όσπρια, βαμβάκι. Ο πλούσιος κάμπος της, αλλά και τα οστρακοειδή τα οποία ζουν στις ακτές της έδωσαν ζωή από τους νεολιθικούς κιόλας χρόνους. Επιπροσθέτως, πέραν από τους

¹³⁴Κ. Χωρικού, *Ο Γύρος της Ελλάδας σε δεκαέξη Ταξίδια*, Ελεθερουδάκης, Αθήνα, 2010, σσ.351-358

¹³⁵Κ. Γουναρόπουλος, *ό.π.*, σ.6

¹³⁶Κ. Γουναρόπουλος, *ό.π.*, σσ.7-12

¹³⁷Ο.π., σσ.15-20/ Δ. Φιλιππίδης, Γρ Κωνσταντάς, Αικ. Κουμαριανού, *ό.π.*, σ.169

καλλιεργητές της γης, υπάρχει η δυνατότητα για εκτροφή ζώων, για τον λόγο αυτό πολλοί κάτοικοι, κυρίως των χωριών του νησιού κάνουν την εργασία του κτηνοτρόφου¹³⁸.

Η θέση της νήσου ανάμεσα σε ανατολή και δύση, σε συνδυασμό με τα αγαθά που παρήγαγε ο τόπος, την κατέστησαν πολλές στιγμές της ιστορίας της εξαιρετικό εμπορικό κέντρο¹³⁹. Για τον λόγο αυτό εστίασαν το ενδιαφέρον τους τόσο οι Λατίνοι, όσο και οι Οθωμανοί.

Η νήσος Εύβοια γνώρισε βενετοκρατία, αφού με τη συνθήκη διανομής της βυζαντινής αυτοκρατορίας ανάμεσα στους Σταυροφόρους του 1204 η Εύβοια περιήλθε στον Βονιφάτιο τον Μομφερατικό και τη Βενετία. Οι Βενετοί κυριαρχούσαν στα δύο άκρα, στους Ωρεούς και στην Κάρυστο, ενώ ο Βονιφάτιος στο κεντρικό τμήμα. Το 1205 το τμήμα διοίκησης του Βονιφάτιου παραχωρήθηκε στον Φλαμανδό ακόλουθό του Ιάκωβο ντ' Αβέν και μετά το θάνατο αυτού παραχωρήθηκε σε τρεις ευγενείς από τη Βερόνα, οι οποίοι χώρισαν τον νησί σε τρία μέρη, τους Ravano dale Carceri, Pecoraro dei Pecorari de Mercanuono και Giberto da Verona. Η πρωτεύουσα Χαλκίδα ήταν κοινή κτήση και των τριών. Η εξάρτηση με την Βενετία, η οποία ήταν μεγάλη δύναμη της εποχής ήταν αναπόφευκτη. Το 1390 και ενώ είχε προσπαθήσει για ένα μεγάλο διάστημα να κυριαρχήσει προσάρτησε η Βενετία το νησί στην επικράτειά της. Η Εύβοια δεχόταν όλα αυτά τα χρόνια ξένες απειλές, για τον λόγο που αναφέραμε παραπάνω. Τόσο οι Καταλανοί, όσο και οι Γενοβέζοι και οι Τούρκοι είχαν αντιληφθεί το κομβικό σημείο που βρισκόταν η νήσος,

¹³⁸Εταιρία Ευβοϊκών Σπουδών, *Συμβολή στην τοπογραφία της Αρχαίας Χαλκίδας, από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι το τέλος της Ρωμαϊκής περιόδου, Χαλκίδα, 1976, σ.7/ Δ. Φιλιππίδης, Γρ Κωνσταντάς, Αικ. Κουμαριανού, ό.π., σ.170*

¹³⁹L. Barletto, «Negroponte mei traffic commerciali genovesi mel Mediterraneo orientale sulla fine del Medioevo», στο: Χρ. Μαλτέζου, Χρ. Παπακώστα (επιμ), *Βενετία- Χαλκίδα, από τον Εγριπο στο Νεγροπόντε, Χαλκίδα 12-14 Νοεμβρίου 2004*, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, Βενετία- Αθήνα, 2006, σ.173

καθώς και το εμπορικό ενδιαφέρον που παρουσίαζε. Η Εύβοια έμεινε υπό την Βενετική κατοχή για ογδόντα περίπου χρόνια¹⁴⁰.

Το 1469 πάρθηκε από τον Μειμέτη Β΄ μετά από έναν μήνα πολιορκίας. Πολιορκήθηκε ξανά από βενετσιάνους το 1688 όμως παρέμεινε υπό την κυριαρχία των Οθωμανών, αφού η πολιορκία ήταν μάταιη. Οι Τούρκοι αλλά και οι χριστιανοί που αλλαξοπίστησαν διοικούσαν τυραννικά τη νήσο. Μάλιστα οι Έλληνες που γίνονταν μουσουλμάνοι καταπίεζαν ακόμα περισσότερο τους συμπατριώτες και συντοπίτες τους¹⁴¹. Μετά την ανεξαρτησία της δόθηκε επισήμως η ονομασία Εύβοια¹⁴².

Στην πόλη υπάρχουν μνημεία τα οποία μας θυμίζουν τόσο το Βενετικό όσο και το Οθωμανικό της παρελθόν. Αν και τα κάστρα που βρίσκονταν στις δύο πλευρές της γέφυρας του Ευρίπου δεν υπάρχουν πια, το τζαμί που σώζεται έως και σήμερα κοντά στην παλιά αγορά της πόλης και τα ενετικά κάστρο στην περιοχή Καρά-μπαμπά, όπως και η ίδια η ονομασία της περιοχής, το σπίτι του βαΐλου, το οποίο βρίσκεται κοντά στην εκκλησία της Αγίας Παρασκευής και επισκευάζεται με σκοπό να γίνει μουσείο είναι κάποια από αυτά τα μνημεία.

Ο Πάνος Παναγιωτούνης στο έργο του «Γ. Σκαρίμπας, ο ιδαλγός της Χαλκίδας» γράφει: « ο σύνδεσμος των ανθρώπων, οι φιλίες παίζουν ακόμα πρωτεύοντα ρόλο, σ' αυτήν την λευκή θαλασσινή λυρική πολιτεία»¹⁴³.

¹⁴⁰Χρ. Μαλτέζου, «Γιατί μια συνάντηση για το Νεγροπόντε», στο: Χρ. Μαλτέζου. Χρ. Παπακώστα (επιμ.), ό.π., σσ.17-24 και Α. Παπαδία- Λάλα, «Κοινωνική και αστική κοινότητα στην Εύβοια κατά τη Βενετική περίοδο (1930-1470), στο: Χρ. Μαλτέζου, Χρ. Παπακώστα (επιμ.), ό.π., σσ.27-30

¹⁴¹Κ. Συμόπουλος, *Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, δημόσιος και ιδιωτικός βίος, λαϊκός πολιτισμός, εκκλησία και οικονομική ζωή, από τα περιηγητικά χρονικά, χ.σ., Αθήνα, σ. 174/ Δ. Φιλιππίδης, Γρ Κωνσταντάς, Αικ. Κουμαριανού, ό.π., σσ.170-171*

¹⁴²Κ. Γουναρόπουλος, ό.π., σ.9

¹⁴³Π. Παναγιωτούνη, *Γ. Σκαρίμπας, ο ιδαλγός της Χαλκίδας*, Εταιρεία Ελληνικού Βιβλίου, Αθήνα, 1986, σ.8

Δήμος και πρόσωπα

Οι τοπικές, αυτοδιοικητικές εκλογές που διεξήχθησαν στις 11 Φεβρουαρίου 1934, πραγματοποιήθηκαν σε κλίμα πολιτικών οξύνσεων της χώρας. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να διεξαχθούν μέσα σε κλίμα πόλωσης μεταξύ των βενιζελικών και αντιβενιζελικών. Ωστόσο, οι τοπικές εκλογές εκείνης της χρονιάς δεν έμειναν στην ιστορία για τον λόγο αυτό, αλλά για τρεις ακόμα σημαντικούς λόγους.

Πρωτίστως, με τις εκλογές του Φεβρουαρίου 1934 εγκαινιάστηκε το δικαίωμα ψήφου των γυναικών. Ήταν η πρώτη χρονιά που συμμετείχαν γυναίκες στην εκλογική διαδικασία με το δικαίωμα του εκλέγειν και όχι του εκλέγεσθαι. Η προσέλευσή τους στις κάλπες ήταν προαιρετική, ενώ απαραίτητα στοιχεία για την συμμετοχή τους αυτή ήταν να έχουν συμπληρώσει το 30^ο έτος της ηλικίας τους και να διέθεταν τουλάχιστον απολυτήριο δημοτικού. Στους εκλογικούς καταλόγους γράφτηκαν μόλις 2.655 γυναίκες, ενώ δεν ψήφισε ούτε το ¼ του ποσοστού τους, καθώς στις κάλπες έφτασαν μόλις οι 493¹⁴⁴.

Ο δεύτερος λόγος που οι εκλογές της χρονιάς εκείνης έμειναν στην ιστορία ήταν διότι πρώτη φορά εξελέγη κομμουνιστής δήμαρχος στην Καβάλα και στις Σέρρες, ο Δ. Παρτσαλίδης¹⁴⁵ για την Καβάλα και ο Δ. Μενύχτας για τις Σέρρες¹⁴⁶, ενώ στο Κιλκίς λίγο αργότερα με το Παλλαϊκό Μέτωπο εξελέγη ο Κώστας Γαβρηλίδης¹⁴⁷.

Πέραν των ανωτέρω ωστόσο, σημαντικό και αναπόσπαστο κομμάτι αυτών των εκλογών ήταν η απόφαση της κυβέρνησης Τσαλδάρη, σε μία προσπάθεια να μειώσει την άνοδο του ποσοστού των βενιζελικών

¹⁴⁴Ε. Αβδελά, *Οι γυναίκες, κοινωνικό ζήτημα*, στο: «Ιστορία της Ελλάδος του 20^{ου} αιώνα», (επιμ. Χρ. Χατζηιωσήφ), Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2003, σσ.352-354/ www.ethnos.gr/articles

¹⁴⁵Εφημερίδα, ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, 12-2-34, αρ.872

¹⁴⁶ΚΚΕ, *Δοκίμιο ιστορίας του ΚΚΕ, 1918-1949*, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2012, σ.266

¹⁴⁷Κ. Γαβρηλίδης, *ό.π.*, σ.9, σσ. 26-27

ψηφοδελτίων, έσπευσε στην ανασύσταση του δημοτικού χάρτη. Οι προσφυγικοί συνοικισμοί λοιπόν του Βύρωνα, της Καισαριανής, της Νέας Ιωνίας, του Περιστερίου, των Κουκουβαούνων, της Ν. Φιλαδέλφειας, της Ν. Χαλκηδόνας, του Αιγαλέου, Ταύρου, Καλογρέζας, Κοκκινιάς, Πειραιά, Νίκαιας και Κερατσινίου αποτέλεσαν αυτοδιοικητικές μονάδες¹⁴⁸.

¹⁴⁸ΦΕΚ, 18-1-34, αρ.22

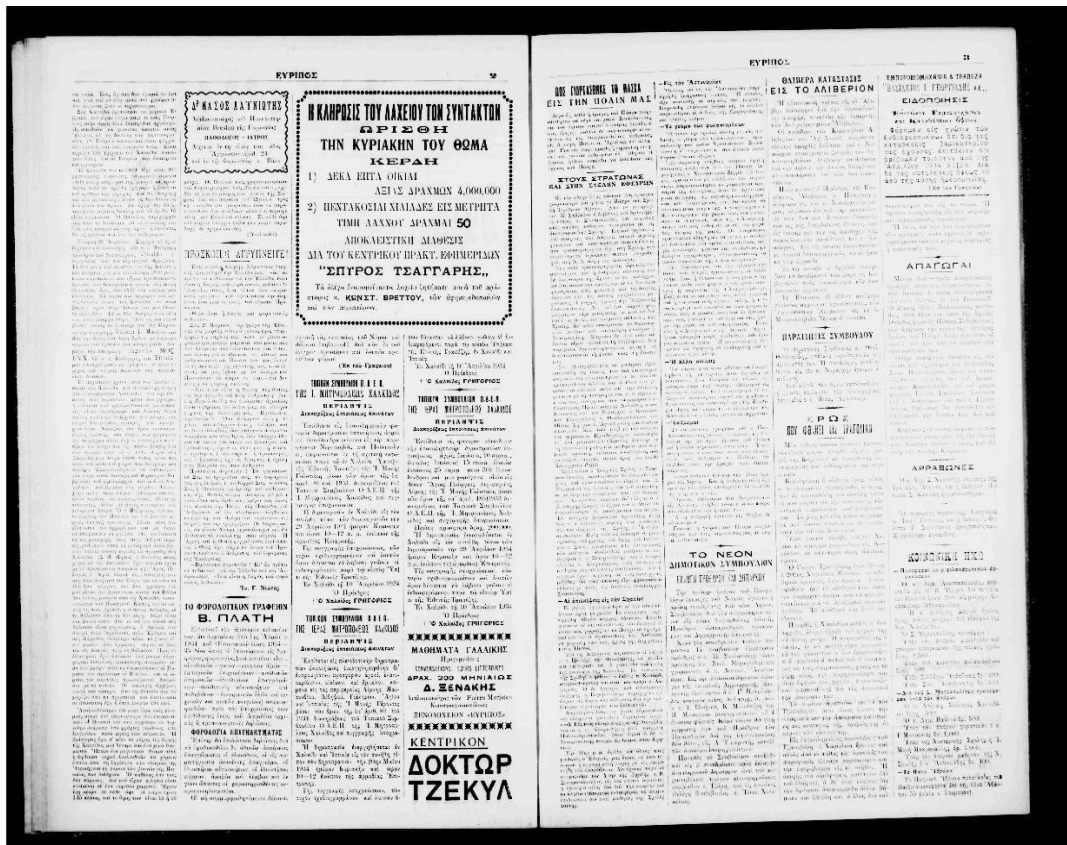
Εικόνα 11. Εφημερίδα, Ριζοσπάστης, 12-2-34, μία μέρα έπειτα τις τοπικές αυτοδιοικητικές εκλογές

Στην πόλη της Χαλκίδας δήμαρχος εκλέχθηκε ο Σαραφιανός Σαραφιανός, έπειτα τις επαναληπτικές που πραγματοποιήθηκαν τον Μάρτιο του 1934. Μετά από εξέταση του πρωτοδικείου υπερίσχυσε ο Σ. Σαραφιανός έναντι του κ. Λεμπέση- με δύο ψήφους¹⁴⁹. Για τον λόγο αυτό στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου ο δήμαρχος -εμφανίζεται τον Απρίλιο.

Εικόνα 12. Εφημερίδα, Ευρύπος, 14-4-34

¹⁴⁹Εφημερίδα, ΕΥΡΥΠΟΣ, 14-4-34, αρ.3026 / Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 2-4-34, αρ. 658

Εικόνα 13. Εφημερίδα, Εύριπτος, 14-4-34

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την εφημερίδα «Εύριπος», η οποία τάσσεται ιδιαίτερα ενάντια στον προηγούμενο δήμαρχο κ. Βασιλείου, ο οποίος έκανε την θητεία του από τις 25-10-1925 έως 31-3-1934¹⁵⁰, ο δήμαρχος Σ. Σαραφιανός φαίνεται να υποστηρίζεται από τους βενιζελικούς¹⁵¹. Ωστόσο, παρά το γεγονός πως υποστηρίζεται από τους βενιζελικούς και έχοντας την υποστήριξη από την εφημερίδα «Εύβοια», η οποία έχει συντάκτη τον κ. Θρ. Παπαστράτη, τον έπειτα βουλευτή των φιλελευθέρων στις κοινοβουλευτικές εκλογές, παρά ταύτα ο Σαραφιανός Σαραφιανός, ο οποίος εμφανίζεται στον τύπο για τις επαναληπτικές εκλογές, οι οποίες θα πραγματοποιούνταν στις 25 Μαρτίου 1934, θα θέσει την υποψηφιότητα του ως ανεξάρτητος¹⁵².

Οι αρχικές τοπικές και αυτοδιοικητικές εκλογές που είχαν πραγματοποιηθεί τον μήνα Φεβρουάριο, δεν εξέλεξαν δήμαρχο, εφόσον, σύμφωνα με τον τότε εκλογικό νόμο έπρεπε ο εκλέγων δήμαρχος να λάβει ψήφους αντιστοιχίας 50% των ψηφισάντων¹⁵³. Η εφημερίδα «Εύβοια» αναφέρει: «Εψηφισαν εν ὄλῳ 3507. Ἐκ τῶν ὑποψηφίων Δημάρχων ἔλαβον κατά σειράν: 1) Ἀγησίλαος Λεμπέσης 1037, 2) Νικόλαος Βασιλείου 926, 3) Γεώργιος Ἀγγελέτος 899, 4) Ζήσης Φαρμακίδης 525, 5) Νικόλαος Παπαβασιλείου 105¹⁵⁴».

Ο Σαραφιανός Σαραφιανός παρ' ότι υποστηριζόταν αρχικώς από τους βενιζελικούς, κατέβηκε ανεξάρτητος στις εκλογές και έπειτα φαίνεται να υποστηρίχθηκε από το καθεστώς. Λόγω αρχικής ισοψηφίας του Σ. Σαραφιανού και του κ. Λεμπέση οι εκλογές θα επαναλαμβάνονταν για δεύτερη φορά. Το θέμα ωστόσο, πέρασε στο πρωτοδικείο προκειμένου

¹⁵⁰Γ.Α.Κ. Χαλκίδας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Μητρώο Δημοτικών Αρχόντων, τεκμ. 022, αρ.025, αρ.026

¹⁵¹Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΟΣ, 24-3-34, αρ.3023

¹⁵²Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 7-3-34, αρ.655

¹⁵³Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 14-2-34, αρ.652

¹⁵⁴Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 14-2-34, αρ.652/ βλ. εικόνα 41

να αποφασίσουν για τυχόν άκυρα ψηφοδέλτια¹⁵⁵. Η απόφαση του πρωτοδικείου δικαίωσε την εκλογή του Σ. Σαραφιανού, έναντι του κ. Λεμπέση, ο οποίος φαινόταν να υποστηρίζεται από τους οπαδούς του Λαϊκού Κόμματος¹⁵⁶. Στο διάστημα της δικτατορίας παρέμεινε δήμαρχος, ενώ μέσα από τα πρακτικά μπορούμε να αντιληφθούμε πως ακολουθούσε την πολιτική γραμμή του δικτατορικού καθεστώτος, ενώ στα χρόνια της δημαρχίας του η Χαλκίδα προσπάθησε να αναπτυχθεί τουριστικά, αναγνωρίζοντας πλήρως την θέση της ανάμεσα στην Αθήνα και την Αιδηψό. Για τον λόγο αυτό, κατά αυτά τα έτη δημιουργήθηκε ο πεζόδρομος της παραλιακής οδού της Χαλκίδας, ο οποίος υπάρχει έως σήμερα¹⁵⁷. Πλατείες και δενδροφυτεύσεις, οδοποιία και έργα ύδρευσης πραγματοποιήθηκαν κατά το διάστημα εκείνο.

Ωστόσο, στο διάστημα της δημαρχίας του φαίνεται να κατηγορήθηκε δύο φορές, με υποστήριξη όμως του λαού του. Η πρώτη κατηγορία που ασκήθηκε εις βάρος του ήταν το 1937 για την αποπληρωμή του έργου ασφαλτοστρώσεως στην πλατεία αγοράς, που σύμφωνα με τον εργολάβο δεν είχε λάβει τα χρήματα στο χρονικό περιθώριο που είχε τεθεί¹⁵⁸. Η δεύτερη κατηγορία ασκήθηκε τρία χρόνια αργότερα εις βάρος του. Ωστόσο, για την κατηγορία αυτή, βάσει της οποίας φαίνεται πως ο δήμος δεν ασχολήθηκε με το ζήτημα της σωστής χλωρίωσης των υδάτων, ορίστηκε δίκη ώστε να εκδικαστεί η υπόθεση. Η απόφαση του δικαστηρίου δικαίωσε τον δήμαρχο, ο οποίος φαινόταν να έχει την υποστήριξη των κατοίκων της Χαλκίδας. Σύμφωνα με την υπόθεση αυτή, η επιδημία τύφου που είχε ξεσπάσει στην Χαλκίδα κατά το διάστημα εκείνο οφειλόταν στην χλωρίωση του πόσιμου ύδατος¹⁵⁹. Η αμέλεια του δήμου

¹⁵⁵Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ, 31-3-34, αρ. 3024, σ. 2

¹⁵⁶Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ, 21-4-34, αρ. 3027 / Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 21-4-34, αρ.659

¹⁵⁷Εφημερίδα, ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, 24-12-36, αρ.138

¹⁵⁸ΓΑΚ Εύβοιας, 10-3-37, αρ.126

¹⁵⁹Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 14-1-39, αρ.52

οδήγησε σε τυφοειδή πυρετό αρκετούς κατοίκους της πόλης, με αποτέλεσμα κάποιοι να στραφούν εναντίον του δήμου¹⁶⁰.

Εικόνα 14. Εφημερίδα, Χαλκίς, 15-4-40

¹⁶⁰Εφημερίδα, ΧΑΛΚΙΣ, 15-4-40, αρ.988-2

Πέραν των αναφερθέντων, όμως ο κ. Σαραφιανός ενίσχυσε την εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, η οποία έδρευε στην Αθήνα¹⁶¹ και είχε δημιουργηθεί έναν χρόνο πρωτύτερα¹⁶². Επιπροσθέτως, τέθηκε ο θεμέλιος λίθος για την δημιουργία του πρώτου Γυμνασίου Χαλκίδας και της Εμπορικής Σχολής Χαλκίδος. Στην προεδρεία του δημοτικού συμβουλίου έδρευε κατά την περίοδο της δημαρχείας του ο κ. Αλ. Αφεντάκης, ο οποίος παραμένει στην θέση αυτή σε όλη την τετραετία της δικτατορίας¹⁶³.

Τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, με την επιβολή της δικτατορίας τα πρόσωπα που κατείχαν τις θέσεις εξουσίας ήταν άνθρωποι του καθεστώτος, ή πρόσωπα που δεν εναντιώνονταν σε αυτή. Η πόλη της Χαλκίδας, όπως θα διαπιστώσουμε και από την έρευνά μας στα δημοτικά αρχεία, ακολούθησε την πολιτική γραμμή του καθεστώτος.

Το πολιτικό σύστημα της δικτατορίας θα έπρεπε να υποστηρίζει και ο τύπος. Για τον λόγο αυτό κάθε εφημερίδα που εναντιωνόταν στο καθεστώς φιμώθηκε. Αυτό δεν συνέβη μόνο στις εφημερίδες της πρωτεύουσας, αλλά και της επαρχίας. Θέλοντας να απομακρύνει κάθε στοιχείο που θα δημιουργούσε αστάθεια στην πορεία του, δεν αρκέστηκε μόνο στην εξορία των αριστερών, αλλά προσπάθησε να εκτοπίσει κάθε στοιχείο του παρελθόντος. Ως εκ τούτου λοιπόν, οι εφημερίδες «Ευβοϊκός Κήρυξ» και «Εύβοια» διέκοψαν την λειτουργία τους. Η εφημερίδα «Ευβοϊκός Κήρυξ», η οποία είχε ιδιοκτήτη και συντάκτη τον Ευάγγελο Σπυρόπουλο, φαινόταν να στηρίζει τον βενιζελισμό. Η λειτουργία της διακόπτεται το 1936 και ξεκινά εκ νέου το 1945¹⁶⁴. Μάλιστα στο πρώτο φύλλο που εκδίδει το 1945, αναφέρει σχετικά με την ελευθερία του

¹⁶¹ΓΑΚ, Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 21-9-36, αρ. 110

¹⁶²Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, *Αρχειον Ευβοϊκών Μελετών, αφιέρωμα στα 50 χρόνια της εταιρίας Ευβοϊκών Σπουδών, 1935-1985*, τόμος ΚΣΤ', Αθήνα, 1984-85, σ.7

¹⁶³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, τεκμ.022, Μητρώο Δημοτικών Αρχόντων, αρ.027

¹⁶⁴Εφημερίδα, ΕΥΒΟΪΚΟΣ ΚΗΡΥΞ, 12-12-45, αρ.1

προφορικού και έγγραφου λόγου¹⁶⁵. Ακολούθως, η εφημερίδα «Εύβοια», η οποία στο παρελθόν είχε στηρίξει τους φιλελεύθερους βουλευτές και συντασσόταν από τον φιλελεύθερο βουλευτή Παπαστράτη¹⁶⁶, σταμάτησε την λειτουργία της το 1936.

Αντιθέτως, η εφημερίδα «Εωσφόρος» η οποία μάλιστα ήταν σατυρική ακολούθησε την πολιτική γραμμή του καθεστώτος και η σάτιρα της δεν στρεφόταν εναντίον του¹⁶⁷. Αρκετές φορές μάλιστα διαβάζουμε στίχους του συντάκτη που υμνεί τους αγώνες του Ιωάννη Μεταξά¹⁶⁸. Η εφημερίδα «Εωσφόρος» με διευθυντή τον Κων/νο Χρ. Μώρο, πέραν της σάτιρας ανέφερε πολιτικές ειδήσεις έως και το 1939, ενώ το 1940 ξεκινά υπό την ίδια διεύθυνση με την ονομασία «Χαλκίς» και το περιεχόμενό της ήταν πια κοινωνικοπολιτικό¹⁶⁹.

Σύμφωνα με τα αρχεία των εφημερίδων, η διαφορά στις τοπικές εκλογές του 1934 δεν ήταν ικανή να αναδείξει τον πολιτικό χαρακτήρα της πόλεως. Σκεπτόμενοι το γεγονός πως δεν συγκεντρώθηκε το ποσοστό των ψήφων που θα ήταν ικανό να αναδείξει δήμαρχο και πως στις επαναληπτικές υπερίσχυσε ο Σαραφιανός Σαραφιανός έναντι του κ. Λεμπέση με διαφορά μόνο λίγων ψήφων, δεν μας δίνει σαφή εικόνα. Αν ωστόσο παρατηρήσουμε πως στις πρώτες εκλογές στις 11 Φεβρουαρίου με σειρά ψήφων βγήκε τρίτος ο Γεώργιος Αγγελέτος, ο οποίος ήταν βενιζελικός¹⁷⁰, ενώ τέταρτος σε σειρά ήταν ο Ζήσης Φαρμακίδης, ο οποίος στις βουλευτικές εκλογές του 1936 φαινόταν να ήταν μεταξικός, τότε αθροιστικά οι βενιζελικού ψηφοφόροι φαινόταν να είναι περισσότεροι¹⁷¹. Θα στραφούμε και στις βουλευτικές εκλογές του Ιανουαρίου του έτους

¹⁶⁵Ο.π.,12-12-45, αρ.1

¹⁶⁶Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 26-2-36, αρ.723

¹⁶⁷Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 22-8-36, αρ.291

¹⁶⁸Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 11-4-37, αρ.308/ Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 20-5-38, αρ.347

¹⁶⁹Εφημερίδα, ΧΑΛΚΙΣ, 8-4-40, αρ.987-2

¹⁷⁰Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΟΣ, 24-3-34, αρ.3023, σ.3

¹⁷¹Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 14-2-34, αρ.652

1936. Στον πίνακα των αποτελεσμάτων που είχε δημοσιεύσει η εφημερίδα «Εύβοια», παρατηρούμε την άνοδο των φιλελευθέρων¹⁷². Αυτή η άνοδος έρχεται σε αντίθεση με την δημοσίευση της εφημερίδας «Εύριπος», η οποία πριν τις τοπικές εκλογές του 1934 ήθελε να παρουσιάσει την πόλη ως «άντιβενιζελική Χαλκίδα»¹⁷³.

Εικόνα 15. Αγγειοπλάστης της Χαλκίδας

¹⁷²Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 26-2-36, αρ.723

¹⁷³Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΟΣ, 10-2-34, αρ.3018

Ωστόσο, πέραν της πολιτικής προτίμησης της πόλης, το γεγονός πως την περίοδο εκείνη υπήρχαν αρκετά έντυπα και τυπογραφεία¹⁷⁴, μας αποδεικνύει πως το μορφωτικό επίπεδο της πόλης ήταν αρκετά υψηλό. Ήταν μία πόλη με πολλά αστικά στοιχεία, αν και δεν έπαυε να είναι επαρχιακή. Οι κάτοικοί της Χαλκίδας ασχολούνταν ιδιαίτερα με το εμπόριο, τον τουρισμό, όμως όντας παραθαλάσσια και με την αλιεία, καθώς επίσης και με τη γεωργία. Επιπροσθέτως δεν ήταν λίγοι εκείνοι που εργάζονταν ως εργάτες ή αχθοφόροι¹⁷⁵. Η Χαλκίδα ήταν ενδιάμεσος σταθμός μεταξύ Αθήνας και Αιδηψού, για τον λόγο αυτό και αρκετοί πολίτες ασχολούνταν με το εμπόριο, με την αγγειοπλαστική, καθώς δεν ήταν λίγοι εκείνοι που εργάζονταν ή ήταν ιδιοκτήτες καφενεύων.

Οι αγγειοπλάστες πουλούσαν πήλινα αγγεία στους κατοίκους της πόλης, καθώς μην ξεχνούμε πως η ύδρευση βρίσκεται στα πρώτα της στάδια. Εξυπηρετούσαν λοιπόν με τα προϊόντα τους τα νοικοκυριά της Χαλκίδας, ενώ ταυτόχρονα απασχολούσαν εργάτες ή και τεχνίτες, με αποτέλεσμα να βοηθούν την οικονομία της πόλης¹⁷⁶.

Πολλοί δε ήταν εκείνοι οι οποίοι απασχολούνταν στα δημοτικά λουτρά της πόλης. Αναφέραμε και πρωτύτερα πως η ύδρευση ήταν στα πρώτα της στάδια- η περιοχή Καρά-Μπαμπά απέκτησε δίκτυο ύδρευσης μόλις το 1937¹⁷⁷. Αποτέλεσμα αυτού ήταν στην πόλη μας να υπάρχουν δημοτικά λουτρά, τα οποία ανεγέρθηκαν το 1937 και λειτούργησαν έως το 1974¹⁷⁸. Εκεί οι κάτοικοι μπορούσαν να λουστούν, να πλυθούν, αφού η πολυτέλεια αυτή δεν υπήρχε ακόμα στους Χαλκιδαϊκούς οίκους.

¹⁷⁴Κ. Σπ. Τζαβάρας, *Μνήμες από παλιά επαγγέλματα και επιχειρήσεις της Χαλκίδας*, Pillar Printing, Χαλκίδα, 2010, σσ.272-278

¹⁷⁵ΓΑΚ Ευβοίας, Βιβλίο Ληξιαρχικών Πράξεων Θανάτου, τεκμήριο 019, 1935-1944

¹⁷⁶Κ. Σπ. Τζαβάρας, *ό.π.*, σσ.376-383

¹⁷⁷Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 25-3-37,αφ.4

¹⁷⁸Κ. Σπ. Τζαβάρας, *ό.π.*, σσ. 293-295

Στις εφημερίδες της εποχής μπορούμε να βρούμε διαφημίσεις για πηλοποιία¹⁷⁹, για εκδοτικούς οίκους¹⁸⁰, για «Καταστήματα Νεωτερισμών», στα οποία τα νοικοκυριά έβρισκαν ραδιόφωνα, ψυγεία και φιλμ της εταιρίας «Kodak»¹⁸¹, αλλά ακόμα και διαφημίσεις για κομμωτήρια και περμανάντ¹⁸².

Το επάγγελμα του καφετζή επίσης ήταν σύνηθες στην πόλη της Χαλκίδας. Τα καφενεία ήταν ένα σημείο συνάντησης, αφού δεν υπήρχε σταθμός υπεραστικών λεωφορείων παρά κάποια πρακτορεία, στα οποία υπήρχε καφενείο¹⁸³. Αρκετοί ήταν εκείνοι που ασχολούνταν με τη γεωργία, την κτηνοτροφία¹⁸⁴ και την ξενοδοχειϊά¹⁸⁵.

Τα στοιχεία αστυφιλίας της πόλης βέβαια δεν κάλυπταν το σύνολο του χαρακτήρα της, ούτε και την οικονομική κατάστασή της. Υπήρχαν λοιπόν κάτοικοι, οι οποίοι αντιμετώπιζαν προβλήματα βιοπορισμού. Για τον λόγο αυτόν η πολιτική πρόνοιας που ακολούθησε ο Ιωάννης Μεταξάς είχε αντίκτυπο και στην Χαλκίδα, με τους εράνους και τα συσσίτια σε μεγάλο βαθμό¹⁸⁶.

Η Χαλκίδα γνώρισε το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά και την πολιτική του. Στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου έχουμε τη δυνατότητα να αντιληφθούμε την επιρροή του καθεστώτος. Από τον έλεγχο του τύπου έως τα δημόσια έργα και την πολιτική πρόνοιας, η πόλη γνώρισε τα στοιχεία που η δικτατορία πρέσβευε μέσα από την δική της πολιτική κατεύθυνση.

¹⁷⁹Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ, 12-5-34, αρ.3029

¹⁸⁰Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ, 3-3-34, αρ.3020

¹⁸¹Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 23-7-39, αρ.391

¹⁸²Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 12-8-39, αρ.392

¹⁸³Κ. Σπ. Τζαβάρα, ό.π., σσ.115-128

¹⁸⁴Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ, 3-3-34, αρ.3020

¹⁸⁵Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 12-9-36, αρ.292/ Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ, 12-5-34, αρ.3029

¹⁸⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-37, αρ.149/ Εφημερίδα, ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, 5-9-36, αρ.137

Κεφάλαιο Δ'

Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Δήμου Χαλκιδέων

Δημόσια έργα

Με την επιβολή του καθεστώτος της 4^{ης} Αυγούστου 1936 εγκαινιάστηκε μία περίοδος τόσο κοινωνικών και πολιτικών, όσο και οικονομικών αλλαγών. Η κυβέρνηση του Ιωάννη Μεταξά στράφηκε στους βασικούς άξονες ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας, οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να είναι άλλοι για την Ελλάδα από τη γεωργία¹⁸⁷, τη κτηνοτροφία και τον τουρισμό¹⁸⁸, ενώ παράλληλα προσπάθησε να ενισχύσει τον Έλληνα εργάτη¹⁸⁹. Η άνθιση του κομμουνισμού κατά τα προηγούμενα έτη δεν έπαυε να ήταν φόβος για το καθεστώς, για τον λόγο αυτό, εκτός από εξορίες και τον εκτοπισμό των αριστερών¹⁹⁰, έπρεπε να συνενώσει με το καθεστώς τις λαϊκές μάζες¹⁹¹.

Ψηφίζονται λοιπόν νόμοι οι οποίοι καταργούσαν τους πρόσθετους φόρους στο ελληνικό λάδι, δίνονταν δάνεια από την Αγροτική Τράπεζα σε Έλληνες γεωργούς, ενισχύθηκε ο συνεταιρισμός με την ίδρυση Εθνικής Συνομοσπονδίας Γεωργικών Συνεταιρισμών της Ελλάδας, όσο και με την ίδρυση Υφυπουργείου Συνεταιρισμών, ενώ ψηφίστηκε νόμος για την διαγραφή και την ρύθμιση χρεών των γεωργών πριν το 1935¹⁹².

¹⁸⁷Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι. Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.113-119

¹⁸⁸Δ. Καλλονάς, ό.π., σ.224

¹⁸⁹Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι. Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.120-126

¹⁹⁰Γ. Πικρός, ό.π., σσ.135-141/ Κ. Γαβριηλίδης, ό.π., σσ.15-17/ Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι. Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.85-88

¹⁹¹Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι. Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σ.33 και σ.47

¹⁹²Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμό, *Τέσσερα Χρόνια διακυβέρνησης*, τόμος Α, σσ.69-113/ Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία χρόνια διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά*, ό.π., σ.12/ Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, Αρ.11, 7-6-37

Στις 11 Αυγούστου 1936 καθιερώθηκε η Κυριακή ως αργία για τους εργάτες του τύπου. Στις 12 Αυγούστου 1936 υπογράφηκαν οι δύο συμβάσεις για τον καθορισμό κατώτατου ημερομισθίου εργατών και υπαλλήλων και στις 15 Δεκεμβρίου προσφέρεται η παροχή κοινωνικής ασφάλειας¹⁹³. Επιπροσθέτως, η νέα κυβέρνηση προσπάθησε να αποκεντρώσει τις βιομηχανίες, απομακρύνοντας αυτές από το σχέδιο πόλεως¹⁹⁴. Ανοίχθηκαν θέσεις εργασίας για τους πολίτες που ζούσαν εκτός της πόλης, κατά αυτόν τον τρόπο με την απομάκρυνση τους από το σχέδιο πόλεως, ενισχύθηκε τουριστικά η περιοχή.

Όσον αφορά τον τουρισμό, εξωράισε τις λουτροπόλεις, βελτίωσε ξενοδοχεία και συντηρήθηκαν αρχαιολογικοί χώροι. Με την δημιουργία του Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού εκδόθηκαν τουριστικοί οδηγοί, οι οποίοι διαφήμιζαν την Ελλάδα τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό¹⁹⁵.

Πρωταρχικό ρόλο, ωστόσο στην πολιτική του Ι. Μεταξά, προκειμένου όλα τα παραπάνω να πραγματοποιηθούν ήταν η ολοκλήρωση δημοσίων έργων. Αρχικός τους στόχος ήταν η απορρόφηση της ανεργίας, αφού πολλοί πολίτες θα απορροφούνταν σε ανάλογες εργασίες¹⁹⁶. Ωστόσο πέραν της προσπάθειας για μείωση της ανεργίας, τα δημόσια έργα, στα οποία συμπεριλαμβάνονταν έργα οδοποιίας, υδρεύσεως, αποξήρανσης, αρδευτικά. Τα έργα αυτά θα καλυτέρευαν τις συνθήκες εργασίας των Ελλήνων γεωργών, αφού δεν κατασκευάστηκαν μόνο κεντρικές οδοί, αλλά και κοινοτικές και

¹⁹³Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά*, τόμος Β', ό.π., σσ.9-156

¹⁹⁴Χρ. Χατζηιωσήφ, *Γηραιά Σελήνη*, ό.π., σ.308

¹⁹⁵Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα Χρόνια Διακυβέρνησης*, τόμος Δ', ό.π., σσ.127-147

¹⁹⁶Σπ. Λιναρδάτος, *Η Δικτατορία της 4ης Αυγούστου*, ό.π., σσ.84-93

αγροτικές οδοί¹⁹⁷. Με τον τρόπο αυτό ο Μεταξάς στηρίζοντας τον Έλληνα αγρότη ενίσχυσε την ελληνική επαρχία και προσπάθησε να τονώσει το οικονομικό της υπόβαθρο, δίνοντας πλεονεκτήματα στον αγροτικό πληθυσμό.

Προκειμένου να αντιληφθούμε τις δαπάνες του καθεστώτος στα δημόσια έργα πρέπει πρωτίστως να ερευνήσουμε τις δαπάνες που είχαν προγραμματιστεί να γίνουν πριν την κήρυξη της δικτατορίας. Στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου τον μήνα Απρίλιο του 1936, δηλαδή πριν την 4^η Αυγούστου διαβάζουμε σε πίνακα συγκεφαλαίωσης εξόδων¹⁹⁸ που αφορούσε τα έξοδα εκ του προϋπολογισμού για το έτος 1936-1937¹⁹⁹:

Πίνακας εξόδων:

Κεφάλαιο Α' (δαπάναι αίρετων αρχόντων)

Κεφάλαιο Β' (μισθοδοσία προσωπικού δήμου)

Κεφάλαιο Γ'

Πίνακας γενικών εξόδων. Στον πίνακα αυτό υπάρχουν αναγεγραμμένα αναλυτικά όλα τα έξοδα του δήμου.

<i>Νόμοι- συγγράμματα- περιοδικά- εφημερίδες κτλ</i>	<i>5.000 δρχ</i>
<i>Δικαστικά έξοδα για την διεξαγωγή δικαστικών υποθέσεων του δήμου</i>	<i>5.000 δρχ</i>
<i>Ενοίκιο δημαρχιακού καταστήματος μηνιαίων δραχμών 2.500 δρχ</i>	<i>30.000 δρχ</i>
<i>Γραφικά δημαρχείου, ήτοι λογιστικά ή διοικητικά έντυπα, βιβλία κτλ</i>	<i>44.000 δρχ</i>

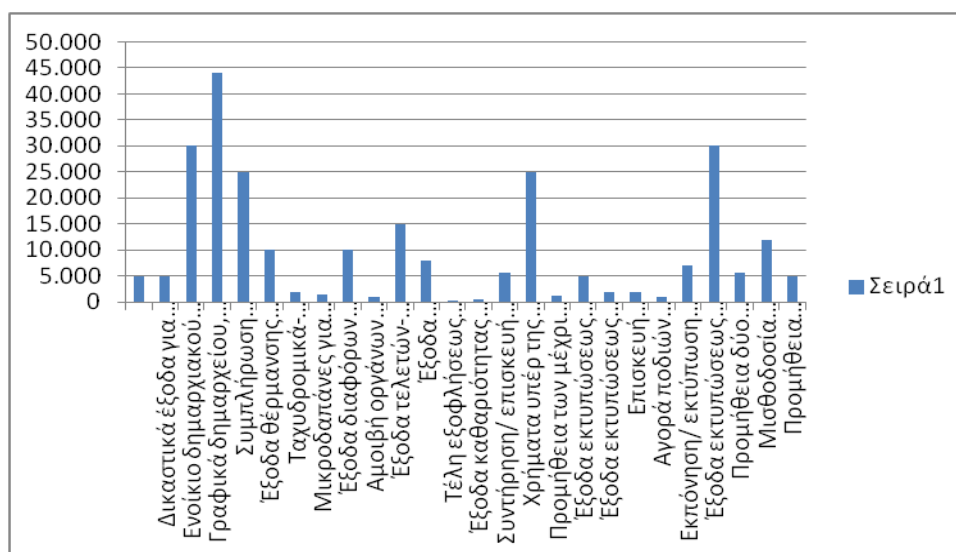
¹⁹⁷Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία έτη διακυβέρνησης του κ. Ι. Μεταξά, τρία χρόνια εργασίας εις την ελληνικήν επαρχίαν, 4 Αυγούστου 1936-4 Αυγούστου 1939*, ό.π., σσ.86-88

¹⁹⁸Βλ. εικόνα 30

¹⁹⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 17-4-36, αρ. 88/ βλ. εικόνα 29

Συμπλήρωση υπάρχοντων επίπλων του δημαρχιακού καταστήματος και επισκευή του δαπέδου	25.000 δρχ
Εξοδα θέρμανσης δημαρχιακού καταστήματος γραφείων υπηρεσιών (λιγνήτης)	10.000 δρχ
Ταχυδρομικά- τηλεγραφικά τέλη	2.000 δρχ
Μικροδαπάνες για την αγορά μικροπραγμάτων για την καθαριότητα και ευπρέπεια του δημαρχιακού καταστήματος	1.500 δρχ
Εξοδα διαφόρων δημοσιεύσεων του δήμου σε εφημερίδες	10.000 δρχ
Αμοιβή οργάνων χωροφυλακής για την εκτέλεση ενταλμάτων προσωπικής κρατήσεως	1.000 δρχ
Εξοδα τελετών- δεξιώσεων	15.000 δρχ
Εξοδα πυρασφάλισης δημαρχ. κτιρίων- επίπλων κτλ	8.000 δρχ
Τέλη εξοφλήσεως ενταλμάτων ή αναλήψεις καταθέσεων/ αντίτιμο χαρτοσήμου εξοφλητικού αποδείξεων Τραπέζης για την καταβολή τοκοχρεωλυτικών δόσεων δανείων	200 δρχ
Εξοδα καθαριότητας σφαγείων καταστημάτων	500 δρχ
Συντήρηση/ επισκευή των δύο δημοτικών ποδηλάτων. Αγορά δύο νέων τοιούτων.	5.500 δρχ
Χρήματα υπέρ της δημοτικής βιβλιοθήκης Χαλκίδας	25.000 δρχ
Προμήθεια των μέχρι και του 1935 έτους τόμων των αποφάσεων του συμβουλίου επικρατείας	1.300 δρχ
Εξοδα εκτνωπώσεως προϋπολογισμού 1936-1937	3.000 δρχ

Έξοδα εκτυπώσεως οργανισμού τακτικού/ εκτάκτου υπαλλ.	2.000 δρχ
Επισκευή γραφομηχανών δήμου	2.000 δρχ
Αγορά ποδιών δακτυλογράφου/ μίας υπάλληλου	1.000 δρχ
Εκπόνηση/ εκτύπωση οδηγού για τις τουριστικές ανάγκες της Χαλκίδας	7.000 δρχ
Έξοδα εκτυπώσεως διπλοτύπων εισπράξεως φόρου εγχωρ. προϊόντων επί αποδόσει λογ/σμου	30.000 δρχ
Προμήθεια δύο πλαστίγων/ ενός στατήρος για υπηρεσία εισπρακτικού φόρου	5.500 δρχ
Μισθοδοσία εκτάκτων ημερομισθίων εισπρακτόρων για τις ημέρες του Πάσχα Αγίας Παρασκευής, Αγίας Τριάδας φόρου γλεύκας	12.000 δρχ
Προμήθεια Νιτσηράθων (μουσαμάδων) για υδρονομείς δήμου/ φύλακα υδραγ.	5.000 δρχ
Σύνολο	2.120.100 δρχ

Εικόνα 16 Γράφημα εσόδων- εξόδων 1936-1937

Παρατηρείται πως στον προϋπολογισμό του μήνα Απριλίου, ο οποίος αφορούσε την χρονιά 1936-1937, οι μεγαλύτερες δαπάνες από τα γενικά έξοδα του δήμου αφορούσαν γραφικά του δημαρχείου, εκτυπώσεις και έξοδα για την ευπρέπεια του δημαρχιακού καταστήματος.

Αναλύοντας τον παραπάνω πίνακα σημαντικό θα ήταν να παρατηρήσουμε τα χρήματα τα οποία δόθηκαν προς αμοιβή των οργάνων της χωροφυλακής για την εκτέλεση ενταλμάτων προσωπικής κράτησης. Η προσωπική κράτηση για χρέη στο δημόσιο θα είχε καταργηθεί στο σύμφωνο Σοφούλη- Σκλάβαινα, ωστόσο αποδεικνύεται σε αυτό το τεκμήριο πως η προσωποκράτηση συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια της δικτατορίας²⁰⁰.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψιν μας το παραπάνω γράφημα, τα περισσότερα χρήματα θα αποδίδονταν για έξοδα τελετών- δεξιώσεων, για τη βελτίωση της δημοτικής βιβλιοθήκης Χαλκίδας, αλλά και για εκτυπώσεις τουριστικών οδηγών. Αυτό μας δίνει την εντύπωση πως η κατεύθυνση προς την οποία κινήθηκε ο Ιωάννης Μεταξάς υπήρχε πριν την επιβολή της δικτατορίας, από τα δημόσια έργα, τα έργα οδοποιίας, τα αρδευτικά και τα έργα αποξήρανσης, για τα οποία είχε ενδιαφερθεί πριν την δικτατορία, όταν ακόμα ήταν Υπουργός Στρατιωτικών²⁰¹.

Αύγουστος 1936- Δεκέμβριος 1937

Από την αρχή κιόλας της επιβολής της δικτατορίας παρατηρείται η προσπάθεια επίτευξης έργων υποδομής στην Χαλκίδα. Έπειτα τις ευχαριστίες και την έκφραση χαράς από τον δήμαρχο και το δημοτικό

²⁰⁰Σπ. Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, ό.π., σσ.196-198

²⁰¹Δ. Καλλονάς, ό.π., σ.82

συμβούλιο προς την νέα κυβέρνηση Μεταξά²⁰², το συμβούλιο και ο δήμαρχος ξεκίνησαν το έργο της πολιτικής του καθεστώτος.

Από την αρχή της επιβολής της δικτατορίας, στα πρακτικά του μήνα Σεπτεμβρίου διαβάζουμε σχετικά με την τροποποίηση του σχεδίου της πόλεως²⁰³, καθώς και για την εισαγωγή ασφαλικού υλικού, ώστε να γίνει το στρώσιμο κάποιων οδών της πόλεως²⁰⁴. Αποδόθηκαν εν συνεχεία 56.000 δρχ για την επισκευή οδών, ανάμεσά τους και οι οδοί Τσιριγώτη και Ιατρίδου με σκυρόδεμα²⁰⁵. Επιπροσθέτως, άμεσα το δημοτικό συμβούλιο συνεδρίασε σχετικά με την ανάδειξη εργολάβου, ο οποίος θα αναλάμβανε την συντήρηση των οδών της πόλεως²⁰⁶, την απόφαση μετάβασης του σχεδιαστή του δήμου σε αρχιτέκτονα, ώστε να γίνουν οι απαραίτητες μελέτες για τη δημιουργία της πλατείας του Φρουρίου²⁰⁷, την απόδοση 50.000 δρχ από τον προϋπολογισμό, με σκοπό την κατασκευή οδών της πόλεως, καθώς και την απόδοση 7.000 δρχ με σκοπό την διάνοιξη της οδού Δοκού προς τη Βορειοανατολική πλευρά, από την περιοχή της Αγίας Ελεούσης, έως την περιοχή κτήματα Τόλια²⁰⁸ και εν συνεχεία την απόδοση 8.000 δρχ από τον προϋπολογισμό, με σκοπό τη δημιουργία διαφόρων σχεδίων και διαγραμμάτων της πόλεως της μηχανικής υπηρεσίας του δήμου²⁰⁹. Επιπροσθέτως, στα πλαίσια της τροποποίησης του σχεδίου

²⁰²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 15-8-36, αρ. 105α'

²⁰³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 9-9-36, αρ. 109

²⁰⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 25-9-36, αρ. 110

²⁰⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-3-37, αρ.125

²⁰⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-10-36, αρ. 112

²⁰⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ. 116

²⁰⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ. 116

²⁰⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-37, αρ.121

πόλεως, εισηγήθηκε το δημαρχείο σχετικά με την επέκταση του σχεδίου πόλεως στους συνοικισμούς του Αγίου Στεφάνου και του Αγίου Ιωάννου²¹⁰.

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας επεκτάθηκε το τηλεφωνικό δίκτυο. Με τη σύμβαση που είχε υπογραφεί με την Carle Wireless, η Βρετανία είχε τα δικαιώματα και τον έλεγχο των τηλεπικοινωνιών, ενώ το ελληνικό κράτος θα αναλάμβανε τις εσωτερικές γραμμές²¹¹. Κατά αυτόν τον τρόπο, λοιπόν, το τηλεφωνικό δίκτυο επεκτάθηκε και στην πόλη της Χαλκίδας, με τα πρώτα στοιχεία που εντοπίζουμε ήταν η γνωστοποίηση στο δημοτικό συμβούλιο σχετικά με την απαλλοτρίωση κτιρίου, ώστε να εγκατασταθεί η Τηλεφωνική Εταιρία²¹². Το δημοτικό συμβούλιο μάλιστα πίστεψε από τον προϋπολογισμό του δήμου 50.000 δρχ με σκοπό την σύναψη παραχωρητικών συμβολαίων της Ελληνικής Τηλεφωνικής Εταιρίας²¹³.

Τα δημόσια έργα επεκτάθηκαν και στα έργα υδρεύσεως, τα οποία εξυπηρετούσαν τους πολίτες έχοντας μεγαλύτερη ευκολία στην ύδρευσή τους. Από τα πρώτα του βήματα το καθεστώς ενδιαφέρθηκε για την εύρεση υδρολόγου, ο οποίος θα μελετούσε σχετικά με τα έργα υδρεύσεως²¹⁴, τα οποία ήταν απαραίτητα για την πόλη, ενώ παράλληλα αποφάσιζε για την εγκατάσταση υδρομετρητών²¹⁵. Διεξήχθη

²¹⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ. 116

²¹¹Παλινόρθωση, δικτατορία, πόλεμος, σσ.90-94

²¹²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 9-9-36, αρ. 109

²¹³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22- 3-37, αρ.127

²¹⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 25-9-36, αρ. Προσκήσεως 110

²¹⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-10-36, αρ. 112

τοιουτοτρόπως δημοπρασία προσφορών για 2.000 υδρομετρητές²¹⁶, γεγονός που μας αποδεικνύει πως η ύδρευση βρισκόταν ακόμα στα πρώτα της στάδια. Άλλωστε αυτό μπορούμε να το αντιληφθούμε από το γεγονός πως το δημοτικό συμβούλιο συνεδριάζει ώστε να αποφασίσει το ποσό που θα αποδοθεί προκειμένου να δημιουργηθεί δίκτυο ύδρευσης²¹⁷. Ωστόσο, παρά την προοδευτική πορεία της ύδρευσης, στις αποφάσεις του ίδιου μήνα, το δημοτικό συμβούλιο απέρριψε την αίτηση για την επέκταση του δημοτικού φωτισμού έως το φυλάκιο του δημοτικού φάρου, της περιοχής Λιανής Άμμου²¹⁸.

Το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά, πέραν από έργα τα οποία θα βοηθούσαν στην απορρόφηση εργατών, στην βελτίωση των βιοτικών συνθηκών των πολιτών και την εξυπηρέτηση των γεωργών, ασχολήθηκε με τον τουρισμό. Ο εξωραϊσμός πλατειών ήταν βασικό έργο του καθεστώτος. Δενδροφυτεύσεις και αναδιαμορφώσεις χώρων ενίσχυαν την εικόνα της πόλης και κατά την πολιτική του Ι. Μεταξά βελτίωναν τον τουρισμό²¹⁹. Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν κινήθηκε και ο δήμος Χαλκιδέων, ο οποίος είχε αποφασίσει από την αρχή κιόλας της δικτατορικής πολιτικής την πίστωση 100.000 δραχ για μεταρρυθμίσεις στον δημοτικό κήπο της πλατείας Ομονοίας, 23.000 δραχ με σκοπό την επίστρωση της πλατείας Ομονοίας²²⁰. Για την ανάδειξη αυτή του τουρισμού είχε γίνει και η συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου σχετικά με την μετάβαση του σχεδιαστή του δήμου σε αρχιτέκτονα, ώστε να γίνουν οι απαραίτητες

²¹⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-10-36, αρ.112

²¹⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 15-1-37, αρ.119

²¹⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-37, αρ.121

²¹⁹Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα έτη διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά*, τόμος Δ', ό.π., σ. 134

²²⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-3-1937, αρ. 125/ ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22-3-37, αρ.127

μελέτες για τη δημιουργία πλατείας Φρουρίου, στην περιοχή Καρά-Μπαμπάς, περιοχή όπου και βρίσκεται το ενετικό κάστρο της πόλης²²¹, καθώς επίσης η συζήτηση του δημοτικού συμβουλίου σχετικά με την δημιουργία πεζοδρομίων²²² στην πόλη έγινε στα πλαίσια πολιτικής εξωραϊσμού²²³.

Η πόλη της Χαλκίδας αναδιαμορφώνεται, δημιουργεί ένα καλύτερο οδικό δίκτυο, βελτιώνεται το δίκτυο ύδρευσης, καθώς επίσης γίνονται τα πρώτα βήματα του τηλεφωνικού δικτύου. Ωστόσο, τον πρώτο αυτό χρόνο που διένυε το καθεστώς, ασχολήθηκε περισσότερο με το οδικό δίκτυο και τα δημόσια έργα, μπορεί να μην περιορίστηκαν στην οδοποιία, όμως ήταν το μεγαλύτερο μέρος τους.

Η δυνατότητα που μας παρέχουν τα δημοτικά αρχεία να διαβάσουμε και να συγκρίνουμε τον πίνακα «εσόδων- εξόδων» καθ' έτος, μας διαμορφώνει μία πιο σαφή εικόνα για τις αποφάσεις του δημοτικού συμβουλίου, την αλλαγή προτεραιοτήτων του δήμου ανά έτος, αλλά και τα χρήματα από τον προϋπολογισμό.

Έχοντας την δυνατότητα να συγκρίνουμε τον παρακάτω πίνακα που αφορά τα έξοδα εκ του προϋπολογισμού για την χρονιά 1937-1938²²⁴ με αυτόν που αναφέραμε παραπάνω για την χρονιά 1936-1937²²⁵, παρατηρούμε στον πίνακα συγκεφαλαίωσης εξόδων²²⁶:

²²¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ. 116

²²²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22-3-37, αρ.127

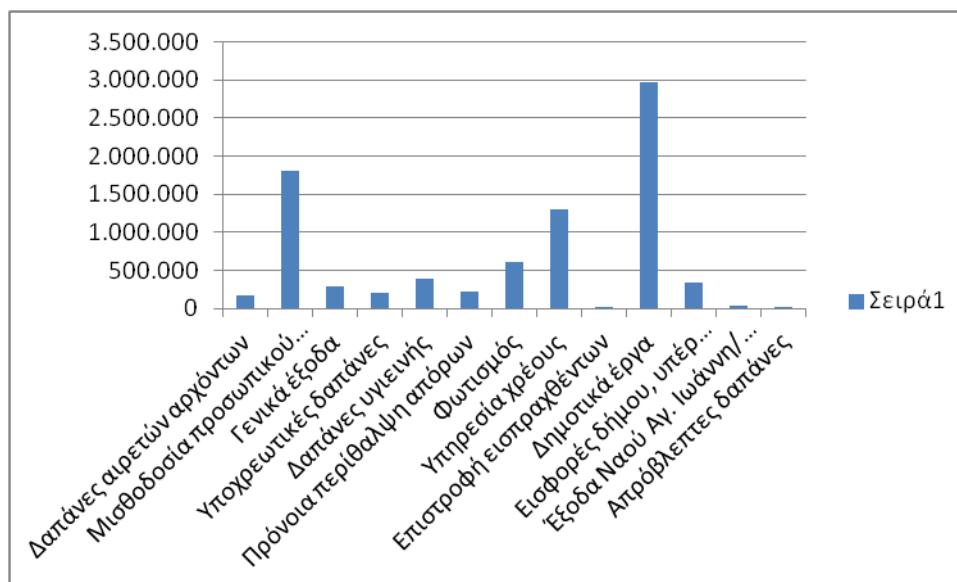
²²³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 15-9-37, αρ.143. Στο σχετικό δημοτικό αρχείο μπορούμε να βρούμε την απόδοση 12.000 δραχ με σκοπό του δήμου τον εξωραϊσμό πλατειών και την συντήρηση αρχαιολογικών χώρων.

²²⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 10-3-37, αρ. 126

²²⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 17-4-36, αρ. 88

²²⁶Βλ. εικόνα 30

Δαπάνες αιρετών αρχόντων	178.800
Μισθοδοσία προσωπικού δήμου	1.800.000
Γενικά έξοδα	290.500
Υποχρεωτικές δαπάνες	208.946
Δαπάνες υγιεινής	385.052
Πρόνοια περίθαλψη απόρων	216.000
Φωτισμός	609.950
Υπηρεσία χρέους	1.304.786,20
Επιστροφή εισπραχθέντων	20.000
Δημοτικά έργα	2.974.500
Εισφορές δήμου, υπέρ διαφόρων σκοπών	344.500
Έξοδα Ναού Αγ. Ιωάννη/ Νεκροταφείο	35.000
Απρόβλεπτες δαπάνες	10.000
Σύνολο	8.378.034,20

Εικόνα 17. Γράφημα εσόδων- εξόδων 1937- 1938

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε πως οι περισσότερες δαπάνες από τον προϋπολογισμό αφορούν δημοτικά έργα. Η απόκλιση μάλιστα με τα έξοδα του δήμου για τις υπόλοιπες οικονομικές του ανάγκες είναι αρκετά μεγάλη και στο παραπάνω γράφημα είναι εμφανής. Στην γενική συγκεφαλαίωση, λοιπόν, της χρονιάς 1937 υπάρχει μία κατηγορία δαπανών που δεν εμφανίστηκε στην συγκεφαλαίωση της χρονιάς 1936, η κατηγορία δαπανών για δημόσια έργα. Αυτό αποδεικνύει πως η γραμμή πολιτικής του δήμου κατευθύνεται εμμέσως ή αμέσως από την πολιτική του Μεταξά, για τον οποίο λαμβάνουν πρωταρχικό ρόλο στην πολιτική του γραμμή²²⁷.

Με την έναρξη της νέας χρονιάς το δημοτικό συμβούλιο συνεχίζει με προοδευτική πορεία στα δημόσια έργα. Μάλιστα στα αρχεία του 1937 παρατηρείται μεγαλύτερη συχνότητα στην αναφορά των δημόσιων έργων. Κρίνω απαραίτητο για τον λόγο αυτό να αναφερθούμε αναλυτικά στα σημαντικότερα στοιχεία των μηνών του έτους.

Ξεκινώντας λοιπόν την ανάλυσή μας από τον μήνα Απρίλιο διαπιστώνουμε πως το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε σχετικά με την δαπάνη 4.000 δρχ από τον προϋπολογισμό του δήμου, με σκοπό των εξωραϊσμό της πλατείας εμπόρων²²⁸, καθώς και την καταβολή 15.000 δρχ με σκοπό τη διαρρύθμιση και τις επισκευές των κρασπέδων των πεζοδρομίων της οδού Ηφαιστού²²⁹ και 12.000 δρχ για τη διαρρύθμιση και επισκευή των κρασπέδων των πεζοδρομίων της πλατείας Εμπόρων και ενός τμήματος της οδού Παπαθανασίου²³⁰. Οι σύνεδροι αποφασίζουν

²²⁷Σπ. Λιναρδάτος, *Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου*, ό.π., σσ.84-93

²²⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-4-37, αρ.129

²²⁹Ο.π.

²³⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 23-4-37, αρ.131

επιπροσθέτως την απόδοση 3.000 δρχ ως αποζημίωση μηχανικού, ο οποίος είχε παραλάβει τα δημοτικά έργα²³¹.

Στην συνέχεια σχετικά με την ύδρευση αποφασίστηκε η καταβολή 4.147 δρχ για την αγορά δέκα υδρομέτρων που θα γινόταν από τον δήμο, καθώς και η συζήτηση σχετικά με την βελτίωση της παρεχόμενης ύδρευσης²³², ενώ στα πρακτικά του προαναφερθέντος μηνός παρατηρείται πως το δημοτικό συμβούλιο συνεδρίασε σχετικά με τον ηλεκτροφωτισμό. Αποφασίστηκε λοιπόν η δαπάνη 10.500 δρχ με σκοπό να αποδοθούν στην ηλεκτρική εταιρία, 4.000 δρχ αποδόθηκαν με σκοπό την αγορά των σιδηρών φανοστατών και οι 6.500 δρχ με σκοπό την αγορά εξαρτημάτων φωτισμού για την πλατεία Οθωμανικού Ταμείου²³³. Εκ του προϋπολογισμού αποδόθηκαν επίσης 5.000 δρχ με σκοπό να πραγματοποιηθεί φωτισμός στο συσσίτιο²³⁴, ενώ αποφασίστηκε ο ηλεκτροφωτισμός στο δημοτικό φάρο Λιανής Άμμου²³⁵, απόφαση που είχε απορριφθεί προ τριών μηνών²³⁶. Στην αρχή της καλοκαιρινής περιόδου του 1937 αποφασίστηκε η χορήγηση 25.000 δρχ με σκοπό τις μελέτες και διάφορα δημόσια έργα, καθώς επίσης αναδείχθηκε ο εργολάβος που θα αναλάμβανε την πλακόστρωση της οδού Κριεζώτου²³⁷.

²³¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-4-37, αρ.129

²³²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-4-37, αρ.129

²³³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 23-4-37, αρ.131

²³⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-6-37, αρ.133

²³⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-6-37, αρ.133

²³⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-1-37, αρ.125

²³⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 14-6-37, αρ.134/ 22-6-37, αρ. 134ά

Επιμελήθηκε επίσης την δημιουργία σχεδίου πόλεως της περιοχής «Παναγίτσα», η οποία βρίσκεται στο 5^ο χλμ εθνικής οδού Χαλκίδας – Ψαχνών, η οποία άρχισε να κατοικηθεί²³⁸.

Κατά την διάρκεια της δικτατορίας δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα και στους προσφυγικούς συνοικισμούς. Όπως στην πρωτεύουσα λοιπόν, έτσι και στην πόλη της Χαλκίδας δημιουργούνται συνοικισμοί για την στέγαση των προσφύγων. Το δημοτικό συμβούλιο απέδωσε 5.000 δρχ για τις εργασίες που πραγματοποιήθηκαν με σκοπό τη δημιουργία του συνοικισμού Αγίου Ιωάννου²³⁹, ενώ έναν μήνα αργότερα το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε σχετικά με τον καθορισμό εμβαδού οικοπέδων του προσφυγικού συνοικισμού Τουρκικών Μνημάτων²⁴⁰.

Κατά το έτος 1937 η τηλεφωνία κάνει την εμφάνισή της στην Χαλκίδα. Τον μήνα Ιούνιο λοιπόν, αποφασίστηκε η τοποθέτηση τηλεφώνων εντός του δημαρχιακού καταστήματος²⁴¹, ενώ έναν μήνα αργότερα το δημαρχιακό συμβούλιο αποφάσισε σχετικά με την μηνιαία καταβολή για τα τοποθετημένα τηλέφωνα στην Νομαρχία Ευβοίας και στην αστυνομία²⁴². Παρατηρείται πως το τηλεφωνικό δίκτυο αρχίζει να εξελίσσεται.

Μέχρι το τέλος της χρονιάς το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε σχετικά με την απόδοση 88.620 δρχ για έξοδα δημοσίων έργων, διαρρυθμίσεις πλατειών και κατασκευές, την απόδοση 100.000 δρχ για την τοποθέτηση κρασπέδων και πεζοδρομίων στην λεωφόρο Ιωάννου

²³⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-4-37, αρ.129/ ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-9-37, αρ.144

²³⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-4-37, αρ.129

²⁴⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 13-5-37, αρ.132

²⁴¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22-6-36, αρ.134ά

²⁴²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 8-7-37, αρ.136

Μεταξά²⁴³ (πρώην Αρεθούσης), καθώς και την απόδοση 20.000 δρχ με σκοπό την τοπογράφηση της περιοχής «Παναγίτσα»²⁴⁴ και 10.000 δρχ με σκοπό την δενδροφύτευση των πλατειών και των οδών της πόλεως²⁴⁵.

Επίσης κατά την χρονιά εκείνη εγκρίθηκε η παροχή ύδατος στην οδό 4^{ης} Αυγούστου²⁴⁶, ενώ δόθηκαν 12.000 εκ του προϋπολογισμού με σκοπό την παροχή ύδατος της περιοχής Καρά-μπαμπά²⁴⁷. Ταυτόχρονα παρατηρούμε να γίνεται συζήτηση σχετικά με τις διαμαρτυρίες πολιτών σχετικά με την κακή φύλαξη του υδραγωγείου. Διαβάζουμε μάλιστα πως εθεάθησαν δύο φίδια στις δεξαμενές νερού και πως το δημοτικό συμβούλιο θα πρέπει να επιληφθεί του ζητήματος²⁴⁸. Η ύπαρξη δικτύου ύδρευσης δεν εξυπηρέτησε μόνο τα νοικοκυριά της πόλης, αλλά και τις δημόσιες εργασίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ανάγνωση αιτήματος πολίτη σχετικά με την ποσότητα νερού που παρέχεται στην περιοχή, καθώς δεν επαρκεί για την σβέση ασβεστίου, με σκοπό την ανέγερση προσφυγικού συνοικισμού²⁴⁹.

Το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά επιπροσθέτως ασχολήθηκε με την αποκέντρωση των βιομηχανιών. Προσπάθησε μάλιστα να αποκεντρώσει τις βιομηχανίες της Αθήνας και του Πειραιά²⁵⁰. Αναντίρρητα λοιπόν ήταν η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου για τον καθορισμό των ορίων της βιομηχανικής ζώνης, ώστε να μην επεκταθεί

²⁴³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 2-9-37, αρ.141

²⁴⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-9-37, αρ.144

²⁴⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-37, αρ.149

²⁴⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-37, αρ.149

²⁴⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 2-9-37, αρ.141

²⁴⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 15-9-37, αρ.143

²⁴⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 17-11-37, αρ.150

²⁵⁰Χρ. Χατζηιωσήφ, *Γηραιά Σελήνη*, ό.π., σ.308

προς την περιοχή του Αγίου Στεφάνου²⁵¹. Απόδειξη αυτού είναι το ενδιαφέρον των αιρετών αρχόντων για την πολιτική του καθεστώτος, αλλά επιπρόσθετη απόδειξη είναι η ύπαρξη βιομηχανιών στην πόλη της Χαλκίδας.

Απομονώνοντας τα αρχεία που αφορούν τα δημοτικά έργα για την χρονιά 1936-1937, έχουμε την δυνατότητα τόσο να αναδείξουμε και καταδείξουμε τα έργα που έως και σήμερα υπάρχουν στην πόλη της Χαλκίδας, αλλά και να τονίσουμε την πολιτική που ακολούθησε το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου. Με την εγκαθίδρυση της δικτατορίας ξεκινά μία περίοδος ανασύστασης του κράτους, στα πλαίσια σαφώς της μεταξικής πολιτικής. Η Ελλάδα αναπτύσσεται και βαδίζει προς τον Γ' Ελληνικό Πολιτισμό, ο οποίος θα πρέπει να συνδυάζει την ευπρέπεια, την άνθιση και την ένωση του έθνους. Η στροφή προς τα δημόσια έργα, τα οποία βοηθούν οικονομικά τόσο τους εργολάβους, όσο και τους εργάτες, τα έργα ύδρευσης που βοηθούν και τους γεωργούς, λόγω της εξυπηρέτησης που προσφέρει αυτό στα οικόπεδά τους, στα πλαίσια πάντα μίας καθεστωτικής πολιτικής βοηθούν στην ανάπτυξη και εξέλιξη της πόλης. Η δημιουργία πλατειών δεν είναι απλά ένα έργο καλλωπισμού, είναι ένα έργο κοινωνικό. Στις πλατείες ο κόσμος συναθροίζεται, μιλά, γνωρίζεται. Η ένωση αυτή των ανθρώπων, παράλληλα με την εκτίμηση του λαού προς το καθεστώς, το οποίο «φροντίζει» για την άνθιση της πόλης «χτίζουν» ένα ισχυρό πλαίσιο του καθεστώτος, το οποίο επιθυμεί να συσπειρώσει γύρω του όλες τις ηλικίες. Παρά ταύτα δεν μπορούμε να έχουμε πλήρη εικόνα εάν δεν μελετήσουμε όλα τα χρόνια διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά. Αναφερόμαστε στην διακυβέρνηση Μεταξά, διότι ο δήμαρχος και οι δημοτικοί σύμβουλοι ήταν εκτελεστικά όργανα, τα οποία βρίσκονταν στις θέσεις αυτές, εφόσον

²⁵¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 8-7-37, αρ.136

συμφωνούσαν με την πολιτική του καθεστώτος. Όσο σημαντικές και αν ήταν οι αποφάσεις που παίρνονταν στα δημοτικά συμβούλια από εκείνους, η πολιτική που είχε ο ίδιος ο Μεταξάς επιτάξει ήταν η κατευθυντήριος γραμμή τους.

Ιανουάριος 1938-Μάρτιος 1938

Στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου υπάρχει ένα αρχειακό κενό μεταξύ Μαρτίου 1938 έως τον Σεπτέμβριο του 1939. Το διάστημα αυτό είναι αρκετά μεγάλο και δεν μας βοηθά να αντιληφθούμε την προοδευτική πορεία των έργων που προσπαθεί να επιτύχει το καθεστώς. Ωστόσο, θα ήθελα να σταθούμε στους τρεις αυτούς μήνες, για τους οποίους υπάρχει διαθέσιμο υλικό. Κατηγοριοποιώντας ανά μήνα το αρχειακό υλικό, στον μήνα Ιανουάριο 1938 το δημοτικό συμβούλιο αποφασίζει την δημιουργία σιδερένιας πόρτας, η οποία θα τοποθετηθεί στην μικρή δεξαμενή του δημοτικού υδραγωγείου στη θέση «Μικρό Χάνι», την διεξαγωγή δημοπρασίας σχετικά με την κρασπέδωση των οδών 4^{ης} Αυγούστου και Ιωάννη Μεταξά, καθώς και την απόδοση χρημάτων εκ του προϋπολογισμού με σκοπό την ρυμοτόμηση της πλατείας Ομονοίας^{252, 253}. Έναν μήνα αργότερα το δημοτικό συμβούλιο συνεδριάζει και αποφασίζει σχετικά με την απόδοση 300 δρχ εκ του προϋπολογισμού του δήμου ως αποζημίωση για την χαρτογράφηση των ορίων της κοινότητας «Χαλίων»²⁵⁴, την απόδοση 125.000 δρχ στο ταμείο εφαρμογής σχεδίου πόλεως Χαλκίδος και την απόφαση για τροποποίηση του σχεδίου πόλεως

²⁵²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 4-1-38, αρ.154

²⁵³Την περίοδο εκείνη η Χαλκίδα φαίνεται να απειλείται από την επιδημία τύφου, η οποία είχε αποδοθεί στο νερό. Ωστόσο, έπειτα από έρευνες απεδείχθη πως το νερό ήταν πόσιμο. Εφημερίδα, Πανευβοϊκό Βήμα, 14-1-39, αρ.52/ 2-2-39, αρ.53

²⁵⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-2-38, αρ.157

στην περιοχή «Καναπίτσα»²⁵⁵, καθώς και 8.000 δρχ για επάλλειψη της οδού Κριεζώτου με ψυχρά ασφαλτο²⁵⁶.

Ωστόσο το σημαντικότερο στοιχείο που καταφέραμε να αντλήσαμε όμως από τα πρακτικά αυτού του μήνα, ήταν η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου σχετικά με την άμεση επισκευή της οδού Χαλκίδος- Δοκού έως την «Κοίμηση της Θεοτόκου». Με βάση λοιπόν την απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, όλοι οι κάτοικοι του χωριού «Δοκός» που έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος ηλικίας τους αναλαμβάνουν την κατασκευή της οδού με προσωπική τους εργασία, η οποία θα ανταμειφθεί από τον δήμο. Με βάση την απόφαση οι εργάτες θα πληρώνονται με 60 δρχ την ημέρα, ενώ οι οδηγοί με 150 δρχ την ημέρα²⁵⁷. Οι συντεχνίες και η προσωπική εργασία ήταν βασικά στοιχεία της πολιτικής του καθεστώτος στα πλαίσια της φιλεργατικής πολιτικής.

Το τηλεφωνικό δίκτυο επεκτείνεται τοποθετώντας ενδιάμεσο τηλέφωνο στην δημοτική αγορά, στο γραφείο αγορανομίας με το ευρισκόμενο παρά την αίθουσα της δημοτικής αγοράς γραφείο του Εμπορικού- Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου²⁵⁸. Με σκοπό την ενίσχυση των τηλεφωνικών δικτύων, επίσης το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε την απόδοση χρημάτων υπέρ του ταμείου τηλεφωνικών συγκοινωνιών²⁵⁹.

Στα πρακτικά του μήνα Μαρτίου, όπως και κατά τις προηγούμενες χρονιές υπάρχει σχετικός πίνακας «εσόδων- εξόδων»²⁶⁰.

²⁵⁵Ο.π.

²⁵⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 23-2-38, αρ.160

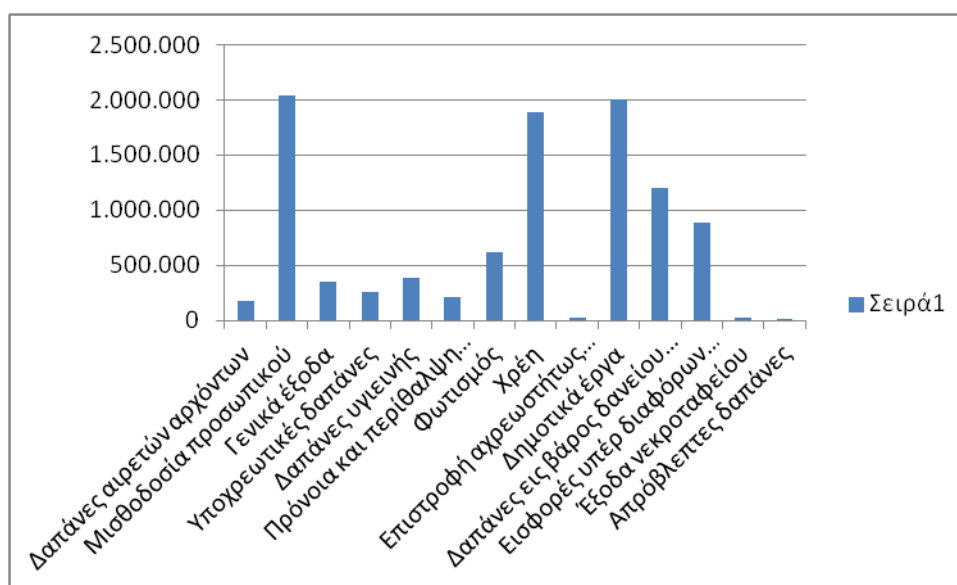
²⁵⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-2-38, αρ.157

²⁵⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 23-2-38, αρ.160

²⁵⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 16-2-38, αρ.159

²⁶⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 8-3-38 Συνέχεια του συμβουλίου υπ'αριθμόν 160, αρ.160/ βλ. εικόνα 30

Δαπάνες αιρετών αρχόντων	177.800
Μισθοδοσία προσωπικού	2.042.650
Γενικά έξοδα	350.500
Υποχρεωτικές δαπάνες	261.325
Δαπάνες υγιεινής	387.300
Πρόνοια και περίθαλψη απόρων	211.000
Φωτισμός	622.500
Χρέη	1.886.963,10
Επιστροφή αχρεωστήτως εισπραχθέντων	20.000
Δημοτικά έργα	2.005.500
Δαπάνες εις βάρος δανείου 9.100 λιρών	1.201.789
Εισφορές υπέρ διαφόρων σκοπών	881.200
Έξοδα νεκροταφείου	25.000
Απρόβλεπτες δαπάνες	15.000
Σύνολο	10.128.527,10

Εικόνα 18. Γράφημα προϋπολογισμού 1938-1939

Στο παραπάνω γράφημα αποδίδεται ξανά η σημασία των δημοτικών έργων. Οι μεγαλύτερες δαπάνες του δήμου οφείλονται σε δημοτικά έργα, καθώς και στη μισθοδοσία του προσωπικού. Σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά, παρατηρούμε πως η μισθοδοσία του προσωπικού αυξήθηκε, βέβαια αυξήθηκε και ο ίδιος ο αριθμός του προσωπικού, παράλληλα όμως αυξήθηκαν και τα έξοδα για δημόσια έργα. Προσωπικό του δήμου δεν αποτελούν μόνο οι υπάλληλοι του δήμου, αλλά και οι σχετικοί μηχανικοί που εργάστηκαν για τα σχέδια της πόλεως, όπως αναφέραμε και παραπάνω.

Σεπτέμβριος 1939- Φεβρουάριος 1941

Το αρχειακό κενό, το οποίο υπάρχει μεταξύ του μήνα Μαρτίου 1938 έως Σεπτέμβριο του έτους 1939 είναι κομβικό για να μπορέσουμε να αντιληφθούμε την οικονομική κατάσταση της περιοχής εκείνης της περιόδου. Ο πίνακας οικονομικού προϋπολογισμού, ωστόσο έχει την δυνατότητα να μας ενημερώσει για τις δαπάνες που είχαν υπολογιστεί για το έτος 1938-1939.

Το έτος 1939 φαίνεται να βρίσκει τον δήμο σε δυσκολότερη οικονομική κατάσταση από τα προηγούμενα έτη, λόγω των τεταμένων συνθηκών που επικρατούν στην Ευρώπη²⁶¹. Για τον λόγο αυτό στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου για τον μήνα Σεπτέμβριο 1939 διαβάζουμε σχετικά με την αναβολή της προγραμματισμένης προσωπικής εργασίας σε όλους τους άρρενες της περιοχής Δοκού λόγω της ασταθούς διεθνούς κατάστασης και την απόφαση σχετικά με την

²⁶¹M. Mazower, *Inside Hitler's Greece, the experience of occupation, 1941-1944*, ό.π., σσ.15-22/ Κ. Πανταζής, ό.π., σσ.35-41

σύσταση επιτροπής, συμμετεχόντων και του μηχανικού του δήμου, η οποία θα ερευνήσει ποιες περιοχές έχουν περιττό αριθμό φανών, ώστε να τα περιορίσουν και να τοποθετηθούν ηλεκτρικά φώτα σε συνοικισμό που έχει έλλειψη φανών²⁶². Ταυτόχρονα, ενώ παρατηρείται η προσπάθεια για εξοικονόμηση χρημάτων στο ταμείο του δήμου στις παραπάνω δύο αποφάσεις, το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε την δαπάνη 48.242 δρχ, οι οποίες θα αποδοθούν για συντήρηση δημοτικών οδών²⁶³. Έτσι το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε σχετικά με την πίστωση χρημάτων για επισκευή της οδού Χαραλάμπους καθώς και ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία που είχαμε δυνατότητα να αντλήσουμε στα πρακτικά αυτού του μήνα ήταν η δημιουργία περιοριστικών μέτρων στην παραλιακή οδό, ώστε να αλλάξει η μορφή της παραλίας και ταυτόχρονα να ευνοηθεί ο τουρισμός, διότι όπως αναφέρεται στα πρακτικά, η Χαλκίδα ήταν πάντα σταθμός για τους ανθρώπους που πήγαιναν στα Λουτρά της Αιδηψού²⁶⁴. Κατατάσσω το μέτρο αυτό στα δημόσια έργα, αρχικά διότι θεωρώ πως ήταν η αρχή του αποτελέσματος της τωρινής εικόνας της παραλιακής οδού και δεύτερον διότι αποτελεί προσπάθεια του καθεστώτος να στραφεί προς την άνθιση του Τουρισμού. Ο τουρισμός ήταν σημαντικός για την οικονομική άνθιση της πόλης και αρκετοί πολίτες θα απασχολούνταν στον τομέα αυτό.

Ωστόσο παρά την συνέχεια των δημοσίων έργων η οικονομική κατάσταση της πόλης ήταν εμφανής, αφού το δημοτικό συμβούλιο του έτους 1939 συνεδρίασε και αποφάσισε την διακοπή για κάποιες ώρες της ημέρας του δημοτικού φωτισμού στην πόλη²⁶⁵, η οποία αναιρέθηκε έναν

²⁶²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-9-39, αρ. δεν αναφέρεται

²⁶³Ο.π.

²⁶⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-10-39, αρ.216

²⁶⁵Ο.π., 11-10-39, αρ.216

μήνα έπειτα, λόγω της εμπολέμου κατάστασης που βρισκόταν η χώρα²⁶⁶. Ενώ από έντυπο της εποχής διαπιστώνεται η έλλειψη προστασίας των υδάτων, με αποτέλεσμα να αποδοθεί η επιδημία τύφου της πόλης στο νερό²⁶⁷.

Για τους μήνες Δεκέμβριο 1939 έως Μάρτιο 1940 το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε για την συντήρηση και επισκευή των παρόδων της οδού Ι. Μεταξά, διότι θεωρούταν αναγκαίο λόγω βροχοπτώσεων της χειμερινής περιόδου και την πλακόστρωση των πεζοδρομίων που βρίσκονταν μπροστά από τα καταστήματα δημοτικής αγοράς λόγω δυσκολίας διόδου κατά την χειμερινή περίοδο^{268, 269}.

Παρατηρείται μείωση αποφάσεων που σχετίζονταν με δημοτικά έργα, η οποία οφειλόταν στην δυσχερή διεθνή οικονομική κατάσταση που βρισκόταν η χώρα κατά την περίοδο εκείνη.

Στα πρακτικά Μαρτίου 1940 είχε κατατεθεί πίνακας «εσόδων-εξόδων»²⁷⁰, ο οποίος σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρονιές δεν διέθετε κατηγορία «δαπάνες δημοσίων έργων».

Ωστόσο υπάρχει η εξής κατηγορία : «εκτέλεση έργου ή σκοπού γενικωτέρας τοπικής ωφελείας ή ανάγκης».

Δαπάνες δημοτικών αρχών	152.000
Δαπάνες τακτικού προσωπικού	873.400
Δαπάνες έκτακτου προσωπικού	673.900

²⁶⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 24-11-39, αρ.216

²⁶⁷Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 14-1-39, αρ.52/ Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 2-2-39, αρ.53

²⁶⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 19-12-39, αρ.221

²⁶⁹Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 15-6-39, αρ.62, Οι συνεχείς βροχοπτώσεις εκείνης της περιόδου, άλλωστε, φαίνεται να προκάλεσαν αρκετές ζημιές, τόσο στην πόλη της Χαλκίδας, όσο και στις μικρότερες περιοχές της Εύβοιας

²⁷⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 21-3-40, αρ.228

Γενικά έξοδα λειτουργίας γραφείων	299.100
Συντάξεις	29.982
Δικαστικές δαπάνες	43.600
Έξοδα βεβαιώσεις/ εισπράξεις δημοτ. Εσόδων	19.000
Υγειονομική υπηρεσία	371.100
Καθαριότητα	613.100
Υπηρεσία αποχετεύσεως	18.000
Υπηρεσία υδρεύσεως	528.800
Δημοτικά σφαγεία	32.600
Ηλεκτροφωτισμός	582.000
Δημοτική αγορά	53.600
Νεκροταφείο	62.900
Κήποι- δενδροστοιχειές και αναδασώσεις	58.600
Πυροσβεστική υπηρεσία	320.200
Υπηρεσία λαϊκών λουτρών	62.600
Δημοτική βιβλιοθήκη	24.000
Αντώνειος Φιλαρμονική	8.400
Σύνολο	4.826.882

Μελετώντας τα πρακτικά κατά τον χρόνο Μάρτιος 1940- Μάρτιος 1941 δεν παρατηρείται συχνή αναφορά σε αποφάσεις σχετικά με δημοτικά έργα, παρά μόνο περιορισμένες αποφάσεις για προσπέδωση δημοτικών οδών²⁷¹.

Στον προϋπολογισμό για το έτος 1941- 1942 που βρίσκουμε στα πρακτικά του Μαρτίου 1941²⁷² βλέπουμε:

²⁷¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 29-5-40, αρ.235

²⁷²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 12-3-41, αρ.250

Δαπάνες δημοτικών αρχών	150.000
Δπάνες τακτικού προσωπικού	787.000
Δαπάνες έκτακτου προσωπικού	861.500
Γενικά έξοδα λειτουργίας γραφείων	269.100
Συντάξεις	74.428
Δικαστικές δαπάνες	32.000
Έξοδα βεβαιώσεως και εισπράξεως δημοτικών εσόδων	10.000
Υγειονομική υπηρεσία	200.500
Καθαριότητα	654.100
Υπηρεσία αποχέτευσης	17.000
Υπηρεσία υδρεύσεως	520.400
Δημοτικά σφαγεία	22.300
Ηλεκτροφωτισμός	67.000
Δημοτική αγορά	24.000
Νεκροταφείο	50.400
Δενδροστοιχείες και αναδασώσεις	30.000
Πυροσβεστική υπηρεσία	337.600
Υπηρεσία Λαϊκών Λουτρών και Φιλαρμονικής	81.000
Χρέη εκ δανείου	1.515.997
Χρέη δικαστικών αποφάσεων ή άλλων νομικών λόγων	161.715
Υποχρεώσεις κεκλεισμένων χρήσεων	253.459
Υποχρεωτικές δαπάνες	368.297
Υγεία	150.000
Κοινωνική πρόνοια και αντίληψη	267.800
Εκπαίδευση	456.400
Κοινωνική μόρφωση	67.000

Σύνολο	7.428.996
--------	-----------

Ο τελευταίος πίνακας παρ' ότι δεν βρίσκεται στο χρονικό πλαίσιο που μελετούμε, ωστόσο μας βοηθά να αντιληφθούμε την φθίνουσα πορεία που ακολούθησαν οι δαπάνες για δημοτικά έργα. Δεν αναιρείται το γεγονός παρά ταύτα πως κατά τα πρώτα έτη διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά δαπανήθηκαν χρήματα με σκοπό την επισκευή και δημιουργία οδών πόλεως, πλατειών, δικτύου φωτισμού, ύδρευσης, αλλά και το τηλεφωνικό δίκτυο σταδιακά επεκτεινόταν. Φαίνεται πως τα έργα διακόπηκαν λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν στην Ευρώπη, ας μην ξεχνούμε πως βρισκόμαστε στα χρόνια της αρχής του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Η διεθνής κατάσταση επέτασσε οικονομική εγκράτεια, ενώ παράλληλα αυξήθηκαν δαπάνες για άλλες ανάγκες του δήμου. Πέραν όμως της αλλαγής προτεραιοτήτων σχετικά με τις δαπάνες θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως αναμενόμενη την μείωση των νέων δημοτικών έργων, εφόσον θα έπρεπε να καλυφθούν και άλλες ανάγκες του καθεστώτος. Η κυβέρνηση Μεταξά δεν εμπεριέκλειε στα πλαίσια της μόνο τα δημοτικά έργα, αλλά και την εκπαίδευση, την υγεία, την αύξηση ασφαλείας, άρα των φορέων δημοσίας τάξης. Συν τω χρόνω, λοιπόν μετατόπιζε το ενδιαφέρον της σε ένα καινούριο φάσμα με σκοπό να καλύψει όλες τις ανάγκες πλαισίου του καθεστώτος.

Ωστόσο, παρά τη σταδιακή μείωση των έργων είχαν πραγματοποιηθεί αρκετά δημόσια έργα, στα πλαίσια της μεταξικής πολιτικής. Στην τοπική εφημερίδα μάλιστα «Πανευβοϊκόν Βήμα» διαβάζουμε σχετικά με την συνάντηση του Νομάρχου Ευβοίας κ. Δ. Τοράκη με τον πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά, ο οποίος σύμφωνα με το έντυπο επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ζητήματα του δήμου και μάλιστα μπορούμε να διαβάσουμε αναλυτικά σχετικά με την τηλεφωνία

και την ύδρευση²⁷³. Από την χρονιά εκείνη έως και το 1941 παρά ταύτα, οι προτεραιότητες του δήμου αλλάζουν, όπως αλλάζουν και οι συνθήκες στην Ευρώπη. Κατά τον τρόπο αυτό ο δήμος αποφασίζει να αποδοθεί από τον προϋπολογισμό το ποσό των 10.000 δρχ που προορίζονταν για έξοδα τελετών και δεξιώσεων σε υφάσματα και νήματα και έξοδα αποστολής προς την «κάλτσα του στρατιώτη», ενώ παράλληλα απορρίπτει την κατασκευή και επιδιόρθωση αυχένα προσπέλασης αποβάθρας του όρμου Παναγίτσας, λόγω της εμπολέμου κατάστασης²⁷⁴.

Ο δήμος ακολούθησε την πολιτική του Ιωάννη Μεταξά, επέδειξε ιδιαίτερο ζήλων για τους εργαζομένους, απασχόλησε αρκετό κόσμο στα δημόσια έργα, δημιούργησε έργα υδρεύσεως, αποχετεύσεων, έκανε διαπλατύνσεις οδών, δημιούργησε νέες οδούς με σκοπό την πρόοδο της πόλης και την διευκόλυνση των πολιτών της. Ωστόσο, τόσο σε εθνικό, όσο και σε τοπικό επίπεδο το έργο της δικτατορίας έφθινε, ιδιαίτερα από το 1940. Από τις επεκτατικές διαθέσεις των δύο φασιστικών καθεστώτων, της γειτονικής Ιταλίας και της ναζιστικής Γερμανίας, δεν εξαιρέθηκε η Ελλάδα. Παρατηρείται λοιπόν, η ύφεση της προσπάθειας δημιουργίας νέων έργων υποδομής, καθώς την ίδια στιγμή οι προτεραιότητες της χώρας είχαν στραφεί στην ιταλική εισβολή του 1940²⁷⁵. Έως και την χρονιά εκείνη ο δήμος φαίνεται να ακολουθεί το έργο προς τον Τρίτο Ελληνικό Πολιτισμό, που θα ολοκληρωνόταν μέσα από την πολιτική γραμμή του Ιωάννη Μεταξά.

²⁷³Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 11-2-39, αρ.54

²⁷⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 24-1-41, αρ.248

²⁷⁵ Ν. Ψυρούκης, ό.π., σ.110

Κοινωνική πρόνοια

Πρόνοια σε άπορους πολίτες

Οι τεταμένες πολιτικές συνθήκες της προηγούμενης περιόδου, η πολιτική ανασφάλεια του λαού και η συνεχής πτώχευση των πολιτών, οδήγησε στην άνοδο του κομμουνισμού στα χρόνια πριν την κήρυξη της δικτατορίας. Οι πολιτικές συνθήκες επέτασαν την ενδυνάμωση του καθεστώτος μέσω της προσπάθειας για ενίσχυση των κατώτερων κυρίως στρωμάτων, προκειμένου να ενωθεί το έθνος και να αποδυναμωθεί ο κομμουνισμός. Πέραν της «τρομοκρατίας» που επιβλήθηκε από τους πρώτους κιόλας μήνες της κήρυξης της δικτατορίας, με συλλήψεις, εξορίες και βασανιστήρια των πολιτών με αριστερές πεποιθήσεις²⁷⁶, το καθεστώς έπρεπε να ενισχύσει τα αδύναμα στρώματα. Άλλωστε, όπως μπορούμε να διαβάσουμε στο έργο του Δημήτρη Κιτσίκη, ο φασισμός αναγνωρίζει την ύπαρξη των κοινωνικών τάξεων, αλλά δεν δέχεται την πάλη μεταξύ τους. Υποστηρίζει επίσης πως ο αλληλεγγυϊσμός είναι η συνεργασία των τάξεων και η βασική αρχή του συνόλου των τάσεων του φασισμού²⁷⁷. Κατά αυτόν τον τρόπο λοιπόν θα έπρεπε να ενισχυθούν οι οικονομικά αδύναμοι πολίτες.

Το έργο ξεκίνησε από τα παιδιά, των οποίων το φαγητό δεν επαρκούσε λόγω οικονομικών δυσχερειών της οικογένειάς τους, καθώς επίσης η κατάσταση της υγείας τους επέβαλλε περιβάλλον για να απασχοληθούν δημιουργικά. Δημιουργούνται έτσι οι «Παιδικές Εξοχές», στα πλαίσια αυτού που το καθεστώς θέλησε να προτάξει, σε ένα δηλαδή «Κράτος Πρόνοιας»²⁷⁸. Επιπρόσθετα, έστρεψε το ενδιαφέρον του στην προσπάθεια δημιουργίας ευνοϊκών συνθηκών διαβίωσης για τον αγροτικό

²⁷⁶Κ. Καλλίγας, *Τα φοβερά ντοκουμέντα, Παλινόρθωση και Δικτατορία, Γεώργιος Β΄ και 4^η Αυγούστου*, Φυτράκη, 1976, σ.230

²⁷⁷Δ. Κιτσίκης, *Η Τρίτη ιδεολογία και η ορθοδοξία*, Εστία, Αθήνα, 1998, σ.239

²⁷⁸Ε. Μαχαιρά, *ό.π.*, σ.98/ Περιοδικό, Νεολαία, 5-8-39, τχ. 43

και εργατικό κόσμο. Δόθηκε παράταση στα χρέη των αγροτών, δημιουργήθηκε η ασφάλιση των εργαζομένων, δημιουργήθηκαν συλλογικές συμβάσεις, ιδρύθηκαν γραφεία εύρεσης εργασίας, ενισχύθηκε ο συνεταιρισμός²⁷⁹.

Παρά ταύτα, το οικονομικό πρόβλημα των πολιτών δεν μπορούσε να επιλυθεί μόνο με τα μέτρα αυτά, αφού έχαιραν αμεσότερης βοήθειας. Για τον λόγο αυτό το ενδιαφέρον στρέφεται σε άμεσα βοηθήματα κάποιων πολιτών. Βέβαια αυτό δεν σημαίνει πως στο παρελθόν οι οικονομικά αδύναμοι δεν ενισχύονταν από τους δήμους και τις τοπικές αυτοδιοικήσεις, απλά το καθεστώς οργάνωσε την βοήθεια αυτή και έδωσε μεγάλη σημασία στην προβολή ενός κράτους ενωμένου. Θα έπρεπε να υπάρξει συνεργασία και αλληλεγγύη των κοινωνικών τάξεων προκειμένου να στηριχθεί το «νέο κράτος». Η παλινόρθωση αριστερών ιδεών δεν έπαψε να ήταν φόβος του καθεστώτος του Ιωάννη Μεταξά.

Η κοινωνική ασφάλιση, η οποία δόθηκε κατά την εποχή εκείνη αποτέλεσε έναν από τους βασικότερους άξονες της προνοιακής πολιτικής. Το ελληνικό μοντέλο κοινωνικής ασφάλισης δομήθηκε πάνω στο γερμανικό μοντέλο που είχε εφαρμόσει ο Bismarck , του οποίου βασικός στόχος ήταν να απομακρύνει την λαϊκή τάξη από το σοσιαλιστικό κίνημα²⁸⁰.

Το ζήτημα της κοινωνικής προστασίας μέσω της κοινωνικής ασφάλισης δεν εμφανίστηκε πρώτη φορά στο καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου, αλλά είχε τεθεί ως ζήτημα προς επίλυση αρκετά χρόνια

²⁷⁹N. Ψυρούκης, *ό.π.*, σσ.88-90

²⁸⁰M. Χλέτσος, *Από την πρόνοια στην εργασία, νέες τάσεις και προκλήσεις για την κοινωνική προστασία*, Κριτική, Αθήνα, 2008, σσ.31-32 και σσ.40-42/ Υφυπουργείο τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά*, τόμ. Γ', *ό.π.*, σσ.154-156

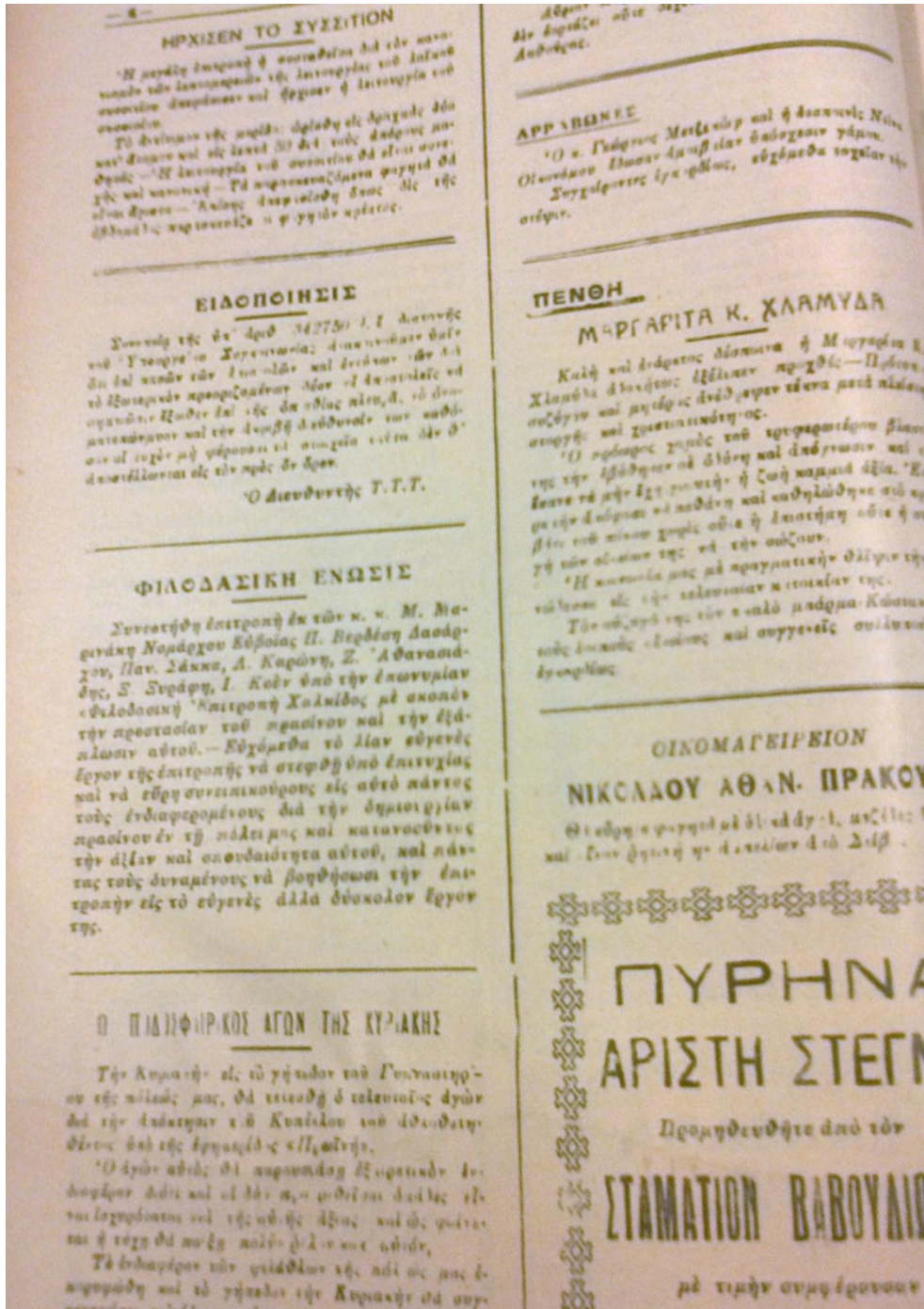
πρωτύτερα²⁸¹. Μάλιστα στο γνωστό σύμφωνο Σοφούλη-Σκλάβαινα αναφερόταν η πρόταση για την υλοποίησή του²⁸².

Η προστασία αυτή προς τον εργατικό κόσμο άμεσα συνυφασμένη με την πολιτική γραμμή του καθεστώτος προσπάθησε να ενισχύσει τις λαϊκές τάξεις και να πατάξει κάθε βήμα αριστερισμού που τυχόν θα προέκυπτε. Ειδικότερα στην πόλη της Χαλκίδας, η πρώτη ανακοίνωση η οποία εθεάθη σε τοπική εφημερίδα αφορούσε τους εργάτες του τύπου²⁸³.

²⁸¹Ι. Μαστρογιάννης, *Ιστορία της κοινωνικής πρόνοιας της νεώτερης Ελλάδος*, Αθήνα, 1960, σσ.309-316

²⁸²Σπ. Λιναρδάτος, *Πως εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου*, ό.π., σσ.196-198

²⁸³Εφημερίδα, ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ, 5-9-1936, Αρ.137

Εικόνα 19. Εφημερίδα, Αριστοφάνης, 5-9-36

Η ένωση του έθνους την οποία επιθυμούσε ο Ιωάννης Μεταξάς, ωστόσο, δεν μπορούσε να πραγματοποιηθεί μόνο με την επιμέλεια του καθεστώτος απέναντι στην πρόνοια και προστασία των πολιτών. Θα έπρεπε να υπάρξει αλληλεγγύη και πλήρης συνεργασία και βοήθεια μεταξύ της κοινωνίας. Άλλωστε το καθεστώς, όπως έχουμε αναφέρει και πρωτύτερα μπορεί να μην ήταν αντίγραφο των καθεστώτων της Ευρώπης, ωστόσο επηρεάστηκε από αυτά. Η ναζιστική Γερμανία στο πρόγραμμά της επέτασσε την εργασία των πολιτών, την εκπαίδευσή τους, την προστασία των γυναικών και των παιδιών και την φροντίδα για δημόσια υγεία σε όλους τους πολίτες²⁸⁴.

Πέραν της κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλισης και την προστασία των παιδιών που αναφέραμε παραπάνω, η αγαθοεργία και η αλληλεγγύη φαίνεται να απασχόλησε ιδιαίτερα το μεταξικό καθεστώς. Η Ελλάδα περνώντας αρκετά διαστήματα δυσκολιών που οδηγούσαν στην απόλυτη πενία τον λαό γνώριζε πολύ νωρίτερα την αγαθοεργό εργασία και προσφορά²⁸⁵. Η κοινωνική πρόνοια και η φιλανθρωπία λαμβάνει πρωταγωνιστικό ρόλο²⁸⁶. Στα επαρχιακά τμήματα της χώρας η προνοιακή πολιτική δεν λαμβάνει την έκταση των μεγάλων αστικών κέντρων, αλλά περιορίζεται σε συγκεκριμένους τομείς και αρμοδιότητες²⁸⁷.

Η φιλαλληλία βεβαίως στηρίχτηκε στην θρησκευτική πίστη, βασικό πυλώνα του μεταξικού καθεστώτος. Η χριστιανική πίστη πρότασσε την αγάπη προς τον πλησίον και την αλληλοβοήθεια²⁸⁸. Τα καθεστώτα του

²⁸⁴A. Ηλιάδη, *Αδόλφος Χίτλερ, ο ηγέτης και η εποχή του ή το ατομικό ως έκφραση του συλλογικού και το αντίστροφο*, Τρίκαλα, 2006, σσ.184-187

²⁸⁵Μ. Κορασίδου, *Οι άθλιοι των Αθηνών και οι θεραπευτές τους, φτώχεια και φιλανθρωπία στην ελληνική πρωτεύουσα τον 19ο αιώνα*, Κέντρο νεοελληνικών μελετών Ε.Ι.Ε., Αθήνα, 1995, σσ.24-28, σσ.72-83

²⁸⁶Ι. Μαστρογιάννης, *ό.π.*, σσ.401-410

²⁸⁷Ι. Μαστρογιάννης, *ό.π.*, σσ.433-436

²⁸⁸Ι. Μαστρογιάννης, *ό.π.*, σσ.434-436

μεσοπολέμου προωθούσαν την πίστη προς την θρησκεία²⁸⁹, με τον τρόπο αυτό προωθήθηκε η θρησκευτικότητα και νομιμοποιήθηκε η αλληλεγγύη.

Στην πόλη της Χαλκίδας η επίτευξη της ένωσης του Έθνους πραγματοποιήθηκε με την ανάρτηση ερανικών καταλόγων και την οικονομική στήριξη όλων των πολιτών που είχαν την οικονομική ευχέρεια να βοηθήσουν τους οικονομικά ασθενέστερους κατοίκους της πόλης της Χαλκίδας²⁹⁰. Με τον τρόπο αυτό, δίνονταν χρήματα από τους πολίτες της Χαλκίδας τα οποία είχαν σκοπό την πρόνοια των ασθενών οικονομικά ομάδων. Μελετώντας τα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου διαπιστώνουμε πως υπήρξαν πολλές αιτήσεις άπορων δημοτών με σκοπό ο δήμος να τους ενισχύσει οικονομικά, καθώς επίσης είναι εμφανές το ενδιαφέρον του δήμου για τα δημοτικά συσσίτια. Τοιουτοτρόπως δόθηκαν 50.000 δραχμές περισσότερες, πέραν των ήδη 115.000 δραχμών που είχαν δοθεί, προκειμένου να αποδοθούν στο παράρτημα του ιδρύματος κοινωνικής πρόνοιας της Χαλκίδας, με σκοπό την παρασκευή συσσιτίου άπορων δημοτών της πόλης²⁹¹.

Επιπρόσθετα, ο δήμος λαμβάνει αιτήσεις πολιτών οι οποίοι χρειάζονται οικονομικό βοήθημα, καθότι τυγχάνουν άποροι. Για τον λόγο αυτό από τους αρχικούς μήνες επιβολής του καθεστώτος το δημοτικό συμβούλιο ενέκρινε εις βάρος του αποθεματικού το ποσό των 5.200 δραχμών, διότι είχαν υποβληθεί στον δήμο αιτήσεις άπορων δημοτών για βοήθημα²⁹². Ο δήμος προσέφερε την οικονομική βοήθειά του σε πολίτες που έκρινε πως ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας, την ενίσχυση σε πολίτες που χρειάζονταν βοήθημα λόγω ασθένειάς τους, αλλά και

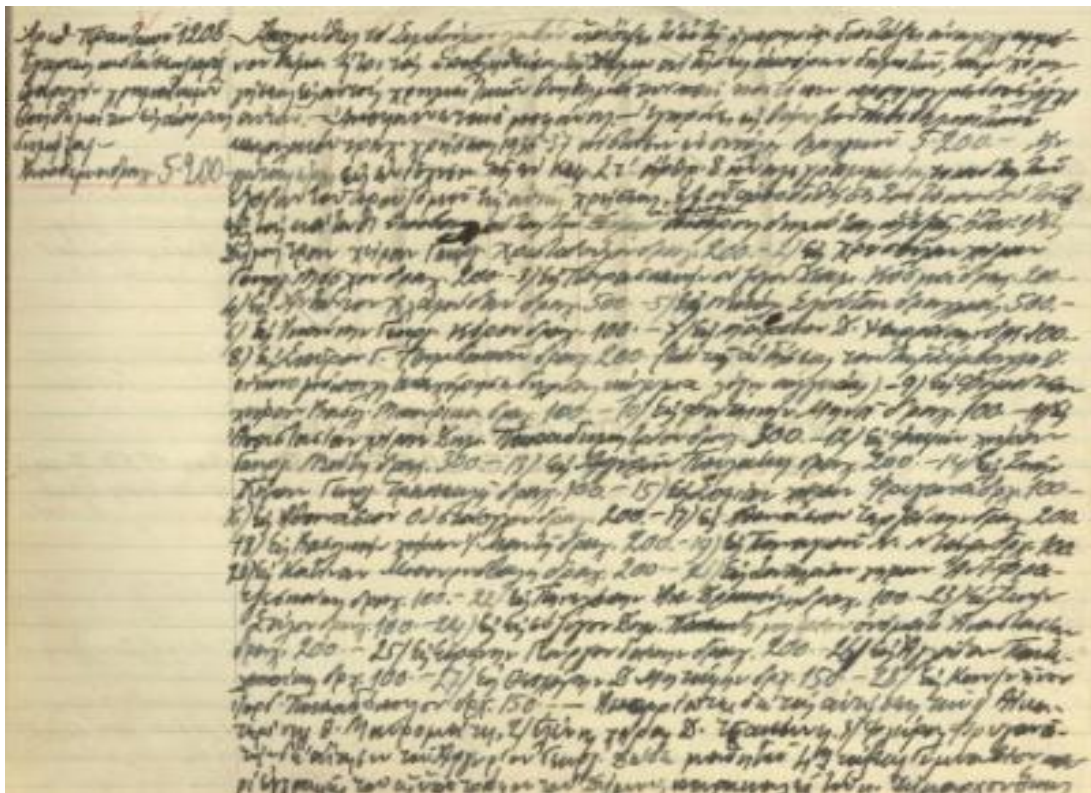
²⁸⁹A. Ηλιάδη, ό.π., σ.18

²⁹⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, τεκμ. 055, 15-1-37, αρ.119

²⁹¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, τεκμ. 055, 11-12-36, αρ.116

²⁹²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 25-9-1936, αρ. 110

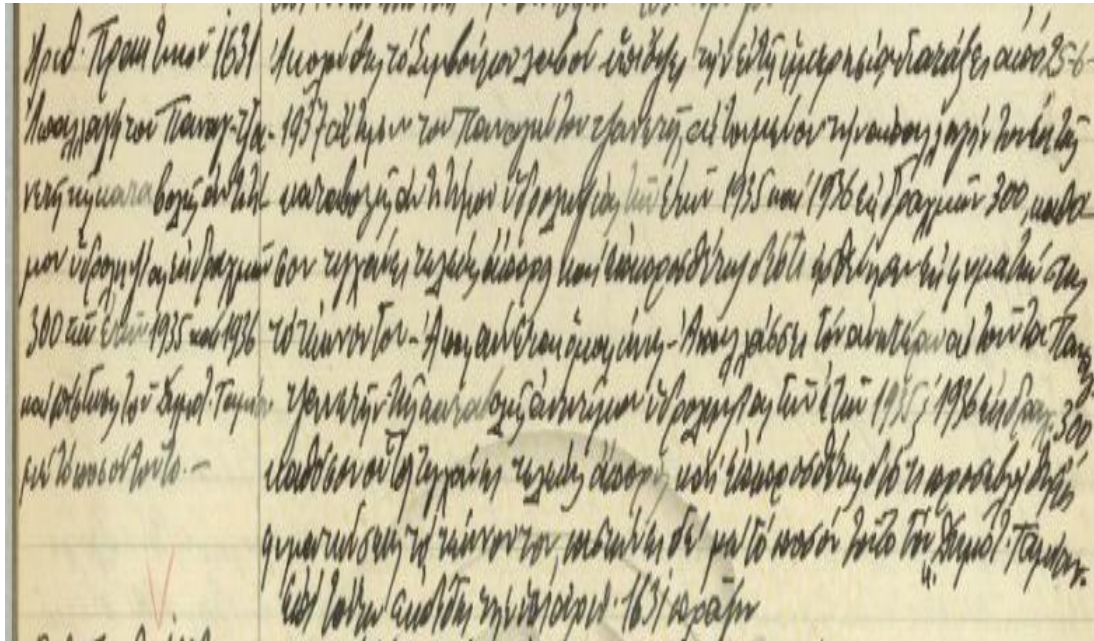
γυναίκες χήρες. Οι άποροι κάτοικοι Χαλκίδος με πολυμελή οικογένεια ήταν η άμεση προτεραιότητα του δήμου. Μάλιστα στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου υπάρχει περίπτωση οικονομικής ενίσχυσης εκ μέρους του δήμου σε κόρη άπορου οικογενειάρχη, προκειμένου να μπορέσει να παντρευτεί²⁹³. Ο κ. Δ., ο οποίος εργάζεται στον δήμο ως υδρονομέας για τριάντα έτη, ζητά την βοήθεια του δήμου ως μορφή φιλοδωρήματος ή υπό την μορφή δανείου. Ο δήμος αποφασίζει γνωρίζοντας την κατάστασή του να του αποδοθούν 1000δρχ και μάλιστα όπως χαρακτηρίζεται ακριβώς στα πρακτικά ως «μικροβοήθημα»²⁹⁴.

Εικόνα 20. Γ.Α.Κ. Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, Σεπτέμβριος 1936

²⁹³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-2-1938, αρ.157

²⁹⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-2-1938, αρ.157

Πέραν του χρηματικού ποσού που δινόταν ως βοήθημα, ο δήμος ρύθμιζε τις οφειλές άπορων δημοτών προς τον δήμο. Κάτοικοι Χαλκίδας, ενοικιαστές καταστημάτων της δημοτικής αγοράς που όφειλαν τα ενοίκιά τους προς τον δήμο, αλλά δεν είχαν την δυνατότητα να τα εξοφλήσουν, υπέβαλαν αίτηση είτε για μείωση των οφειλών, είτε για ρύθμιση του ποσού που έπρεπε να καταβάλουν²⁹⁵.

Στα πρακτικά του Ιουνίου 1937 μπορεί κανείς να διαβάσει τον πίνακα με τους οφειλέτες των ενοικίων των μαγαζιών της δημοτικής αγοράς, οι οποίοι δεν είχαν την δυνατότητα να εξοφλήσουν το ποσό των ενοικίων τους και έτσι θα πλήρωναν στον δήμο 100δρχ μηνιαίως, εκτός δύο εξ αυτών που έχριζαν μεγαλύτερης βοήθειας και δόθηκε το ποσό των 50 δρχ μηνιαίως, έως να εξοφλήσουν τα ενοίκιά τους²⁹⁶.

²⁹⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 25-5-1937, αρ. 132

²⁹⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-6-1937, αρ. 133

Ανάλογη περίπτωση μπορούμε να διαβάσουμε και έναν μήνα έπειτα, όπου διαβάστηκε και συζητήθηκε η αίτηση ενός άπορου δημότη για την απαλλαγή του από το αντίτιμο καταβολής ύδατος²⁹⁷.

Το κράτος πρόνοιας όμως, το οποίο φρόντιζε για τους πολίτες του και σεβόταν τον εργάτη ενδιαφέρεται για τους υπαλλήλους του δήμου. Στα πρακτικά του μήνα Δεκεμβρίου για τα έτη που μελετούμε μπορούμε να διαβάσουμε για τα χρηματικά ποσά τα οποία δόθηκαν από τον προϋπολογισμό του δήμου, ως βοήθημα στους δημοτικούς υπαλλήλους²⁹⁸. Ενώ αντίστοιχα με την αρχή της νέας χρονιάς αναρτώνται ερανοικοί κατάλογοι για την ενίσχυση των αδυνάτων²⁹⁹.

Τα συσσίτια λαμβάνουν πρωταγωνιστικό ρόλο στην πολιτική του Ιωάννη Μεταξά, αφού ήταν ο αμεσότερος τρόπος βοήθειας προς τους πολίτες. Η σίτιση των πολιτών ήταν ο πρωταρχικός σκοπός του κράτους και τα κτήρια που πραγματοποιούσαν τα συσσίτια επισκευάστηκαν με σκοπό την σωστή λειτουργία τους³⁰⁰.

Η προσπάθεια προστασίας των εργατών αντικατοπτρίζεται επιπρόσθετα στην απόφαση του δημοτικού συμβουλίου για παροχή 3.000 δραχ από τον προϋπολογισμό του δήμου, με σκοπό την αγορά πανωφοριού και μποτών, ώστε να προστατεύεται ο υδρονομέας του δήμου τις ημέρες του χειμώνα³⁰¹.

²⁹⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 8-7-1937, αρ.136

²⁹⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-12-1937, αρ.153

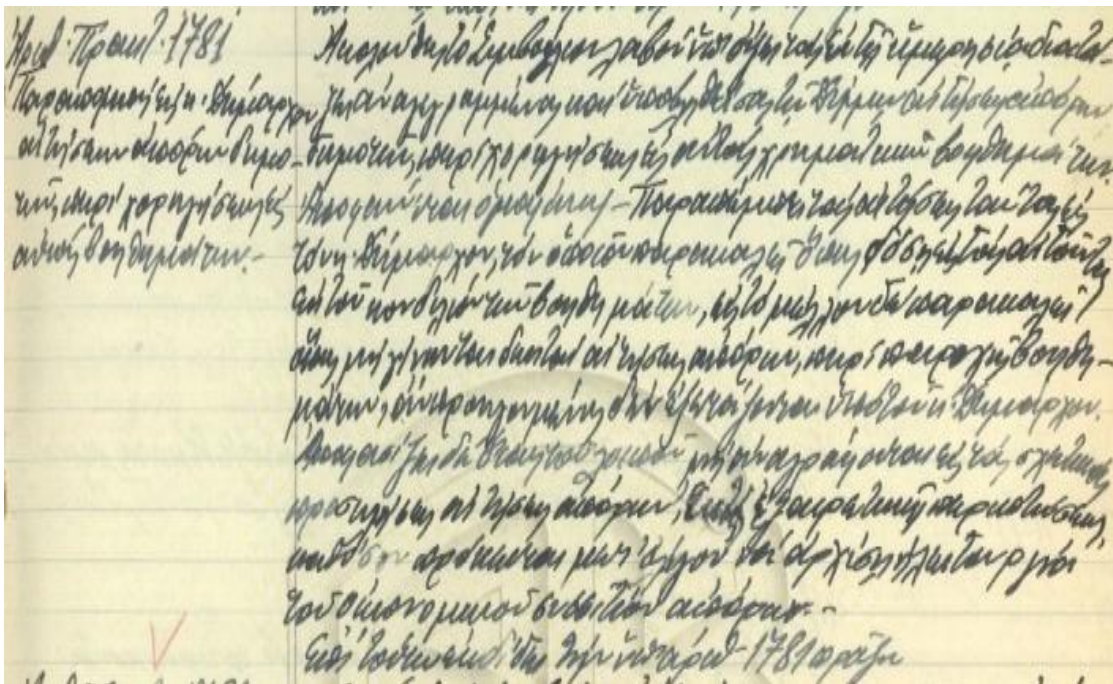
²⁹⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-1938, αρ. 156

³⁰⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-1936, αρ. 116

³⁰¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 4-1-1938, αρ. 154

Εξίσου σημαντική ήταν και η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου τον μήνα Νοέμβριο 1937, σχετικά με την παροχή βοήθειας σε ορφανό μαθητή, προκειμένου να προαχθεί από την Γ' στην Δ' τάξη Λυκείου³⁰².

Ωστόσο, παρά την προσπάθεια του δήμου να ενισχύσει τους αδυνάτους και να προάγει ένα κράτος πρόνοιας και φυσικά αλληλεγγύης, είχαμε την δυνατότητα να διαβάσουμε στα αρχεία δημοτικού συμβουλίου τις αρνήσεις του δήμου προς παροχή βοήθειας σε πολίτες.

Κατά αυτόν τον τρόπο διαβάζουμε στα αρχεία της ίδιας ημέρας με τα προαναφερθέντα την παράκληση του δημοτικού συμβουλίου, ώστε να μην γίνονταν δεκτές οι αιτήσεις άπορων δημοτών για χρηματικά βοηθήματα, εφόσον έχει ξεκινήσει την λειτουργία του το συσσίτιο του δήμου. Συγκεκριμένα διαβάζουμε: «Ακολουθως τό Συμβούλιον λαμβόν ύπ' ὄψει τὰς ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένας και ὑποβληθείσας τῷ Δήμῳ αἰτήσεις ἀπόρων δημοτῶν, περί χορηγήσεως εἰς αὐτάς χρηματικῶν βοηθημάτων. Αποφαίνεται ὁμοφώνως- Παραπέμπει τὰς

³⁰²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-1937, αρ.149

αιτήσεις ταύτας εις τον κ. Δήμαρχον, τόν όποϊον παρακαλεϊ όπως δόση εις τούς αιτούντες έκ τουϊ κονδυλίου τών βοηθημάτων, εις το μέλλον δε παρακαλεϊ όπως μή γίνωνται δεκταί αιτήσεις άπόρων, περί παροχής βοηθημάτων άν προηγουμένως δεν έξετάζονται υπό τουϊ κ. Δημάρχου. Αποφασίζει δε όπως τουϊ λοιπουϊ μή αναγράφονται εις τάς σχετικές προσκλήσεις αιτήσεις άπόρων, έκτός έξαιρετικης περιπτώσεως, καθ' όσον πρόκειται μέτ' όλίγον να άρχιση ή λειτουργία τουϊ οικονομικουϊ συσσιτίου άπόρων»³⁰³.

Ταυτοχρόνως αντιτιθέμενο με την πολιτική του «κράτους πρόνοιας» ο δήμος αμείβει την χωροφυλακή για την εκτέλεση ενταλμάτων σύλληψης οφειλετών που πραγματοποίησε. Τα εντάλματα αυτά αφορούσαν την προσωποκράτηση πολιτών οι οποίοι δεν είχαν πληρώσει τον φόρο εγχώριων προϊόντων³⁰⁴. Θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε την πολιτική του καθεστώτος «πειθαρχημένη πρόνοια» ή ακόμα και «διαφημιστική πρόνοια». Παρά ταύτα, υπήρξαν περιπτώσεις πολιτών που δεν βοηθήθηκαν οικονομικά από τον δήμο, διότι ο προϋπολογισμός του δεν το επέτρεπε. Έχοντας ως παράδειγμα τα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου της 5^{ης} Σεπτεμβρίου 1939 βλέπουμε την βοήθεια του δήμου προς τον δημαρχιακό κλητήρα, ο οποίος τυγχάνει άπορος, αλλά ταυτόχρονα την άρνηση του δήμου για βοήθεια σε άπορους, καθ' ότι ο προϋπολογισμός δεν το επέτρεπε³⁰⁵.

Στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου για τα έτη 1939-1941 υπάρχει αισθητή μείωση οικονομικού βοηθήματος σε άπορους. Οι ανάγκες του δήμου άλλαξαν και αρκετά χρήματα διατέθηκαν για να ενισχύσουν τους στρατευθέντες του μετώπου.

³⁰³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-1937, αρ.149

³⁰⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-3-1938, αρ. 161

³⁰⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-9-1939, χ.α.

Το αρχειακό κενό που υπάρχει μεταξύ του μήνα Μαρτίου 1938 έως Σεπτέμβριο του έτους 1939 δεν μας δίνει την δυνατότητα να διαβάσουμε τον πίνακα του προϋπολογισμού κατά τον μήνα Μάρτιο του 1939 που θα αφορούσε την χρονιά 1939-1940. Ωστόσο, παρατηρείται πως το επόμενο ακριβώς έτος, στον πίνακα που υπάρχει στα δημοτικά αρχεία λείπει η κατηγορία δαπανών που αφορά τους απόρους. Επιπρόσθετα, στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου από την χρονιά 1939-1940 είναι πολυπληθείς οι αιτήσεις που αφορούν την αφαίρεση από τους ερανικούς καταλόγους³⁰⁶.

Η πολιτική του καθεστώτος λειτούργησε κυρίως κατά το πρώτο και δεύτερο έτος της επιβολής του³⁰⁷, ωστόσο στην συνέχεια, τόσο οι διεθνείς συνθήκες, όσο και η οικονομική κατάσταση της χώρας φαίνεται να μην βοήθησαν στην συνέχεια της προνοιακής πολιτικής και να δίνεται έμφαση σε άλλους τομείς, προκειμένου να ενισχυθεί το καθεστώς. Οι επίθεση της Ιταλίας που αφορά και την περίοδο που μελετούμε δεν άφησε περιθώρια για περαιτέρω ενίσχυση των αδυνάτων, αντιθέτως «βύθισε» σταδιακά την οικονομία του δήμου σε οικονομικό αδιέξοδο.

Θεραπεία και Νοσηλεία

Το διάστημα πριν την κήρυξη της δικτατορίας της 4^{ης} Αυγούστου ιδίως δε από την μικρασιατική καταστροφή, λόγω της αύξησης του πληθυσμού και των πολυάριθμων προσφύγων που δεν στεγάστηκαν μονίμως αλλά προχειρώς, δημιούργησαν ένα ξέσπασμα επιδημιών, οι οποίες θα έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Το κράτος κατά αυτόν τον τρόπο

³⁰⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-9-1939, χ.α.

³⁰⁷ Βλ. εικόνα 68

προσπάθησε να αντιμετωπίσει τις νόσους που ξέσπασαν και δημιούργησε νοσοκομεία, τα οποία εξυπηρετούσαν τους πρόσφυγες και τους νοσηλευμένους πολίτες³⁰⁸.

Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας τα έργα εξυγίανσης συνεχίζονται. Με απόφαση της 14^{ης} Νοεμβρίου λαμβάνονται μέτρα υγείας για τον νομό Αττικοβοιωτίας. Τα σημαντικότερα μέτρα τα οποία εξεδόθησαν με την απόφαση αυτή ήταν η καταπολέμηση των λοιμωδών νόσων, η επίσκεψη και η θεραπεία από κοινοτικούς ιατρούς σε άπορους πολίτες, η εξέταση του ύδατος και η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων υγιεινής κατάστασης, όπως φρεατίων, υδραγωγείων και αποχετεύσεων³⁰⁹.

Άλλωστε την εποχή δικτατορίας του Ιωάννη Μεταξά πραγματοποιήθηκαν έργα αρδευτικά και αποχετευτικά με σκοπό την εξυγίανση των πόλεων³¹⁰. Τα μέτρα αυτά έχουμε τη δυνατότητα να τα διαβάσουμε στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου της πόλης της Χαλκίδας τα οποία και μελετήσαμε. Ακόμα και τα δημοτικά λουτρά ή ουρητήρια τα οποία δημιουργούνται στην πόλη αποτελούν έργα εξυγίανσης³¹¹.

Το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου επιμελήθηκε των ζητημάτων της πρόνοιας και θεραπείας και τα συμπεριέλαβε ως μέρος της πολιτικής του. Η ένωση του έθνους μπορούσε να επιτευχθεί μόνο εφόσον υπήρξε ενδιαφέρον και για τις κατώτερες κοινωνικές τάξεις και μόνο εφόσον όλοι οι πολίτες μπορούσαν να καλύψουν έστω τις βασικές ανάγκες, χρησιμοποιώντας την αλληλοβοήθεια ως μοχλό της ενοποίησης του έθνους.

Επιπρόσθετα, προκειμένου να δημιουργηθεί η αίσθηση αυτή του ενοποιημένου έθνους, θα έπρεπε να δημιουργηθούν τα απαραίτητα

³⁰⁸Ι. Μαστρογιάννης, ό.π., σσ.375-382

³⁰⁹Ι. Μαστρογιάννης, ό.π., σσ.387-397

³¹⁰Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τρία έτη Διακυβερνήσεως του Ι. Μεταξά*, ό.π., σσ.86-88

³¹¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-37, αρ.121

θεμέλια. Τα θεμέλια αυτά προσπάθησαν να δημιουργηθούν και με την κατασκευή νοσοκομείων, αλλά και σχολείων. Μεγάλη σημασία σε αυτά αποτελεί το γεγονός πως όλοι οι πολίτες θα είχαν τα ίδια δικαιώματα τόσο στη νοσηλεία, όσο στην εκπαίδευση. Ωστόσο, θα ήθελα να σταθούμε στη θεραπεία ασθενών και στη νοσηλεία τους. Από την έρευνά μας στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου του δήμου Χαλκιδέων μπορούμε να αναδείξουμε την μερίμνα του δήμου προς τους ασθενείς πολίτες, οι οποίοι ήταν άποροι.

Στους πρώτους κιάλας μήνες επιβολής της δικτατορίας, ο δήμος συνεδριάζει και αποφασίζει την παραχώρηση στο κράτος του κτηρίου, στο οποίο στεγαζόταν το προσφυγικό νοσοκομείο με σκοπό τη δημιουργία νοσοκομείου, υπό τον όρο πως οι κάτοικοι θα μπορούσαν να νοσηλεύονται σε αυτό και πως εάν αποφασιστεί η παύση λειτουργίας του θα παρέχεται τρόπος για νοσηλεία³¹².

Η εκδήλωση και αύξηση των λοιμωδών νόσων εκείνη την εποχή οδήγησε το κράτος στην προσπάθεια δημιουργίας συνθηκών που θα βοηθούσαν στην αντιμετώπισή τους. Η υγεία λαμβάνει πρωταρχικό ρόλο στην πολιτική του καθεστώτος, για τον λόγο αυτό στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου γίνεται συχνή αναφορά σε αγορά ιατρικών εργαλείων, σε τρόπους πρόληψης λοιμωδών νόσων και σε εξετάσεις ασθενών.

Ο δήμος από την αρχή επιβολής του καθεστώτος δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην πρόνοια των πολιτών, για τον λόγο αυτό αγόρασε χειρουργικά εργαλεία και χειρουργικό υλικό για τις ανάγκες του προσφυγικού νοσοκομείου Χαλκίδας αξίας 2.000 δρχ³¹³, καθώς επίσης διέθεσε το ποσό των 10.000 δρχ από τον προϋπολογισμό για την

³¹²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-1936, αρ.116

³¹³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11- 12-36, αρ.116

καταπολέμηση λοιμωδών νόσων. Επιπρόσθετα, την ίδια ημέρα αποφάσισε να αγοραστούν ενέσεις νευρογιατρών για σοβαρά πάσχοντα άπορο πολίτη³¹⁴. Εξίσου, το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε να δοθούν 125 δραχ στον γιατρό Γ. Πράκουρο, ώστε να εξετάσει το σώμα άπορου ασθενούς καθώς και 450 δραχ σε οφθαλμίατρο για να επισκεφτεί τον κλητήρα και εργάτη του δήμου³¹⁵.

Λίγους μήνες έπειτα μπορούμε να διαβάσουμε τέσσερις αιτήσεις άπορων δημοτών. Στις δύο περιπτώσεις ο αιτών ζητά βοήθημα από τον δήμο, ο ένας εξ αυτών διότι χρειάζεται χειρουργική επέμβαση και δεν δύναται να καλύψει τα έξοδα. Στις άλλες δύο περιπτώσεις οι αιτούντες χρειάζονται χρήματα για θεραπεία των θυγατέρων τους³¹⁶, ενώ είκοσι μέρες έπειτα στα πρακτικά των 22 Ιουνίου 1937 διαβάζουμε για τα χρήματα που διέθεσε ο δήμος, ώστε να βοηθηθούν δύο ασθενείς που έπασχαν από φυματίωση³¹⁷. Ωστόσο, παρά την συχνότητα της παροχής βοήθειας σε ασθενείς από φυματίωση, στα πρακτικά του μήνα Οκτωβρίου 1937 το δημοτικό συμβούλιο ψηφίζει προκειμένου να αποφασιστεί το εάν θα χορηγηθεί βοήθημα σε ασθενή από φυματίωση. Απεφασίσθη να του δοθεί για τελευταία φορά ποσό, υπό τον όρο να μην κάνει ξανά αίτηση προς τον δήμο. Παρ' ότι του δίνονται τα χρήματα για αποθεραπεία, ο δήμος αρνείται την επιπλέον βοήθεια ακόμα και εάν τυχόν την χρειαστεί³¹⁸. Παρά ταύτα, στα πρακτικά του μήνα Δεκεμβρίου 1937 διαβάζουμε την απόφαση του δημοτικού συμβουλίου για τα χρήματα που

³¹⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-37, αρ.121

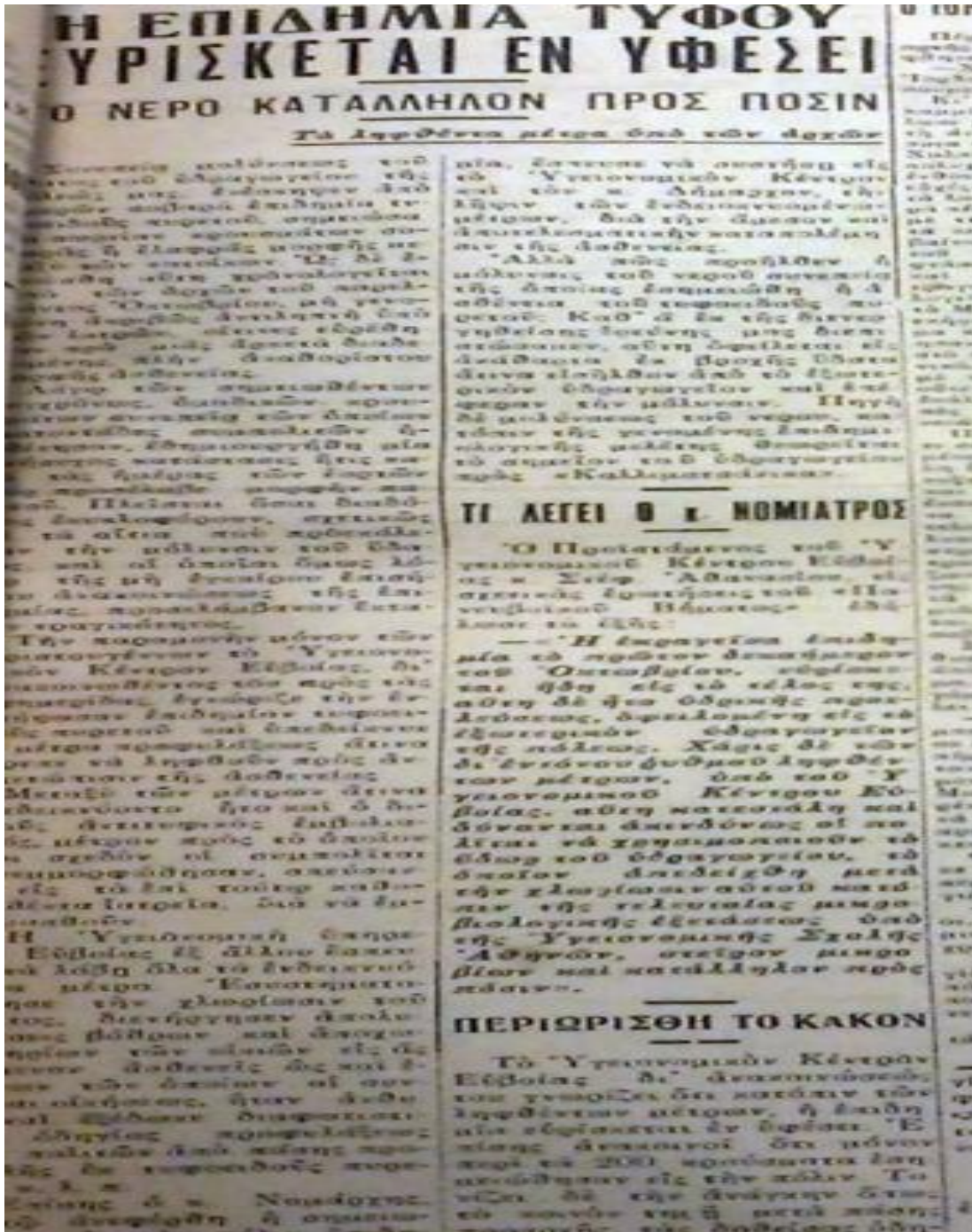
³¹⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-1937, αρ.121

³¹⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-6-1937, αρ.133

³¹⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22-6-1937, αρ.134ά

³¹⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 15-10-1937, αρ.147

θα δοθούν από τον προϋπολογισμό με σκοπό την καταπολέμηση λοιμωδών νόσων και άλλα έξοδα του δήμου³¹⁹.

Εικόνα 21. Εφημερίδα, Πανεπιστοικό Βήμα, 14-1-39

³¹⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-37, αρ.121

Πέραν των ανωτέρω, δεν λείπουν από τα πρακτικά του δήμου αιτήσεις δημοτών προς χορήγηση χρηματικού βοηθήματος, ώστε να μεταβούν στα Λουτρά της Αιδηψού για την αντιμετώπιση ρευματοειδών παθήσεων³²⁰, αιτήσεις άπορων γυναικών για βοήθημα, διότι ο σύζυγος ήταν άρρωστος και δεν μπορούσε να εργαστεί, ενώ μπορούμε να διαβάσουμε αίτηση για βοήθημα σε γυναίκα που πάσχει από σύφιλη³²¹.

Στα πρακτικά του μήνα Νοεμβρίου 1939 το δημοτικό συμβούλιο αποφάσιζε για το βοήθημα που θα έδινε σε δημαρχιακό κλητήρα, γιατί η γυναίκα του έπασχε από δακρύρροια και θα χρειαζόταν θεραπεία, την οποία ο ίδιος δε μπορούσε να της προσφέρει, γιατί τύγχανε άπορος. Επιπρόσθετα, την ίδια ημέρα το δημοτικό συμβούλιο αποφάσισε για την κατάργηση της αγοράς βιβλίων για άπορους μαθητές, ώστε τα χρήματα να διατεθούν σε άλλα έξοδα του δήμου. Μάλιστα το ποσό των 2.000 δραχ θα παρεχόταν με σκοπό την επισκευή νοσοκομείου³²².

Ωστόσο, όπως και στις προαναφερθείσες περιπτώσεις, η διεθνής κατάσταση ανησυχούσε το κράτος, το οποίο δε διέθετε χρήματα για δαπάνες, όπως στο παρελθόν. Για τον λόγο αυτό στα πρακτικά του μήνα Αυγούστου 1940 διαβάζουμε τη συζήτηση του δήμου σχετικά με τη κατάργηση του δεύτερου ιατρού του δήμου για χάρη οικονομίας. Το δημοτικό συμβούλιο δε μπόρεσε να αποφασίσει και έτσι η συζήτηση αναβλήθηκε³²³.

Ακολούθως, λίγους μήνες αργότερα και ενώ έχουν ήδη αρχίσει οι μάχες στο αλβανικό μέτωπο, στα πρακτικά του μήνα Νοεμβρίου 1940 διαβάζουμε την άρνηση του δημοτικού συμβουλίου για βοήθημα σε άπορη

³²⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 8-7-1937, αρ.136

³²¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 23-2-1938, αρ.160

³²²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-11-1939, αρ.218

³²³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 18-8-1940, αρ.241

σύζυγο ασθενούς. Η αίτηση απορρίφθηκε γιατί στην εμπόλεμη κατάσταση, ο δήμος δεν ήταν οικονομικά ανθηρός³²⁴.

Πέραν της φυματίωσης και από κρούσματα σύφιλης που είχε να αντιμετωπίσει ο δήμος, η Χαλκίδα φαίνεται να προσβλήθηκε και από μία μικρή επιδημία τύφου το 1939, υπαιτιότητα της οποίας φάνηκε να ήταν το νερό της πόλης, λόγω της ελλιπούς φύλαξης του υδραγωγείου. Παρά το γεγονός της δυσχερούς οικονομικής κατάστασης του δήμου, η δράση ήταν άμεση προκειμένου να προστατευτούν οι πολίτες της Χαλκίδας³²⁵.

Το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου ασχολήθηκε με την πρόνοια και έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των πολιτών από ασθένειες. Στην αρχή της επιβολής του καθεστώτος η βοήθεια ήταν μεγαλύτερη, ενώ προς το τέλος της διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά, η διεθνής κατάσταση και έπειτα η εμπόλεμη κατάσταση της χώρας δημιούργησε δαπάνες που δεν άφηναν περιθώρια να δοθούν από τον προϋπολογισμό χρήματα για βοήθεια σε ασθενείς.

³²⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 19-11-1940, αρ.246

³²⁵Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 14-1-39, αρ.52

Πολιτικές όψεις του καθεστώτος

Σταθερά του καθεστώτος ήταν κυρίως να εκδιώξει τους πολιτικούς της αντιπάλους. Οι πολιτικοί αυτοί αντίπαλοι για το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά δεν ήταν μόνο οι αριστερών πεποιθήσεων πολίτες, οι οποίοι με ταχύτατους ρυθμούς, αμέσως μετά την επιβολή της δικτατορίας πήραν το δρόμο της εξορίας³²⁶, αλλά ακόμα και στοιχεία που θα μπορούσαν να συνδέονται με τον φιλελευθερισμό και την αριστερά άρχισαν σταδιακά να χάνονται προκειμένου να δημιουργηθούν όλες οι σταθερές βάσεις, πάνω στις οποίες θα σταθεί το οικοδόμημα της δικτατορίας. Κάθε στοιχείο που θύμιζε το παρελθόν «σβήνει» μπροστά στο Νέο Κράτος και τον Γ' Ελληνικό Πολιτισμό³²⁷.

Στην προσπάθεια μίας τέτοιας πολιτικής κατευθύνσεως παρατηρείται η μετονομασία των οδών, ώστε να τιμηθούν τόσο η ημερομηνία επιβολής του καθεστώτος, όσο και ο ίδιος ο Ιωάννης Μεταξάς. Ωστόσο το δημοτικό συμβούλιο δεν αρκείται στις μετονομασίες μόνο αυτές, αλλά προχωρά και σε άλλες αλλαγές ονομασίας που σκοπό είχαν αρχικά να προτάξουν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, εφόσον δεν μπορούμε να ξεχάσουμε πως το καθεστώς του Ι. Μεταξά φιλοδοξούσε να είναι η συνέχεια του αρχαίου και του βυζαντινού πολιτισμού, αλλά και φυσικά να αντικαταστήσουν ονομασίες που συνδέονταν με πολιτικά αντίθετες πεποιθήσεις.

Στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής εκτός των υπολοίπων, παρατηρούμε τις αλλαγές στις ονομασίες των οδών της πόλεως, όπως και την σημασία που δίνεται στην απόδοση ονομασίας μίας εκ των

³²⁶Γ. Πικρός, *Καλπάκι, φυλακές, ξερονήσια*, ό.π., σσ.18-26/ Κ. Γαβριηλίδης, ό.π., σσ.15-17, J. Kofas, ό.π., σσ.62-69/ Α. Βελλιάδης, ό.π., σ.39/ Σ. Μαρκέτος, ό.π., σ.18

³²⁷Ν. Μπαλτά, *Διαστάσεις και όψεις του εθνικού και αντεθνικού στην κομμουνιστική και αντικομμουνιστική προπαγάνδα της περιόδου 1936-1949- Η έννοια της εθνικής ενότητας*, στο: Χ. Φλάισερ, *Η Ελλάδα '36-'49*, ό.π., σσ.130-137

κυριότερων οδών της πόλεως με το όνομα του Ι. Μεταξά. Παρατηρείται λοιπόν πως η οδός «Αρεθούσης» θα μετονομαστεί σε οδό Ι. Μεταξά, η οδός Βενιζέλου θα λάβει την ονομασία «οδός Αβάντων», η οδός Τσαλδάρη θα μετονομαστεί σε οδό «Αριστοτέλους», η οδός Κονδύλη σε οδό «Κριεζώτου»³²⁸, ενώ η οδός «Αρεθούσης» σε οδό «4^{ης} Αυγούστου»³²⁹.

Μεγάλη διαφορά στις μετονομασίες αυτές αποτελεί το γεγονός πως ενώ οι ονομασίες των οδών «Βενιζέλου» και «Τσαλδάρη», όπως και η οδός «Κονδύλη» δεν εμφανίζονται ξανά, η οδός «Αριστοτέλους» που ήταν η κεντρικότερη της πόλεως μεταφέρεται προκειμένου να λάβει το όνομα του κυβερνήτη της χώρας³³⁰.

Ωστόσο μας κάνει εντύπωση το γεγονός πως επιλεκτικά κάποιες ονομασίες οδών δεν εμφανίζονται ποτέ ξανά στα δημοτικά αρχεία, σε αντίθεση με αυτές που μεταφέρονται. Η επιλογή των ονομασιών μας αποκαλύπτει ακριβώς το γεγονός πως στην προσπάθεια να χτιστεί ένας Νέος Πολιτισμός, δίνεται βαρύτητα σε ονομασίες που μας θυμίζουν τους «ένδοξους» πολιτισμούς της χώρας, όμως παρατηρείται η προσπάθεια να καλυφθεί το νεότερο παρελθόν της και κυρίως το φιλελεύθερο-δημοκρατικό. Η προσπάθεια αυτή, όπως αναφέραμε και παραπάνω γινόταν στα πλαίσια της μεταξικής πολιτικής, η οποία από την αρχή της επιβολής της δικτατορίας προσπαθούσε να εκδιώξει κάθε δημοκρατικό στοιχείο, ιδιαίτερα δε αριστερό.

Κατά τον ίδιο τρόπο η δημιουργία λήθης επιδιώχθηκε και με τον έλεγχο του τύπου. Από την επόμενη κιόλας της δικτατορίας ο τύπος φιμώνεται και με την δημιουργία του Υπουργείου Τύπου και Τουρισμού

³²⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-1936, αρ. 116

³²⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-3-37, αρ. 125

³³⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 14-7-37, αρ. 137

ολοκληρωνόταν ο άμεσος έλεγχός του³³¹. Από τις πρώτες προσπάθειες σταθεροποίησης του καθεστώτος ήταν η απαγόρευση κυκλοφορίας εντύπων που θα εναντιώνονταν στο καθεστώς. Έτσι κάθε έντυπο ελεγχόταν, τόσο στην Αθήνα, όσο και στην περιφέρεια. Στην πόλη της Χαλκίδας απαγορεύτηκε η κυκλοφορία της εφημερίδας «Ευβοϊκός Κήρυξ», η οποία φαίνεται να σταματά την κυκλοφορία της το 1936 και να ανατυπώνεται το 1945, από τον ίδιο συντάκτη³³². Στα πλαίσια της αντικομμουνιστικής αυτής πολιτικής σταμάτησε η λειτουργία και της εφημερίδας «Εύβοια», η οποία συντασσόταν από τον μετέπειτα φιλελεύθερο βουλευτή Παπαστράτη³³³.

Ο εθνικισμός που χαρακτήριζε το καθεστώς του Ι. Μεταξά και οι δικτατορικές θέσεις δεν αντικατοπτρίζονταν σαφώς μόνο στην αλλαγή αυτών των ονομασιών και στην αντικομμουνιστική πολιτική που οδήγησε στην λήθη αριστερών στοιχείων, αλλά και στον τρόπο που χειριζόταν τα ίδια τα γεγονότα και φυσικά στον τρόπο που κατάφερε να έχει τον λαό υποστηρικτή του. Στήριγμά του σε αυτό το οικοδόμημα είχε την βασιλική οικογένεια, άλλωστε η σχέση τους ήταν αλληλένδετη³³⁴, για τον λόγο αυτό σε αρκετά σημεία των δημοτικών αρχείων που μελετήθηκαν παρατηρούνται έξοδα του προϋπολογισμού, τα οποία διατέθηκαν σε γεύματα μελών, τόσο της βασιλικής οικογένειας, όσο και σε μέλη του καθεστώτος. Στα πρακτικά του Οκτωβρίου του 1936 διαβάζουμε σχετικά με τα έξοδα του προϋπολογισμού για το γεύμα που παρατέθηκε προς τιμήν του διαδόχου Παύλου, ο οποίος είχε προγραμματιστεί να καταφτάσει με αμαξοστοιχία στην πόλη της Χαλκίδος στις 22 Οκτωβρίου

³³¹J. Kofas, *ό.π.*, σσ.98-105/ Μ. Πετράκη, *ό.π.*, σσ.11-35

³³²Εφημερίδα, Ευβοϊκός Κήρυξ, 12-12-45, αρ.1

³³³Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ, 26-2-36, αρ. 723

³³⁴Κολιόπουλος, *ό.π.*, σσ.80-91

του ίδιου έτους στις 11 π.μ.³³⁵. Παρέχονται λοιπόν 6.000 δραχ σε εστίατορα για την παροχή γεύματος προς τιμήν του. Η παροχή γευμάτων είναι συνήθης, ωστόσο εντύπωση μας κάνει το χρηματικό ποσό που δόθηκε σε αχθοφόρο για την φόρτωση των αποσκευών της Α. Υ. Παύλου, από τον σιδηροδρομικό σταθμό³³⁶.

Στον πρώτο εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου πιστώνονται 25.385 δραχ για την παροχή γεύματος στον Υπουργό διοικητικού της πρωτεύουσας, αξιωματικό του ναυτικού, ο οποίος θα παρίσταντο στην πόλη για τον σκοπό αυτό. Φυσικά δεν ήταν τα μόνα έξοδα για τον εορτασμό, εφόσον είχε αποφασιστεί να δοθεί το ποσό των 2.500 δραχ για έξοδα τελετών και δεξιώσεων της 25^{ης} Μαρτίου και για την αγορά περέων για το 7^ο πεζικό τάγμα, ώστε να παρευλάνουν.

Η σημασία των εορτών αντικατοπτριζόταν και στον τύπο της εποχής. Ο λαός έπρεπε να γιορτάζει με πανηγυρισμούς και κάθε εορτή να είχε «λαμπρότητα». Κατά την περίοδο του καθεστώτος εορταζόταν τόσο η εθνική εορτή της 25^{ης} Μαρτίου, όμως με την ίδια βαρύτητα και με την ίδια λαμπρότητα εορταζόταν η ημέρα της 4^{ης} Αυγούστου, η 7^η Νοεμβρίου ως ημέρα της Ε.Ο.Ν., αλλά και η ημέρα της ονομαστικής εορτής του Ιωάννη Μεταξά³³⁷. Τοιουτοτρόπως, σε Χαλκιδαϊκή εφημερίδα, έπειτα τον εορτασμό της 25^{ης} Μαρτίου στην πόλη διαβάζουμε σε επικεφαλίδα: «Ο Μεγαλοπρεπής εορτασμός της 25^{ης} Μαρτίου στην πόλη μας»³³⁸.

Η επικοινωνία μεταξύ του περιφερειακού διοικητικού προσωπικού με το καθεστώς ήταν συχνή και σε κάθε σημαντικό γεγονός που αφορούσε την βασιλική οικογένεια το δημοτικό συμβούλιο έστελνε απαραίτητως τηλεγραφήματα. Τα τηλεγραφήματα είχαν αποσταλεί τόσο

³³⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-10-36, αρ. 112

³³⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-10-1937, αρ. 146

³³⁷Μ. Πετράκη, ό.π., σσ.56-61

³³⁸Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 31-3-37, αρ. 34

για σημαντικά γεγονότα, όπως για παράδειγμα ευχητήριο για τον αρραβώνα του διαδόχου Παύλου, όπως και συλλυπητήριο τηλεγράφημα στην Α. Υ. Παύλου για το αεροπορικό δυστύχημα που είχε επιφέρει τον θάνατο μελών του βασιλικού οίκου. Επιπροσθέτως, στις 11 Οκτωβρίου 1939 διαβάζουμε στα πρακτικά το ευχητήριο τηλεγράφημα στην Α. Υ. Παύλου για την εορτή της περιγίπισσας Σοφίας³³⁹. Η συχνή επαφή μεταξύ επαρχίας και πρωτεύουσας ένωσε το καθεστώς με την περιφέρεια και αυτό προσπαθούσε να γίνει πλήρως κατανοητό από τον λαό της πόλης. Σε πρωτοσέλιδο εφημερίδας διαβάζουμε ξανά: « Ανταλλαγή Τηλεγραφημάτων μεταξύ του Α. Μ. Βασιλέως και του Νομάρχου Εύβοιας»³⁴⁰.

Η συχνή επικοινωνία μεταξύ της περιφέρειας και της κυβέρνησης αποδεικνύει τους δεσμούς που προσπαθούν να αναπτύξουν με την ελληνική επαρχία. Το καθεστώς του Ι. Μεταξά προσπαθούσε να ενώσει την πρωτεύουσα με τις ελληνικές επαρχίες προς όφελός της, ενώ όπως αναφέραμε και παραπάνω, η ελληνική επαρχία προσπαθούσε να ευνοηθεί από το καθεστώς. Η επικοινωνία τους τόνωνε τις μεταξύ τους σχέσεις και επεδίωκε την ενότητα του κράτους, κάτι το οποίο θεωρούσε πρωτεύον ο Ι. Μεταξάς και φυσικά το καθεστώς του. Η βάση του οικοδομήματος που έχτιζε ο ίδιος ο Μεταξάς ήθελε να έχει στέρεες βάσεις και αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί, εφόσον υπήρχε ομόνοια στο ίδιο το κράτος. Δεν θα έπρεπε να παραμεληθεί κάποιο τμήμα του κράτους, ώστε να μην προκύψουν διαφορές και διαφωνίες. Η ένταση των προηγούμενων χρόνων δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στην πολιτική σκηνή της χώρας και κυρίως στην ισορροπία και τη σταθερότητά της, αποτέλεσμα

³³⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-10-39, αρ. 216

³⁴⁰Εφημερίδα, ΧΑΛΚΙΣ, 8-4-40, αρ.987-1

αυτού ήταν η προσπάθεια να μην υπάρξουν αναταραχές κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά.

Η περιφέρεια από την δική της μεριά πέραν της πολιτικής γραμμής που ακολουθούσε, προσπαθώντας να ευνοηθεί από το καθεστώς, διατηρούσε συχνές επαφές με την κυβέρνηση και προσπαθούσε να ενθαρρύνει το έργο της. Στα πρακτικά του Φεβρουαρίου του 1938 διαβάζουμε για ευχαριστήριο τηλεγράφημα προς την κυβέρνηση, η οποία παίρνει μέτρα ενάντια στους ταραξίεις³⁴¹, ενώ δεν έλειψαν οι δημοσιεύσεις από εφημερίδες που στρέφονταν εναντίον του κομμουνισμού και του κομμουνιστικού κινδύνου³⁴².

Οι επισκέψεις των μελών της κυβερνήσεως αντιμετώπιζονταν εξίσου με πανηγυρική διάθεση. Η επίσκεψη του Ιωάννη Μεταξά στην πόλη μας για την Α΄ Πανευβοϊκή Έκθεση αποτέλεσε σημαντικό γεγονός για την πόλη της Χαλκίδας. Η υποδοχή του από τους πολίτες ήταν θερμή, εξίσου θερμή και η εικόνα που έδωσε ο τύπος για το γεγονός³⁴³, ενώ παράλληλα δεν έλειψαν τα φωτογραφικά ντοκουμέντα, κοριτσιών της πόλης ενδεδυμένων παραδοσιακά, προς τιμήν του ερχομού του κυβερνήτη³⁴⁴.

Πέραν των τηλεγραφημάτων αυτών, στα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου παρατηρούμε την προσπάθεια από μέρους της κυβέρνησης να χτίσει την παιδεία του τόπου, να τονώσει την εκπαίδευση, η οποία θα ήταν η αρχή για ένα υγιές σύστημα. Καταρχάς μέσω της εκπαίδευσης υπήρχε η δυνατότητα να κατευθύνει τη νεολαία, να αναβαθμίσει το πολιτισμικό επίπεδο της χώρας και να αποδείξει πως το έργο της θα αποφέρει καρπούς.

³⁴¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 4-2-38, αρ. 158 και 16-2-38, αρ. 159

³⁴²Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 11-4-37, αρ.308

³⁴³Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 21-8-37, αρ.16

³⁴⁴Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 9-9-37, αρ.17

Η δημιουργία σχολείων τόσο μέσης εκπαίδευσης, όσο και νηπιαγωγεία ή παιδικούς σταθμούς, αποδεικνύει την φροντίδα που ήθελε να προσφέρει το νέο καθεστώς στις μητέρες και στην νέα γενιά, προσπαθώντας να επιμεληθεί από τα πρώτα τους κίβλας χρόνια γι' αυτήν. Άλλωστε κάτι τέτοιο ανήκε στην πολιτική του καθεστώτος, η οποία δεν μπορούσε παρά να επεκταθεί σε όλη τη χώρα και όχι να πραγματοποιηθεί μόνο στην πρωτεύουσα. Δημιουργούνται σχολεία και σχολές, οι οποίες θα επιμορφώσουν τους νέους. Δίνοντας όμως βάση και στα επαγγέλματα, αφού το καθεστώς δεν ξεχνά τους εργαζομένους, πολιτική που ευνοεί την μη δημιουργία αριστερών εξάρσεων ξανά στην χώρα, ιδρύει επαγγελματικές σχολές, από τις οποίες αποφοιτούν ειδικευμένοι τεχνίτες και εργάτες, έτοιμοι για απασχόληση στον παραγωγικό τομέα.

Στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου μπορούμε να διαβάσουμε σχετικά με την συζήτηση η οποία διεξήχθη με σκοπό την χορήγηση δανείου στον δήμο Χαλκιδέων, για την ανέγερση διδακτηρίου της δημόσιας εμπορικής σχολής Χαλκίδος, ύψους 150.000 δρχ³⁴⁵.

Η διοχέτευση τόσο χρημάτων, όσο και ενδιαφέροντος στην κτίση παιδείας οδηγεί τόσο στην αναβάθμιση του εκπαιδευτικού επιπέδου του λαού, το οποίο έως τότε ήταν χαμηλό, όσο και στην αναπαραγωγή των ιδεών της δικτατορίας. Στα πλαίσια της δικτατορίας κοχλάζει η ιδέα για εξάλειψη κάθε αριστερού στοιχείου, το οποίο σταδιακά θα ξεχαστεί μέσω της εκπαίδευσης την οποία μπορεί να προσφέρει το καθεστώς. Ο νέος πολιτισμός που θα επέλθει μέσω της δικτατορίας στηρίζεται στην νέα γενιά, σε αυτήν και στο μέλλον της θέλει να δώσει βαρύτητα ο Ιωάννης Μεταξά, η οποία θα μάθει να λειτουργεί με έναν συγκεκριμένο τρόπο και

³⁴⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22-3-37, αρ. 127 και ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, χ.αρ.

φυσικά μέσω της λήθης που θα της προσφέρει η απουσία κάθε τι που θυμίζει αριστερά. Ακόμα και η έλλειψη ονομασιών στις οδούς της πόλεως κρύβει μέσα της την δύναμη της λήθης, την οποία και ο ίδιος ο λαός αποκτά.

Το νέο καθεστώς δεν θα ενδιαφερθεί μόνο για την σχολική εκπαίδευση, αλλά θα προσπαθήσει να δώσει κίνητρα στους νέους για άθληση με την δημιουργία γηπέδων και αθλητικών κέντρων. Με τον τρόπο αυτό τα παιδιά δραστηριοποιούνται, συμμετέχουν σε ομάδες, καλλιεργούν την κοινωνικότητα και ομαδικότητα τους. Τα έργα αυτά πραγματοποιεί το καθεστώς από τους πρώτους μήνες κιόλας της επιβολής του. Στην Εθνική Οργάνωση Νεολαίας υπεύθυνοι διδάσκαλοι διορίζονταν καθηγητές γυμναστές. Η σημασία αυτή προς τον αθλητισμό αποδίδεται στα πλαίσια της πειθαρχίας την οποία το νέο καθεστώς προτάσσει³⁴⁶. Στα πρακτικά του Ιανουαρίου 1937 για τον λόγο αυτό θα διαβάσουμε σχετικά με τη συζήτηση του δημοτικού συμβουλίου για τη διάθεση 40.000 δρχ για την αποπληρωμή γηπέδου-γυμναστηρίου που ανεγέρθη στην περιοχή, εφ' όσον η επιτροπή ανεγέρσεως γυμνασίου θα παραχωρούσε τις 160.000 δρχ που ήταν κατατεθειμένες στην Εθνική Τράπεζα³⁴⁷.

Ο αθλητισμός αποκτά ιδιαίτερη σημασία κατά την περίοδο εκείνη, αφού όχι μόνο δημιουργούνται γήπεδα και γυμναστήρια, αλλά θα διαβάσουμε και για την πίστωση 5.000 δρχ με σκοπό τη χορήγηση επάθλων ως χρηματικές αμοιβές στους νικητές των αγώνων ποδηλατοδρομίας των Ναυτικών Αγώνων και των αγώνων της Ά Πανευβοϊκής Εκθέσεως. Οι αθλητές επίσης, βοηθούνται από την κυβέρνηση για την συμμετοχή τους στους αγώνες. Σημαντικό

³⁴⁶Φ. Λαμπρινός, ό.π., σσ.365-369

³⁴⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 26-1-37, αρ.121

παράδειγμα αποτελεί η απόφαση του δημοτικού συμβουλίου σχετικά με το ποσό που αποδόθηκε σε αθλητή για την μετάβασή του στην Κρήτη, με σκοπό να συμμετέχει στους αγώνες των Β' Βενιζελείων³⁴⁸.

Πέραν της μέσης εκπαίδευσης το νέο καθεστώς φροντίζει τις μητέρες και τα βρέφη. Δημιουργούνται νηπιαγωγεία και παιδικοί σταθμοί. Το δημοτικό συμβούλιο αποφασίζει στα πρακτικά του Μαΐου 1937 για την δημιουργία Νηπιαγωγείου και Βρεφικού σταθμού, το οποίο θα διαθέτει και παιδικά λουτρά-συγχρονισμένο πάρκο. Μάλιστα γίνεται συζήτηση προκειμένου να δοθεί ο χώρος της εμπορικής σχολής και να μετατεθεί η σχολή σε άλλο κτίριο, καθ' ότι κρίνεται κατάλληλο το κτίριο για το παραπάνω σκοπό³⁴⁹. Σε επόμενο συμβούλιο όμως αποφασίστηκε πως τελικά το κτίριο της εμπορικής σχολής δεν ήταν κατάλληλο³⁵⁰. Σημαντικό είναι να αναφέρουμε πως προκύπτει θέση νοθοτρόφου, η οποία θα φροντίζει τα νόθα τέκνα. Αυτό έχει αμφιλεγόμενες απόψεις, καθώς από την μία άποψη προστάτευε τα παιδιά αυτά και τα φρόντιζε, ωστόσο κρύβει μέσα του τον διαχωρισμό από τα άλλα παιδιά, τα οποία έχουν την δυνατότητα να βρίσκονται σε κάποιο βρεφονηπιακό σταθμό ή νηπιαγωγείο του τόπου³⁵¹.

Στα πρακτικά του Ιουλίου του 1937 υπάρχει απόφαση για απόρριψη χορήγησης χρηματικής ενίσχυσης στο 2^ο σύστημα ελπιδοφόρων Χαλκίδος για την οργάνωση παιδικής εξοχής- κατασκήνωσης. Το καθεστώς του Ι. Μεταξά οργάνωνε τόσο την Ε. Ο. Ν., όσο και τους προσκόπους. Για τον λόγο αυτό ενδεχομένως να επιθυμούσε πρωτίστως την οργάνωση των παραπάνω και έπειτα των κατασκηνώσεων. Τα πρώτα βήματα της κάνει

³⁴⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-37, αρ.149

³⁴⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-1937, χ.αρ.

³⁵⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 22-6-37, αρ. 134ά

³⁵¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-9-37, αρ. 144

η εργατική ομάδα προσκόπων Χαλκίδας, όπου η συζήτηση σχετικά με τη συγκρότηση της έγινε στα πρακτικά της 17^{ης} Νοεμβρίου 1937.

Η δυνατότητα λοιπόν στήριξης της εκπαίδευσης σε συνδυασμό με την ανασύσταση του πολιτισμικού επιπέδου της χώρας είναι η βάση της πορείας του νέου καθεστώτος, πλήρως συνυφασμένες οι δύο αυτές έννοιες, στηρίζουν το νέο οικοδόμημα.

Ο Μεταξάς είχε χτίσει το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται και επιβιώνει το καθεστώς του. Όλα τα παραπάνω αποτελούν ακριβώς αυτό. Δεν αρκούν όμως μόνο αυτά.

Η κρίση της χώρας κατά τα προηγούμενα χρόνια και η άνοδος της αριστεράς, δεν μπορούσαν παρά να οδηγήσουν σε μία πολιτική προσπάθεια ενάντια στην ανεργία και την οικονομική στήριξη του λαού με παγίους τρόπους. Εξαιτίας αυτού, λοιπόν οδηγούμαστε σε μία υπέρμετρη προσπάθεια του Μεταξά να ευδοκιμήσει οικονομικά ο λαός. Αυτό δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί παρά μόνο με την προσφορά νέων ευκαιριών, όπως έχουμε προαναφέρει. Πέραν της στήριξης των εργατών και γεωργών, στα δημοτικά αρχεία παρατηρούμε την δημιουργία θέσεων εργασίας, που σκοπό είχαν την κάλυψη προσωρινών αναγκών. Παρατηρείται στα δημοτικά αρχεία για τον λόγο αυτό η συζήτηση για τις προσωρινές αυτές ανάγκες του δήμου, όπως και τις αποφάσεις για αποπληρωμή των χρημάτων που οφείλει ο δήμος στους εργαζόμενους αυτούς³⁵².

Την εποχή που μελετούμε, μία από τις βασικότερες τέχνες πάνω στην οποία εκπαιδούνταν τα κορίτσια ήταν η τέχνη της μοδιστρικής. Θα παρατηρήσουμε λοιπόν, πως ενώ την εποχή εκείνη δημιουργούνται νέα σχολεία και γίνεται μεγάλη προσπάθεια για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης, λόγω της αλλαγής της οικονομικής κατάστασης της χώρας,

³⁵²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-9-37, αρ. 144 και 9-2-37, αρ. 123

απορρίφθηκε η αγορά ραπτομηχανής προς δωρεάν εκπαίδευση των διδασκαλισσών³⁵³. Βεβαίως οι ραπτομηχανές την εποχή που μελετούμε είχαν μεγάλο κόστος. Στην προσπάθεια της η κυβέρνηση να διατηρήσει σταθερή την οικονομική κατάσταση της χώρας, προσπαθούσε να περιορίσει τα έξοδα από τον προϋπολογισμό που δεν ήταν απολύτως απαραίτητα. Αρχικός της στόχος ήταν η σταθερή λειτουργία της κυβέρνησης και έπειτα η οικονομική πολιτική που θα διατηρούσε και θα ακολουθούσε. Παρατηρείται, λοιπόν στα δημοτικά αρχεία του Νοεμβρίου 1939 η κατάργηση της αγοράς βιβλίων που θα λάμβαναν άποροι μαθητές και τα χρήματα θα προορίζονταν για άλλους σκοπούς³⁵⁴. Η πολιτική λοιπόν της κυβέρνησης σχετικά με την εκπαίδευση σταδιακά φθίνει, λόγω των οικονομικών συνθηκών. Ωστόσο, πέραν από τη σταδιακή αυτή πτώση της εκπαιδευτικής πολιτικής, η κυβέρνηση φαίνεται να μην δύναται να υποστηρίξει και την ίδια της την πολιτική πορεία. Εγκαταλείπει λοιπόν τα κινηματογραφικά επίκαιρα, στα οποία είχε επιδοθεί τα προηγούμενα έτη, με πρώτη απόρριψη τα κινηματογραφικά τουριστικά ζουρνάλ³⁵⁵.

Η οικονομική πολιτική της κυβέρνησης περιορίζεται αποκλειστικά στα απαραίτητα. Άλλωστε δεν έπαυε να υπάρχει ο φόβος μίας οικονομικής εξασθένησης της χώρας, κάτι το οποίο θα οδηγούσε στην κατάρρευση του καθεστώτος.

³⁵³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 21-3-38, αρ. 160^E

³⁵⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-11-39, αρ. 218

³⁵⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-2-38, αρ. 157

Ο πολιτισμικός παράγοντας την περίοδο του καθεστώτος

Το καθεστώς του Ιωάννου Μεταξά είχε ως άμεσο μέλημα του την ανάπτυξη του πολιτισμικού επιπέδου της χώρας. Άλλωστε υποστήριζε πως είναι η συνέχεια του αρχαίου και βυζαντινού ελληνικού πολιτισμού, όπως έχουμε αναφέρει και παραπάνω³⁵⁶. Ο Νέος Πολιτισμός που ο Ιωάννης Μεταξάς και το καθεστώς του θα δημιουργούσαν δεν θα μπορούσε, παρά να δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα, πέραν της εκπαίδευσης και του αθλητισμού σε άλλους παράγοντες που θα συνέθεταν ένα ασφαλές πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα άνθιζε η καλλιέργεια των πολιτών.

Ο Δήμος έτσι επιδίδεται σε αγορές βιβλίων, στην αναβάθμιση της βιβλιοθήκης, αλλά και στην χρηματική ενίσχυση νέων συγγραφέων, προκειμένου να εκδοθεί το έργο τους.

Η δημιουργία αγαλμάτων τονώνει την καλλιτεχνική διάθεση της χώρας, η υποστήριξη της χορωδία, της φιλαρμονικής της πόλης, η ενίσχυση της βιβλιοθήκης με την αύξηση των βιβλίων, όλα τα παραπάνω δημιουργούν ομάδες, ενότητες οι οποίες δίνουν βαρύτητα στην πολιτισμική αναβάθμιση του τόπου.

Από τους πρώτους μήνες επιβολής του καθεστώτος έχουμε τη δυνατότητα να διαβάσουμε αιτήσεις συγγραφέων, οι οποίοι χρειάζονταν τη χρηματική ενίσχυση του δήμου, ώστε να εκδοθεί το έργο τους. Ο πρώτος εξ αυτών που θα διαβάσουμε στα δημοτικά αρχεία ήταν ο Γ. Σκαρίμπας, στον οποίο δόθηκαν 4.000 δραχ από τον προϋπολογισμό ώστε να εκδόσει το έργο του «Καῦμοί στο Γρουποννήσι». Στα αρχεία του ίδιου μήνα αναγράφεται η αγορά βιβλίων και ιστορικών μελετών³⁵⁷.

³⁵⁶ Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι.Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σσ.46-47/Ε. Μαχαιρά, ό.π., σ.33

³⁵⁷ ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 25-9-36, αρ. 110

Το δημοτικό συμβούλιο αποφασίζει τα ανωτέρω κατά τον πρώτο κιάλας μήνα επιβολής του καθεστώτος. Αυτό μας δείχνει πως η πολιτική πολιτισμικής εξέλιξης του τόπου ήταν από τα πρώτα μελήματα, καθώς οι αποφάσεις για αγορές βιβλίων και ιστορικών μελετών δεν απασχολούσαν τα δημοτικά συμβούλια κατά την προηγούμενη περίοδο.

Η εκπαίδευση, η αναβάθμιση του πολιτισμού, η έκδοση βιβλίων δεν θα μπορούσε να γίνεται χωρίς κάποιον σκοπό και φυσικά να ζημιιά το καθεστώς. Για τον λόγο αυτό, καθ' όλη τη διάρκεια της δικτατορίας στην ανάγνωση των αρχείων δεν θα βρούμε την άδεια και την ενίσχυση να εκδοθεί κανένα έργο το οποίο θα ενίσχυε την αντίπαλη πολιτική πλευρά. Αντιθέτως, ιδίως στα πρώτα έτη θα διαβάσουμε για αρκετά έργα τα οποία ενισχύουν το καθεστωτικό μέτωπο, με παράδειγμα την αγορά του βιβλίου υπό τον τίτλο «Υπεράνω πάντων, Πατρίς και Βασιλείς», του Χαράλαμπου Ν. Εμμανουηλίδη, του οποίου ο δήμος αγόρασε δύο τεύχη, με σκοπό φυσικά την ενίσχυσή του και το έργο του Ιωάννη Ε. Φραγκιδάκη «Τα ελληνικά ιδανικά», για τα οποία ο δήμος αγόρασε δύο τεύχη για τον ίδιο σκοπό³⁵⁸. Τα δύο αυτά βιβλία τονώνουν το καθεστωτικό φρόνημα, για τον λόγο αυτό και αγοράστηκαν από τον δήμο. Σε αντίθετη περίπτωση η έκδοσή τους θα είχε ήδη απαγορευτεί, αφού το καθεστώς λογόκρινε οτιδήποτε αντίθετο από τα ιδανικά που πρόσβευε.

Στα αρχεία του Δεκεμβρίου 1936 διαβάζουμε σχετικά με την απόφαση του δημοτικού συμβουλίου να αγοράσει το τεύχος με τον τίτλο «Εθνικόν Ευαγγέλιον» και φωτογραφία του προέδρου της κυβερνήσεως. Το τεύχος αυτό κυκλοφορούσε με την εφημερίδα «Ελληνικό Μέλλον» και περιείχε τους λόγους του Ιωάννη Μεταξά από την 4^η Αυγούστου έως τον Δεκέμβρη του 1936. Στα πρακτικά μπορούμε να διαβάσουμε ωστόσο κάτι εξαιρετικά ενδιαφέρον, πως το έργο πρέπει να αγοραστεί από τους

³⁵⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-4-37, αρ. 129

δήμους και τις κοινότητες του κράτους. Αυτήν ακριβώς η αναγραφόμενη φράση καταδεικνύει πως υπάρχει αρμονική ολότητα στην πολιτική του καθεστώτος. Ο δήμος Χαλκιδέων αγόρασε τρία τεύχη³⁵⁹. Επιπρόσθετα, στην ίδια συνεδρίαση αποφάσισε να δοθούν 4.000 δραχ από τον προϋπολογισμό του δήμου για αγορά βιβλίων με σκοπό την ενίσχυση της βιβλιοθήκης, καθώς και 1.539 δραχ για οδοιπορικά έξοδα και μεταφορά βιβλίων στη βιβλιοθήκη³⁶⁰.

Τα χρήματα που δίνονταν σε συγγραφείς ήταν αρκετά και κατά τα επόμενα έτη. Η πολιτική πορεία συνεχίζει να είναι ίδια καθ' όλη τη διάρκεια. Για τον λόγο αυτό στα πρακτικά του Νοεμβρίου 1937 θα διαβάσουμε την απόφαση να δοθούν 250 δραχ για την αγορά βιβλίου υπό τον τίτλο «Ιωάννης Μεταξάς», που περιείχε όλους τους λόγους του Ιωάννη Μεταξά από την 4^η Αυγούστου 1936 έως και 4^η Αυγούστου 1937, καθ' ότι ο δήμος θεωρούσε απαραίτητο να υπάρχει το βιβλίο αυτό³⁶¹. Οι λόγοι του Ιωάννη Μεταξά, όπως αναφέραμε και παραπάνω είχαν εκδοθεί και έναν χρόνο πριν και το τεύχος θα κυκλοφορούσε ως ένθετο σε εφημερίδα. Έναν χρόνο μετά οι λόγοι έχουν συλλεχθεί και επρόκειτο να εκδοθούν. Στα ίδια ακριβώς πλαίσια της προπαγανδιστικής πολιτικής κινήθηκε το δημοτικό συμβούλιο και αποφάσισε την αγορά βιβλίου, το οποίο εκδόθηκε από την Εθνική Εταιρία υπό τον τίτλο «Ο κομμουνισμός στην Ελλάδα» και όπως αναφέρεται στα πρακτικά : «αποβλέποντες στην διαφώτιση του κοινού ως προς τα αποτελέσματα της μεταβολής της 4^{ης}

³⁵⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ.116

³⁶⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ.116

³⁶¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-11-37, αρ. 149

Αυγούστου»³⁶². Όπως επίσης και το βιβλίο του δημοσιογράφου Τάκη Ωρολογά, «Ο αρχηγός και το νέο κράτος»³⁶³.

Ενώ η οικονομική κατάσταση της χώρας φθίνει όλο και περισσότερο και κάποια ζητήματα του δήμου δεν μπορούν εύκολα να επιλυθούν, λόγω της δυσμένειας, ωστόσο παρατηρούμε πως ο δήμος δεν παύει να ενδιαφέρεται για το πολιτισμικό επίπεδο. Στα αρχεία του Μαΐου 1940 λοιπόν θα δούμε πως δόθηκαν χρήματα για τη βιβλιοθήκη, για τη φιλοδοσική ένωση και για τη διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης³⁶⁴.

Ο Ιωάννης Μεταξάς και το καθεστώς του επιδόθηκαν στην ανάπτυξη του πολιτισμικού επιπέδου, στα πλαίσια βεβαίως που μία δικτατορία επιτρέπει. Ο δήμος έδωσε χρήματα ώστε να βελτιωθεί η βιβλιοθήκη, ως χώρος, όπως έκανε με την αγορά θρανίων, αλλά κυρίως το υλικό που θα υποστήριζε, βοήθησε συγγραφείς ώστε να εκδώσουν τα έργα τους, ενώ παράλληλα αγόραζε βιβλία συγγραφέων προς υποστήριξή τους.

Ακολούθως, ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη μουσική παιδεία του τόπου. Η φιλαρμονική ήταν ο αμεσότερος τρόπος να επιτευχθεί η αναβάθμιση αυτή, καθώς επίσης ενέτεινε την δημιουργία ομάδων με κάποιο κοινό σκοπό.

Στους πρώτους μήνες ο δήμος αποφασίζει την αγορά μουσικών οργάνων, ενώ καθορίζει χρήματα από τον προϋπολογισμό με σκοπό να καλύψει τα έξοδα δημοτικού υπαλλήλου για τη μετάβασή του στην

³⁶²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 17-3-37, αρ. 150

³⁶³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-9-39, χ. αρ.

³⁶⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 29-5-40, αρ. 235

Αθήνα, κατόπιν εντολής του κ. Δημάρχου με σκοπό του να παραλάβει τα μουσικά όργανα του δήμου³⁶⁵.

Ο δήμος φαίνεται να ενισχύει οικονομικά τόσο τη χορωδία, όσο και τη φιλαρμονική καθ' όλο το διάστημα, αν και δεν είναι από τα πρώτα του μελήματα, αν παρατηρήσουμε πως κάποιες φορές δεν δόθηκαν χρήματα στη χορωδία, παρ' ότι ζητήθηκαν³⁶⁶.

Η πολιτισμική πρόοδος λοιπόν, απασχολεί ιδιαίτερα το νέο καθεστώς και κατ' επέκταση το δήμο Χαλκιδέων. Στα αρχεία δημοτικού συμβουλίου μάλιστα θα διαβάσουμε πως ο δήμος διαθέτει χρηματικό ποσό για τη διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης³⁶⁷, κάτι που δείχνει ξεκάθαρα την προσπάθεια ένωσης μεταξύ των ελληνικών πόλεων και του πολιτισμικού επιπέδου που προσπαθούσαν να καλλιεργήσουν. Ο δήμος παρέχει ένα ικανοποιητικό ποσό ανά χρόνο προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες αυτές. Χρήματα δίνονται για συνδρομές βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών άλλωστε δεν μπορούμε να ξεχάσουμε την λογοκρισία που υπέστησαν οι εφημερίδες κατά τα έτη του καθεστώτος³⁶⁸. Μάλιστα ο δήμος συνέδραμε στο Εθνικό Τυπογραφείο προκειμένου να συνεχίσουν να στέλνουν την εφημερίδα της κυβερνήσεως³⁶⁹. Επιπρόσθετα, προσέφερε χρήματα ενοικίου προκειμένου να πραγματοποιηθεί η συναυλία των τυφλών της πόλης στην αίθουσα κινηματοθεάτρου «Κεντρικόν», καθώς

³⁶⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 11-12-36, αρ.116

³⁶⁶ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 23-4-37, αρ.131

³⁶⁷ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 17-11-37, αρ.150

³⁶⁸ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 20-12-37, αρ.153/20-3-38, αρ.160^{ε'}

³⁶⁹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-2-38, αρ.157

και σεβαστό ποσό των 2.000 δρχ για Πανευβοϊκή Ένωση Γραμμάτων και Τεχνών³⁷⁰.

Την ίδια χρονιά, το έτος 1938 ο δήμος έχοντας πάρει την απόφαση κατασκευής αίθουσας «προς ανύψωση του πνευματικού και καλλιτεχνικού επιπέδου του λαού», προσπάθησε να αναδείξει εργολάβο, ο οποίος θα την κατασκεύαζε και μάλιστα υπολογίζει 300.000 δρχ από τον προϋπολογισμό για το σκοπό αυτό³⁷¹.

Παρά τις οικονομικές δυσχέρειες που αντιμετώπιζε ο δήμος προοδευτικά και παρ' ότι όπως έχουμε παρατηρήσει δεν δίνονταν χρήματα για κάποιους σκοπούς που παλαιότερα ο δήμος επιμελείτο, το ενδιαφέρον για την ανύψωση του πολιτισμού του τόπου δεν φθίνει. Στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου του έτους 1940 μπορεί κανείς να διαβάσει σχετικά με τα χρήματα που δόθηκαν από τον δήμο για τη βιβλιοθήκη, για τη φιλοδασική ένωση, για τη διεθνή έκθεση Θεσσαλονίκης και άλλους σκοπούς πολιτισμικού επιπέδου³⁷².

Η καθεστωτική πολιτική ευνοούσε τις ενώσεις του τόπου και τις ενίσχυε οικονομικά. Βοηθούσε λοιπόν τη φιλοδασική ένωση, η οποία πέραν της προσπάθειας που κατέβαλε για την προστασία των δασών, ήταν μία ένωση μελών. Η ομαδικότητα τέτοιου τύπου υποστηριζόταν σθεναρά από το καθεστώς. Στην κοιλότητα μίας ομάδας η οποία μάλιστα υποστηριζόταν από το καθεστώς δεν θα αναπτυσσόταν εύκολα, μάλλον θα καταστρεφόταν κάθε στοιχείο αριστερισμού, το οποίο θα προσέβαλε ή θα απειλούσε την πορεία του καθεστώτος. Για τον λόγο αυτό εξάλλου δημιουργείται ομάδα χορωδίας, καθώς και φιλαρμονική, η βιβλιοθήκη αναβαθμίζεται, γίνεται χώρος συνάντησης και ανάγνωσης συμπολιτών,

³⁷⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 4-1-38, αρ.154

³⁷¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 8-3-38, χ.αρ.

³⁷²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 24-5-40, αρ.234

με βιβλία που ο δήμος επέλεγε να αγορασθούν, υποστηρίζεται η Ένωση Γραμμάτων και Τεχνών, γίνεται συναυλία υπέρ των τυφλών, υποστηρίζεται η Φιλοδοσική Ένωση, ενώ δίνονται χρήματα στους υπαλλήλους Φιλοτεχνικής ένωσης για να δημιουργήσουν την σημαία τους³⁷³.

Από τα σημαντικότερα γεγονότα που πραγματοποιήθηκαν στην πόλη της Χαλκίδος εκείνο το διάστημα ήταν η πραγματοποίηση της Α' Πανευβοϊκής Έκθεσης, για την οποία αφίχθηκαν από την Αθήνα οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι, ενώ είχε ζητηθεί η κινηματογράφηση της άφιξης του προέδρου της κυβερνήσεως³⁷⁴ και δαπάνη 4.500 δρχ για φωτισμό λόγω της επίσκεψης του Εθνικού Κυβερνήτη για τα εγκαίνια της πρώτης Πανευβοϊκής Έκθεσης, 50.000 δρχ για καλλωπισμό της πόλης, για γεύματα και για άνθη λόγω της έκθεσης³⁷⁵.

Η άνθιση του πολιτισμικού επιπέδου της χώρας ήταν από τα βασικότερα μελήματα του καθεστώτος. Η γέννηση ενός Νέου Κράτους με έναν νέο πολιτισμό, καλύτερο και πιο στέρεο από τους δύο προηγούμενους, τον αρχαίο και τον βυζαντινό, ήταν η άμεση επίτευξη του Ι. Μεταξά. Ο νέος αυτός πολιτισμός, ο οποίος δεν θα στερείτο όσα οι δύο προηγούμενοι δεν διέθεταν, στηρίχθηκε στην παιδεία, την θρησκεία, την ενότητα του λαού, υπό τη σκέπη ενός πειθαρχημένου πολιτικού συστήματος, το οποίο θα ενίσχυε την άνθισή του. Με τον τρόπο αυτό δημιουργεί την Ε.Ο.Ν. ώστε οι νέοι να μορφώνονται και να πειθαρχούνται, καλύπτοντας τα κενά που το σχολείο δεν δυνόταν να καλύψει.

Με την δημιουργία του Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού εξέδωσε προπαγανδιστικά έντυπα, ενώ όμως ταυτόχρονα ενίσχυε τον τουρισμό,

³⁷³ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-4-40, αρ.229

³⁷⁴ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 2-9-37, αρ.141

³⁷⁵ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 5-8-37, αρ.140

εκδίδοντας τουριστικούς οδηγούς και λευκώματα, ώστε να τονώσει τον τουρισμό. Στα πλαίσια αυτής της άνθισης επίσης εξωράισε λουτροπόλεις και αρχαιολογικούς χώρους, καθώς επίσης δημιούργησε σχολεία και απέδωσε χρήματα για τη ραδιοφωνία και την ενημέρωση³⁷⁶.

Η εμβέλεια των ραδιοφώνων υπήρξε και στην πόλη της Χαλκίδας, κάτι το οποίο μπορούμε αρχικώς να αντιληφθούμε από τις σχετικές διαφημίσεις ραδιοφώνων στις εφημερίδες³⁷⁷, καθώς και από τα δημοτικά αρχεία του δήμου, όπου μπορούμε να διαβάσουμε σχετικά. Εντείνεται έτσι η προσπάθεια της καλλιέργειας του πολιτισμικού υποβάθρου της χώρας, ενώ ταυτόχρονα αναβαθμίζεται ένας ακόμα τομέας του τόπου, ο τουρισμός³⁷⁸. Η τουριστική αναβάθμιση ήταν απολύτως βέβαιο πως θα απασχολούσε την εθνική περιφέρεια, καθότι ήταν πολλές οι τοποθεσίες, οι οποίες ενδεικνύονταν για τουρισμό. Κατά αυτόν τον τρόπο, η περιοχή της Χαλκίδας ενισχύθηκε οικονομικά, ώστε να εξωραϊστεί. Ωστόσο, πέραν του τουρισμού, η περιοχή ενισχύθηκε συνολικά και βοηθήθηκε ιδιαίτερα, ώστε να καλλιεργηθεί το πολιτισμικό της επίπεδο. Σε αυτά τα πλαίσια λοιπόν, αποδόθηκαν χρήματα με αυτόν τον σκοπό, ενώ παράλληλα πάρθηκε δάνειο με σκοπό την ανέγερση διδακτηρίου³⁷⁹ και γυμναστηρίου³⁸⁰.

³⁷⁶Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, *Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης του Ιωάννη Μεταξά*, τόμος Δ', σσ.129-153

³⁷⁷Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 20-5-38, αρ.347/ βλ. εικόνα 48

³⁷⁸Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 23-3-37, αρ. 4

³⁷⁹Εφημερίδα, ΧΑΛΚΙΣ, 27-4-40, αρ.990-4

³⁸⁰Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 30-11-38, αρ. 47

Ε.Ο.Ν. Εθνική Οργάνωση Νεολαίας

Το καθεστώς του Ιωάννη Μεταξά προσπάθησε να συσπειρώσει κάθε δικτατορικό στοιχείο της πολιτείας και να δημιουργήσει ένα ασφαλές έδαφος, ώστε να στερεωθεί το οικοδόμημα της 4^{ης} Αυγούστου. Η βασική του διαφορά με τα φασιστικά καθεστώτα της Ευρώπης ήταν η απουσία κάποιου οργανωμένου κόμματος, κάτι το οποίο ενσαρκώθηκε στην οργάνωση της Ε.Ο.Ν.³⁸¹ . Για τον λόγο αυτό δημιούργησε στις 7 Νοεμβρίου του 1936 την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας, η οποία σκοπό της είχε την εκμάθηση των νέων και φυσικά την δημιουργία μίας νέας γενιάς που θα συνέχιζε όσα η δικτατορία της 4^{ης} Αυγούστου πρέσβευε³⁸². Άλλωστε το ίδιο το καθεστώς, στην προσπάθειά του να απομακρύνει κάθε αριστερό στοιχείο έχτισε την εικόνα μίας κοινωνίας δικτατορικής. Χαρακτηριστικό είναι το άρθρο που μπορούμε να διαβάσουμε στο περιοδικό «Νέοι Δρόμοι»: «Το πολύπλοκον αυτό επιβάλλει και την ανάγκην ὅπως ἡ ἐκπαίδευσις παρουσιάζειν γενεάν με ὁμοιομορφίαν σκέψεως, διότι καθίσταται δυσχερής ἡ λειτουργία οἰασδήποτε κοινωνίας ὅταν συμπίπτει να ἐπικρατοῦν πολυγνωμίαι... ..»³⁸³ ἢ στο περιοδικό «Νέα Πολιτική» περί κομμουνισμού και αναρχισμού των ελλήνων φοιτητῶν, προπαγανδιστικά ὄργανα και τα δύο του καθεστώτος³⁸⁴.

Η οργάνωση της Νεολαίας δεν πραγματοποιήθηκε μόνο στην Ελλάδα, αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στην Ε.Ο.Ν. αναγνωρίζονται φασιστικά στοιχεία, κοινά με αυτά της οργάνωσης της Γερμανίας και Ιταλίας³⁸⁵, ὅπως ο χαιρετισμός, οι στολές ἢ ἡ παρουσία τους σε κάθε σημαντικὴ εκδήλωση του καθεστώτος. Παρόμοια κίνηση επίσης

³⁸¹Ε. Μαχαιρά, ὁ.π., σ.87/ Φ. Λαμπρινός, ὁ.π., σ.331

³⁸²Ε. Μαχαιρά, ὁ.π., σσ.87-94/ Μ. Πετράκη, ὁ.π., σ.43

³⁸³Περιοδικό, ΝΕΟΙ ΔΡΟΜΟΙ, τχ 1, Ιανουάριος 1938, αρ.1

³⁸⁴Περιοδικό, ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, τχ.5, Μάιος 1939

³⁸⁵Macris Bobby John, ὁ.π., σ.136/ Α. Βελλιάδης, ὁ.π., σ.38

είχε γίνει στο Βέλγιο με την οργάνωση νεολαίας REX, κόμμα που στρεφόταν ενάντια στον κοινοβουλευτισμό³⁸⁶.

Τα παιδιά της Ε.Ο.Ν. φαίνονταν να παρευρίσκονταν σε κάθε σημαντικό γεγονός που αφορούσε το καθεστώς, όπως για παράδειγμα την περιοδεία των κεβερνώντων με την ωτομοτρίς³⁸⁷, ενώ η μέρα ίδρυσής της εορταζόταν με τις τιμές και τη σημασία εθνικής εορτής. Ήταν παρούσα σε εφημερίδες, περιοδικά και κινηματογραφικά επίκαιρα. Μάλιστα μέσα από αυτήν και μέσα σε αυτήν ήθελε να φανεί πως η νεολαία αντιλήφθηκε πλήρως τα όσα είχε κληρονομήσει από τους προγόνους της και μέσα από το πνεύμα ομοφωνίας καλυτέρευσε το πνευματικό της υπόβαθρο³⁸⁸.

Στην Γερμανία, στην Ιταλία και στην Ισπανία υπήρξαν οργανώσεις, που στόχο τους είχαν την ενδυνάμωση των καθεστωτικών ιδεών, στην Ελλάδα όμως υπήρξε μόνο μία αντίστοιχη, αυτή της Ε.Ο.Ν., της Εθνικής Οργάνωσης Νεολαίας³⁸⁹. Η οργάνωση αυτή αποτελούσε μία προσπάθεια περαιτέρω εκπαίδευσης των νέων, αλλά και πλήρους εγκαθίδρυσης της δικτατορίας, τόσο στα ανώτερα όσο και στα λαϊκά στρώματα. Η νεολαία μέσα στην οργάνωση ενώνεται, βιώνει την καθημερινότητα, τρώει τα γεύματά της στο ίδιο τραπέζι, χωρίς ταξικές διακρίσεις. Η οργάνωση της νεολαίας πέραν του εθνικιστικού χαρακτήρα, πήρε και πανελλαδικό χαρακτήρα, για τον λόγο αυτό θα αντιληφθούμε την ύπαρξη οργανωμένης νεολαίας στην πόλη της Χαλκίδας. Η νεολαία της Χαλκίδας έπρεπε να οργανωθεί, όπως και στις υπόλοιπες πόλεις, ώστε η νέα γενιά να βοηθήσει στο να τεθούν ορθά οι βάσεις για το οικοδόμημα του νέου πολιτισμού που θέλει να δημιουργήσει το μεταξικό καθεστώς.

³⁸⁶Περιοδικό, ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, τχ.8, Αύγουστος 1937

³⁸⁷Φ. Λαμπρινός, ό.π., σσ.341-348

³⁸⁸Περιοδικό, ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, τχ.7, Ιούλιος 1937

³⁸⁹Ε.Μαχαιρά, ό.π., σ.87

Παρά το γεγονός ωστόσο ότι ο δήμος δεν έκανε συχνή αναφορά στην Εθνική Οργάνωση Νεολαίας, αυτή ήταν ένα από τα σημαντικά ζητήματα που αφορούσαν τον τύπο. Όπως αναφέραμε και παραπάνω, η Ε.Ο.Ν. παρευρισκόταν σε κάθε σημαντική εκδήλωση του καθεστώτος. Σε εθνικές επετείους και κάθε άλλη εορταστική εκδήλωση, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την προπαγανδιστική προσπάθεια της δικτατορίας.

Λαμβάνοντας υπόψη μας τα αρχεία δημοτικού συμβουλίου, τα πρώτα στοιχεία που αποδεικνύουν το ενδιαφέρον των δημοτικών συμβούλων για την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας βρίσκονται τον Φεβρουάριο του 1937, κάτι που σημαίνει πως η πόλη της Χαλκίδας ενδιαφέρθηκε με ταχείς ρυθμούς γι' αυτήν. Το δημοτικό συμβούλιο στα πρώτα αυτά αρχεία που απασχολούσαν τη νεολαία θέτει ως βασικό θέμα συζήτησης την οικονομική ενίσχυσή της. Μάλιστα, ενώ η πρώτη αυτή συζήτηση αναβάλλεται, το θέμα σχετικά με την ενίσχυση της Ε.Ο.Ν. συζητήθηκε στην επόμενη συνάντηση του δημοτικού συμβουλίου, το οποίο ήταν λίγες μέρες αργότερα.

Στο σημείο αυτό ωστόσο πρέπει να αναφέρουμε πως έως τότε δεν είχε συσταθεί στη Χαλκίδα οργανωμένη Νεολαία, κάτι για το οποίο πραγματοποιήθηκε συζήτηση στις 15 Οκτωβρίου του 1937. Μάλιστα, το δημοτικό συμβούλιο αποφασίζει σχετικά με τα χρήματα που θα αποδίδονταν για την εταιρία αυτή και αντιστοιχούσε στο ποσό των 20.000 δραχ. Παράλληλα λοιπόν με την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας Ελλάδος στα αρχεία του δημοτικού συμβουλίου της πόλης βρέθηκε σε αρχείο του έτους 1937 αρχείο πρακτικών στο οποίο έγινε συζήτηση σχετικά με τη σύσταση οργάνωσης Εθνικής Αναγέννησης στο κέντρο της Χαλκίδας που βασικό της στόχο θα είχε τη διαπαιδαγώγηση των πολιτών³⁹⁰. Για την οργάνωση μάλιστα αυτή προσφέρθηκε οικονομική βοήθεια, ώστε να

³⁹⁰ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 3-12-37, αρ.151

υπάρξουν τα απαραίτητα χρήματα για ενοικίαση του κτιρίου, ώστε να πραγματοποιηθεί αυτό.

Ωστόσο, δεν βρίσκουμε πολλά στοιχεία σχετικά με την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας στα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου. Οι αναφορές αφορούν κυρίως την οικονομική ενίσχυση προς την Εθνική Οργάνωση, η οποία δεν φαίνεται να ήταν συχνή. Οι ελάχιστες πληροφορίες που βρίσκουμε αφορούν τη δωρεά εκ μέρους της Νομαρχίας προς την Ε.Ο.Ν. Χαλκίδας ενός μπουφέ για τις ανάγκες της, καθώς και δύο λάβαρα, ώστε να στολιστεί η αίθουσα της οργάνωσης³⁹¹.

Επιπροσθέτως, θα δούμε ξανά αναφορά που γίνεται σχετικά με την Ε.Ο.Ν. όταν ορίζεται η τιμή εισόδου στα δημοτικά λουτρά, στα οποία οι φαλαγγίτες δικαιούνταν την είσοδό τους με την τιμή της μίας δραχμής, ενώ όμως η ώρα και η ημέρα εισόδου τους ήταν προκαθορισμένη³⁹².

Με βάση τα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου λοιπόν δεν μπορούσαμε να πούμε πως η Ε.Ο.Ν. ήταν από τα θέματα, τα οποία συζητούσαν συχνά. Αυτό δεν σημαίνει πως δεν τους ενδιέφερε η ύπαρξη και η συντήρησή της, ενδεχομένως η οικονομική ενίσχυση να ήταν από τα σημαντικότερα θέματα που θα μπορούσε ο δήμος να προσφέρει.

Σε αντίθεση με το υλικό που μπορούν να μας προσφέρουν τα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου για την Ε.Ο.Ν., οι εφημερίδες έχουν την δυνατότητα αρκετού υλικού που αφορούσε την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας.

Ο τύπος λοιπόν της εποχής φαίνεται να ακολουθούσε την Ε.Ο.Ν. και να κατέγραφε τις σημαντικότερες των δραστηριοτήτων της. Μάλιστα όντας προπαγανδιστικά όργανα του καθεστώτος τόνωναν την νεολαία και την επιλογή της να εντάσσεται στα πλαίσια της Ε.Ο.Ν. Κατά αυτόν

³⁹¹ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-11-39, αρ.218

³⁹²ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 1-11-39, αρ.218 και 29-5-40, αρ.235

τον τρόπο μαθαίνουμε πως το έργο της Ε.Ο.Ν. απέδιδε καρπούς και πως η νεολαία ανταποκρινόταν στο κάλεσμά μίας οργανωμένης κοινότητας. Πραγματοποιούνταν λοιπόν εγγραφές νέων μελών³⁹³ και μάλιστα πέραν των ανδρών συμμετείχαν και γυναίκες, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί το τμήμα θηλεών³⁹⁴.

Τα σημαντικότερα στοιχεία που μπορούμε να αντλήσουμε από τον τύπο ήταν οι αθλητικοί αγώνες στους οποίους φαινόταν να επιδίδονται τα μέλη της Ε.Ο.Ν. Στις 29 και 30 Απριλίου 1939 θα πραγματοποιούνταν αθλητικοί αγώνες μεταξύ των φαλαγγιτών και των σκαπανέων της Εύβοιας. Οι τρεις πρώτοι νικητές θα συμμετείχαν στους πανελλήνιους αγώνες της Ε.Ο.Ν. στο Παναθηναϊκό Στάδιο³⁹⁵.

Η Ε.Ο.Ν. δεν είχε μέλη μόνο στην περιοχή της Χαλκίδας αλλά είχε δημιουργήσει εστίες και στις μικρότερες επαρχίες της Εύβοιας, ακόμα και στην Λίμνη, περιοχή της Β. Εύβοιας³⁹⁶, αλλά και στις πιο κοντινές περιοχές της Χαλκίδας³⁹⁷. Επιτελάρχης της Ε.Ο.Ν. έως το 1939 ήταν ο Σοφ. Παπανικολάου³⁹⁸, ενώ έως τις 13-1-40 ήταν ο Ρεγγούκος και στη θέση του διορίστηκε ο γυμναστής Γεώργιος Χαϊνάς³⁹⁹. Η Ε.Ο.Ν. «...ή χρυσή έλπίς του Έθνους, με το άρρενωπόν παράστημα της...»⁴⁰⁰ ήταν η οργανωμένη ελπίδα του κυβερνήτη για τη συνέχιση του πολιτισμού που ήθελε να δημιουργήσει. Σε άρθρο σε Χαλκίδαϊκή εφημερίδα μπορούμε να διαβάσουμε: «..την όργάνωσιν ταύτην περιβάλλει με τόσην στοργήν και αγάπην ό κ .Πρόεδρος τῆς Κυβέρνησεως και ένδιαφέρεται διά την ανάπτυξιν της τόσον πολύ, ώστε να διακηρύσση με εύλογον ίκανοποίησιν

³⁹³Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 13-11-38, αρ.46

³⁹⁴Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 10-12-38, αρ.368

³⁹⁵Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 25-4-39, αρ.58 και 11-5-39, αρ.59/ Εωσφόρος, 3-4-39, αρ.381

³⁹⁶Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 14-10-39, αρ.71

³⁹⁷Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 25-4-39, αρ.58, σ.3

³⁹⁸Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 2-8-39, αρ.66

³⁹⁹Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 29-2-40, αρ.82

⁴⁰⁰Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 7-4-39, αρ. 37

ότι το ώραιότερον του δημιούργημα είνε ή Ε.Ο.Ν..»⁴⁰¹. Έτσι η Ε.Ο.Ν. άρρηκτα συνυφασμένη με τα όσα το καθεστώς επιτάσσει ήταν κοντά στα σημαντικότερα γεγονότα της περιόδου, για τον λόγο αυτό παρεύλανε την ημέρα αφίξεως του Κανελλόπουλου⁴⁰².

Προκειμένου να εξυγιάνει την νεολαία λοιπόν, το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου δημιούργησε την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας. Ο Ιωάννης Μεταξάς φαινόταν περήφανος για την επιτυχία αυτής της κίνησης, για τον λόγο αυτό συχνά μιλούσε προς στους νέους που ανήκαν στην οργάνωση. Στο προσωπικό του ημερολόγιο, πέραν των υπολοίπων μπορούμε να διαβάσουμε: «19 Νοεμβρίου, Κυριακή, Πρωί έκδρομές Ε.Ο.Ν.- Καισαριανή, Πεντέλη- φίλμ εργατικής έστίας. Ψυχική ικανοποιήσις..»⁴⁰³.

⁴⁰¹Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ, 7-6-39, αρ.61

⁴⁰²Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ, 1-7-38, αρ.351

⁴⁰³Ι. Μεταξάς, *Το προσωπικόν του ημερολόγιο*, ό.π., σ.406

Συμπεράσματα:

Με την έρευνα των αρχειακών πηγών της Χαλκίδας προσπαθήσαμε να εξάγουμε συμπέρασμα για το εάν και το κατά πόσον η επαρχία της Χαλκίδας επηρεάστηκε από τη δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά. Αναμφίβολη ήταν η διαπίστωση πως μέσα από τη μελέτη των αρχείων αυτών αντιληφθήκαμε την έντονη επιρροή της καθεστωτικής πολιτικής.

Προσπαθώντας να εμβαθύνουμε στο θέμα, πέραν των αρχειακών πηγών του δήμου, μελετήσαμε τα έντυπα της περιόδου. Σκοπός αυτού δεν ήταν μόνο οι επιπρόσθετες πληροφορίες για την μεταξική περίοδο, αλλά και η έρευνα του κατά πόσον ο τύπος της Χαλκίδας έδρασε ως προπαγανδιστικό όργανο.

Καταλήξαμε στο συμπέρασμα τοιουτοτρόπως πως ενισχύθηκαν τα καθεστωτικά έντυπα, ή καλύτερα αυτά που ενίσχυαν την παραμονή και επιβίωση του καθεστώτος, ενώ σταμάτησαν την λειτουργία τους όσα αμφισβητούσαν το καθεστώς.

Εν συνεχεία, οι πολιτικές κατευθύνσεις των κυβερνώντων καθρεφτίζονταν στην διοίκηση του δήμου, αφού οι ιδέες και οι πολιτικές τακτικές του Ιωάννη Μεταξά εφαρμόζονταν. Η ανύψωση του εκπαιδευτικού επιπέδου, της υγείας, της πρόνοιας, της εθνικής ενότητας, η Ε.Ο.Ν., τα έργα οδοποιίας, η λήθη του κομμουνισμού ήταν στοιχεία ζωτικής σημασίας για την επιβίωση της τεταρτοαυγουστιανής δικτατορίας, τα οποία δεν έλειπαν από τα πρακτικά δημοτικού συμβουλίου.

Ο Σαραφειανός Σαραφειανός διετέλεσε δήμαρχος σε όλο το διάστημα που μελετούμε. Αν και δεν ανήκε στο μεταξικό κόμμα και παρουσιαζόταν αρχικά στον τύπο ως βενιζελικός, έλαβε μέρος στις αυτοδιοικητικές

εκλογές ως ανεξάρτητος και μάλλον έχαιρε της εμπιστοσύνης του καθεστώτος κατά την περίοδο του Ι. Μεταξά.

Η έρευνά μας αφορά το διάστημα της διακυβέρνησης του Ι. Μεταξά, η οποία λήγει με τον θάνατό του, τον Ιανουάριο του 1941⁴⁰⁴. Η οικονομική ευρωστία της πόλης φθίνει ήδη από το 1939, όταν η κατάσταση στην Ευρώπη παύει να είναι ειρηνική. Παρατηρούμε τη σταδιακή πτώση της οικονομίας, την δυσκολία του δήμου να ενισχύσει τους οικονομικά αδύναμους πολίτες και την αποστολή ενισχύσεων στο μέτωπο της Αλβανίας, που είχε ήδη ανοίξει από τις 9 Απριλίου του 1939⁴⁰⁵.

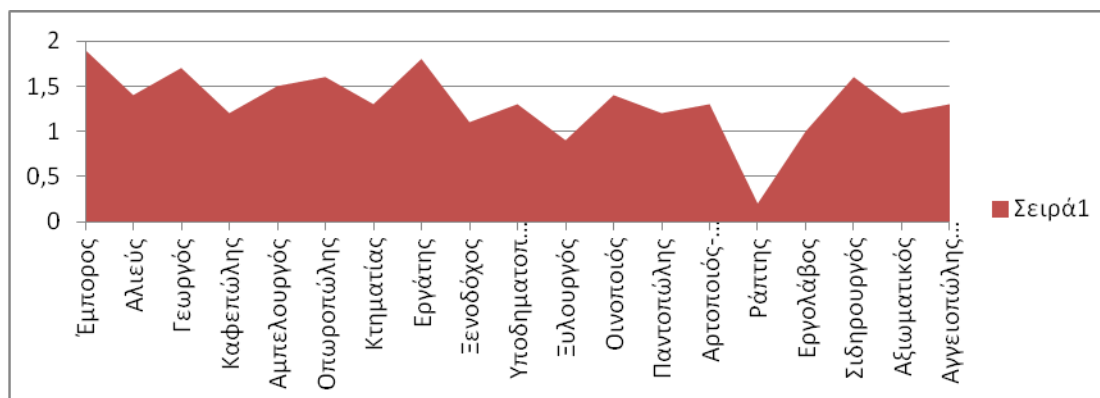
Το αρχειακό υλικό ήταν η απόδειξη της καθεστωτικής επιρροής στην πόλη της Χαλκίδας. Η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά δεν θα μπορούσε παρά να ασκήσει επιρροή και παράλληλα πιέσεις στις επαρχίες και τις περιφέρειες, προκειμένου να εξασφαλίσει την διατήρησή του και την αδυναμία ανατροπής του από τυχόν καθεστωτικούς αντιπάλους.

⁴⁰⁴Ο Ι. Μεταξάς πέθανε στις 29 Ιανουαρίου του 1941, βλ. Ι. Μεταξάς, *Αι ιδέαι του Ι. Μεταξά διά την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν*, ό.π., σ.7/ ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, 29-1-41, αρ.2953/ βλ. εικόνα

⁴⁰⁵Κ. Πανταζής, ό.π., σσ.35-41

Παράρτημα

Προκειμένου να καλυφθεί ολοκληρωμένα το αρχαιακό υλικό, δεν μπορούμε να παραλείψουμε τα αρχεία ληξιαρχικών πράξεων. Με την δυνατότητα που μας δίνει η ψηφιοποίηση των πράξεων θανάτου της εποχής μπορούμε να αποκτήσουμε μια γενική εικόνα σχετικά με τα νοσήματα που αντιμετώπιζαν οι πολίτες κατά την εποχή⁴⁰⁶. Εντοπίζουμε, επιπροσθέτως τα επαγγέλματα τα οποία αντιμετώπιζαν το μεγαλύτερο ποσοστό θνησιμότητας.

Εικόνα 22. Εργασία των κατοίκων

Παραπάνω έχουμε ένα πρόχειρο γράφημα στο οποίο μπορούμε να δούμε, με βάση τη συχνότητα που εμφανίζονται τα επαγγέλματα, ποια εμφανίζουν μεγαλύτερη θνησιμότητα. Παρατηρούμε λοιπόν, πως τα επαγγέλματα τα οποία αναφέρονται συχνότερα μέσα στο διάστημα που μελετούμε είναι αυτό του εμπόρου, του σιδηρουργού και του εργάτη.

Η συχνότητα αναφοράς σε αυτά τα επαγγέλματα δεν έχει απαραίτητα συνάφεια με την θνησιμότητα που παρουσιάζουν, αλλά και με το ποσοστό του πληθυσμού που απασχολείται σε αυτά. Μέσα από αυτά τα αρχεία διαπιστώνουμε πως οι γυναίκες δεν εργάζονταν, καθώς στα αρχεία αυτών των χρόνων βρήκαμε μόνο μία γυναίκα, η οποία εργαζόταν

⁴⁰⁶ΓΑΚ Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Ληξιαρχικά Αρχεία και Έγγραφα, τεκμ. 019, 1935-1944

ως μοδίστρα και άλλη μία η οποία απασχολείτο με εργόχειρα. Ως επί τω πλείστον οι γυναίκες απασχολούνταν με τα οικιακά.

Στα ληξιαρχικά αρχεία παρατηρούμε επίσης, πως από τον Αύγουστο του 1938 παρατηρείται μεγαλύτερη θνησιμότητα σε μικρής ηλικίας άτομα⁴⁰⁷, κυρίως από φυματίωση και τυφοειδή πυρετό⁴⁰⁸, ενώ από τον Ιούλιο του 1940 παρατηρείται μεγαλύτερη θνησιμότητα σε γυναίκες.

⁴⁰⁷ΓΑΚ Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Ληξιαρχικά Αρχεία και Έγγραφα, τεκμ. 019, 1935-1944, Αύγουστος 1940

⁴⁰⁸Βλ. εικόνα 24

ΒΙΒΛΙΟ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ							ΜΗΝΟΣ				ΕΤΟΣ 1936			
ΑΝΩ. ΟΜΑΔ.	ΤΟΥ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΟΣ			Επάγγελμα	Τόπος ατό			Της οικογ.		Της τριτ.		Είδη ασθένειας	Ιατρική	Παρατηρήσεις
	Όνομα	Όνομα πατρ.	Επάγγελμα		Πατρ.	Μητρ.	Πατρ.	Απ.	Μητρ.	Απ.	Μητρ.			
8	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Αποστολ.	-	-	-	-	10	10	10	10	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
9	Πέτρος	Γεωργ.	Κατοικ.	-	-	-	-	11	11	11	11	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
10	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	12	12	12	12	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
11	Ανδρέας	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	13	13	13	13	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
12	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	14	14	14	14	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
13	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	15	15	15	15	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
14	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	16	16	16	16	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
15	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	17	17	17	17	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
16	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	18	18	18	18	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
17	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	19	19	19	19	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
18	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	20	20	20	20	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
19	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	21	21	21	21	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
20	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	22	22	22	22	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
21	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	23	23	23	23	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
22	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	24	24	24	24	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
23	Μαρίνα	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	25	25	25	25	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
Λεοκίμβριος 1936														
1	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	26	26	26	26	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
2	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	27	27	27	27	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
3	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	28	28	28	28	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
4	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	29	29	29	29	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
5	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	30	30	30	30	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
6	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	31	31	31	31	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
7	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	32	32	32	32	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
8	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	33	33	33	33	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
9	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	34	34	34	34	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
10	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	35	35	35	35	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
11	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	36	36	36	36	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
12	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	37	37	37	37	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	
13	Βασιλειάδης	Νικόλαος	Κατοικ.	-	-	-	-	38	38	38	38	Πνεύμα	Κ. Παύλ.	

Εικόνα 23. Βιβλίο αποβίωσαντων Χαλκίδας, Σεπτέμβριος 1936

1939

BIBLION APOBIOΣEΩN THΣ ΠOΛEΩΣ XALKIDOC

Α/Α	ΤΟΥ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΟΣ			Επάγγελμα	Ποσά ατόμα		Έγγραφο ή όνομα
	Όνομα	Όνομα πατρός	Επάγγελμα		Επίσημο	Μη-επίσημο	
1	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
2	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
3	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
4	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
5	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
6	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
7	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
8	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
9	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
10	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
11	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
12	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
13	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
14	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
15	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
16	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
17	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
18	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
19	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
20	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
21	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
22	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
23	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
24	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
25	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
26	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
27	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
28	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
29	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
30	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939
31	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1			1939

1939

MHNOC

ETOC 1939

Α/Α	Επώνυμο	Πατρών	Θρησκεία	Τη. Έτος		Επίσημο	Μη-επίσημο
				Με	Μη		
1	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
2	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
3	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
4	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
5	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
6	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
7	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
8	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
9	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
10	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
11	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
12	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
13	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
14	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
15	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
16	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
17	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
18	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
19	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
20	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
21	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
22	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
23	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
24	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
25	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
26	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
27	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
28	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
29	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		
30	Κωνσταντίνος	Κωνσταντίνος	Καθηγητής	1	1		

Εικόνα 24. Βιβλίο αποβίωσαντων Χαλκίδας, Ιανουάριος 1939, κρούσματα τυφοειδούς πυρετού

382

A' 4	Απαρόφωτο (από τα εφάδα) κτήρια με 24 κλάσες, 12 εδράσεις και 12 κλάσες κτήρια εν τω δημοτικώ αρχών. (δεδόται κλάσας 15 κλάσες, 12 κλάσες κτήρια εν τω δημοτικώ αρχών).	149.800 -	
		5.000 -	154.800 -
Κεφάλαιον Β'			
B' 1	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών		
i	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	27.000 -	✓
2	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	5.000 -	60.000 - ✓
3	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	2.750 -	
4	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	5.000 -	
5	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	4.400 -	
6	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	1.800 -	
7	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	4.800 -	
		18.750 -	225.000 - ✓
Αποδοτική Έκδοσις			
1	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	3.000 -	
2	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	2.500 -	
3	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	2.200 -	92.400 - ✓
Ταμιακή Έκδοσις			
5	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	3.000 -	
6	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	500 -	
7	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	1.800 -	
8	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	1.400 -	80.400 - ✓
Διαμορφική Έκδοσις			
6	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	2.000 -	24.000 - ✓
Διαμορφική Έκδοσις			
7	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	5.600 -	
8	Μεθόδους αφοσίωσι δι' αμφοτεροκαταστάσεων εν τω δημοτικώ αρχών	600 -	74.400 - ✓
			583.200 - 154.800 -
Εξ ημάτω κερών			

Εικόνα 26. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ.88

3852

		επί μισθολογείων	583.200 -	154.800 -
13.	<u>Επί μισθολογείων</u>			
8	Μισθός Μηχανικών, μην. δρχ.	5.500.-		
	η Βοηθού Μηχανικών, μην. δρχ.	2.500.-	96.000 - ✓	
9	Μισθός Διευθυντικού Ταξίου, μην. δρχ.	2.200.-		
	η Βοηθού Ταξίου, " "	1.800.-		
	η Απογραμμάτων, " "	1.500.-		
	η Απογραμμάτων Επισκευαστών, " "	900.-	76.800 - ✓	
10	Μισθός Επιστάτου Καθαριστή, μην. δρχ.	1.500.-		
	η Καθαριστή Οδηγητών, " "	700.-	26.400 - ✓	
11	Μισθός Επικρατητών Απογραμμάτων, μην. δρχ.	250.-	3.000 - ✓	
12	Μισθός Κηρυκτών, μην. δρχ.	1.200.-	14.400 - ✓	
13	Μισθός Εξοπλιστικών Εργαζομένων, μισθός δρχ. 2.600 = μην.			
	οδηγών δρχ. 2.500 = μην.	5.100.-		
	η Εξοπλιστικών Α, μην. δρχ.	1.900.-		
	η Εξοπλιστικών Β, δρχ. 1.500 = μην.	3.000.-		
	η Εξοπλιστικών Γ, δρχ.	2.000.-		
	η Τηλεφωνιστών, " "	1.200.-		
	η Μηνιαίων, " "	600.-	165.600 - ✓	
14	Μισθός Προϊόντων Τύπου Β, νσηράδων, μην. δρχ.	3.500.-		
	η Βοηθού Α, " "	2.200.-		
	η Βοηθού Β, " "	1.200.-		
	η 6 Προϊόντων Τύπου Α, 450 = μην.	2.700.-		
	η 3 " " " " 600 = μην.	1.800.-	136.800 - ✓	
15	Μισθός Επιστάτου Νευροπαθολόγου, μην. δρχ.	1.500.-		
	η 2 Ψυχιάτρων, ενοστ. μην. δρχ. 700 = μην.	1.400.-		
	η 2 Ψυχιάτρων, " " " 600 = "	1.200.-		
	η Νευρολόγος, μην. δρχ.	250.-		
	η 2 Νευροπαθολόγων, ενοστ. μην. δρχ. 800 = μην.	1.600.-	71.400 - ✓	
	<u>Επί μισθολογείων</u>			
	— Επικρατητών νσηράδων.			
	<u>επί μισθολογείων</u>		1.173.600 -	154.800 -

Εικόνα 27. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ.88

3853

		Επιμελητοσύνη	1.173.600 -	157.800 -
13'	Επιταγές Υποθήκες			
16	Μισθός αρτοποιίας, Ραδοφόρου, μην. δραχ.	600.-	7.200 -	✓
17	" " Εισοδήματα Υποθήκες, " " "	1400.-	16.800 -	✓
18	" " Βοηθού Μηχανιστή Γεωργιάδου, μην. δραχ.	1.500.-	18.000 -	✓
Υποτίτλοι Κατασκευών				
19	Μισθός Στεφανόπουλου, μην. δραχ.	1.200.-		
	" " 10 ήμισια για τον δάσκαλο, έκτακτη μην. 1050 = μην.	10.500.-		
	" " 1 δάσκαλο ανά τμήμα του, μην. δραχ.	1.800.-		
	" " 1 βοηθού " " "	1.050.-	174.600 -	✓
Υποτίτλοι Επισκευών εργασιών υφιστάμενων				
20	Μισθός Γαρυφαλλίου, μην. δραχ.	3.300.-		
	" " 3 εργασιών, έκτακτη " " 2000 = μην.	6.000.-		
	" " 12 επισκευών, έκτακτη " " 1200 = μην.	14.400.-		
	" " 1 επισκευή, μην. δραχ.	750.-	293.400 -	✓
Υποτίτλοι Συναρτήσεων Κατασκευών				
21	Μισθός Γαρυφαλλίου, μην. δραχ.	1200.-	14.400 -	✓
Υποτίτλοι Δημοτικής Βιβλιοθήκης				
22	Μισθός υπαρχόντου δημοτ. βιβλιοθήκης, μην. δραχ. 900 μηνιαία		10.800 -	1708.800 -
Καθήκοντα Γ'				
Γ'	Γαρυφαλλίου			
1	Κόμισι - Συγγράμματα - Περιοδικά - Εφημερίδες - Τροποποιήσεις Μουσ. Συλλογών δραχ. 200, επίδειξη συλλογής βιβλίων μην. δραχ. 100, εφημερίδα βιβλίων και κοποδίων δραχ. 150, δραχ. επί του κλάδου "ε" ή "μ" - 5.000 -			
2	Διατάξεις εφόδων επί των δειγμάτων ευναντισμένων υποθέσεων του δήμου κ.κ.ο. - 5.000 -			
3	Ενοίκιον δημοτικού καταστήματος μην. δραχ. 2.500 - 30.000 -			
4	Γραμμάτιο δημοτικού, ήτοι λογιστικά ή δημοτικά έντυπα, βιβλία και άλλα βιβλίο, λυμναγίων, βιβλία, έντυπα δημοτικού σχολείου, εφόδα γραμματειακήν και εισοδηματ. γραμμάτιοι και άλλα έντυπα, ψηφιστήρια υποθέσεων, λογιστικά βιβλία, έντυπα δημοτικού σχολείου, εφόδα εγγραφοποιήσεων των ενδύσεων υποθέσεων δημοτικών δημοτικών κ.κ.ο. επί των ενδύσεων δημοτικών υποθέσεων - 44.000 -			
5	Ενοίκιον δημοτικού καταστήματος μην. δραχ. 2.500 - 25.000 -			
			109.000 -	1.863.600 -

Εικόνα 28. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ.88

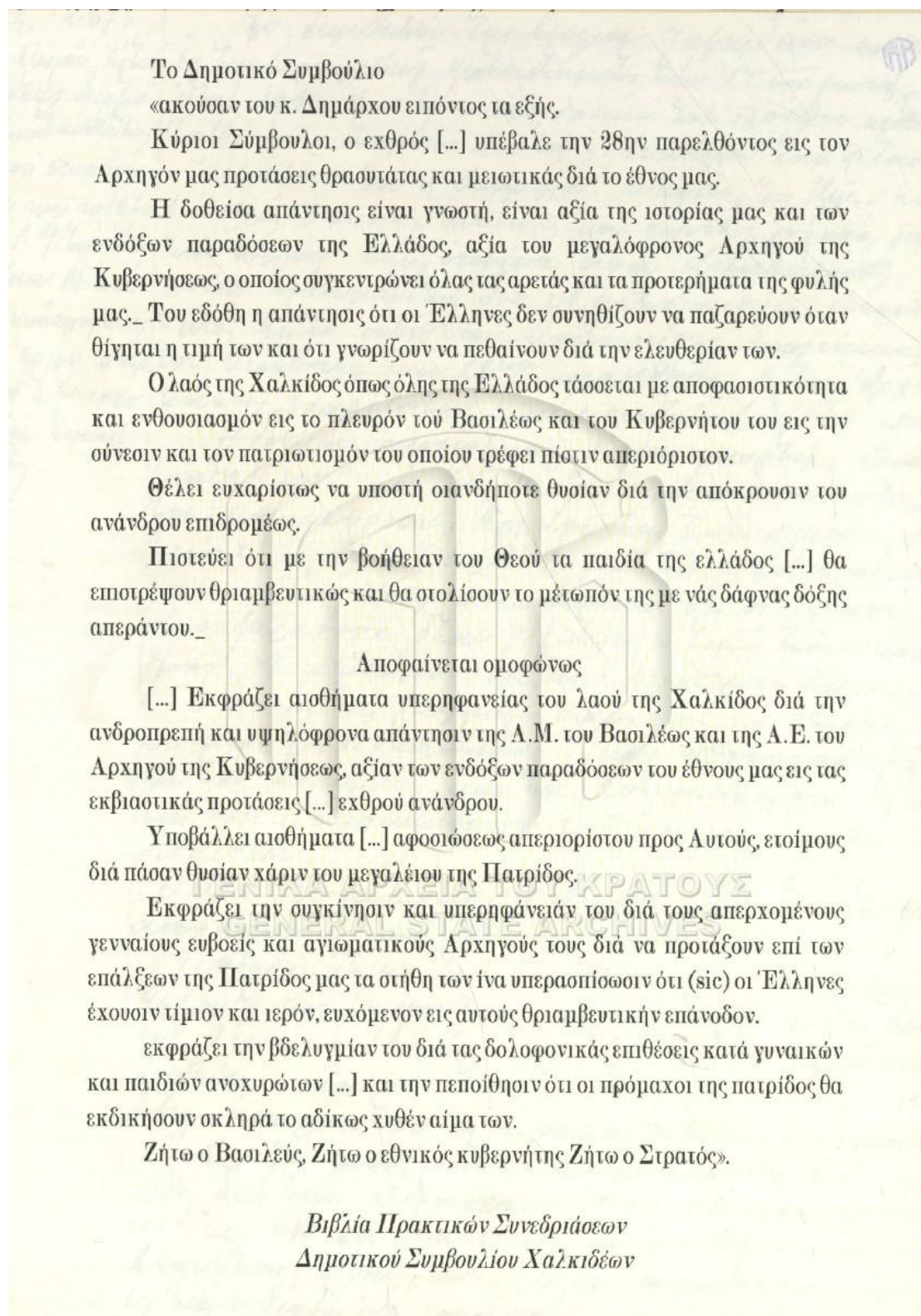
		ΕΙΣΦΟΡΕΣ	
6	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 104.000 -	104.000	1863.600
7	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 10.000 -	10.000	
8	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 2.000 -	2.000	
9	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 1.500 -	1.500	
10	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 10.000 -	10.000	
11	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 1.000 -	1.000	
12	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 15.000 -	15.000	
13	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 8.000 -	8.000	
14	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 200 -	200	
15	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 500 -	500	
16	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 5.500 -	5.500	
17	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 2.500 -	2.500	
18	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 1.300 -	1.300	
19	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 3.000 -	3.000	
20	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 2.000 -	2.000	
21	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 2.000 -	2.000	
22	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 1.000 -	1.000	
23	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 7.000 -	7.000	
24	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 3.000 -	3.000	
25	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 5.500 -	5.500	
26	Εξόδα διαμαρτυριών δημοσίων και ιδιωτικών εργαζομένων (αποδοχές) - είδη εισοδήσει χογ/μην - 12.000 -	12.000	
		5.000	256.500
			2.120.100

Εικόνα 29. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ.88

7645

		ετήσια αγορά	
1Α'	23	Εξόδα (ταμιεύματα) ταξίμου	721.200
	24	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	15.000
	25	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	5.000
	26	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	10.000
	27	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	25.000
	28	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	100.000
			5.000
			881.200
<u>Κατηγορία ΙΒ'</u>			
1Β'	1	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	25.000
			25.000
<u>Κατηγορία ΙΓ'</u>			
1Γ'	1	Αποδόσεις δεισίων	15.000
			15.000
			10.198.527.10
<u>Κατηγορία ΙΔ'</u>			
1Δ'	1	Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	625.975.20
<u>Επιμέτρηση ετήσιων εσόδων Δήμου Χαλκίδας 1928-29</u>			
Κατ. Α'		Δουλοκρατία	177.800
" Β'		Μεσοδόσια Προσωπικών	2.042.650
" Γ'		Γενικά Εξόδα	350.500
" Δ'		Υποχρεώσεις και Δουλοκρατία	2.613.225
" Ε'		Δουλοκρατία Υψηλή	387.300
" ΣΤ'		Προίσιαι και Περιθαλίμα ατόμων	211.000
" Ζ'		Φωτισμός	622.500
" Η'		Χρέη	1.886.963.10
" Θ'		Επιδοτήσεις αχρεωμένων εισορηχθέντων	20.000
" Ι'		Α. Δημοτικά Έργα	2.005.500
" ΙΒ'		Β. Δουλοκρατία βίβλοθεντων 9.100 μισθ	12.01.789
" ΙΓ'		Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	881.200
" ΙΔ'		Εξόδα κτηνικών εξημερών οσίων	25.000
" ΙΕ'		Αποδόσεις δεισίων	15.000
		Ετήσιον εσόδων δραχμαί	10.198.527.10

Εικόνα 31. Γ.Α.Κ., Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 19-2-38, αρ. 160

Εικόνα 33. ΓΑΚ Χαλκίδας, πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 1-11-40, αρ.244

‘Αποσπάστηκε η άρση της κατάσχεσης και η éλευθερη κυκλοφορία του περιοδικού «Άντιφασίστας»

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ, ΕΝΩΣΤΕ!

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ!

Διαφωτισθήτε γιά την καννισιακή έπίδρομη στά γραφεία του «Ριζοσπάστη» Περιφουρείστε την έφημερίδα σας!

ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (Ε.Τ.Κ.Δ.)

ΠΡΩΤΟΒΗΜΕ ΤΟ 1917
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 4η
ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 5116968
ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. ΜΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 8 ΤΗΛΕΦΩΝΟ 24-351 ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ ΠΕΜΠΤΗ 3 ΤΟΥ ΜΑΗ 1934

ΟΙ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΟΥ «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ» ΔΗΛΩΝΟΥΝ ΟΤΙ ΘΑ ΠΕΡΙΦΟΥΡΗΣΟΥΝ ΤΟΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΧΤΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ ΤΟΥΣ

Κι' ό ίδιος ό εισαγγελέας διαπίστωσε την πρωτοφανή σέ έκταση καταστροφή και λεηλασία

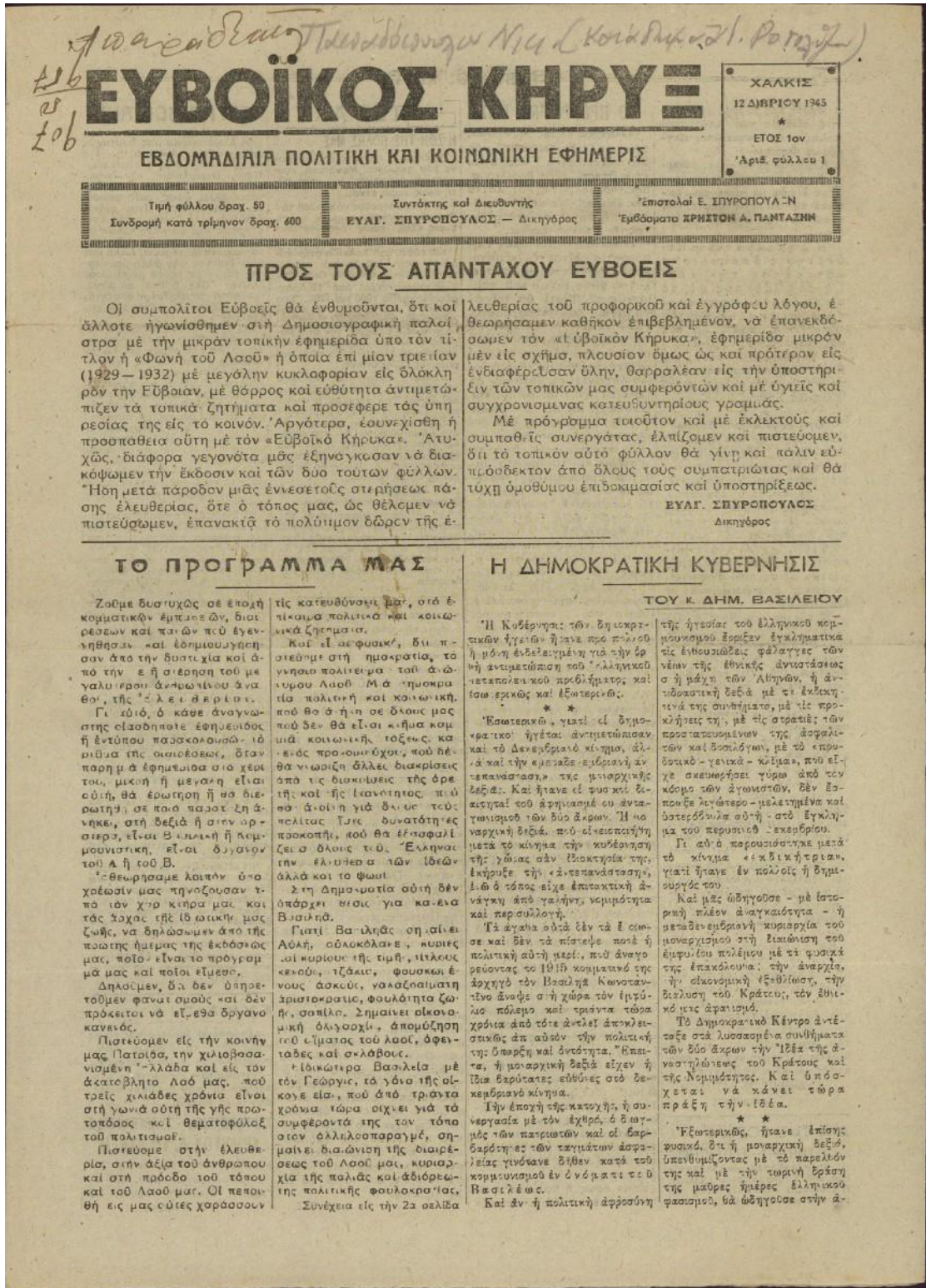
Χίτες τό πρῶτο αντίπροσωπεία τῆς Σύνταξης τοῦ «Ριζοσπάστη» καί τῶν ταξικῶν ὀργανώσεων μαζί μέ δικηγόρους τῆς Ἑργατικῆς Βοήθειας πῆγε στόν εισαγγελέα καί διαμαρτυρήθηκε γιά τήν πρωτοφανή σέ ἀγριότητα καί μανία ἐπίδρῶση, διάφραξη, λεηλασία τῶν γραφείων καί τήν κατάσχεση τοῦ πρωτομαγιάτικου φύλλου. Ἡ ἀντιπροσωπεία ζήτησε νά ἔρθε ό ίδιος ό εισαγγελέας νά ἰδεῖ μέ τὰ μάτια του τά σημάδια τῆς ἐπίδρῶσης. Ἡ ἀντιπροσωπεία ζήτησε ἐπανειλημμένα στό τῆλέφωνο νά γίνει δεχτή ἀπό τόν ὑπουργό τῶν Ἐσωτερικῶν καί τόν Πρωθυπουργό, ἀλλά δέν τό κατόρθωσε ἐπειδή τόσο ό ὑπουργός ὅσο καί ό Πρωθυπουργός ἐπέου-

Ο ΕΝΘΟΥΣΙΩΔΗΣ ΓΙΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΣΕΡΡΕΣ, ΣΤΗ ΜΥΤΙΛΗΝΗ, ΣΤΗ ΘΗΒΑ, ΣΤΗ ΛΕΙΒΑΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΙΚΛΟΥΒΗ ΣΤΙΣ ΚΟΚΚΙΝΕΣ ΣΕΡΡΕΣ Η 24-ΩΡΗ ΑΠΕΡΓΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΕ ΠΛΗΡΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

<p>ΣΕΡΡΕΣ, 1 τοῦ Μαι. (Τοῦ ἀνταποκριτή μας). — Οἱ Σέρρες ἴσταν σήμερα ἕνα ἀληθινά παλλόντα ἀντιφασιστικό συναγερμό. Πρωτομαγιά ἴσταν ἡ ἐπισημὴ τῆς ἀσπῆς ἀπεργατικῆς ἀπεργίας καί τῆς συγκέντρωσης στήν ἑκακτῆ Πρωτομαγιά. Στήν ἀσπῆγα κατέβησαν οἱ σερραῖοι κλέβει : Καπεταγιάτες, λιγνιτορῶτες, ἀπεργαῖτες, ταγματάρχες, εὐνοῦχοι, κορμῆ, ζυλευροί, ραφουργαῖτες, ἐπιστολάτες (έν μέρει), προσηλυτικοὶ ἠπάλληλοι, τηλεγραφεῖτες. Ἐπίσης ἀπεργαῖτες οἱ ἐργάτες γῆς καί ὀρυμαῖτες ἐπαγγελματίες. Ἰδιώτητα ἐπισημῆ εἶχε ἡ ἀσπῆγα τῶν καπεταγιάτων. Κάτω τῶν δέντρων</p>	<p>Στά χωριά τῶν Σερρών Νέ τόν ἴδιο ἐνθουσιασμό γιορτάσθηκε ἀπό τοῖς ἐργάτες</p>	<p>Στή Μυτιλήνη ΜΥΤΙΛΗΝΗ, 2 τοῦ Μαι. (Τοῦ ἀνταποκριτή μας). — Πανεργατικῆ ἀσπῆγα ἔσταν</p>	<p>Στή Λειβαδιά ΛΕΙΒΑΔΙΑ, 2 τοῦ Μαι. — Τῆν Πρωτομαγιά ἀσπῆγα ἔσταν</p>	<p>Στήν Κόκκλινη Ἑκλουβῆ ΕΙΚΛΟΥΒΗ (Αιτωλία). Σθουῖτες ἔδειξαν τῶν ἐργαζομένων σ' ὅλη τῆ δοξολογί τους ἀπό τῆν ἅγια Ἐλευσίσα ὡς τῆ γραφεία τοῦ Συνέδμου. Οἱ δύο κόκκινοι σημεῖες που κινῶνται πῶτα στή τρελή, μέ τῆ ὅποια οἱ τρομοκρατικοὶ ἀνέβησαν τραγουδώντας τῆ «ἄσπῆ» προκάλισαν πῆγη ἐνθουσιασμοῦ σποῖς ἐργαζομένοις. Σ' ὅλο τό ἔθνος ἀναγῶσαν τῆ αὐθάρματα «Κόκκινα ἡ ὀρα-</p>
---	---	---	---	---

Εικόνα 34. Ριζοσπάστης, 3-5-34

Εικόνα 35. Ευβοϊκός Κήρυξ, 12-12-45, αρ.1

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Εν Αθήναις τῆ 18 Ἰανουαρίου 1934

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἀριθμὸς φύλλου 22

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

Περὶ ἀναγνωρίσεως δήμων καὶ κοινοτήτων ἐν τῷ νομῷ Ἀττικобоιωτίας.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ἐχόντες ἐπ' ὄψει τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Νόμου 5970 περὶ τροποποιήσεως διατάξεων τοῦ Κώδικος τῆς Νομοθεσίας περὶ Δήμων καὶ Κοινοτήτων, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπι τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν.

- Ἀναγνωρίζομεν :
- Α') Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων :
 - α') Εἰς ἴδιους μὲν Δήμους τοὺς ἐξῆς συνοικισμοὺς ἀποσπώμενους ἐκ τοῦ Δήμου τούτου.
 - ✓ 1) Τὸν συνοικισμὸν Βύρωνος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δῆμος Βύρωνος». Εἰς τὸν Δήμον τούτον προσαρτῶνται οἱ ἐξῆς ἑσρακοὶ συνοικισμοὶ «Νέα Ἑλεστία», «Κλαυθουραῖα», «Νέα Βαρούλα», «Νέα Ἀλάτσατα», «Κορδαλιὰ», «Βυζάντιον», «Νέα Ἐρεσσος», «Μαϊάνδρος», καὶ «Νέα Κορδαλιὰ».
 - ✓ 2) Τὸν συνοικισμὸν Καισαριανῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δῆμος Καισαριανῆς».
 - ✓ 3) Τὸν συνοικισμὸν Νέας Ἰωνίας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δῆμος Νέας Ἰωνίας». Εἰς τὸν Δήμον τούτον προσαρτῶνται οἱ ἐξῆς ἑσρακοὶ συνοικισμοὶ : «Ἐλευθεροῦπολις», «Περισσὸς», «Σαφράμπουλις» καὶ «Ἰσέμπουλις».
 - ✓ 4) Τὸν συνοικισμὸν Περιστέρου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δῆμος Περιστέρου». Εἰς τὸν Δήμον τούτον προσαρτῶνται οἱ ἐξῆς ἑσρακοὶ συνοικισμοὶ : «Χρυσάλις», «Ἄνω καὶ Κάτω Γερμανικὰ», «Κιτιτσὸν», συνοικισμοὶ Ποντίων καὶ Ἀρμενίων καὶ Π. Περιστέρου.
 - β') εἰς Κοινότητα δὲ τοὺς ἐξῆς συνοικισμοὺς :
 - ✓ 1) Τὸν συνοικισμὸν Νέας Φιλαδέλφειας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Νέας Φιλαδέλφειας» καὶ μὲ ἔβραν τὸν συνοικισμὸν τούτον ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων. Εἰς τὴν κοινότητα ταύτην προσαρτῶνται ὁ συνοικισμὸς Μάβυτος ἀποσπώμενος ἐκ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.
 - ✓ 2) Τὸν συνοικισμὸν Νέας Χαλκηδόνας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Νέας Χαλκηδόνας» καὶ μὲ ἔβραν τὸν συνοικισμὸν τούτον.
 - ✓ 3) Τὸν συνοικισμὸν Νέας Σμύρνης ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Νέας Σμύρνης» καὶ μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν, ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, ἀνακαλυμμένον τοῦ ἀπὸ 31 Μαΐου π. ἔ. σχετικοῦ ἡμετέρου διατάγματος.
 - ✓ 4) Τὸν συνοικισμὸν Νέων Σφαγείων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Νέων Σφαγείων» μὲ ἔβραν τὸν συνοικισμὸν τούτον ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.
 - ✓ 5) Τὸν συνοικισμὸν Κοινοθεσίων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Κοινοθεσίων» μὲ ἔβραν τὸν συνοικισμὸν τούτον, ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.
 - ✓ 6) Τὸν συνοικισμὸν Καματεροῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Καματεροῦ» μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν, ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.

- ✓ 7) Τὸν συνοικισμὸν Καλογρέζας ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Καλογρέζας» μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν, ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.
- ✓ 8) Τὸν συνοικισμὸν Ὑμηττοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Ὑμηττοῦ» μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν, ἀποσπώμενον ἐκ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.
- 9) Τοὺς συνοικισμοὺς Λαγνίου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Λαγνίου» μὲ ἔβραν τὸν συνοικισμὸν Πυριδοποιείου. Εἰς τὴν κοινότητα ταύτην προσαρτῶνται οἱ ἐξῆς ἑσρακοὶ συνοικισμοὶ Κυθωνία, Σατταρά, Ἁγία Ἐλεούτα, Ἁγία Βαρβάρα, Κτήμα Ἀλεξάνδρου Λοῦη, Χατζάρι, Νέαι Φώκαιαι καὶ Σκαρμαγιά, ἀποσπώμενοι ἐκ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.
- 10) Τὸν συνοικισμὸν ἑκκλησιῶν Ἑθνικῆς Τραπέζης ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Νέας Ἀλεξανδρείας» μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν, ἀποσπώμενον τῆς Κοινότητος Χαλανδρίου.
- 11) Τὸν συνοικισμὸν Πεντέλης ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Πεντέλης» καὶ μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν, ἀποσπώμενον ἐκ τῆς κοινότητος Χαλανδρίου, ἀνακαλυμμένον τοῦ ἀπὸ 25/29 Σεπτεμβρίου 1933 σχετικοῦ Διατάγματος.
- Β') Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ Δήμου Πειραιῶς.
 - α') Εἰς ἴδιους μὲν Δήμους τοὺς ἐξῆς συνοικισμοὺς ἀποσπώμενους ἐκ τοῦ Δήμου τούτου :
 - ✓ 1) Τὸν συνοικισμὸν Νέας Κοκκινιάς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δῆμος Νέας Κοκκινιάς».
 - ✓ 2) Τὸν συνοικισμὸν Ταμπουρίων ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δῆμος Ταμπουρίων». Εἰς τὸν Δήμον τούτον προσαρτῶνται οἱ ἐξῆς ἑσρακοὶ συνοικισμοὶ : Ἀμφιάλη, Βύωνία, Ἀνάληψις καὶ Ἀνάστασις.
 - β') Εἰς Κοινότητα δὲ τοὺς ἐξῆς συνοικισμοὺς ἀποσπώμενους ἐκ τοῦ αὐτοῦ Δήμου Πειραιῶς.
 - ✓ 1) Τὸν συνοικισμὸν Ἁγίου Γεωργίου Κερατίνειου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Ἁγίου Γεωργίου Κερατίνειου» καὶ μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Πειραιῶς.
 - ✓ 2) Τὸν συνοικισμὸν Περσέματος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Περσέματος» μὲ ἔβραν τὸν ἑμῶνυμον συνοικισμὸν. Εἰς τὴν Κοινότητα ταύτην προσαρτῶνται ὁ συνοικισμὸς Ἰκόνιον ἀποσπώμενος τοῦ Δήμου Πειραιῶς.
 - ✓ 3) Τὸν συνοικισμὸν Κουτσουκίου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινότης Κουτσουκίου» μὲ ἔβραν τὸν συνοικισμὸν Κουτσουκίου ἀποσπώμενον τοῦ Δήμου Πειραιῶς.

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν θέλει δημοσιεῦσαι καὶ ἐκτελέσει τὸ Διάταγμα τούτο.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 18 Ἰανουαρίου 1934

Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

Ὁ ἐπι τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργός

Ι. ΜΟΥΤΖΟΥΡΙΑΔΗΣ

ΚΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Εικόνα 37. ΦΕΚ, 18-1-34

β') Η Διεύθυνσις τής Τουριστικής Διοικήσεως, αι υπ' αυτήν υπηρεσίας και οι Τουριστικοί Διοικητικοί σταθμοί.

2. Ο Έλληνας Οργανισμός Τουρισμού καταργείται, των δικαιωμάτων, τῶν Διοικητικῶν Σφραγίδων αὐτοῦ περιεχόμενων εἰς τὴν ἀρμόδιότητα τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ. Διὰ Β. Δ. ἐκδοθησομένου τῆς προτάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ δύνανται νὰ ἰσχυρῶς Γνωμοδοτικῶν Σφραγίδων Τουρισμοῦ, οὐτως ἢ ἀντίθετοι καὶ ἠρμοδιότητος καθορισθῶσιν διὰ τοῦ αὐτοῦ Β. Δ.

3. Δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ ἐφ' ἑαυτῶν ἐκδοθησομένης καὶ δημοσιευθησομένης διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ὁρισθῶσιν αἱ ἑπ' αὐτῶν τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ οἰκτινὲς θέλουσι μετέχει ἐπεὶ τῶν διαφόρων Σφραγίδων ἢ Ἐπιμελητοῦ, ὧν κατὰ τὰς μέχρι τοῦ 30ῆς Ἰουλίου διατάξεις μετέχον οἱ ὑπάλληλοι τοῦ καταργουμένου Ἑλληνικοῦ Οργανισμοῦ Τουρισμοῦ.

4. Δι' ἐφαρμογῆς τῆς Τουριστικῆς ἀπονομίας διατάξεως τοῦ Νόμου 6450, τοῦ ἀπὸ τροποποιήσεως τοῦ Νόμου 6450 ἀναγκαστικῶν νόμων τῆς 16/19 Νοεμβρίου 1935 καὶ τοῦ ἀπὸ 4/25 Μαΐου 1935 Διατάγματος ἀπὸ τῆς Τουριστικῆς ἀπονομίας ἀρμόδιότητος καὶ λειτουργίας αὐτῆς διατηροῦνται ἐν ἰσχύϊ ἐκδιδόμενοι ἐκ τῆς ἐπιμελητοῦ ἀπὸ τῆς ἐπιμελητοῦ τῆς ἐπιμελητοῦ τοῦ παρὸς Νόμου, τῆς προτάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ.

Ἄρθρον 3.

1. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως, τῆς Διευθύνσεως Τουριστικῆς ἀπονομίας καὶ τῶν κατωτέρω Διευθύνσεων καὶ ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως ἐξαρτωμένων Τμημάτων καὶ γραφείων :

- α') Διεύθυνσις Ἐσωτερικοῦ Τύπου.
- β') Διεύθυνσις Ἐξωτερικοῦ Τύπου.
- γ') Διεύθυνσις Λοιπῶν ἐπιμαθῶν καὶ ἱμαθῶν πηγῶν.
- δ') Διεύθυνσις Τουριστικῆς προπαγάνδας.
- ε') Διεύθυνσις Τουριστικῆς ὀργανώσεως.
- στ') Τμήμα Συνεδρίων καὶ Ἐκθέσεων.
- ζ') Τμήμα Στατιστικῆς Τουρισμοῦ καὶ Κοινοτήτων Ἐσωτερικοῦ.
- η') Τμήμα Πρακτικῶν.
- θ') Γραφεῖον Ἐπιμελητοῦ.
- ι') Γραφεῖον Ἀρχεῖου, Πρωτοκόλλου, Διοικητικῆς καὶ Ἀποθήκης Ἰλίου.

2. Διὰ Β. Δ. ἐκδοθησομένων προτάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ, καθορίζονται ἡ ἀρμοδιότης τῶν Διευθύνσεων καὶ τῶν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως ἐξαρτωμένων Τμημάτων καὶ Γραφείων, ἡ δικίαισις τῶν Διευθύνσεων εἰς Τμήματα καὶ Γραφεῖα καὶ ἡ ἀρμοδιότης αὐτῶν, ὑπὸ τὴν περιορισμῶν δὲ οὐ συνολικῶς ἀριθμῶς τῶν Τμημάτων, τῶν τε ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως ἐξαρτωμένων καὶ τῶν εἰς Διευθύνσεις ὑπαγομένων ἐν ἑνὶ ἀντικείμενῳ τῶν εἰς τὸ ἐπιμελητοῦ ἀρθρῶν καθοριζόμενων ὀργανικῶν θέσεων Τμημάτων καὶ Γραφείων.

Ἄρθρον 4.

1. Τῶν προσωπικῶν τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ, οὐτως ἢ κατανομή εἰς τὰς κατὰ τὸ προηγούμενον ἀρθρον Διευθύνσεις, Τμήματα καὶ Γραφεῖα καθορίζεται διὰ Β. Δ. ἐκδοθησομένων προτάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ ἀπαρτίζονται :

- α') 1 Γενικὸς Διευθυντής.
- β') 5 Διευθυνταὶ α' ἢ β' τάξεως.
- γ') 12 Τμηματάρχαι α' ἢ β' τάξεως.
- δ') 48 Πρωτοκόλλη καὶ Γραμματεῖς α' ἢ β' τάξεως.
- ε') 6 Ἀκόλουθοι.
- στ') 12 Γραφεῖς α' ἢ β' τάξεως.

ζ') 12 Δακτυλογράφοι ἐπὶ βαθμῶ Γραφείων α' ἢ β' τάξεως.

η') 2 Τηλεφωνήτρια ἐπὶ βαθμῶ Γραφείων α' ἢ β' τάξεως.

θ') 1 Ἀρχικλητήρ.

ι') 6 κλητήρες α' ἢ β' τάξεως.

ια') Τῶν προσωπικῶν τῶν ὑπὸ στοιχείων β τῆς παραγράφου 1 τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ παρόντος Νόμου ἀναφερομένων υπηρεσιῶν.

2. Ἦνα διορισθῆ τις εἰς εἰς ἀντικείμενα τῶν ἐπιμαθῶν δύνανται νὰ ἀσκήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν-ἰσπανικὴν, β) νὰ διῆγη ἡλικίαν οὐχὶ ἀνωτέραν τῶν 35 ἐτῶν, γ) νὰ ἐξεπλήρωσε τὰς στρατιωτικὰς αὐτοῦ ἐπιμαθῶς προκειμένου περὶ ἀρρηνος, ἢ νὰ ἀπὸλλῶν νομίμως τούτων ἀλλ' οὐχὶ ὡς θύλακος διὰ τὴν ἐνεργίαν τοῦ στρατοῦ υπηρεσίαν, δ) νὰ μὴ καταδικάσῃ ἐπὶ πράξει ἀποκλειομένη τὸν διορισμὸν αὐτοῦ εἰς δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

3. Ὁ διορισμὸς γίνεται πάντοτε κατὰ τὴν διαγωνισμῶν ἐνεργουμένων κατὰ τὰ διὰ Β. Δ. ὁρισθόμενα, ἐξαιρέσει τῶν τηλεφωνητριῶν καὶ κλητήρων οἰκτινὲς διορίζονται δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ.

Ἄρθρον 5.

1. Ἀκόλουθος διορίζεται ὁ κεντικόμενος πτυχίον Πανεπιστημιακῆς ἢ ἐτέρας ὁμοτίμου Ἀνωτάτης Σχολῆς καὶ ἐπιτυχῶν ἐν διαγωνισμῶν.

2. Δι' ἀποφάσεως ἀπὸ ἀκολουθοῦ εἰς γραμματεῖα β' τάξεως, ἀπὸ γραμματεῖος β' τάξεως εἰς γραμματεῖα α' τάξεως, ἀπὸ γραμματεῖος α' τάξεως εἰς εἰσηγητῆν, ἀπὸ εἰσηγητοῦ εἰς τμηματάρχη β' τάξεως, ἀπὸ τμηματάρχου β' τάξεως εἰς τμηματάρχη α' τάξεως, ἀπὸ τμηματάρχου α' τάξεως εἰς Διευθυντὴν β' τάξεως, ἀπὸ Διευθυντοῦ β' τάξεως εἰς Διευθυντὴν α' τάξεως καὶ ἀπὸ Διευθυντοῦ α' τάξεως εἰς Γενικὸν Διευθυντὴν διενεργουμένοι μετὰ διετῆ τοῦλάχιστον ἐν ἑκάστῳ βαθμῶ ὑπηρεσίαν.

3. Γραφεῖς β' τάξεως διορίζεται ὁ κεντικόμενος ἀπολυτήριον Ἰμνησίου ἢ μέσης Δημοσίας Ἐπιμελητικῆς Σχολῆς καὶ ἐπιτυχῶν ἐν διαγωνισμῶν, μετὰ διετῆ δὲ τοῦλάχιστον ὑπηρεσίαν εὐνάται νὰ προαχθῆ οὗτος εἰς γραφεῖα α' τάξεως.

4. Γραφεῖς α' τάξεως κεντικόμενος ἀπὸλυτῶν Πανεπιστημίου ἢ ἐτέρας ὁμοτίμου Ἀνωτάτης Σχολῆς εὐνάται νὰ καταλαμβάνει μετὰ διετῆ τοῦλάχιστον ἐν τῷ βαθμῶ Γραφείων α' τάξεως ὑπηρεσίαν κεντικόμενος ἀπὸλυτῶν.

5. Δακτυλογράφος ἐπὶ ἐπιμαθῶ Γραφείων β' τάξεως διορίζεται ἢ κεντικόμενος ἀπὸλυτῶν Ἰμνησίου ἢ Ἀρρακίου ἢ ἐτέρας ὁμοτίμου Παρθεναγωγείου ἢ ἐτέρας ὁμοτίμου Σχολῆς καὶ ἐπιτυχῶν ἐν διαγωνισμῶν, μετὰ διετῆ δὲ τοῦλάχιστον ὑπηρεσίαν εὐνάται νὰ προαχθῆ αὐτὴ εἰς τὸν ἐπιμαθῶν τῶν Γραφείων α' τάξεως.

6. Τηλεφωνήτρια ἐπὶ ἐπιμαθῶ Γραφείων β' τάξεως διορίζεται ἢ κεντικόμενος ἀπὸλυτῶν Σχολαρχείου ἢ ἐπιμαθῶν β' τάξεως ἑξατάξιου Ἰμνησίου ἢ ἐτέρας ὁμοτίμου Σχολῆς, μετὰ διετῆ δὲ τοῦλάχιστον ὑπηρεσίαν εὐνάται νὰ προαχθῆ αὐτὴ εἰς τὸν ἐπιμαθῶν τῶν Γραφείων α' τάξεως.

7. Κλητήρ β' τάξεως διορίζεται ὁ γνωρίζων ἀνάγνωσιν καὶ γραφήν, μετὰ διετῆ δὲ τοῦλάχιστον ὑπηρεσίαν εὐνάται νὰ προαχθῆ οὗτος εἰς κλητήρα α' τάξεως.

8. Εἰς ἀρχικλητήρα εὐνάται νὰ προαχθῆ ὁ κλητήρ α' τάξεως μετὰ διετῆ τοῦλάχιστον εἰς τὸν ἐπιμαθῶν τῶν ὑπηρεσίαν.

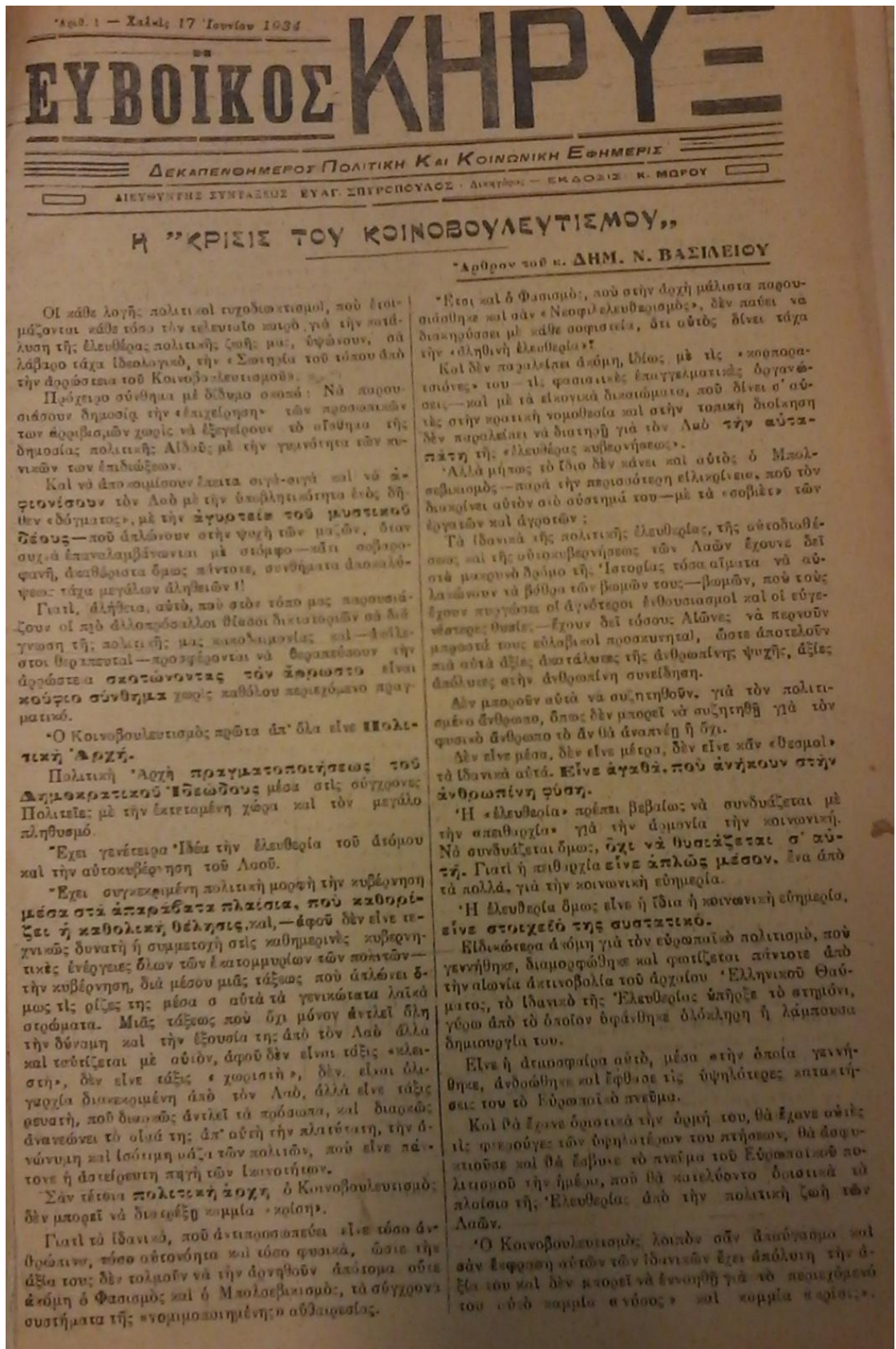
Ἄρθρον 6.

1. Πάντες οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ ἐπιμαθῶν καὶ ἀπὸλυτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν δι' ἀποφάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ, Ἐπιμελητοῦ τῆς ἐπιμαθῶς προκειμένου περὶ ἀποφάσεως εἰς θέσεις ἀνωτέρας τοῦ ἀκολουθοῦ ἀπαιτεῖται Β. Δ. ἐκδοθησομένων προτάσεως τοῦ Ἐπιμελητοῦ Τύπου καὶ Τουρισμοῦ.

Εικόνα 38. ΦΕΚ, 31-8-36

Εικόνα 39. Εφημερίδα, Εύριτος, 21-4-34

Εικόνα 40. Εφημερίδα Ευβοϊκός Κήρυξ, 17-6-34

Εικόνα 41. Εφημερίδα, Εύβοια, 14-2-34

Εικόνα 42. Εφημερίδα Ευβοϊκός Κήρυξ, 20-1-36

Χαλκίς 18 Ιανουαρίου 1936

ΕΩΣΦΟΡΟΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ & ΣΑΤΥΡΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΤΟΣ 2011
Αριθμ. 287
ΔΙΕΥΤΗΡΙΑΣ ΙΑΝΝΗΤΟΥ
ΚΩΝΣΤ. Χ. ΜΩΡΟΣ
ΧΑΛΚΙΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΠΡΟΠΑΡΗΓΩΓΗ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
Έτησια Δραχ. 60
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ
Έτησια Φράγκα 42

ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Δοκίμω, ζυγώνουν έκλογες
και από χίλιες δυό μεριές
την ψήφω μας γυρεύουν
Και πρόσωπα πολιτικά
με μειδιάρματα γλυκά
την πλάτη μας χαϊδεύουν.

‘Από εδώ οι Δαίκοι
κι’ εκείθεν οι Κονδυλικοί
κι’ ό Μεταξός περὶ πέρα
έκαμαν τρεις συνδυασμούς
και έχουν χώρια τους θυμούς
μά δμως μιά παντιέρα.

‘Απ’ την αντίθετο πλευρά
μά φάτσα έμειναν άδρα
που την φοβούνται ούλοι
Και μάς τὸ λέν’ αυτό σαφώς
και θάναι πράγματι...σοφός
άφ’ οὐ τὸν λέν’ Σοφούλη.

‘Αλλ’ άπ’ αυτή την έκλογή
λείπουν οι τίτλοι... (Τι όργή!!)
του κύρ-Παπαναστάση
Γιατί χρειάζεται αυτός
(ποῦναι...Παπῶς) νάναι έντός
διά νά τους διαβάση!

ΔΗΜ. Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ ΠΡΟΨΕΥΤΗΣ (ΦΙΛΑΛΕΥΘΕΡΟΣ)

ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

ΤΡΑΠΗΖΙΚΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΩΣ

Καλούμεν τὰ μέλη τοῦ ἑαυτέρου Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Συλλόγου Χαλκίδος εἰς ἑτήσιον ταπεινὴν συνέλευσιν τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1936 ἡμέραν Κυριακὴν καὶ ὧραν 4 μ. μ. εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Χαλκίδος, (Αἰθουσα Δημοτικῆς ἀγορᾶς) δι’ ἀρχιεπισκόπου ὡς κατωτέρω.

1. Ἐκλογή Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου.

2. Ἐκλογή Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ ἐλεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς κατὰ τὸ ἔτος 1936.

Παρακαλοῦνται τὰ μέλη τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου ὡς κατωτέρω.

Χαλκίς 18 Ἰανουαρίου 1936

Ὁ Πρόεδρος Ὁ Γεν. Γραμ.
Β. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ Γ. ΚΑΛΛΙΠΟΔΑΣ

Μεταφάσκειν ἑστῆν τὰ Ἅγια Ἐὐαγγέλια δὲν ἐκτίσθη αὐτὲ δόγματα ἐπισκόπου ἢ Κυρία Ἐξουδία θὰ ὀκείτω.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΑΝΔΡΕΣ

Ποῖός εἶπε πῶς στήν Εὐβοία
ὑπάσχει λειψανδρία
γὰ πάρολα, γι’ ἀνώματα
καὶ κάθε ἀλλή’ χρεία;

Ποῖός εἶπε πῶς στήν Εὐβοία
δὲν εἶναι ἴσοι ἄνδρες
νά σκαλισθοῦν μὲ φάτσες τῶν
οἱ τοῖχοι καὶ ἡ μινδρες;

Ἴδοὺ οἱ ὑποψήφιοι,
πρόσωπα ὅλα, νέα
πεῦναι, γὰ τὴν ἀκρίβεια,
τριάνοντα ἐνεῖα
καὶ ἀναγκάζοντε νά πῶ
καὶ μέ, ἐκόντα, ἄκοντα
πῶς παρὰ φάτσαν μόνον μῖαν
νά γίνουιν... τσαμαζάνοντα!

Σημεῖα τῶν καιρῶν!

Τὴν 17ην Ἰανουαρίου, πρωί-πρωί, ὁ ὑποψήφιος τῶν φιλελευθέρων κ. Θρασ. Παπανασταθίου ἐκέρβισε καὶ παρέλαβε 18 πῖπτα φαγητοῦ πολυτελείας καὶ 1 πιπίτσιαν μεγάλην ἐν ὅλῃ τῆς μερίας 19.

Ἐνας φιλελευθερός πολίτης μοιρολάτρης λιγάκι καὶ περισσοτερον ἀργόσχολος, ἔσπρε τὸ νομέρο αὐτό, τὰ συνηθέτως μὲ τὴν πολιτικὴν ἰδιότητα τοῦ τυχεροῦ καὶ μὲ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐκλογαὶ καὶ ἔβγαλε τὸ εἶδος... χρησιμοδόγημα.

Ἄπο τὰς 7 Ἰανουαρίου μέχρι τῆς 76 ἰδίου μηνός, καθ’ ἣν ἔα γίνουιν αἱ ἐκλογαί, ὑπεκρίπτετο ἀκριβῶς 15 ἡμέρας, ὅσα σκεῖθι ἐπιτραπέζια, δηλαδὴ, ἐκέρβισεν ὁ ἐν λόγῳ ὑποψήφιος.

Παίτη δὲ νά γραφῆ ένταῦθα ὅτι τὸν κληθρὸν ἔσπριν ὁ κ. Σπ. Δριτσαλλόπουλος ἀντιθέτως εἰς πολιτικὰ φρονήματα μὲ

τὸν πολιτικοῦμενον, ὅλα δὲ αὐτὰ δυνατόν να τὰ ἐπιβεβαιώσωσιν ἄτακτος αἱ θαυμάσιος τοῦ καφετιῶν Τσιτζίλια.

Ἄπο ὅλα δὲ αὐτὰ τὰ σκεῖθα ὁ ἀναλαμβάνων τὴν ἐξέγγων αὐτῶν, ἔβγαλε συμπέρασμα ὅτι ὁ κ. Παπανασταθίου θὰ γίνῃ σίγουρος βασιλευτής, εἰναί δὲ ἀσφάτηρον ὅτι τοῦ ἐκχερήσαν ἀπὸ τῆς... ἀντιπολιτευοῦν τὰ πρῶτα, δι’ ἓνα χαρούμενο γλέντι!!!

Στοι’ Ἀφεντιάη γλέντι τοῦ πράγματι ἄφεντη

Στὴν Πατρ. αρχική γωνιά
τοῦ λιδοῦ ἄφεντιάη
κοῦν ἀπὸ ἑνὸς γειθῶ
κι’ ἀπὸ μεγάλο τζάκι
ὁ ἓνα τραπέζι πλουσιον
εἰς φαγητῶν σπουδαίων
ἐκλήθησαν εἰ ἄρχοντες
τοῦ Δήμου Χαλκιδέων
ὁ Δήμαρχος κι’ οἱ Σύμβουλοι,
νά γιορτασθῆ ἡ νίκη
τοῦ Λιγάκου πού νικήθηκε
μὲ τὸ Προεδρῆλκι.

Ἐκ τῶν Συμβούλων εἶδαμε
τὸν Πι Λεονταρίδη,
τὸν φίλον Γιόγγον Πισχιναν,
μὲ τὸν Μιχαηλίδη
τὸν Μελισσάρη τὸν Κωστή
τὸν Γιόγκα τὸν Ζαργάνη
πού τρώγει λίγο μη τυγόν
τὸν Αἰσιωπὸν Γεωργίου
καὶ τὸν Οἰκονομόπουλο
πού τοῦ γουστάρια πολύ
τὸ κρῶσ γουρουνόπουλο
τούς συμπιθέρους τοὺς λαμπρούς
κοστά, γόνυ μὲ γόνυ
τὸν Εὐσταθίου Δηλαδῆ
μαζὴ μὲ τὸν Καρῶνη
καὶ τὸν σεμνὸν νῦν σύμβουλο
καὶ τὸν προεδρὸν τοὺς
τὸν Σκυλλακακὴν Δηλαδῆ
πού αἶνε ἄπ τούς πρώτους.

Ἄντικρο τοῦ Δημάρχου μας
ὁ Λάκος φαγουσάρφει
καὶ γὰ τὴν νέαν του τιμὴν
καθάναν τὸν μακαρίζε
παρ’ ὅλων δὲ ἡγέρθησαν
προτάσεις γὰ τὸν Λιγάκο
καὶ θὰ φορέση αἶμα
ἡμίψηλο καὶ φράκο
δύο πάλιν ἄρματα,
μετὰ τὴν Βασιλείαν
ν ἄρση ἢ ἐπίσημος
στολή στὸν κύρ - Ἡλία.

Τὸ φαγοπότι ἔρχισε
μὲ ὄρεξιν μεγάλην
χωρὶς παραπατήματα
χωρὶς κερμίαν ζάλην
μὲ μουσικὴν ὑπέρχον
γιατὶ ὁ κύρ - Ἡλίας
ἔχει καὶ Ραδιόφωνον
φερμένον ἐξ Ἄγγλιας.

Ἄν ἤθετε περὶ γὰ φαγητὰ
καὶ γὰ ποτὰ...Τι πλοῦτη!
Γαλλόπουλο, ἀνὴ φητό
γουρουνόπουλου μπουτι
Ντολμάς, αὐγοτυρόπητα,
μικρὰ καλαμαράκια
τορὶ τῆς Βίτοκρης, θαρρῶ,
ἀρνίκα σὲ σουβλάκια
Κρασί, σαμπάνια καὶ γλυκά
καὶ περιβάλλον...ποιήσις,
καὶ τῆς λαμπρῆς νοικοκυρᾶς
ἢ τὴσ περιποίησης.

Κ’ ὁ μὲν Οἰκονομόπουλος
τὸ ἔσκασεν ἀκρίως
ἴσως διότι ἔλειπεν
ὁ φίλος του Μπαφέρος
ἴσως διότι ἄδειασε
ἐξ πῖπτα στήν ἀρόδα
κι’ ἔφτιαξε τὸ στομάχι του
μὲ μιὰν πορτοκαλάδα
αἱ ἄλλοι ὅμως ἔμειναν
μέγρι νυκτὸς βαθείας
καὶ οὔτα ἀνεκείθησαν
μεγάλῃς ἐστάθειας
κι’ ἔκρουσαν δέκα ὄπρες
ἀπὸ Ραδιόφωνου
κι’ ὄλοι λαμπρὰ πέρασαν
καὶ εἶπαν:—Καὶ τοῦ χρόνου!

Εικόνα 43. Εφημερίδα Εωσφόρος, 18-1-36

**Σκεφθείτε
τὸ ροηοί...**

...ὅταν ἀγοράζετε λαμπτήρα
Αὐτὸ δὲν σας λέγει παραμύθια διὰ τὴν
οἰκονομίαν τῶν ἄλλων φθιτῶν λαμπτήρων

ΑΓΟΡΑΣΤΕ ΛΑΜΠΤΗΡΑΣ

ORION

- Μὲ νῆμα δευτεροσπειρωμένον καὶ διαβάθμιον εἰς ΔΕΚΑΛΟΝΗΜΕΝ
- Κρίνετε τότε σύγκρισιν τοῦ φωτός που σας δίδει μὲ τὴν κατανάλωσιν καὶ τότε - ὅα πεισθεῖτε ὅτι

"Καλλίτερος δὲν ὑπάρχει,"

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Τὰ ἐπισκεπτήριά σας στιγμιαίως καὶ
καλλιτεχνικῶς εἰς τὸ Τυπογραφεῖον
ΚΩΝΣΤ. Χ. ΜΩΡΟΥ

*Ραδιομηχανῶν καὶ Πλεκτο-
μηχανῶν*

ΓΕΩΡ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ
ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ - Ὁδὸς Ἀρσένων

Θὰ εἶδρετε ἀνταλλακτικὰ καὶ ἐ-
ξαρτήματα ὅλων τῶν ραδιομηχανῶν
παντὸς συστήματος, διὰ μηχανῶν
Σιγγο, Πράγ, Ἄγγερ, Κρίτσοφ,
Ὀλγας, Κάιζερ κ. λ. π.

"Ἐλαια Χῶμα, Τελλύρα, Βελόνες

Τῖμα πολὺ συγκαταβατικὰ.
*Ἀναλαμβάνουσι ἐπισκευὰς Ρα-
διομηχανῶν καὶ Πλεκτομηχανῶν κί-
σης μάρκας, μὲ ἐλαχίστην ἀμοιβήν.*
*Πωλοῦνται Ραδιομηχαναὶ μὲ δό-
σης Διαδικασίᾳ δωρεάν κατ' οἶκον.*

ΝΕΟΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΠΑΝ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ
ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ
"Ἐναντι Ταχυδρομείου

*"Αναλαμβάνει παντὸς εἶδους
ἠλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις (δυνά-
μει τῆς ὁπ' ἀριθ. 591.19 ἀδείας
Υπουργείου συγκοινωνίας) κα-
θὼς καὶ ἐπισκευὰς Μοτιῶν, Μπα-
ταριῶν, Ἀνεμοστέρων κλπ. Προ-
μηθεύει Ραδιόφωνα παντὸς τύ-
που. ΤΙΜΑΙ ΠΟΛΥ ΛΟΓΙΚΑΙ.*

ΕΥΑΓ. ΑΡΣΑΝΙΤΑΚΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΟΝ ΜΑΙΕΥΤΗΡΙΟΝ
"Ἀκαδημίας 32
ΑΘΗΝΑΙ

*"Ἐνοικιάζεται μονοκατοικία ἐν τῇ
ὁδῷ Ἀρσένων. Πληροφορίαι παρα-
τῷ κ Θεόδωρῳ Ὑπαστομίδῃ, κοσμη-
ματογράφῳ.*

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΩΤΙΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ - ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1893

109 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

6 ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ Τῷ ΕΞΩΓΕΡΙΚῷ 6

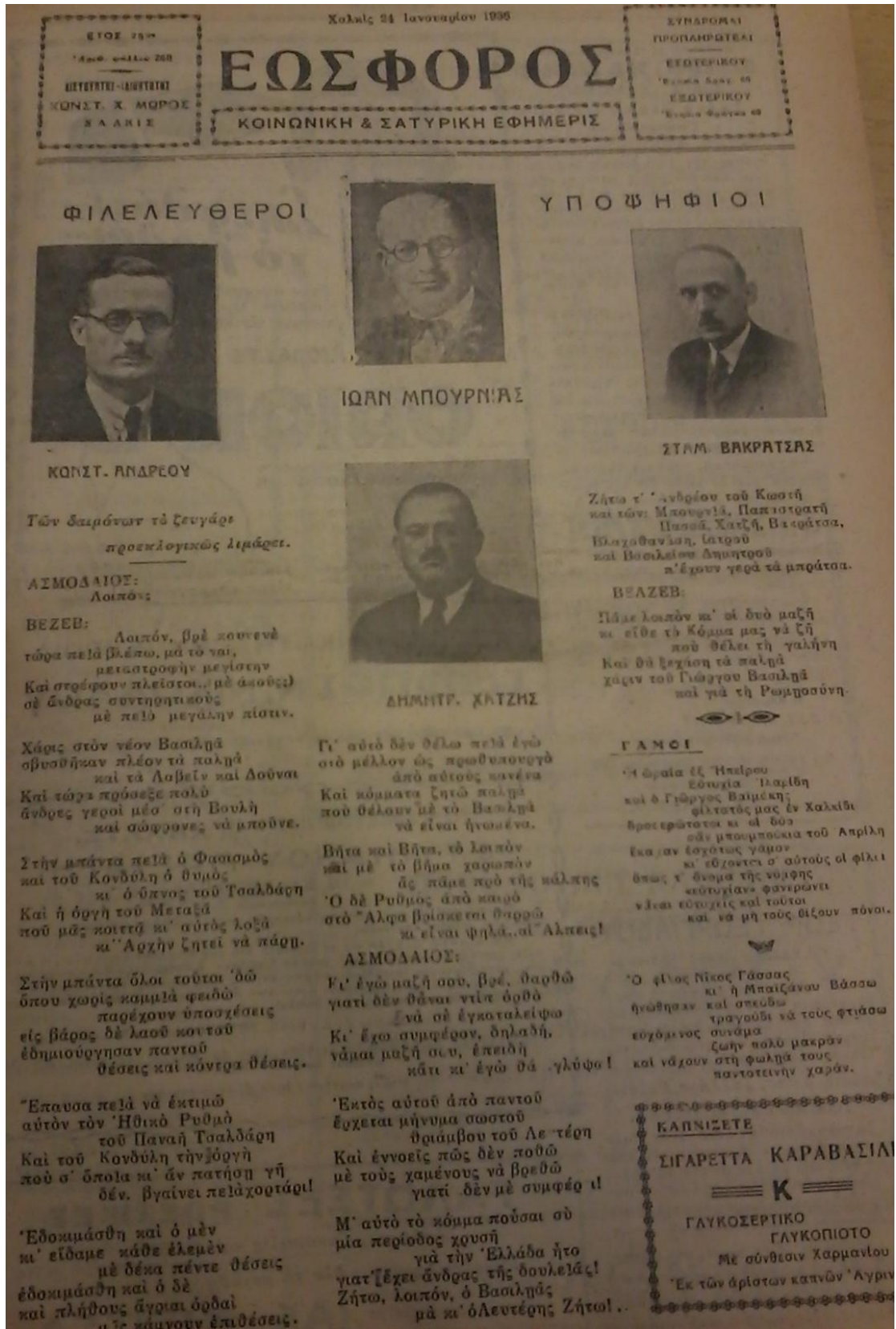
(Ἐν Ἀγγλίᾳ, Αἰγύπτῳ, καὶ Κύπρῳ)

Ὄργανισμοὶ ἰδρυθέντες ὑπὸ τῆς ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΑΘΗΝῶΝ :

THE BANK OF ATHENS TRUST COMPANY 205, W 57th St NEW YORK

Καταθέσεις εἰς ἀρχαῖα ἐν ὄψει καὶ ἐπὶ προθεσμίᾳ - Πάσης φύσεως Τραπεζικῆ ἐργασία
ὑπὸ τοῖς μάλιστα συμφέροντας ὅρους.

Εικόνα 44. Εφημερίδα Εωσφόρος, 18-1-36

Εικόνα 45. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-1-36

ΕΣΩΦΟΡΟΣ — 3 —

ΤΟ
ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ
Κέρδη δραχ. 4.005.000
15 ολόια εντός σχεδίου Αθηνών και
διάρρηξη χρηματική ποσά.
Κλήρωσις 23 Φεβρουαρίου 1936
Τιμή Λαχνού Δρ 50
Ζητήσατε δωρεάν τους λαχνούς
από τους εφημεριδοπώλες σας,
και τὸ ἐντάθην ὑποπροκαταβάλον τοῦ
Κεντρικοῦ Πρακτορείου Ἐφημερι-
δων «ΣΠΥΡΟΣ ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ»
Πρόκτωρ **ΙΩΑΝ Γ. ΣΙΑΜΕΛΑΣ**

Ο ὀδοντίατρος κ.
ΒΑΣΟΣ ΜΑΡΜΑΡΑΣ
δέχεται ἐπίσημην Κυριακῆν,
Δευτέρων καὶ Σαββάτων ἐν τῇ
ἐνταύθα Κλινικῇ του, ὄρον
9-1 π. μ. καὶ 3-7 π. μ.

ΜΑΡΙΑ ΓΚΙΚΑ
ΜΟΔΙΣΤΑ
Γυναικείων Φορεμάτων
Ὁδὸς Κόπρου

ΝΕΟΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ
ΠΑΝ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ
ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ
Ἐναντι Ταχυδρομείου
*Ἀναλαμβάνει παντὸς εἴδους
ἠλεκτρικὰς ἐγκαταστάσεις (δυνά-
μει τῆς ὑπ' ἀριθ. 591.19 ἀδείας
Υπουργείου συγκοινωνίας) κα-
θὼς καὶ ἐπισκευὰς Μοτιέ, Μπα-
ταριῶν, Ἀνεμοστέρων κλπ. Προ-
μηθεύει Ραδιόφωνα παντὸς τύ-
που. ΤΙΜΑΙ ΠΟΛΥ ΛΟΓΙΚΑΙ.*

ΛΥΓΝΙΤΗΣ
Ἀνώτερος δὼν τῶν ἄλλων
Λυγνιτῶν.
(Θερμίδες 5.500)
Κατάλληλος δι' ἐργαστάσια, φεῖροντες,
κουζίνας, θερμάστρες κ. λ. π.
Πωλεῖται χονδρικῶς καὶ λιανι-
κῶς παρὰ τῶ ἀντιπροσώπων
τῆς Ἑταιρίας.
κ. **ΙΩΑΝ. ΧΑΡΑΡΑ**
Ἑβδομαθ. ἀγορὰ (ἀγ. Τσαλδάρη)

ΕΥΑΓ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΜΑΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

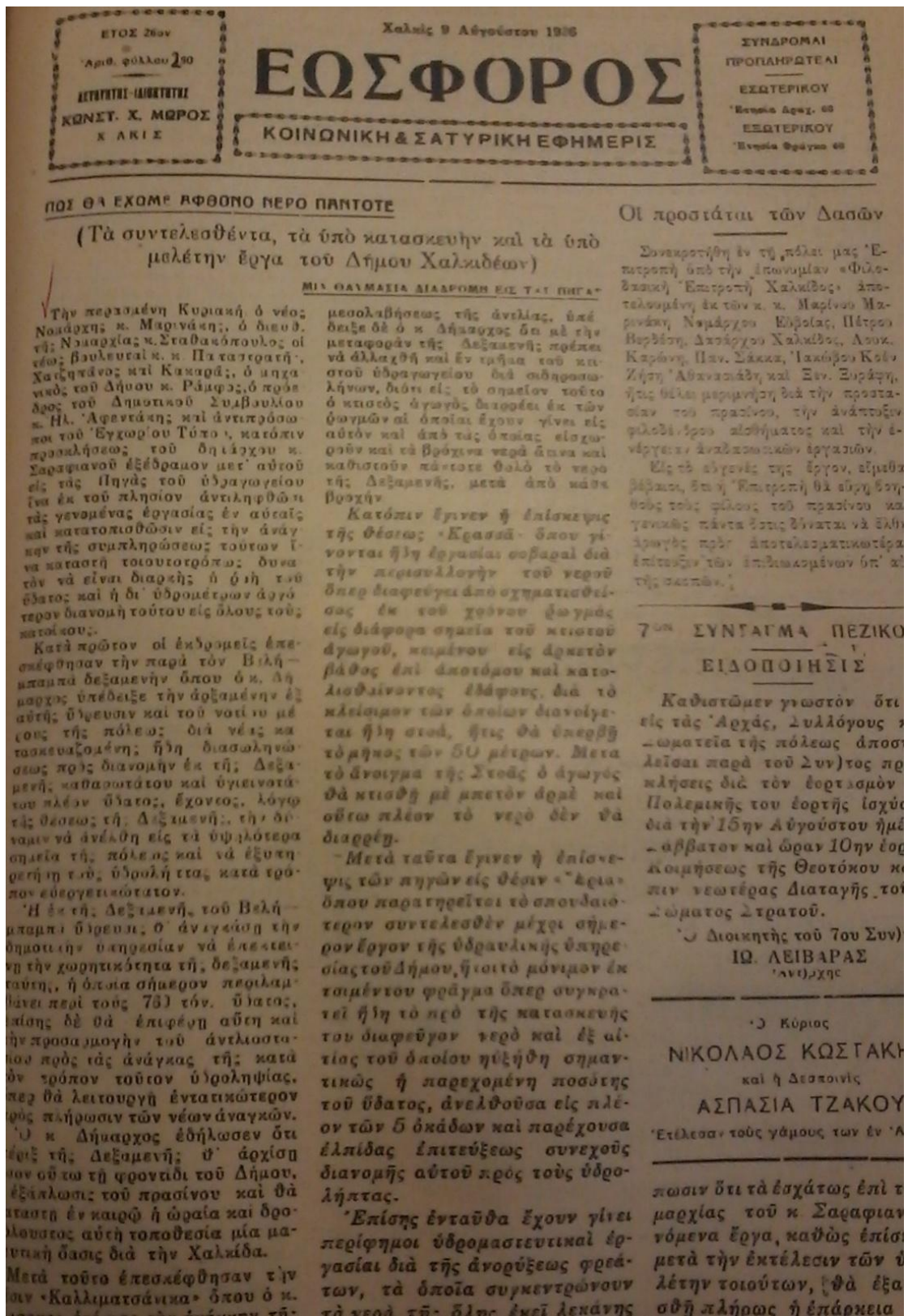
ΚΛΙΝΙΚΗ ΦΑΛΙΑΚΟΥ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ — ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΗ — ΜΑΙΕΥΤΙΚΗ
—=| ΑΒΑΝΤΩΝ 30α |—=
*Ἐργασίαι γυναικολογικαὶ καὶ μαιευτικαὶ τῆς μεγάλης χειρουργι-
κῆς (Ἀσπαροτάρι κ. λ. π.)
Θεραπευτικὰ γυναικολογικῶν νοσημάτων — Μετάγγισις αἵματος
Ἐμφύσησις σπλάγγων — Δυσθερμία
Τοκοτὸ ἀπὸ 1,500 δραχμῶν καὶ ἄνω μετὰ θηλαίου παραμονῆς.*

ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ἐν Κασσιτέρῳ καὶ Μετάλλῳ
ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΘΥΡῶΝ ἐπὶ Περασλάνῃ ἢ Μετάλλῳ
ὡς καὶ
ΚΛΙΣΕ παντὸς εἴδους.
Κατασκευάζονται εἰς τὸ Κατάστημα «**ΠΡΙ ΦΙΞ**»
Ἐργασία ἡγυγημένη
Ταχίστη παράδοσις παραγγελιῶν
ΑΔΜΠΕΡ Ι. ΚΟΕΝ
ΕΡΜΟΥ 39 καὶ Γ. ΚΟΝΔΥΛΗ (Κριεζώτου) 32

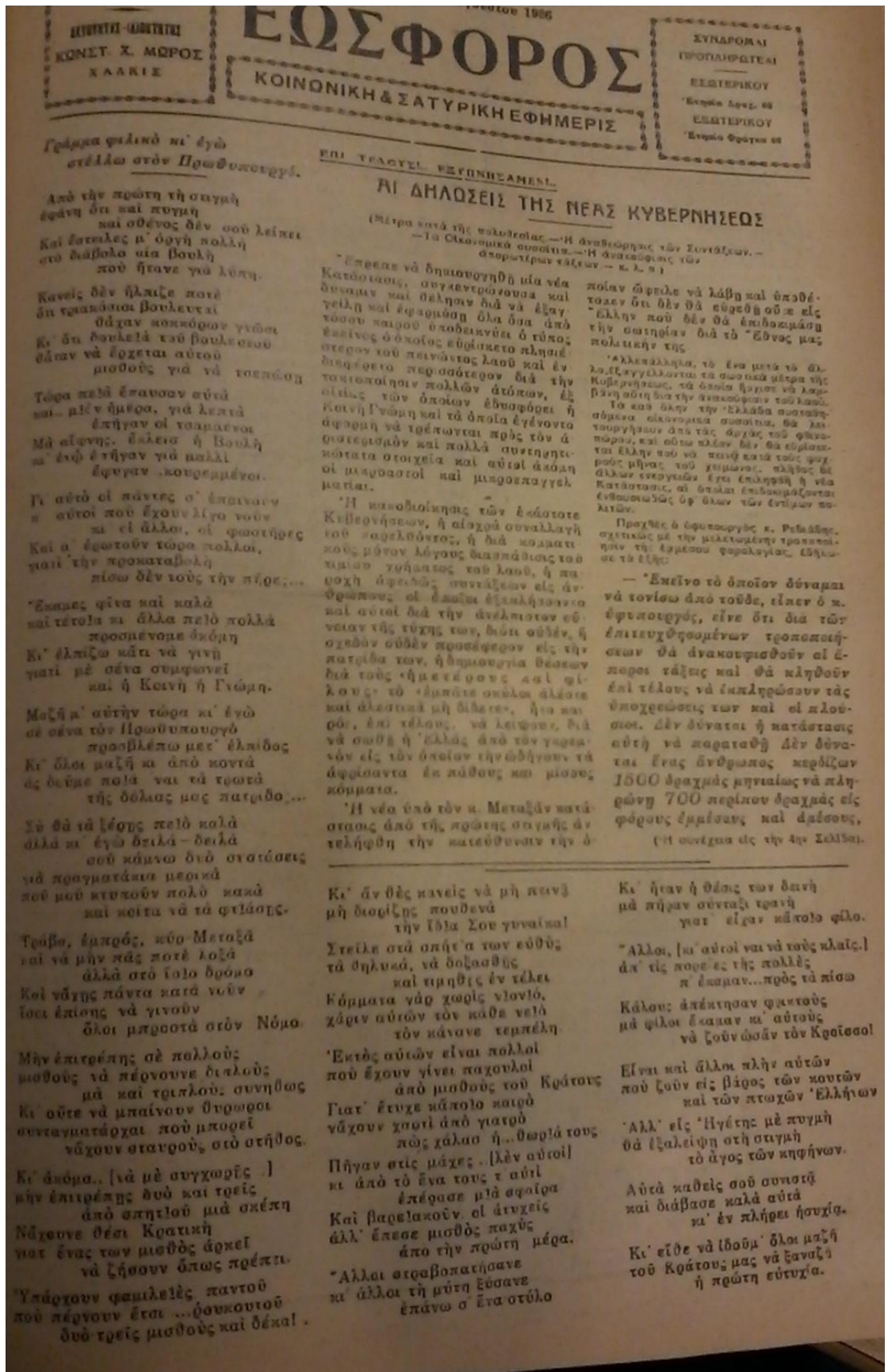
ΠΕΡΜΑΝΑΝΤ
Ἐργασία εὐρωπαϊκὴ καὶ ἡγυγημένη
ΔΙΑΡΚΕΙΣ Θ ΜΗΝΩΝ
ΑΣΙΑΣ ΔΡΑΧΜΩΝ 300 μὲ
ΜΟΝΟΝ ΔΡΑΧΜΑΣ 75
Μὴ μόνον μόνον φορὴν καίθεοτε περὶ τῆς διαρκείας.
ΕΜΜΑΝΟΥΕΛ, Ἑόρωνος 20 — Ἀθήναι Χαλκοκονδύλη 11

ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
= ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ =
Κ. Δ. ΓΛΑΡΟΥ
ΙΑΤΡΟΥ
Τίτ. ASSISTANT τοῦ Νοσοκομίου τῶν Παρισίων
CHAPITÉ
ΔΕΧΕΤΑΙ
Καθ' ἐπίσημην (κλῆν τῆς Κυριακῆς)
ΑΚΤΙΝΕΣ Χ — Τεχνητὸς Πνευμοθώραξ

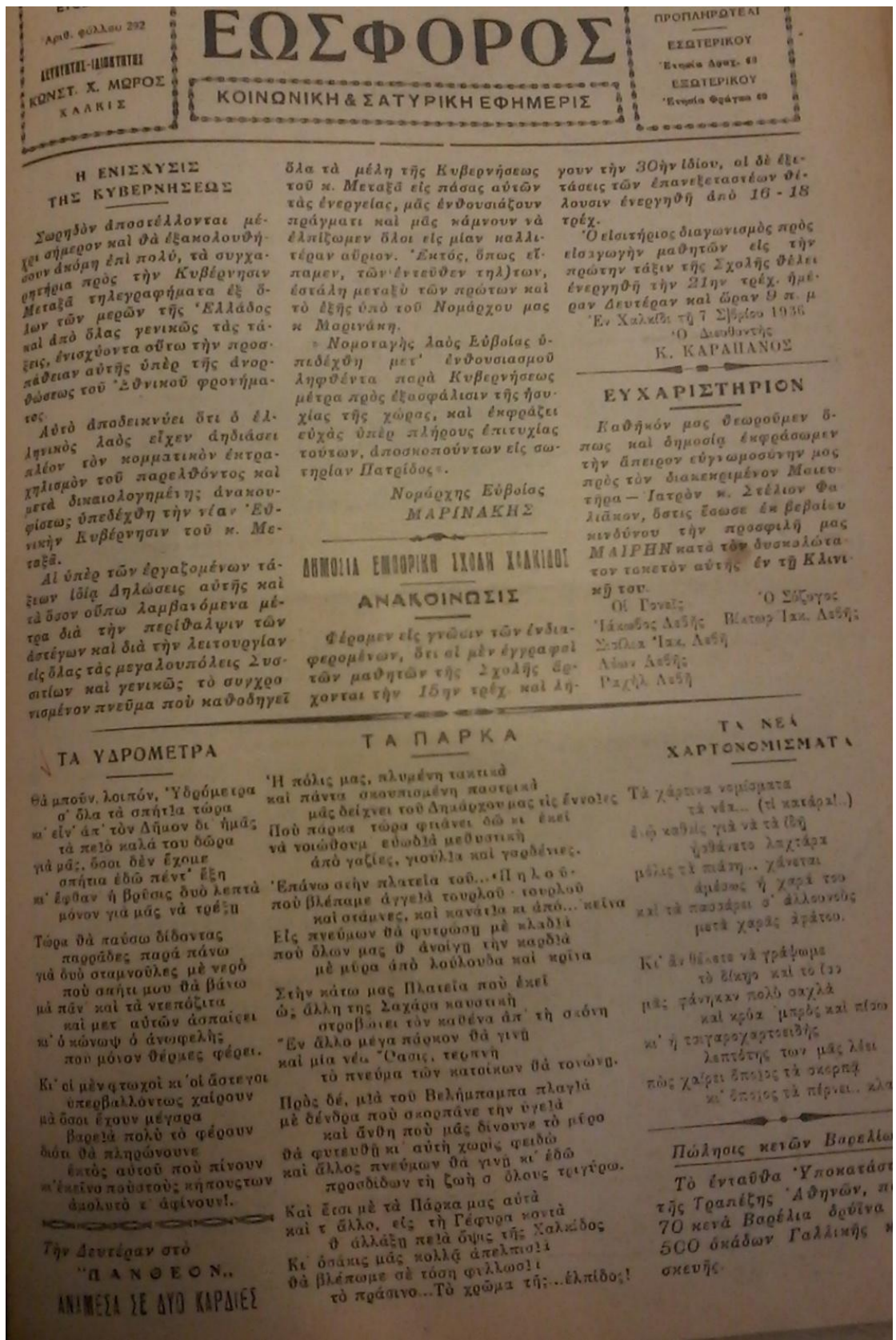
Εικόνα 46. Εφημερίδα Εσωφόρος, 24-1-36

Εικόνα 47. Εφημερίδα Εωσφόρος, 9-8-36

Εικόνα 48. Εφημερίδα Εωσφόρος, 22-8-36

Εικόνα 49. Εφημερίδα Εωσφόρος, 12-9-36

ΣΤΟΝ ΠΟΝΟ
— ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΛΕΚΤΡΑ

“Ακούσε, πότε ποτέ σκληρό
είναι στήθα μου ξεσκίζεις
είναι όργανο δικής σου λύπη
είναι δικό μου ζώο.
Πάντοτε σε στήθος χροιάς σου,
παρασπαστικά γ’ αγγίξεις
με το σκληρό το τοξικό σου
την άσπρη πληγή.
Πότε δεν άσπρινε
στο άλλο το κορμί μου
έσπρησε θρόνο από καιρό
μέχρι της καρδιάς τα βήθη,
με θλίψη σου πάσχεις
την άσπρη ζωή μου
κι άσπρη άβυσσος φωνά
κι κραυγές στήθη.
Άσπρη άσπρινε παλές
άσπρη άσπρινε παλές
ή άσπρη ή άσπρη σου
κι άσπρινε τριγύρω μου,
φασματίζεις φωνή
Έσπρη όμως να θρηνώ
και να βελιά μπροστά σου
και να φοβούμαι, τ’ άκουσες
κι σε φοβούμαι πια!...
Μου έγινε πιά σύντροφος,
και πιά ο άσπριζώ,
και είγας φόβο γέροντας
στα στήθα σου πλαγιάζω!!!
Χαλκί, 12-9-36 ΚΥΡ. Γ. ΦΙΛ.

Η ΦΥΛΑΧΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΚΥΜΑΙΑΣ

Πολλοί μάρ’ έρωτοδόν διατί δεν ά
νάπτονται και κατά τας Κυριακάς
και κατά τας λοιπάς έορτασίμους ή
μέρας τή φώτα τής παραλίας, τή ό
ποία προσοδίδουν τόσον μεγαλείον
εις τήν προκυμαίαν μας, θά είναι δά
ταύτο ή καλύτερα όρεκλάμα γιά τήν
πόλιν μας διά τή κατά τας νυκτε
ρινάς ήδη ώρας διερχόμενα έκ
Ελαφίνας; και Αίδηψού επιβατικά
αυτοκίνητα.
Οί άρμάδιοι, βεβαίως, θά μάρ’ εί
πονότα κοσιζέι πολύ τό τοιούτον,
άλλ’ έχομεν να τού; ύποδείξωμεν
ότι, καθώς μάρ’ πληροφορούν είδι
ως, υπάρχει κάποιος Νόμος όστις
έπιτρέπει είς τήν Λιμενικήν έπι
τροπήν τόν ιδιωτικόν φωτισμόν,
όστις και όλιγοθάπανος είναι και
εύκολος ως πρός τήν έγκατάστασιν.
Η Ηλεκτρική έταιρία έξ άλ
λου, δέ, έπει τό ζημιώδη τίποτε έκ
ταύτου, έφ’ όσον όπως έχομεν τά
παραμύθια, δέ, τήν ικανοποιεί ή έπι
τροπή τής κορήτης όρέματος είς
τήν Λίμνην. Έπιτροπήν Χαλκίδος,
όσα τήν φωταγωγήν τής προκυ
μαίας.
Τό ζήτημα, άπό τουριστικής τοό
λάροτον άπόψεως, άρξέι να μελε
τηθ ή άπό τά μέλη τής Λιμεν. Ε
πιτροπής και ίδιω άπό τόν όρέκτιν
πρόεδρον τής.

Το Νέον Έπιπλωκοίσιον
ΘΑΝΟΥ ΠΑΤΕΡΙΤΣΑ
Έν Χαλκίδι — (ΌΣΕ; Νεαφότος)
Έκαση Έπιπλωματ. Άδελφ. Ταϊκούλα

“Αναλαμβάνει έπιπλώσεις παντός
είδους, σύμφωνα μέ τήν σύγχρονον
έξοχη, και έγγράται διά τήν σπαρέ
ψη, κομψότητα και καλλιτέχνησαν
τόν έπιπλων τού.
Τιμή και λογισμ. και

Β. ΜΠΑΦΕΡΟΣ
Μεγάλα Καταστήματα
ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΩΝ
ΜΕΓΑΛΑΙ ΕΚΠΩΣΕΙΣ !!
“Εμποιοδμεν άπαντα τή ΘΕΡΙΝΑ ΕΙΔΗ
εις τιμάς ΚΟΣΤΟΥΣ
Καπέλλα Ψάθινα—
“Υποδήματα λιτά—
Είδη μπάνιου κ. λ. π.
“Επωφεληθίτε τής εύκαιρίας να προμηθευθίτε φθηνά
καλοκαιρινά είδη

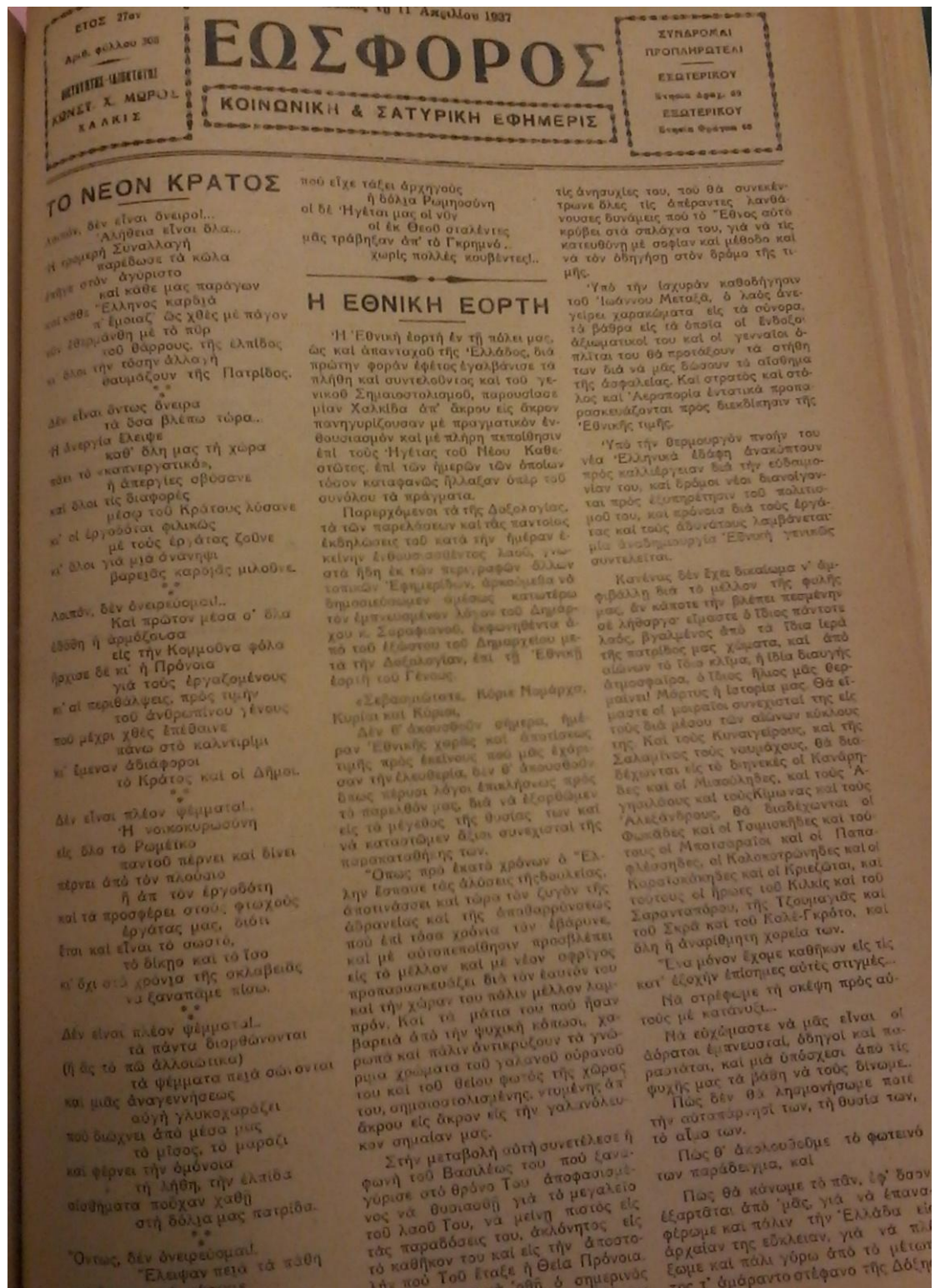
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΥΠΝΟΥ
Η “ΕΚΑΛΗ”
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΚΟΥΛΟΦΟΥΤΟΥ
ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ — Πλατεία Αγίου Νικολάου
(Άνωθεν Ζαχαροπλαστικίου Τζάρα)
Ριζική άνακαινισίς τοό κτιρίου.
ΚΑΙΝΟΣΚΕΛΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΘΑΛ ΚΑΙΝΟΥΡΓΗ
Δωμάτια εύτερα και εδύλα
Νερά τρεχόμενα και Λουτρά
Καθαρότης άερα — Περιποίησης μεγίστη

ΒΑΦΕΤΕ - ΚΑΘΑΡΙΖΕΤΕ ΔΙ’ ΑΤΜΟΥ

ΣΤΟΥ ΚΑΛΑΘΕΡΗ
ΠΑΛΗΡΕΙΣ ΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΜΕΛΑΝΗ ΜΕΝΟΥΝΟΥ
Κ. ΜΟΥΡΟΥ

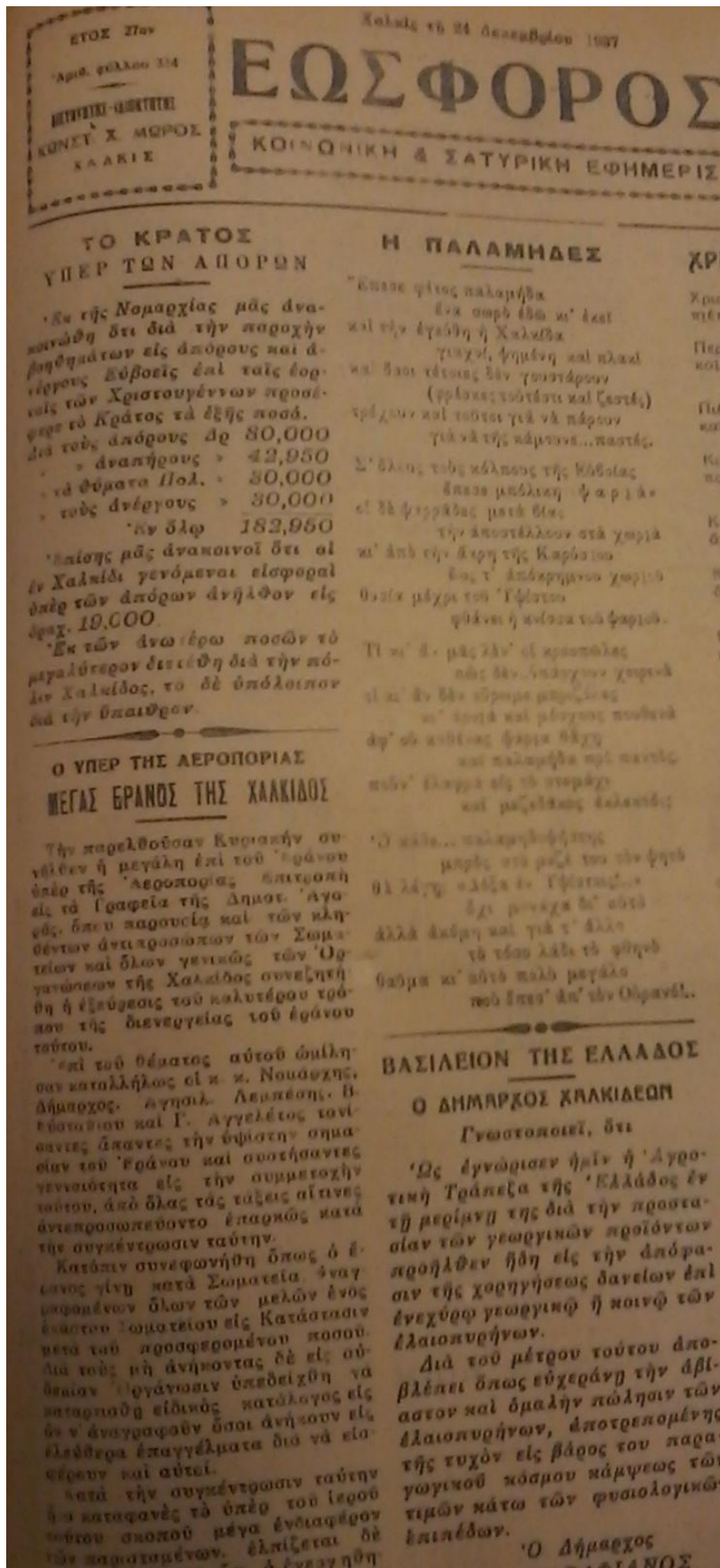
Εικόνα 50. Εφημερίδα Εωσφόρος, 12-9-36

Εικόνα 51. Εφημερίδα Εωσφόρος, 11-4-37

Εικόνα 52. Εφημερίδα Εωσφόρος, 1-9-37

Εικόνα 53. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-12-37

**ΡΑΔΙΟΦΩΝΑ
ΤΕΛΕΦΟΥΝΚΕΝ**

Ἀντιπρόσωποι διὰ τὸν Νηὸν Εὐβοίας

ΠΑΝ. ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ & ΓΕΩΡ. ΒΡΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΟΔΟΣ ΚΡΙΕΖΩΤΟΥ—Παραπλεύρως Φαρμακείου κ. Ἐθ. Τσάκου

ΔΑΤΚΟΙ ΤΥΠΟΙ ΡΑΔΙΟΦΩΝΩΝ ΜΕ ΤΙΜΑΣ ΔΑΤΚΑΣ

Ἐπαντα τὰ ἐξαρτήματα Ραδιοφώνων, Ἀντιπαρασιτικά συσκευα

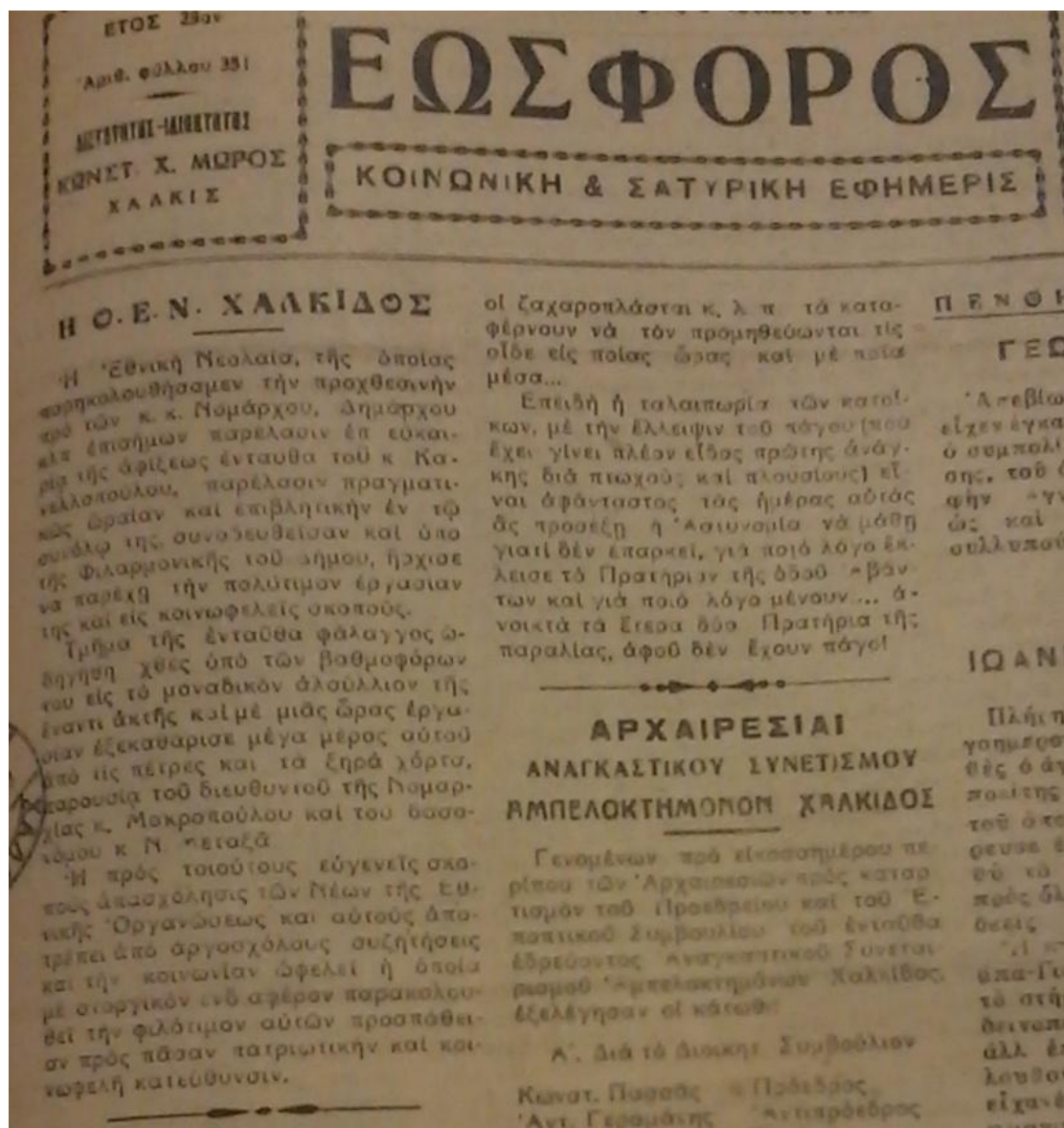
*Προτιμῶν ἀγοράσῃτε ραδιοφῶνον ἐπισκεφθῆτε τὴν ἑκδοὶν μας. Θί ἰκανοποιηθῆτε.
Ἐν ἑκδοίῃ ἐκ-μπῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν περισσότεροι σταθμοὶ τῆς Εὐρώπης ἐν
τῆς Ἑταιρείας ΤΕΛΕΦΟΥΝΚΕΝ. Συνεπῶς καὶ τὸ ραδιοφῶνόν σας πρέπει νὰ εἶναι
τῆς Ἑταιρείας ΤΕΛΕΦΟΥΝΚΕΝ καθὼς μόνον αὐτὰ τὰ ραδιοφῶνα εἶναι συντο*

*μῆνα τεχνικῶς ἀνάλογα μὲ τοὺς σταθμοὺς.
Ἄρα καὶ ἡ ἀπόδοσις τῶν εἶναι καλλιτέρα καὶ ἡ ἰκανοποίησις τοῦ ἀκροατοῦ μεγαλυ*

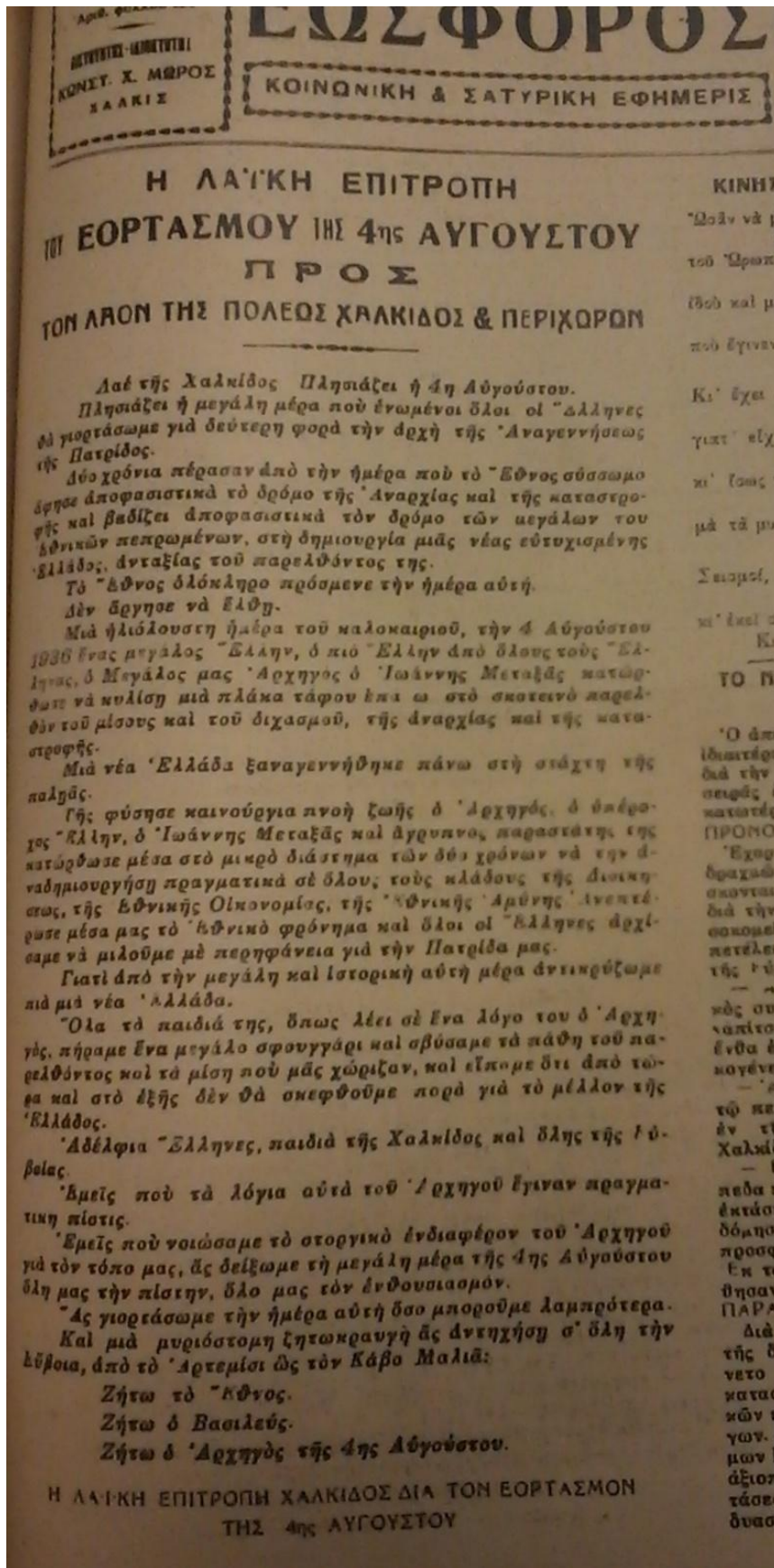
ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ἐπειγόντως.

Ἐπὶ ἀντιπρόσωποι διὰ τὰς πόλεις τῆς Εὐβοίας πρὸς συμπλήρῃ
δικτύου ὑπαντιπροσωπειῶν.

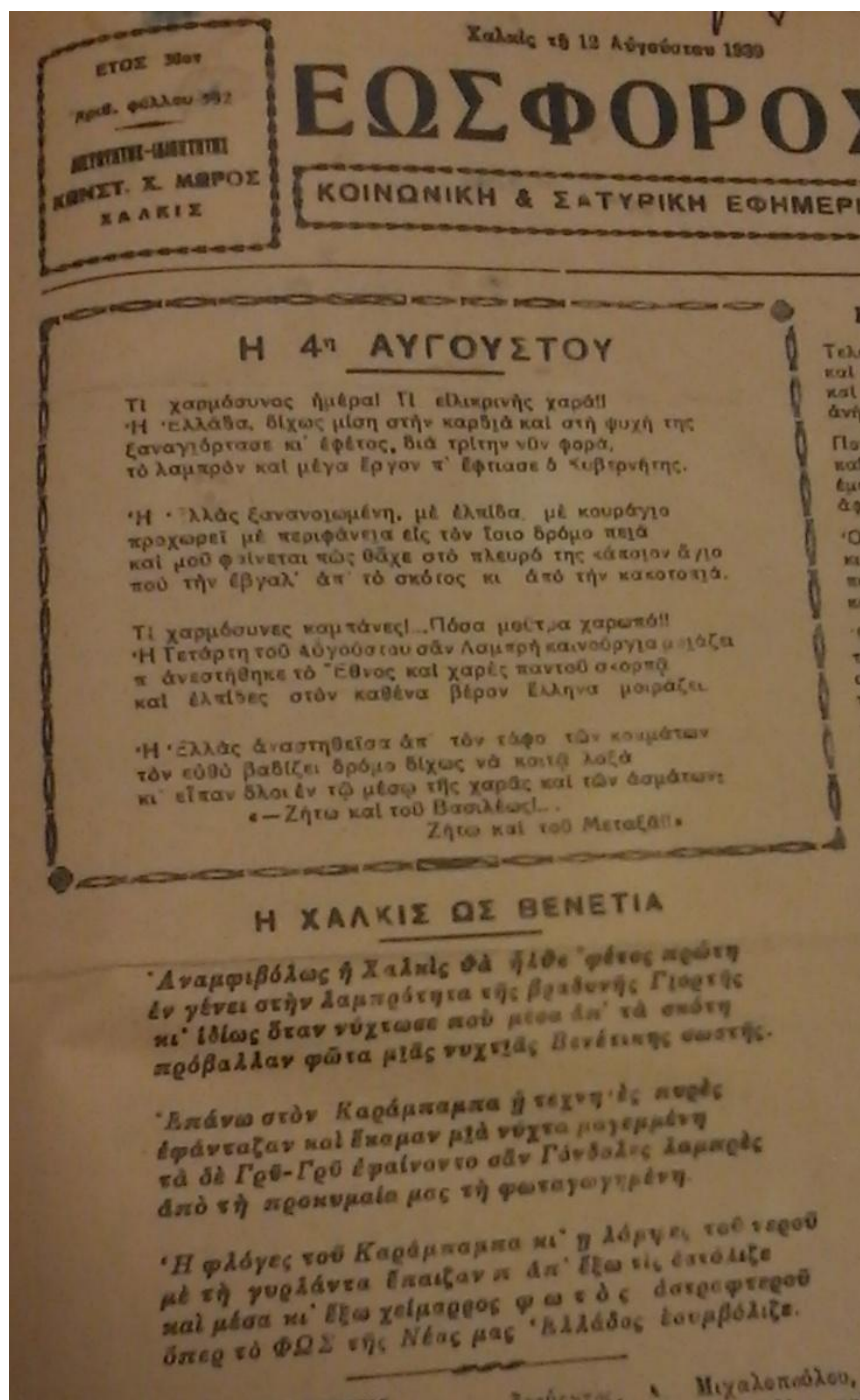
Εικόνα 54. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-12-37

Εικόνα 55. Ο.Ε.Ν Χαλκίδας

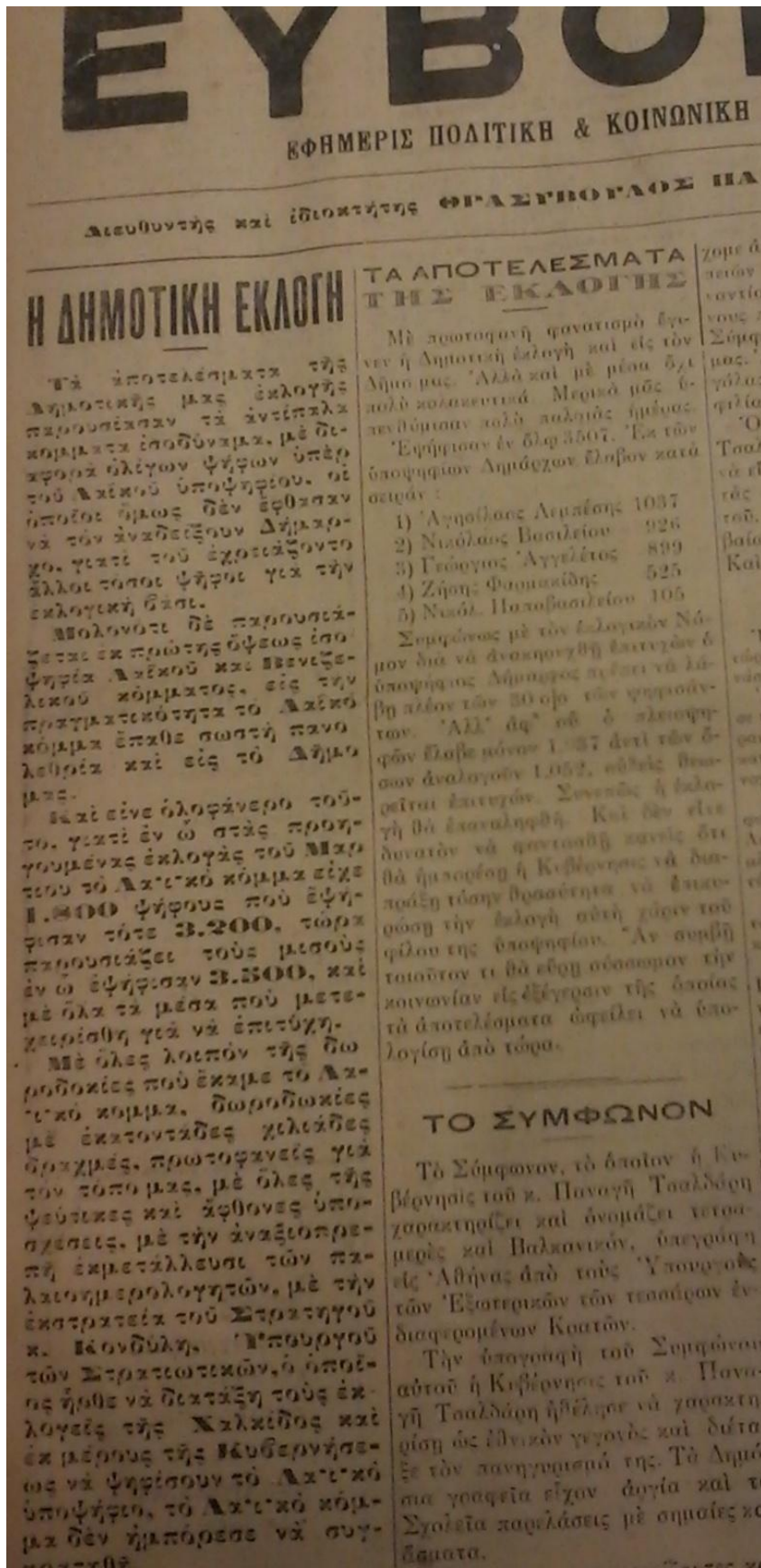
Εικόνα 56. Εφημερίδα Εωσφόρος, 31-7-38

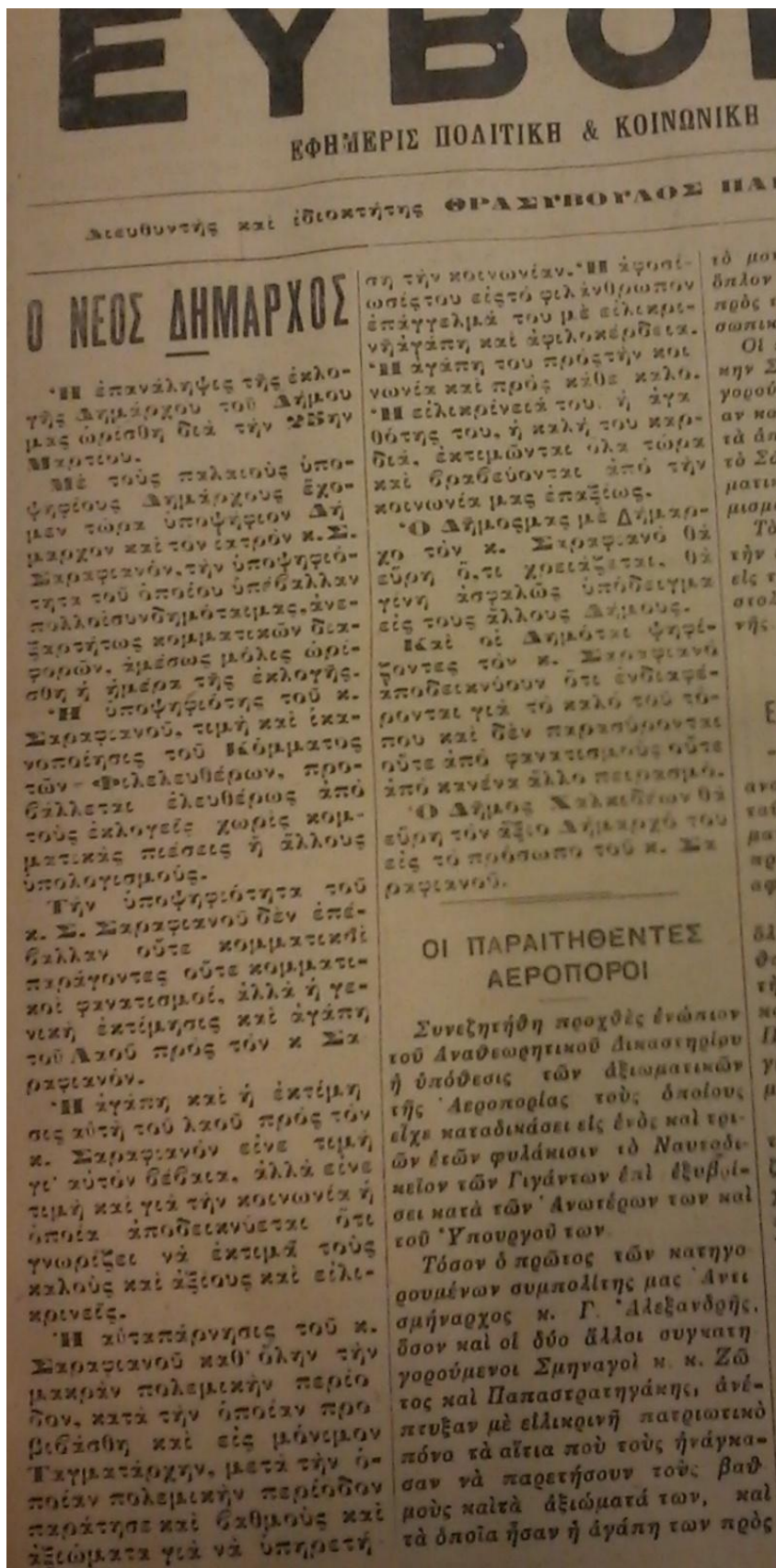
Εικόνα 57. Εφημερίδα Εωσφόρος, 12-9-39

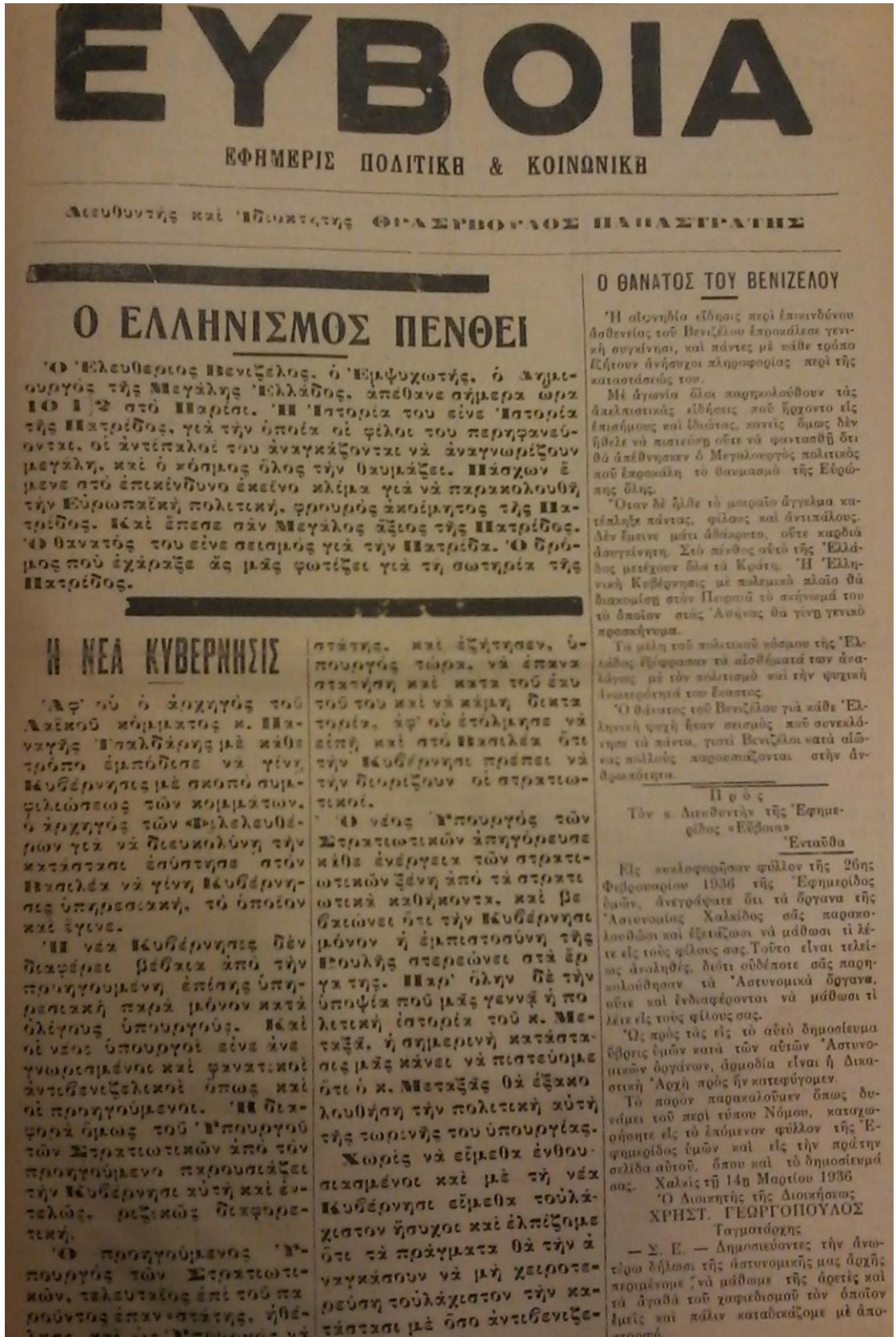
Εικόνα 58. Εφημερίδα, Εύβοια, 31-1-34

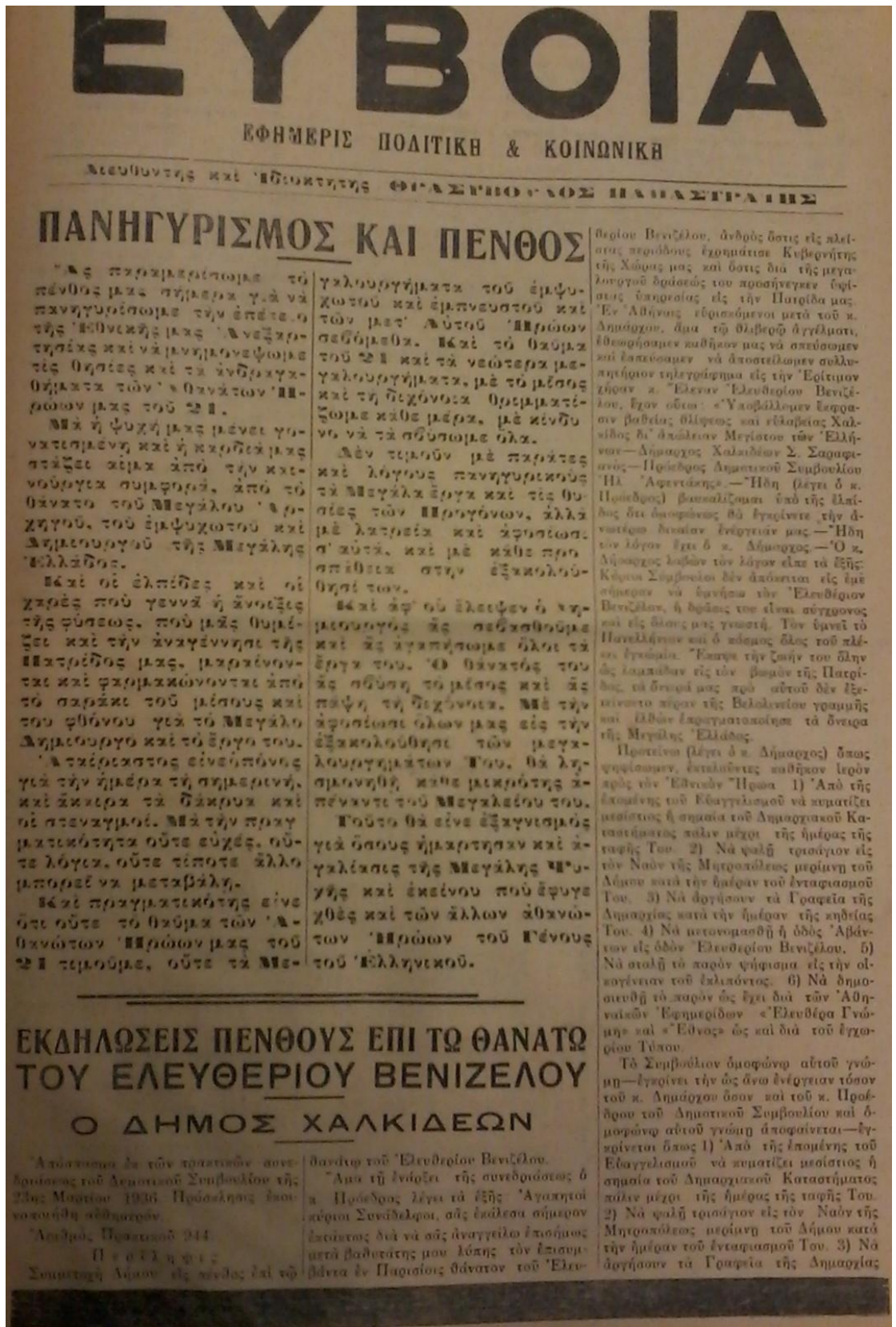
Εικόνα 59. Εφημερίδα, Εύβοια, 14-2-34

Εικόνα 60. Εφημερίδα, Εύβοια, 7-3-34

Εικόνα 62. Εφημερίδα, Εύβοια, 18-3-36

ΠΑΝΗΓΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΕΝΘΟΣ

Ὡς προκημερίσαμε τὸ πένθος μας σήμερα γὰρ νὰ πανηγυρίσωμε τὴν ἐπέτειον τῆς ἑθνικῆς μας Ἀναξαρτησίας καὶ νὰ μνημονεύσωμε τὴς θησίας καὶ τὰ ἀνδροαγχιώματα τῶν ἁθανάτων ἡρώων μας τοῦ 21.

Μετὰ ἡ ψυχὴ μας μένει γυμνασμένη καὶ ἡ καρδιὰ μας σπάζει αἶμα ἀπὸ τὴν κενούρουρον συμφορὰ, ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Μεγάλου ἄρχηγού, τοῦ ἐμψυχωτοῦ καὶ ἀημεουργοῦ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ἐκεί οἱ ἐλπίδες καὶ οἱ χροῖες ποῦ γεννᾷ ἡ ἀνοξίτις τῆς φύσεως, ποῦ μετὰ θυμίζουσι καὶ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἡατρίδος μας, μακρύνονται καὶ φρακκικῶνονται ἀπὸ τὸ σαρκί τοῦ μέσου καὶ τοῦ φθόνου γιὰ τὸ Μεγάλο Ἀημεουργοῦ καὶ τὸ ἔργον του.

Ἄ ταίριαστος εἰνεόπῳνος γιὰ τὴν ἡμέραν τῆς σημερινῆς, καὶ ἀκίρια τὰ ὄκνηρα καὶ οἱ στεναγμοί. Μετὰ τὴν προσηματικότητά οὔτε εὐχῆς, οὔτε λόγια, οὔτε τίποτε ἄλλο μπόρει νὰ μεταβάλλῃ.

Ἐκεί προσηματικότητος εἶνε οὔτε οὔτε τὸ θόρυβον τῶν ἁθανάτων ἡρώων μας τοῦ 21 τερνοῦμε, οὔτε τὰ Με-

γαλορηγώματα τοῦ ἐμψυχωτοῦ καὶ ἐμπνευστοῦ καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἡρώων σεθόμαθα. Ἐκεί τὸ θόρυβον τοῦ 21 καὶ τὰ νεώτερα μεγαλορηγώματα, μετὰ τὸ μέσος καὶ τῆς θεχόνουκα θρημακτιζοῦμε καὶ μετὰ, μετὰ κίνδυνον νὰ τὰ σῶσωμε ὅλα.

Δὲν τερνοῦν μετὰ πρῶτες καὶ λόγους πανηγυρικῶς τὰ Μεγάλα ἔργα καὶ τίς θυσίας τῶν ἡρωόνων, ἀλλὰ μετὰ λατρεία καὶ ἀφυσίωσι σ' αὐτὰ, καὶ μετὰ καθεπρὸ σπείθειν στὴν ἐξουλοῦθησίν των.

Ἐκεί ἀπ' οὗ ἐλαίφεν ἡ κημευογῆς ἡς σεθκθεοῦμε καὶ ἡς ἀγαπήτομα ὅλοι τὰ ἔργα του. Ὁ θάνατός του ἡς σῶσιν τὸ μέσος καὶ ἡς παύση τῆς θεχόνουκα. Μετὰ τὴν ἀφυσίωσι ὅλων μας εἰς τὴν ἐξουλοῦθησιν τῶν μεγαλορηγώματων Του, θὰ λησημονηθῇ κατὰ μικρότητα ἀπέναντι τοῦ Μεγαλειοῦ του.

Τοῦτο θὰ εἶνε ἐξουλοῦθησιν γιὰ ὅσους ἡμαρτήσαν καὶ ἀγαλίσαις τῆς Μεγάλης ἡρωγῆς καὶ ἐκαίνου ποῦ ἐφυγε χθὲς καὶ τῶν ἄλλων ἀθανάτων ἡρώων τοῦ ἑθνους τοῦ Ἑλληνικοῦ.

θεοῦ Βενιζέλου, ἀνδρὸς ὅστις εἰς κλείματα προόδους ἐχομήται Κυβερνήτης τῆς Χώρας μας, καὶ ὅστις διὰ τῆς μεγαλορηγῶν δραστικῶς τοῦ προσήγγειν ἡφισίας ἀπαρτίας εἰς τὴν Πατρίδα μας.

Ἐν Ἀθήναις ἐπισημῶμενοι μετὰ τοῦ κ. Δημάργου, ἀμα τῆς θειοῦ ἀγγέλου, ἰδοσθήσομεν καθῆσαν μας νὰ σπείσωμεν καὶ ἐπεσοῦμεν νὰ ἀποστείλωμεν συλλογηθῆσαν τῆς ἐπισημῶν εἰς τὴν ἑορταστικὴν ἡμέραν καὶ ἑορταστικὴν Βενιζέλου, ἔχον ὁμοίως: «Υποβάλλομεν ἑορταστικὴν βαθεία ὄψιν καὶ εὐλογίας Χαλκίδος δι' ἀκαίτητον Μεγίστον τὸν Ἑλληνο-Δημαρχοῦ Χαλκιδέων Σ. Σαρραφηνίος.—Προέδρος Δημοτικοῦ Συμβουλίου

Ἡ. Ἀφεντιάης.—Ἡδὴ (λέγει δ. κ. Προέδρος) βασιλεύομεν ἐπὶ τῆς ἡλικίας διὰ ἀπορροῆς ἡς ἐχρήσθη τὴν ἀνωτάτην δευτεῖαν ἐνεργεσίαν μας.—Ἡδὴ τὸν λόγον ἔχει δ. κ. Δημαρχος.—Ὁ κ. Δημαρχος καθὼν τὸν λόγον εἶπε τὰ ἔβη: Κάποιον Συμβούλιον δὲν ἀποστῆται εἰς τὴν ἡμέραν νὰ ἐνεργῆσιν ἡς ἑορταστικὴν Βενιζέλου, ἡ δραστικῶς τοῦ εἶναι σύγχρονος καὶ εἰς ὅσους μας γνωστῆ. Τὸν ἑνὸς τὸ ἡμετέριον καὶ ὁ πόθος ὅσος τοῦ πλείονος ἡρωοῦ. Ἐπειὰ τὴν ἡμέραν τὸν ὅλον ἡς λακκιδῶν εἰς τὴν βραδίαν τῆς Πατρίδος, τὰ δεικνῶμεν ἀπὸ αὐτοῦ δὲν ἐπεισοῦται κέρων τῆς Βελουκίτου γραμμῆς καὶ ἄλλων ἐπαρτηματικῶν τὰ δεικνῶν τῆς Μεγίστης Ἑλλάδος.

Προτίθεται (λέγει δ. κ. Δημαρχος) ὅσος φησίσωμεν, ἐπισημῶμεν καθῆσαν ἑρῶν ἀπὸ τῶν ἑλλοῦν ἡρώων 1) Ἀπὸ τῆς ἐπομένης τοῦ ἑορταστικοῦ νὰ κηρατῆται μεσίτοις ἡ σημαία τοῦ Δημοκρατικοῦ Καταστήματος πᾶσι μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ταφῆς Του. 2) Νὰ φυλῆ τρισάγιον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Μητροπόλεως μερίων τοῦ ἁθάνου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ Του. 3) Νὰ ἀρτήσων τὰ Γραφεῖα τῆς Δημοκρατίας κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κηδείας Του. 4) Νὰ μετονομασθῇ ἡ ὁδὸς Ἀβάντων εἰς ὁδὸν Ἐλευθερίου Βενιζέλου. 5) Νὰ σταθῇ τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὴν ἀκαίτητον τοῦ ἐπισημῶν. 6) Νὰ δημοσιευθῇ τὸ παρὸν ὡς ἔχει διὰ τῶν Ἀθηναίων Ἐφημερίδων «Ἐλευθερία Γνώμη» καὶ «Ἐθνος» ὡς καὶ διὰ τοῦ ἑχοῦρου Τύπου.

Τὸ Συμβούλιον ὁμοφῶν αὐτοῦ γνώμη—ἐγκρίνει τὴν ὡς ἀνω ἐνεργεσίαν ἴσων τοῦ κ. Δημάργου ὅσον καὶ τοῦ κ. Προέδρου τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καὶ ὁμοφῶν αὐτοῦ γνώμη ἀποφασίζεται—ἐγκρίνεται ὅσος 1) Ἀπὸ τῆς ἐπομένης τοῦ ἑορταστικοῦ νὰ κηρατῆται μεσίτοις ἡ σημαία τοῦ Δημοκρατικοῦ Καταστήματος πᾶσι μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς ταφῆς Του. 2) Νὰ φυλῆ τρισάγιον εἰς τὸν Ναὸν τῆς Μητροπόλεως μερίων τοῦ ἁθάνου κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ Του. 3) Νὰ ἀρτήσων τὰ Γραφεῖα τῆς Δημοκρατίας

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΕΝΘΟΥΣ ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΤΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

Ο ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ

Ἀπόφασις ἐν τῶν κηρατῆσαν ἀνοξίτωτος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 23ης Μαρτίου 1936. Προέδρος ἐπομῶν καὶ ἡ ἀκαίτητον.

Ἀριθμὸς Πρωτοκόλλου 344
Π. ο. τ. τ. η. φ. τ. τ.
Συμμετρή ἄξιον εἰς κηδείας ἐπὶ τῶ

θανάτου τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου.
Ἄμα τῆς ἐνάσει τῆς συνεδριάσεως ὁ κ. Προέδρος λέγει τὰ ἔβη: Ἀγαθητοί κέποι Συναδελφοί, ὡς ἐπέσοι σημερὴν ἐπισημῶν δὲ νὰ σῶς ἀναγγεῖλο ἐπομῶν ἀπὸ βαθεύτητος μου λόγους τὸν ἐπομῶν ὁδὸν ἐν Παρισίοις θάνατον τοῦ Ἐλευ-

Εικόνα 63. Εφημερίδα, Εύβοια, 25-3-36

Εικόνα 64. Εφημερίδα Χαλκίς, 27-4-40

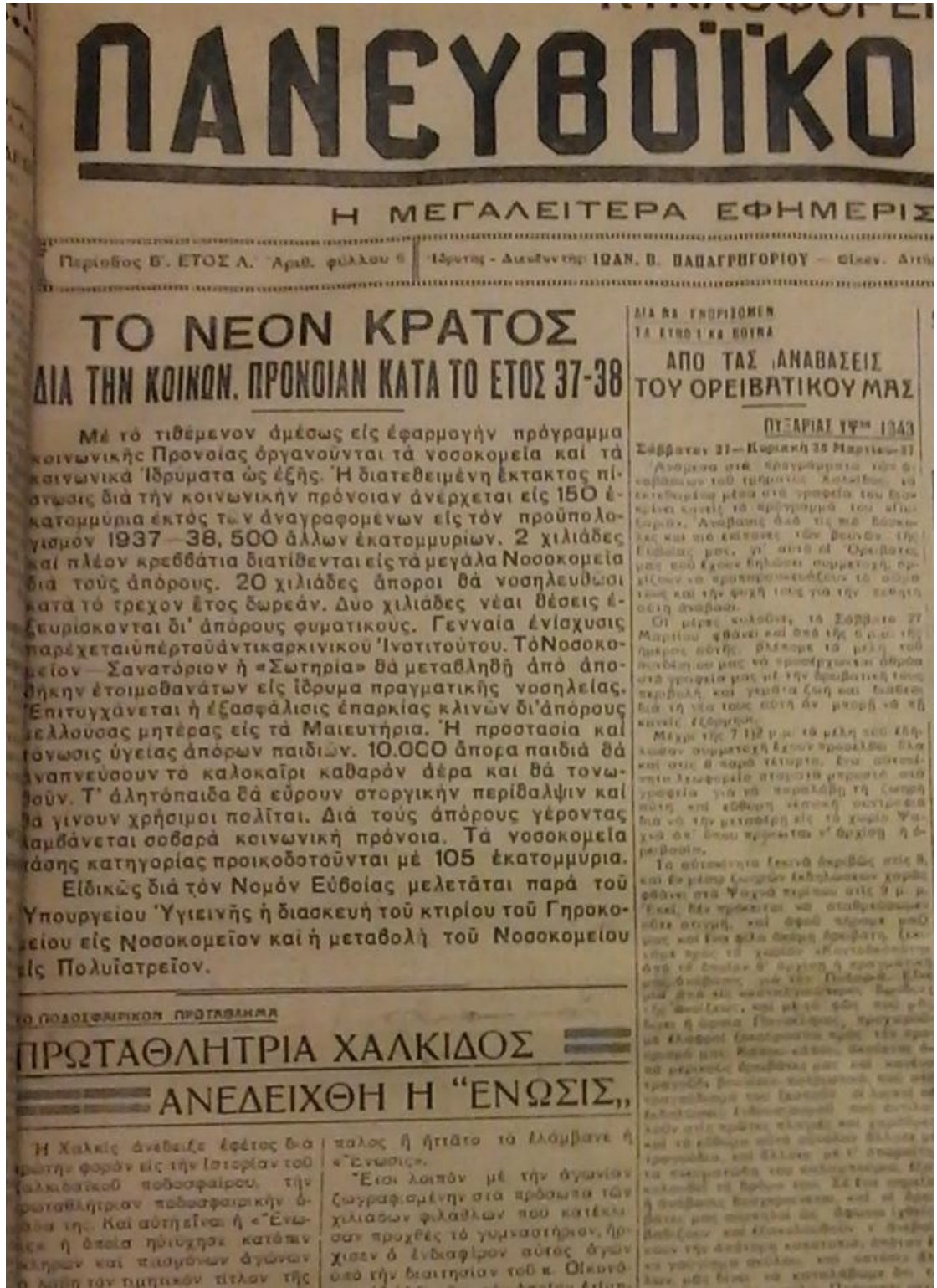
Εικόνα 65. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 11-3-37

Εικόνα 66. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 18-3-37

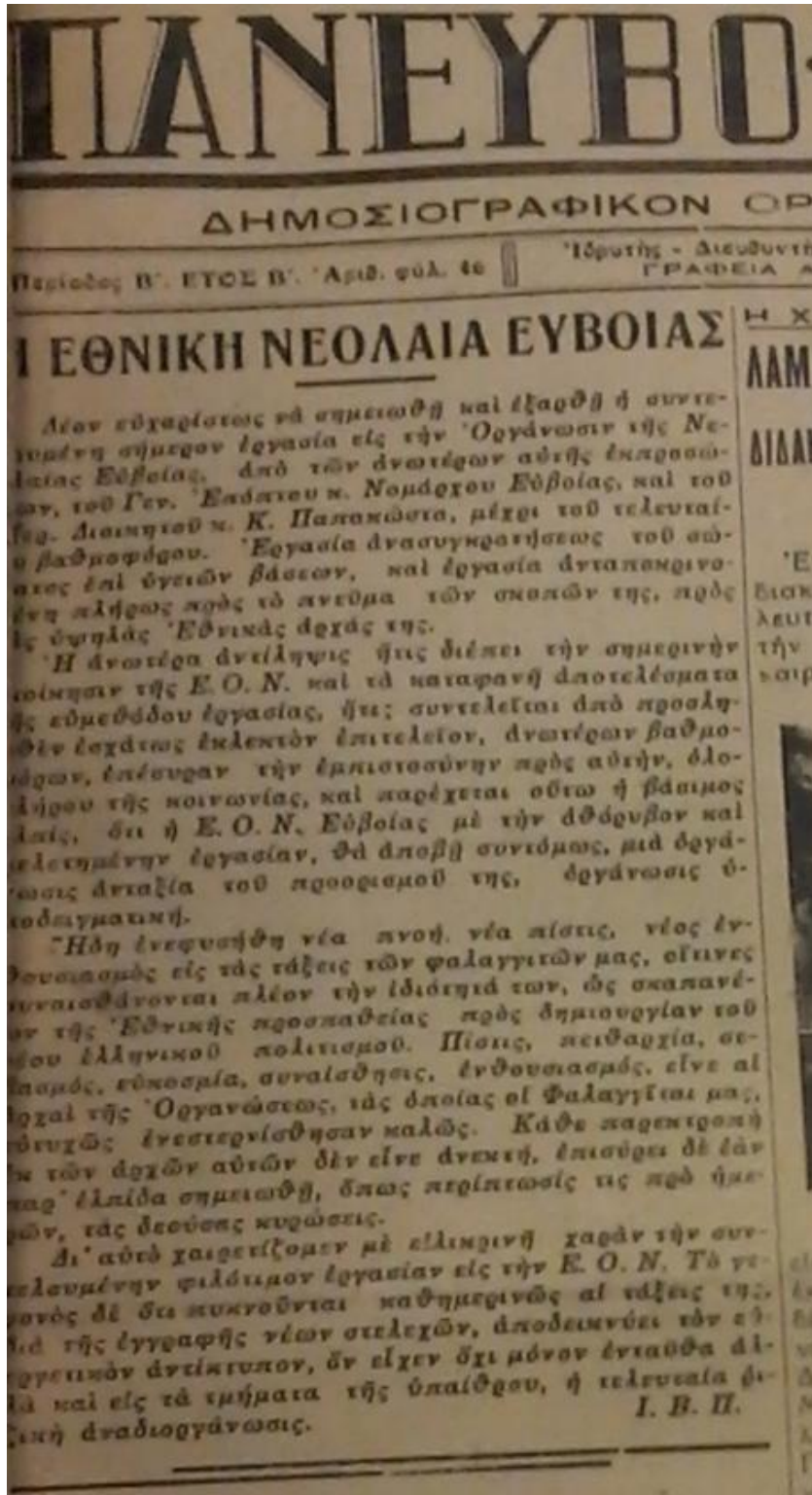
Εικόνα 67. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 23-3-37

Εικόνα 68. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 14-4-37

Εικόνα 70. Τα κορίτσια που υποδέχθηκαν τον Ιωάννη Μεταξά στην Χαλκίδα για την Πανευβοϊκή Έκθεση, Πανευβοϊκό Βήμα, 9-9-37

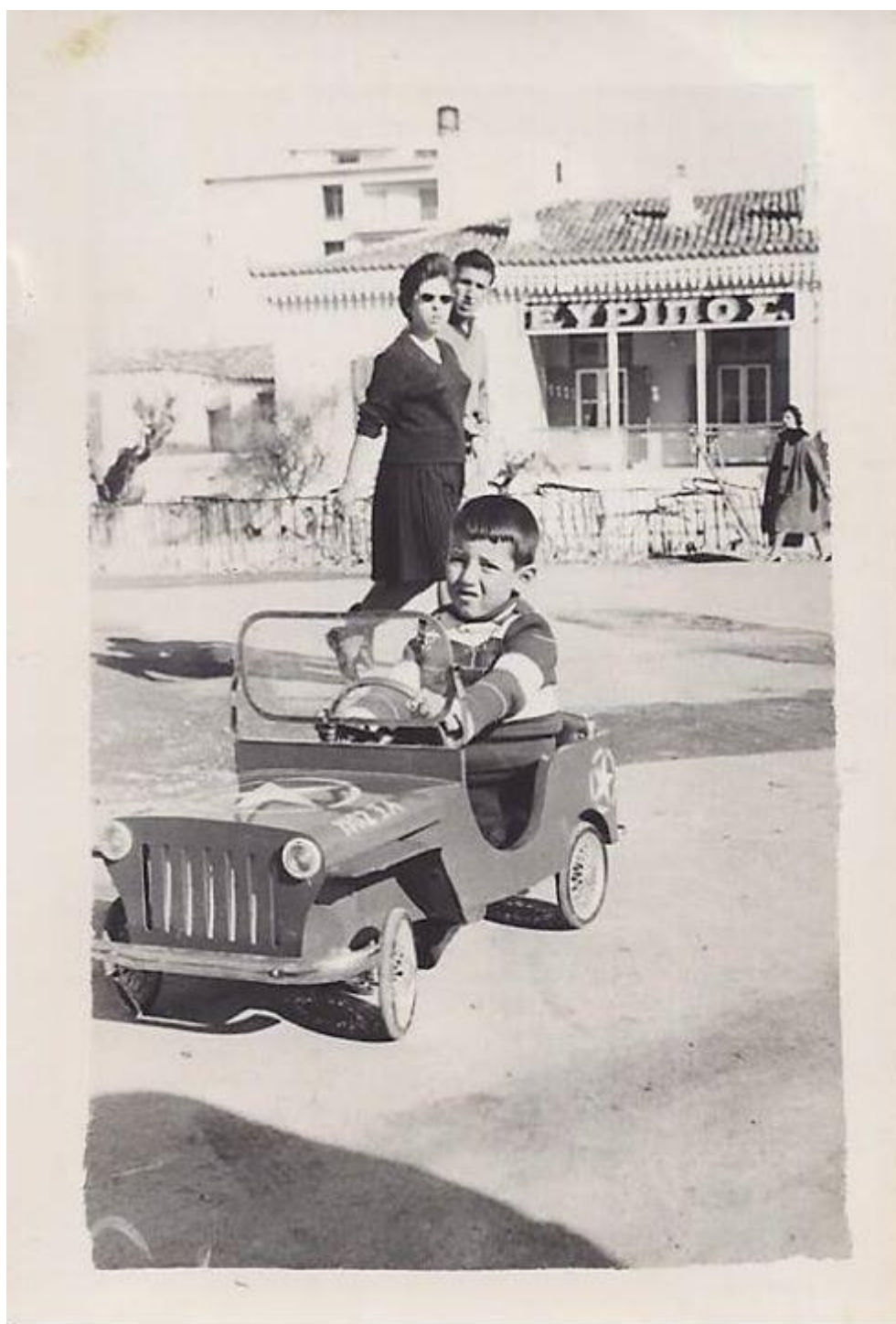
Εικόνα 71. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 13-11-38

Εικόνα 72. Η παραλία της Χαλκίδας πριν την δημιουργία πεζοδρόμου

Εικόνα 73. Η δημιουργία της παραλιακής οδού

Εικόνα 74. Τα γραφεία της εφημερίδας «Εύριπος»

366

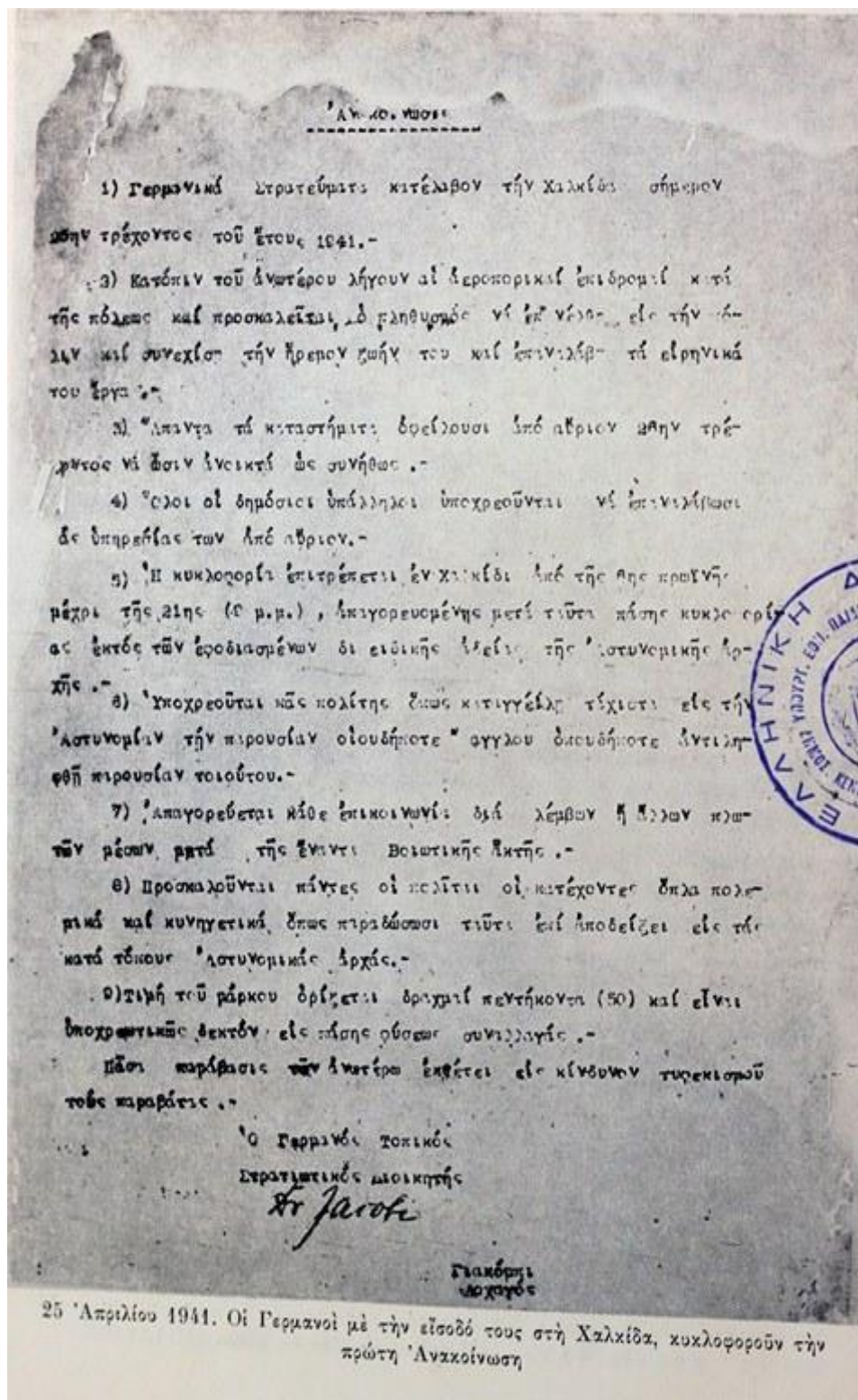
Η "ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ," ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΠΡΩΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ

Κεῖται εἰς μαγευτικωτάτην τοποθεσίαν, καὶ ἀνήκει εἰς
δύο προοδευτικωτάτους ἐπιχειρηματίας, τοὺς κ. κ. *Γεωρ-
γιαδὴν* Μαγαλέμπορον καὶ *Π. Καμάραν* Μηχανικόν.

Η "ΠΑΛΙΡΡΟΙΑ,"

ἤρξατο λειτουργοῦσα ἀπὸ τοῦ Μαρτίου τοῦ 1906, ἡ δὲ καθ'
ὄλον τό θῆρος συγκέντρωσις ἐν αὐτῇ οὐ μόνον τῶν ἐξ Ἀθη-
νῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀποδεικνύει τὴν εὐμά-
ρειαν τοῦ ξενοδοχείου τούτου κατακτήσαντος, καὶ δικαίως,
μεγάλην φήμην

Εικόνα 75. Διαφήμιση του ξενοδοχείου "Παλίρροια"

Εικόνα 76. Το τέλος της ευρωστίας

Εικόνα 77. Η οδός Βενιζέλου

Βιβλιογραφία:

- Β. Αγγελής, «Γιατί χαίρεται ο κόσμος και χαμογελάει πατέρα...», μαθήματα εθνικής αγωγής και νεολαιίστικης προπαγάνδα στα χρόνια της μεταξικής δικτατορίας, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2006
- Ν. Αγγελής, Ν. Αγγελή (επιμ.), Τα μυστικά αρχεία του foreign office, Πάπυρος, Αθήνα, 1971
- Ν. Αλιβιζάτος, Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974, όψεις της ελληνικής εμπειρίας, Θεμέλιο, Αθήνα, 1995
- Γ. Αναστασιάδη, Πολιτική και Συνταγματική Ιστορία της Ελλάδας, 1821-1941, Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2001
- Α. Βελλιάδης, Μεταξάς-Χίτλερ, ελληνογερμανικές σχέσεις στην Μεταξική δικτατορία, Ενάλιος, Αθήνα, 2003,
- Th. Veremis, (ed. Thanos Veremis, Robin Higham), Aspects of Greece, 1936-1940, Metaxas Dictatorship, Ελληνικό Ίδρυμα, αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής, Αθήνα, 1993
- Π. Βόγλης, Η εμπειρία της φυλακής και της εξορίας, οι πολιτικοί κρατούμενοι στον εμφύλιο πόλεμο, Αλεξάνδρεια, Αθήνα, 2002
- Κ. Γαβρηλίδης, Το ημερολόγιο της Ανάφης στη δικτατορία του Μεταξά, Εντός, Αθήνα, 1997
- Π. Γιαννόπουλος, Η στάση του Ιω. Μεταξά και ο θρίαμβος της Επανάστασεως του 1922, Αθήνα
- Π. Γιαννόπουλος, Ο Κωνσταντινισμός και ο Ιωάννης Μεταξάς, Αθήνα, χ.σ. I.E. Γκίκας, Ο Μουσολίνι και η Ελλάδα, Εστία, Αθήνα, 1982
- H. Cliadakis, Greece, 1935-1941, The Metaxas Regime and the diplomatic background to the Metaxas dictatorship, University Microfilms, Michigan, 1970
- Κ. Γουναρόπουλος, Ιστορία νήσου Εύβοιας από των αρχαιοτάτων χρόνων μέχρι των καθ' ημάς, Κ. Γουναρόπουλος και Φ. Κάπολλας, Θεσσαλονίκη, 1930
- Γρ. Δαφνής, Η Ελλάς μεταξύ δύο πολέμων 1923-1940, η άνοδος του αντιβενιζελισμού, τομ. Β', Ίκαρος, Αθήνα, 1955
- F. Gambetti, 1919-1945 Inchiesta sul fascism, prefazione alla ristampa 40 anni dopo, Vecchiarelli, Roma, 1991
- Α. Ηλιάδη, Αδόλφος Χίτλερ, ο ηγέτης και η εποχή του ή το ατομικό ως έκφραση του συλλογικού και το αντίστροφο, Τρίκαλα, 2006
- J.G Joachim, Ioannis Metaxas, the formative years 1871-1922, Bibliopolis, Mohnessee, 2000
- Δ. Καλλονά, I. Μεταξάς, Μαθητής, στρατιώτης, πολιτικός, αγωνιστής, κυβερνήτης, Αθήνα, 1938
- Κ. Καλλίγας, Τα φοβερά ντοκουμέντα, Παλινόρθωση και Δικτατορία, Γεώργιος Β' και 4^η Αυγούστου, Φυτράκη, Αθήνα, 1976

- Δ. Κιτσίκης, Η Τρίτη ιδεολογία και η ορθοδοξία, Εστία, Αθήνα, 1998
- Δ. Κιτσίκης, Η Ελλάς της 4^{ης} Αυγούστου και οι Μεγάλες Δυνάμεις, 2^η εκδ., Ελεύθερη Σκέψις, Αθήνα, 1990
- Γ. Κόκκινος, Η φασίζουσα ιδεολογία στην Ελλάδα, η περίπτωση του περιοδικού «Νέον Κράτος», Παπαζήση, Αθήνα, 1990
- Σ. Κολιόπουλος, Παλινόρθωση, Δικτατορία, Πόλεμος, 1935-1941, ο βρετανικός παράγοντας στην Ελλάδα. Εστία, Αθήνα, 1985
- J. V. Kofas, Authoritarianism in Greece, the Metaxas regime, Boulder, New York, 1983
- Μ. Κορασίδου, Οι άθλιοι των Αθηνών και οι θεραπευτές τους, φτώχεια και φιλανθρωπία στην ελληνική πρωτεύουσα τον 19^ο αιώνα, Κέντρο νεοελληνικών μελετών Ε.Ι.Ε., Αθήνα, 1995
- Β. Κρεμμυδάς, Νεότερη Ιστορία, ελληνική και ευρωπαϊκή, Γνώση, Αθήνα, 1981
- ΚΚΕ, Δοκίμιο ιστορίας του ΚΚΕ, 1918-1949, Σύγχρονη Εποχή, 2012
- Φ. Λαμπρινός, Ισχύς μου η αγάπη του φακού, τα κινηματογραφικά επίκαιρα ως τεκμήριο της Ιστορίας, Καστανιώτη, Αθήνα, 2005
- Σπ. Λιναρδάτος, Πώς εφτάσαμε στην 4^η Αυγούστου, Διάλογος, Αθήνα, 1974
- Σπ. Λιναρδάτος, 4^η Αυγούστου, Διάλογος, Αθήνα, 1975
- Σπ. Λιναρδάτος, Η εξωτερική πολιτική της 4^{ης} Αυγούστου και ο πόλεμος 1940-1, Διάλογος, Αθήνα, 1975
- Macris Bobby John, The foreign policy of the Metaxas regime, 1936-1941, Indiana University, 1979
- Μ. Μαϊλής, Από την 4^η Αυγούστου ως τις μέρες μας, η γενική πορεία της ταξικής πάλης, Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2009
- Κων. Μαλαίνος, 4^η Αυγούστου, πως και γιατί έπεβλήθη ή δικτατορία του Ίω. Μεταξά, Δευτέρα, Αθήνα, 1966
- Χρ. Μαλτέζου, Χρ. Παπακώστα (επιμ), Βενετία- Χαλκίδα, από τον Έγριπο στο Νεγροπόντε, Χαλκίδα 12-14 Νοεμβρίου 2004, Ελληνικό Ινστιτούτο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Σπουδών Βενετίας, Βενετία- Αθήνα, 2006
- Σ. Μαρκέτος, Πως φίλησα τον Μουσσολίνι! Τα πρώτα βήματα του ελληνικού φασισμού, τομ.Α', Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2006
- Ι. Μαστρογιάννης, Ιστορία της κοινωνικής πρόνοιας της νεώτερης Ελλάδος, Αθήνα, 1960
- Μ. Mazower, Inside Hitler's Greece, the experience of occupation, 1941-1944, Yale university press, New Haven and London, 1993
- Ι. Μεταξάς, Αι ιδέαι του Ιωάννη Μεταξά δια την Ελλάδα και τον Ελληνισμόν, Αθήνα, Πυρσός, 1952
- Ι. Μεταξάς, Το προσωπικό του Ημερολόγιο, 1933-1941, Η Τετάρτη Αυγούστου, ο πόλεμος 1940-1941, Αθήνα, Ίκαρος, 1960
- Ι. Π. Μεταξάς, Λόγοι, 1^ης τριετίας 4/8/1936- 4/8/1939, χ.σ.

- Γ. Μοσχόπουλος, Από την Παλινόρθωση στην Μεταξική Δικτατορία, 1935-1940, φως στα παρασκήνια, Αθ. Χριστάκη, Αθήνα, 1999
- Γ. Μοσχόπουλος, Ιστορία του Νέου Ελληνικού Κράτους, πολιτικές προσεγγίσεις, 1832-1940, τομ. Α', Αθήνα, 1997
- Γ. Γ. Μπενέκου, Το κίνημα του 1935, Γιαννίκος, Αθήνα, 1965
- Μπέρτ Μπέρτλς, Εξόριστοι στο Αιγαίο, αφήγημα πολιτικού και ταξιδιωτικού ενδιαφέροντος, Φιλίστωρ, Αθήνα, 2002
- Π. Παναγιωτούνη, Γ. Σκαρίμπας, ο ιδαλγός της Χαλκίδα, Ελληνική Εταιρία Βιβλίου, Αθήνα, 1986
- Κων. Γ. Πανταζής, Τα δύο Όχι, ελληνοϊταλικός πόλεμος, ελληνογερμανικός πόλεμος, 1940-1941, Δωδώνη, Αθήνα, 1972
- Μ. Πετράκη, Ο μύθος του Μεταξά, δικτατορία και προπαγάνδα στην Ελλάδα, Ωκεανίδα, Αθήνα, 2006
- Γ. Πικρός, Ντοκουμέντα, Καλπάκι, φυλακές-ξερονήσια, Καρανάση, Αθήνα, 1978,
- Ι. Πολιτάκου, Κοιτάζοντας την Ιστορία, 1916-1976, Πέτρου Πατσιλινάκου, Αθήνα, 1977
- Α. Ρήγος, Τα κρίσιμα χρόνια, 1922-1935, τομ. Α', Παπαζήση, Αθήνα, 1995
- Α. Ρήγος, Τα κρίσιμα χρόνια, 1935-1941, τομ. Β', Παπαζήση, Αθήνα, 1995
- Α. Ρήγος, Η Β' Ελληνική Δημοκρατία, 1924-1935, κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής σκηνής, Θεμέλιο, Αθήνα, 1988
- Ρου, Ο ισπανικός εμφύλιος πόλεμος, Πάπυρος, Αθήνα, 1971
- Στράβων, Άπαντα 9, Γεωγραφικών Θ', Κάκτος, Αθήνα, 1994
- Συμόπουλος, Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα, δημόσιος και ιδιωτικός βίος, λαϊκός πολιτισμός, εκκλησία και οικονομική ζωή, από τα περιηγητικά χρονικά, χ.σ., Αθήνα
- Κ. Σπ. Τζαβάρας, Μνήμες από παλιά επαγγέλματα και επιχειρήσεις της Χαλκίδας, Pillar Printing, Χαλκίδα
- Υφυπουργείο Τύπου και Τουρισμού, Τρία έτη διακυβερνήσεως του Ιωάννη Μεταξά, τρία χρόνια εργασίας εις την ελληνικήν επαρχίαν: 4 Αυγούστου 1936-4 Αυγούστου 1939, Πυρσού, Αθήνα, 1939
- Υφυπουργείον Τύπου και Τουρισμού, Τέσσερα χρόνια διακυβέρνησης Ιω. Μεταξά, 4 Αυγούστου 1936- 4 Αυγούστου 1940, εκδόσεις 4^{ης} Αυγούστου, Αθήνα
- Δ. Φιλιππίδης, Γρ. Κωνσταντάς, Αικ. Κουμαριανού, Γεωγραφία Νεωτερική, Ερμής, Αθήνα, 1988
- Χ. Φλάισερ, Ν. Σβορώνος (επιμ.), Πρακτικά του Διεθνούς Ιστορικού Συνεδρίου, Ελλάδα 1936-1944, Δικτατορία, Κατοχή, Αντίσταση, Μορφωτικό Ινστιτούτο ΑΤΕ, Αθήνα, 1990
- Χ. Φλάισερ, Η Ελλάδα '36-'40. Από τη δικτατορία στον εμφύλιο, Τομές και συνέχειες (επιμ. Χ. Φλάισερ), Καστανιώτης, Αθήνα, 2003
- Α. Φλούντζης, Ακροναυπλία και ακροναυπλιώτες, 1937-1943, Θεμέλιο, Αθήνα, 1979

- S. Woolf, Εθνικισμός στην Ευρώπη, Θεμέλιο, Αθήνα, 1999
- Χρ. Χατζηιωσήφ, Η Γηραιά Σελήνη, Η βιομηχανία στην Ελλάδα, 1830-1940, Αθήνα, Θεμέλιο, 1993
- Χρ. Χατζηιωσήφ, Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα, Βιβλιόραμα, Αθήνα, 2003
- Μ. Χλέτσος, Από την πρόνοια στην εργασία, νέες τάσεις και προκλήσεις για την κοινωνική προστασία, Κριτική, Αθήνα, 2008
- Κ. Χωρικού, Ο Γύρος της Ελλάδας σε δεκαέξη Ταξίδια, Ελευθερουδάκης, Αθήνα, 2010
- Εταιρεία Ευβοϊκών Σπουδών, Συμβολή στην τοπογραφία της Αρχαίας Χαλκίδας, από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι το τέλος της Ρωμαϊκής περιόδου, Χαλκίδα, 1976
- Ν. Ψυρούκης, Ο φασισμός και η 4^η Αυγούστου, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1976
- S. Zavoli, Nascita di una dittatura, Societa Editrice Internazionale, Torino, 1973
- O. Zimmer, Nationalism in Europe, 1890-1940, Palgrave Macmillan, New York, 2003

Αρχειακές πηγές:

- ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, τεκμήριο 055
- ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, τεκμήριο 056
- ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, τεκμήριο 057
- ΓΑΚ Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Ληξιαρχικά Αρχεία και Έγγραφα, τεκμ. 019
- ΓΑΚ Εύβοιας, Αρχείο Δήμου Χαλκιδέων, Πρακτικά Συνεδριάσεων Δημοτικού Συμβουλίου Χαλκιδέων, τεκμήριο 022, Μητρώο Δημοτικών Αρχόντων
- Εφημερίδα, ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ
- Εφημερίδα, ΕΥΒΟΙΑ
- Εφημερίδα, ΕΥΒΟΪΚΟΣ ΚΗΡΥΞ
- Εφημερίδα, ΕΥΡΙΠΙΟΣ
- Εφημερίδα, ΕΩΣΦΟΡΟΣ
- Εφημερίδα, ΠΑΝΕΥΒΟΪΚΟ ΒΗΜΑ
- Εφημερίδα, ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ
- Εφημερίδα, ΧΑΛΚΙΣ
- Περιοδικό, ΝΕΑ ΖΩΗ
- Περιοδικό, ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
- Περιοδικό, ΝΕΟΙ ΔΡΟΜΟΙ
- Περιοδικό, ΝΕΟΛΑΙΑ

ΦΕΚ, 1934

Ηλεκτρονικές πηγές:

www.ethnos.gr/articles

www.cinquantamila.corriere.it

Ευρετήριο Εικόνων:

Εικόνα 1. Ριζοσπάστης 10 Μαΐου 1936.....	15
Εικόνα 2. Περιοδικό Νεολαία, 10-12-38	19
Εικόνα 3. Καλλιτέχνες εκτοπισμένοι στην Ανάφη	22
Εικόνα 4. Εφημερίδα, Αριστοφάνης, 24-12-36, ασφάλεια δημοσιογράφων	333
Εικόνα 5. Χαιρετισμός παιδιών της Ε.Ο.Ν.....	43
Εικόνα 6. Τα κορίτσια της Ε.Ο.Ν.....	444
Εικόνα 7. Περιοδικό Νεολαία 29-4-1939	45
Εικόνα 8. Περιοδικό Νεολαία 3-6-1939	46
Εικόνα 9. Περιοδικό Νεολαία 5-8-1939	47
Εικόνα 10. Η Ε.Ο.Ν. στην επαρχία	49
Εικόνα 11. Εφημερίδα, Ριζοσπάστης, 12-2-34, μία μέρα έπειτα τις τοπικές αυτοδιοικητικές εκλογές	58
Εικόνα 12. Εφημερίδα, Ευριπος, 14-4-34.....	59
Εικόνα 13. Εφημερίδα, Εύριπος, 14-4-34.....	60
Εικόνα 14. Εφημερίδα, Χαλκίς, 15-4-40.....	63
Εικόνα 15. Αγγειοπλάστης της Χαλκίδας	66
Εικόνα 16. Γράφημα εσόδων- εξόδων 1936-1937	73
Εικόνα 17. Γράφημα εσόδων- εξόδων 1937- 1938	79
Εικόνα 18. Γράφημα προϋπολογισμού 1938-1939	87
Εικόνα 19. Εφημερίδα, Αριστοφάνης, 5-9-36.....	98
Εικόνα 20. Γ.Α.Κ. Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, Σεπτέμβριος 1936 ...	101
Εικόνα 21. Εφημερίδα, Πανευβοϊκό Βήμα, 14-1-39	110
Εικόνα 22. Εργασία των κατοίκων	140
Εικόνα 23. Βιβλίο αποβιώσαντων Χαλκίδας, Σεπτέμβριος 1936	142
Εικόνα 24. Βιβλίο αποβιώσαντων Χαλκίδας, Ιανουάριος 1939, κρούσματα τυφοειδούς πυρετού	143
Εικόνα 25. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ,88.....	144
Εικόνα 26. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ,88.....	145
Εικόνα 27. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ,88.....	146
Εικόνα 28. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ,88.....	147
Εικόνα 29. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ,88.....	148
Εικόνα 30. Γ.Α.Κ. Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου, 17-4-36, αρ,88.....	149
Εικόνα 31. Γ.Α.Κ., Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 19-2-38, αρ. 160.....	150
Εικόνα 32. Γ.Α.Κ. Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 11-3-40, Αρ.228.....	151

Εικόνα 33. ΓΑΚ Χαλκίδας, πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 1-11-40, αρ.244	152
Εικόνα 34. Ριζοσπάστης, 3-5-34.....	153
Εικόνα 35. Ευβοϊκός Κήρυξ, 12-12-45, αρ.1.....	154
Εικόνα 36. Εφημερίδα, Ριζοσπάστης, 22-6-36.....	155
Εικόνα 37. ΦΕΚ, 18-1-34.....	156
Εικόνα 38. ΦΕΚ, 31-8-36.....	157
Εικόνα 39. Εφημερίδα, Εύριπος, 21-4-34.....	158
Εικόνα 40. Εφημερίδα Ευβοϊκός Κύρηξ, 17-6-34.....	159
Εικόνα 41. Εφημερίδα, Εύβοια, 14-2-34.....	160
Εικόνα 42. Εφημερίδα Ευβοϊκός Κήρυξ, 20-1-36.....	161
Εικόνα 43. Εφημερίδα Εωσφόρος, 18-1-36.....	162
Εικόνα 44. Εφημερίδα Εωσφόρος, 18-1-36.....	163
Εικόνα 45. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-1-36.....	164
Εικόνα 46. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-1-36.....	165
Εικόνα 47. Εφημερίδα Εωσφόρος, 9-8-36.....	166
Εικόνα 48. Εφημερίδα Εωσφόρος, 22-8-36.....	167
Εικόνα 49. Εφημερίδα Εωσφόρος, 12-9-36.....	168
Εικόνα 50. Εφημερίδα Εωσφόρος, 12-9-36.....	169
Εικόνα 51. Εφημερίδα Εωσφόρος, 11-4-37.....	170
Εικόνα 52. Εφημερίδα Εωσφόρος, 1-9-37.....	171
Εικόνα 53. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-12-37.....	172
Εικόνα 54. Εφημερίδα Εωσφόρος, 24-12-37.....	173
Εικόνα 55. Ο.Ε.Ν Χαλκίδας.....	174
Εικόνα 56. Εφημερίδα Εωσφόρος, 31-7-38.....	175
Εικόνα 57. Εφημερίδα Εωσφόρος, 12-9-39.....	176
Εικόνα 58. Εφημερίδα, Εύβοια, 31-1-34.....	177
Εικόνα 59. Εφημερίδα, Εύβοια, 14-2-34.....	178
Εικόνα 60. Εφημερίδα, Εύβοια, 7-3-34.....	179
Εικόνα 61. Εφημερίδα Εύβοια, 26-2-36.....	180
Εικόνα 62. Εφημερίδα, Εύβοια, 18-3-36.....	181
Εικόνα 63. Εφημερίδα, Εύβοια, 25-3-36.....	182
Εικόνα 64. Εφημερίδα Χαλκίς, 27-4-40.....	183
Εικόνα 65. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 11-3-37.....	184
Εικόνα 66. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 18-3-37.....	185
Εικόνα 67. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 23-3-37.....	186
Εικόνα 68. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 14-4-37.....	187

Εικόνα 69. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 9-9-37	188
Εικόνα 70. Τα κορίτσια που υποδέχθηκαν τον Ιωάννη Μεταξά στην Χαλκίδα για την Πανευβοϊκή Έκθεση, Πανευβοϊκό Βήμα, 9-9-37	189
Εικόνα 71. Εφημερίδα Πανευβοϊκό Βήμα, 13-11-38	190
Εικόνα 72. Η παραλία της Χαλκίδας πριν την δημιουργία πεζοδρόμου ...	191
Εικόνα 73. Η δημιουργία της παραλιακής οδού.....	191
Εικόνα 74. Τα γραφεία της εφημερίδας «Εύριπος»	192
Εικόνα 75. Διαφήμιση του ξενοδοχείου "Παλίρροια"	193
Εικόνα 76. Το τέλος της ευρωστίας	194
Εικόνα 77. Η οδός Βενιζέλου	195
Εικόνα 78. Πρακτικά δημοτικού συμβουλίου, 29-1-41, Έκτακτη συνεδρίαση για τον θάνατο του Ιωάννη Μεταξά	196